T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kürt Dili ve Kültürü Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

KÜRTÇE, TÜRKÇE VE İNGİLİZCE'DE ATASÖZLERİ- BAĞLAMSAL BİR KARŞILAŞTIRMA

Mehmet Veysi BABAYİĞİT
16940301

Danışman
Doç. Dr. Hayreddin KIZIL

Diyarbakır 2020

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kürt Dili ve Kültürü Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

KÜRTÇE, TÜRKÇE VE İNGİLİZCE'DE ATASÖZLERİ-BAĞLAMSAL BİR KARŞILAŞTIRMA

Mehmet Veysi BABAYİĞİT
16940301

Danışman
Doç. Dr. Hayreddin KIZIL

Diyarbakır 2020

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "KÜRTÇE, TÜRKÇE VE İNGİLİZCE'DE ATASÖZLERİ-BAĞLAMSAL BİR KARŞILAŞTIRMA" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

23/09/2020

Mehmet Veysi BABAYİĞİT

ÖN SÖZ

Geçmiş tarihlerden günümüze kadar birçok dil yeryüzünde kullanılmıştır; yeryüzündeki zengin dil çeşitliliği tarih boyunca insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmanın yanı sıra bilimin birçok dalında önemli gelişimlere olanak da vermiştir. Günümüzdeyeryüzünde konuşulan 3000 dille ilgili birçok farklı çalışma, dilbilim ile birlikte yapılmaktadır.

Bu çalışmamızın karşılaştırmalı olarak ve ana tema açısından kapsadığı diller; Kürtçe, Türkçe ve İngilizce'dir. Dolayısıyla bu çalışmamızda, köklü ve zengin geçmişe sahip bu dillerin atasözleri, bağlamsal olarak irdelenip aralarındaki benzerlikler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kürtçenin de dilsel yapısı, tarihi ve diğer dillerle olan ilişkileriyle ilgili çalışmalar günümüzde yapılmakta olsa da istenilen düzeyde değildir.Dolayısıyla, daha önce yapılan çalışmaların incelenmesi, yeni eserlerin oluşturulması ve bunların diğer dillerle eşgüdümsel bir şekilde bağlamsal açıdan irdelenmesinin dilbilim açısından ve dilsel tarihin kültürle ilişkisi hususunda bize birtakım veriler sunacağını düşünmekteyiz. İlaveten, dil zenginliğinden yararlanmak ve farklı bağlamlarda eşgüdümlü özlü sözlerin ya da atasözlerinin kullanımının bize birçok konuyu araştırma ve sorgulama imkânı vermektedir.

Çalışmamız giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde; çalışmanın amacı, önemi, çalışmayla ilgili varsayımlar, çalışmanın hangi problem ya da araştırma sorusu kapsamında veri topladığı, çalışmamızla ilgili sınırlılıklar ve çalışmada önemli olduğunu düşündüğümüz başlıkların çok kısaca tanımlamaları yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde, çalışmanın yöntemi ile ilgili bilgiler verilmektedir. Yöntem olarak; çalışmanın araştırma modeli, çalışma evreni, çalışmada kullanılan başlıca kaynaklar, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması ile ilgili hususlar belirtilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde kapsamlı bir edebi tarama yapılmış ve birçok araştırmacının görüşlerine yer verilmiştir. Bu bölümde, öncelikli olarak; dil, genel olarak dilin tanımı ile ilgili çeşitli görüşler, dilin kültürle ilişkisi ve bu ilişki sonucu oluşan yeni bir bilim dalı olan kültürdilbilim ile ilgili araştırmalar sunulmuştur. Ayrıca bu bölümde, dilbilim ve anlambilim ilişkisi dilbilim açısından irdelenmiştir. Bu çalışmaların yanı sıra, konumuzun bel kemiğini oluşturan atasözleri, atasözlerinin tanımlanması, sınıflandırılması, atasözlerinin dilbilim ile ilişkisi ve modern dilbilimde atasözlerinin semantik rolü ile ilgili birtakım araştırmalar ve bilgiler irdelenmiştir.

İkinci bölümde, atasözlerinin bağlamsal olarak incelenmesi hususunda araştırmalar ve bilgiler irdelenmiştir. Kürtçe, Türkçe ve İngilizcede atasözleri bağlamsal açıdan saptanmaya çalışılmıştır. Tespit edilen atasözleri analize tabi tutulmuştur. Bu bölümde yer alan atasözleri, herhangi bir kaynakta yer alan karşılaştırılmalı atasözlerinden direk olarak alınmamış ve her dildeki atasözleri, kendi diline özgü orijinal eserlerden incelenmiştir. Daha sonra incelenen bu atasözleri konularına göre gruplanmıştır. İncelenen dillerde, bazı atasözleri birden fazla olarak farklı kelimelerle kullanılmış olsa da bağlamsal açıdan benzerlikler oluşturmuştur. Bu bölümde bağlamsal inceleme yapılmadan önce, atasözlerinin Kürtçe ve İngilizceden Türkçeye en yakın çevirileri yapılıp, Türkçede yer alan en yakın bağlamdaki atasözü ile eşleştirilmiş ve aynı bağlam içindeki guruba yerleştirilmiştir. Ayrıca bu bölümde, her üç dilde aynı bağlamda bulunmayan; ancak Kürtçe-İngilizce ve Türkçe-İngilizce açısından yani sadece iki dilde aynı bağlamda yer alan atasözleri incelenmiştir. Bazı atasözleri bağlamsal olarak İngilizce ve Kürtçede yer alırken Türkçede bulunmamaktadır ve aynı zamanda Kürtçe ile Türkçe bağlamında örnekler teşkil ederken İngilizce bağlamında veri sunamamıştır. Dolayısıyla bu bölümde, üç dil yerine iki dilden atasözleri karşılaştırılmıştır. Bu bölümde iki dildeki atasözlerini karşılaştıran araştırmacıların verilerinden yararlanıp bağlamsal içerikleri irdelenmiştir. Ayrıca karşılaştırılmalı atasözleri ile ilgili yazılan eserlerin incelenmesinin yanı sıra, bağımsız olarak her üç dilde yazılan atasözleri eserleri incelenip ikili gruplar halinde de veri toplanılmaya çalışılmıştır.

Son bölümümüz olan, sonuç bölümünde ise tezin veri toplanmasına başlanmasından sonuna kadar geçen süreç ve bulgular ifade edilmiştir. Bu bölümde, sonuçlar her üç dil açısından ve ikili dildeki atasözlerinin karşılaştırılması açısından değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler, tüm atasözlerinin her üç dilde aynı anlamda veya kelimeler kullanılarak yer almadığını göstermektedir; ancak anlamsal veya kelime kullanımı yönünden farklılık gösteren bu atasözleri, üç dilde de bağlamsal benzerlik özellikleri gösterebileceği vurgulamıştır. Ayrıca her üç dilde bağlamsal açıdan benzer atasözlerinin olmadığı durumlarda, karşılaştırmalı olarak Kürtçe-İngilizce ya da Türkçe-Kürtçe açısından atasözlerinin olacağı görülmüştür.

Bu çalışma karşılaştırmalı bir dil çalışması olup birçok bağlamda yer alan atasözlerinin irdelenmesini kapsamaktadır. Çalışmanın konusunun belirlenmesinde, geliştirilmesinde ve her aşamasının analiz edilmesinde yardımlarını esirgemeyen, yüksek lisans ve doktora eğitimim süresince her daim yanımda olan, engin bilgileriyle sürekli beni yönlendiren çok değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Hayreddin KIZIL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca hem yüksek lisans hem de doktora ders dönemleri süresince sürekli yanımda olan ve beni teşvik eden değerli hocam Dr. Öğrt. Üyesi Hacı ÖNEN'e teşekkürlerimi sunarım. Tez İzleme Komitesinde olup, tez süresince verdiği desteklerinden ötürü ve sürekli yardımları için Dr. Öğrt. Üyesi Osman ASLANOĞLU'na en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez savunmamda yer alıp engin bilgileriyle beni aydınlatan çok değerli hocam Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ'ye içtenlikle teşekkürlerimi sunarım. Yine tez savunmamda yer alan, çok değerli ve yapıcı bilgileriyle teze katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Tahirhan AYDIN'a en kalbi ve samimi duygularımla teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Çalışmam süresince ve akademik yaşamım boyunca her türlü çalışmalarımda ve zorluklarımda sürekli olarak beni destekleyen ve beni asla yalnız bırakmayan anneme, babama, ablalarıma ve kardeşlerime en içten duygularımla teşekkür ederim. Ayrıca sürekli beni teşvik eden, her daim yanımda yer alan akrabalarıma, yakın dostlarıma, arkadaşlarıma ve hocalarıma en samimi ve içten teşekkürlerimi sunarım. Her türlü akademik çalışmamda yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen arkadaşım Günül BİLEN'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Yaşamın her alanında sürekli

yanımda olup desteklerine esirgemeyen çok değerli arkadaşım Mehmet Emin ATEŞ'e şükranlarımı sunmak isterim. Ayrıca güzel fikirleri ve düşünceleriyle,tez yazım sürecinde her türlü desteklerini esirgemeyen ve her daim yanımda olan çok kıymetli dosum Veysel TANRIKULU'na en kalbi teşekkürlerimi sunarım. Tez yazım sürecinde desteklerini esirgemeyen ve her ihtiyacımda yanımda olan sevgili Mehmet YAVAŞ'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Uluslararası kaynakları bulmamda bana yardımcı olan sevgili arkadaşım Ebrahim KARİMİ'ye teşekkürlerimi sunarım. Sosyal Bilimler Enstitüsünde çalışan ve her daim engin bilgileriyle, tecrübeleriyle her konuda bize desteklerini esirgemeyen ve her sorunumuzun çözümünde içtenlikle ve samimiyetle gayret gösteren sevgili Süleyman ÇEÇEN'e en sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak bugüne kadar engin bilgileriyle beni sürekli yönlendiren Çukurova Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi anabilim dalından değerli hocam Dr. Öğrt. Üyesi Meryem AKÇAYOĞLU MİRİOĞLU'na en kalbi duygularımla teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet Veysi BABAYİĞİT

Diyarbakır, 2020

ÖZET

Geçmişten günümüze kadar insanların kullandığı en temel iletişim aracı dildir. Bu çalışmanın temel amacı Kürtçe, Türkçe ve İngilizcedeki atasözlerinin bağlamsal olarak irdelenip benzer olanlarını saptamaktadır. Ayrıca her üç dilde benzer atasözlerinin bulunmadığı durumlarda Kürtçe-İngilizce veya Kürtçe-Türkçe olarak benzer atasözlerinin saptanması amaçlanmıştır. Çalışmamız için birçok kitap, makale ve bilimsel çalışma tarama deseni modeliyle incelenmiştir ve çalışma için faydalı olacağı düşünülen birtakım eserler saptanmıştır. Çalışmamız giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde; çalışmanın amacı, önemi, çalışmayla ilgili varsayımları, çalışmanın hangi problem ya da araştırma sorusu kapsamında veri topladığı, çalışmamızla ilgili sınırlılıklar, çalışmada önemli olduğunu düşündüğümüz başlıkların çok kısaca tanımlamaları ve yöntemi ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Birinci bölümde; dil, genel olarak dilin tanımı ile ilgili çeşitli görüşler, dilin kültürle ilişkisi, kültürdilbilim, dilbilim ve anlambilim ilişkisi, atasözleri kavramı, tanımı, özellikleri, atasözlerinin sınıflandırılması, atasözlerinin dilbilim ile ilişkisi, modern dilbilimde atasözlerinin semantik rolü ve bu atasözlerinin bağlamsal olarak incelenmesi hususunda araştırmalar ve bilgiler irdelenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde, Kürtçe, Türkçe ve İngilizce'de yer alan atasözleri betimleyici ve tarama modeline göre incelenip, bağlamsal açıdan benzer olanlar belirlenip yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca her üç dilde aynı bağlamda bulunmayan; ancak Kürtçe-İngilizce ve Türkçe-İngilizce açısından aynı bağlamda yer alan atasözleri bağlamsal ve betimleyici olarak incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise Kürtçe, Türkçe ve İngilizcede de bağlamsal açıdan benzer atasözlerinin olduğu; ancak, her üç dilde benzer atasözlerinin bulunmadığı durumlarda ise Türkçe-Kürtçe ve Kürtçe- İngilizce bağlamında benzer atasözlerinin olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kürtçe, Türkçe, İngilizce,Atasözü, Bağlamsal, Benzerlikler, Dilbilim.

ABSTRACT

Language is the most basic communication tool used by people from past to present. The main purpose of this study is to examine contextually the proverbs in Kurdish, Turkish and English and identify similar ones. In addition, for cases where there are no similar proverbs in all three languages, it is aimed to identify similar proverbs in Kurdish-English or Kurdish-Turkish. For our study, many books, articles, and scientific papers have been examined with the descriptive survey model, and a number of studies thought to be useful for this study have been determined. Our study consists of introduction, two chapters and conclusion. In the introduction; the purposes, significance, hypotheses, research questions for data collection, limitations of the study, and brief descriptions of the titles thought to be significant and methodology of the study are highlighted. In the first chapter; definition of the language, various opinions about the definition of language in general, the relationship between language and culture, cultural linguistics, linguistics and semantics relationship, the concept of proverbs, definition, features, classification of the proverbs, the relationship of proverbs with linguistics, the semantic role of proverbs in modern linguistics and the contextual study of the proverbs are investigated. In the second chapter, the proverbs in Kurdish, Turkish and English are examined according to the descriptive survey model, and the contextually similar ones are identified and interpreted. Also, proverbs which do not exist in the same context in all three languages; however, available in the same context in terms of Kurdish-English and Turkish-English have been examined as contextual and descriptive. In conclusion part, it is found that there are similar contextual proverbs in Kurdish, Turkish and English, and there are also similar proverbs found in the context of Turkish-Kurdish and Kurdish-English when there are no similar proverbs in all three languages.

Keywords
Kurdish, Turkish, English Proverb, Contextual, Similarities, Linguistics.

KURTE

Mirovahî ji pêşerojê heya roja îro ji bo ragihandinê ziman bikaranîne. Armanca vê xebatê, berawirdkirineke pêwendîdarî di navbera gotinên pêşiyan ên Kurdî, Tirkî û Îngilizî de ye. Bi vê xebatê gotinên pêşiyan ên Kurdî, Tirkî û Îngilizî bi pêwindidarî bê lêkolîn kirin, di navbera zimanan de ên ku hemwate hebin bên tespît kirin. Ger di her sê zimanan de gotinên pêşiyan ên hemwate tunebin di Kurdî-Îngilizî de an jî di Kurdî-Tirkî de tespîtkirina manendên van hat armanç kirin. Ji bo vê xebatê gelek pirtûk, gotar û xebatên akademîk bi rêbaza vêkolîna şayesîner hatiye lêkolînkirin û çend berhem jî bi armanca jê sûdwergirtinê hatine hilbijartin. Xebata me ji destpêkê, du beş û encamê pêk tê. Di bêşa destpêkê de; armanc,girîngî û hîpotezên xebatê, pirsên bo berhevkirina daneyan, sînor û astengiyên xebatê, pênaseyên bo serenavên girîng ên xebatê û rêbeza lêkolînê cih digire. Dibeşa yekemîn de; ziman, hin nerînên li ser pênaseya gişti ya ziman, têkiliya çand û ziman, çand-zimannasî, têkilîya zimannasî û watenasî, têgeha gotinên pêşiyan, pênasekirina gotinên pêşiyan, taybetmendiyên gotinên pêşiyan, dabeşkirina gotinên pêşiyan, tekîliya gotinên pêşiyan û zimannasî, zimannasîya modern de rol û misyona semantîk a gotinên pêşiyan, agahî û lêkolînên li ser pêwendidarî ya gotinên pêşiyan de hatiye nirxandin. Di beşa duyemîn de gotinên pêşiyan ên Kurdî, Tirkî û Îngilîzî bi rêbaza vêkolîna şayesîner hatin veçirandin û ji hêla pêwendîdarî ve yên manend hatin tespîtkirin û şîrovekirin. Ji xeynî vê yên ku di her sê zimanan de di heman manendiyê de nînin; lê ji hêla manenda xwe ve di Kurdî-Îngîlizî û Tirkî- Îngilîzî de di heman manendê de ne ji aliyê manendî û şayesîneriyê ve hatin lêkolînkirin. Di beşa encamê de; Di Kurdî , Tirkî û Ingilîzî, de ji hêla pêwendîdarî vê gotinên pêşiyan ên manend hat dîtin; dema di her sê zimanan gotinên pêşiyan ên manend tûnebin jî pêwendîdarî di navbera Tirkî-Kurdî de û Kurdî-Ingilîzî de gotinên pêşiyan ên manend hatin dîtin.

Peyvên Sereke

Kurdî, Tirkî, Ingilîzî, Gotinên Pêşiyan, Pêwendîdarî, Zimannasî, Manendî

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ ..... **I**
ÖZET ..... **V**
ABSTRACT ..... **VI**
KURTE ..... **VII**
İÇİNDEKİLER ..... **VIII**
TABLO LİSTESİ ..... **XV**
KISALTMALAR ..... **XVI**
GİRİŞ **1**
1. AMAÇ **5**
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ **5**
3. VARSAYIMLAR **6**
4. PROBLEM CÜMLESİ **6**
5. SINIRLILIKLAR **6**
6. TANIMLAR **6**
7. YÖNTEM **8**

BİRİNCİ BÖLÜM

DİL, KÜLTÜR VE ATASÖZLERİ

1.1 GENEL OLARAK DİL VE KÜLTÜR **13**
1.1.1. Dilin Tanımı ve Dil ile İlgili Çeşitli Görüşler 13
1.1.2. Dil-Kültür İlişkisi 18
1.1.3 Kültürdilbilim 23
1.1.4. Dilbilim ve Anlambilim (Semantik) 25
1.2 ATASÖZLERİNİN TANIMLANDIRILMASI **28**
1.2.1. Atasözü Kavramı, Tarihçesi ve Atasözlerin Tanımlandırılması 28
1.2.1.1. Atasözü Kavramı 28

1.2.1.2. Atasözü Tarihçesi ve Atasözü Kaynakları 30
1.2.1.3. Atasözü Tanımı ve Özellikleri 39
1.2.2 Atasözlerinin Cümle Türlerine Göre Sınıflandırılması 43
1.2.2.1 Basit Cümleli Atasözleri 46
1.2.2.1.1. Kürtçedeki Bazı Basit Cümleli Atasözleri 46
1.2.2.1.2. Türkçedeki Bazı Basit Cümleli Atasözleri 48
1.2.2.1.3. İngilizcedeki Bazı Basit Cümleli Atasözleri 49
1.2.2.2. Birleşik Cümleli Atasözleri 54
1.2.2.2.1. Girişik Birleşik Cümleli Atasözleri 54
1.2.2.2.1.1. Kürtçedeki Bazı Girişik Birleşik Cümleli Atasözleri .. 55
1.2.2.2.1.2 Türkçedeki Bazı Girişik Birleşik Cümleli Atasözleri .. 56
1.2.2.2.1.3 İngilizcedeki Bazı Girişik Birleşik Cümleli Atasözleri 59
1.2.2.2.2 İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri 63
1.2.2.2.2.1 Kürtçedeki Bazı İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri 63
1.2.2.2.2.2 Türkçedeki Bazı İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri 65
1.2.2.2.3 Ki'li Birleşik Cümleli Atasözleri 65
1.2.2.2.3.1 Kürtçedeki Ki'li Birleşik Cümleli Atasözleri 66
1.2.2.2.3.2 Türkçedeki Ki'li Birleşik Cümleli Atasözleri 67
1.2.2.2.3.3 İngilizcedeki Ki'li Birleşik Cümleli Atasözleri 68
1.2.2.2.4 Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri 72
1.2.2.2.4.1 Kürtçedeki Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri 72
1.2.2.2.4.2 Türkçedeki Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri 74
1.2.2.2.4.3 İngilizcedeki Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri 75
1.2.2.2.5 Karmaşık Birleşik Cümleli Atasözleri 80
1.2.2.2.5.1 Kürtçedeki Bazı Karmaşık Birleşik Cümleli Atasözleri 80
1.2.2.2.5.2 Türkçedeki Bazı Karmaşık Birleşik Cümleli Atasözleri 82
1.2.3 Atasözlerinin Yüklemlerine Göre Sınıflandırılması 84
1.2.3.1 Kürtçede Yüklem Çeşitlerine Göre Bazı Atasözleri 85
1.2.3.1.1 Kürtçedeki İsim Yüklemli Bazı Atasözleri 85
1.2.3.1.2 Kürtçedeki Fiil Yüklemli Bazı Atasözleri 86

1.2.3.1.3 Kürtçede Eksiltili Cümlelerle Kurulmuş Atasözleri 88
1.2.3.1.4 Kürtçede Olumlu Yüklemli Atasözleri 90
1.2.3.1.5 Kürtçede Olumsuz Yüklemli Atasözleri 92
1.2.3.1.6 Kürtçede Soru Yüklemli Atasözleri 95
1.2.3.2 Türkçede Yüklem Çeşitlerine Göre Bazı Atasözleri 96
1.2.3.2.1 Türkçedeki İsim Yüklemli Bazı Atasözleri 97
1.2.3.2.2 Türkçedeki Fiil Yüklemli Bazı Atasözleri 98
1.2.3.2.3 Türkçede Eksiltili Cümlerle Kurulmuş Atasözleri 100
1.2.3.2.4 Türkçede Olumlu Yüklemli Atasözleri 101
1.2.3.2.5 Türkçede olumsuz Yüklemli Atasözleri 102
1.2.3.2.6 Türkçede Soru Yüklemli Atasözleri 104
1.2.3.3 İngilizcede Yüklem Çeşitlerine Göre Bazı Atasözleri 105
1.2.3.3.1 İngilizcede İsim Yüklemli Bazı Atasözleri 105
1.2.3.3.2 İngilizcede Fiil Yüklemli Bazı Atasözleri 110
1.2.3.3.3 İngilizcede Eksiltili Cümlerle Kurulmuş Atasözleri 115
1.2.3.3.4 İngilizcede Olumlu Yüklemli Atasözleri 119
1.2.3.3.5 İngilizcede olumsuz Yüklemli Atasözleri 124
1.2.3.3.6 İngilizcede Soru Yüklemli Atasözleri 129
1.2.4 Atasözlerinin Konulara Göre Sınıflandırılması 131
1.2.4.1 Kürtçe Atasözlerinin Konu Sınıflandırılması 132
1.2.4.2 Türkçe Atasözlerinin Konu Sınıflandırılması 135
1.2.4.3 İngilizce Atasözlerinin Konu Sınıflandırılması 137
1.2.5 Atasözleri-Dilbilim İlişkisi 138
1.2.6 Modern Dilbilimde Atasözlerinin Rolü 140
1.2.7 Atasözü ve Çeviri 141
1.2.7.1 Atasözü Çeviri Stratejileri 144
1.2.7.2 Benzer Anlam ve Benzer Biçimle Çeviri (Tam Eşdeğerlik) 144
1.2.7.3 Benzer Anlam Farklı Biçimle Çeviri (Kısmî Eşdeğerlik) 146
1.2.7.4 Açımlama Yoluyla Çeviri 146
1.2.7.5 Çıkarma Yöntemiyle Çeviri 148

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRTÇE, TÜRKÇE VE İNGİLİZCE'DE BAĞLAMSAL AÇIDAN BENZER ATASÖZLERİ

2.1 ATASÖZLERİN BAĞLAMSAL OLARAK İNCELENMESİ 149

2.2 KÜRTÇE, TÜRKÇE VE İNGİLİZCE'DE ORTAK ATASÖZLERİ 152

2.1.1 Aşk / Muhabbet / Özlem 152

2.1.2 Azim / Başarı/Çalışkanlık/ Kararlılık- Tembellik 153

2.1.3 Bencillik/ Hainlik / Kusur 164

2.1.4 Bilgelik- Cahillik 165

2.1.5 Bilinmeyen/Görünmeyen veya Genel Durumlar 167

2.1.6 Birlik ve Beraberlik 169

2.1.7 Çok Fikirlilik/ Karmaşıklık/ Kargaşa 171

2.1.8 Çözüm / Neden-Sonuç 172

2.1.9 Davranış/ Huy/ Karakter 173

2.1.10 Değer / Kıymet/ Fırsat 176

2.1.11 Dürüstlük / Doğruluk- Yalancılık 177

2.1.12 Gizlilik/ Saklılık 180

2.1.13 Güven/ Umut 181

2.1.14 Hoşgörülük / Kibarlık/ Tatlı Dillilik 182

2.1.15 İğneleme/ İma Etme/ Şevkini Kırma 186

2.1.16 İnatçılık 187

2.1.17 İyilik-Kötülük 187

2.1.18 Kadın-Erkek 189

2.1.19 Kahramanlık /Cesaret/ Güç -Korkaklık 191

2.1.20 Kararsızlık 193

2.1.21 Kısmet/Kader/Nasip/Şans/Talih 194

2.1.22 Kötüleştirme / Kışkırtma/ Öfkelendirme/Sinirlendirme 195

2.1.23 Mal/ Mülk/ Para 201

2.1.24 Menfaat / Çıkar 202

2.1.25 Kibirlilik/ Kendini Üstün Görme 205

2.1.26 Öngörü/Tahmin 206

2.1.27 Övme/ Güzel Görme / Anlayış 207
2.1.28 Özgünlük 208
2.1.29 Sabır 210
2.1.30 Sadakat / Hakkını Verme 216
2.1.31 Sorumluluk 218
2.1.32 Tasarruf/Tedbir / Tevekkül/ Şükür 219
2.1.32 Temizlik 226
2.1.33 Vatan/Memleket/Toprak 226
2.1.34 Yönetim/Yöneticilik 227
2.3 KÜRTÇE VE İNGİLİZCE'DE ORTAK ATASÖZLERİ 229
2.3.1 Aşk / Muhabbet / Özlem 229
2.3.2 Azim / Başarı/Çalışkanlık/ Kararlılık- Tembellik 230
2.3.3 Bilinmeyen/Görünmeyen veya Genel Durumlar 232
2.3.4 Birlik ve Beraberlik 233
2.3.5 Cimrilik/Açgözlülük 234
2.3.6 Davranış/ Huy/ Karakter 235
2.3.7 Dürüstlük / Doğruluk- Yalancılık 236
2.3.8 Evlilik 237
2.3.9 Gençlik-Yaşlılık 237
2.3.10 Kötüleştirme / Kışkırtma/ Öfkelendirme/Sinirlendirme/Kargaşa . 238
2.3.11 Kadın- Erkek 239
2.3.12 Kısmet/Kader/Nasip/Şans/Talih 240
2.3.13 Kıymet/ Değer/ Örf/ Gelenek 241
2.3.14 Kibirlilik/ Kendini Üstün Görme 242
2.3.15 Kötüleştirme / Kışkırtma/ Öfkelendirme/Sinirlendirme 243
2.3.16 Menfaat / Çıkar 244
2.3.17 Misafirperverlik 244
2.3.18 Sadakat/Hakkını Verme 245
2.3.19 Sorumluluk 245
2.3.20 Tasavvufi 246
2.4 KÜRTÇE VE TÜRKÇE'DE ORTAK ATASÖZLERİ 248
2.4.1 Aç gözlülük / Cimrilik - Cömertlik 248

2.4.2 Ailevi İlişkiler 249
2.4.3 Aşk / Muhabbet / Özlem 250
2.4.4 Azim / Başarı/Çalışkanlık/ Kararlılık- Tembellik 250
2.4.5 Bilgelik- Cahillik 252
2.4.6 Bilinmeyen/Görünmeyen veya Genel Durumlar 253
2.4.7 Birlik ve Beraberlik 255
2.4.8 Çözüm / Neden-Sonuç 255
2.4.9 Değer / Kıymet/ İtibar/ Fırsat 256
2.4.10 Dostluk/ Arkadaşlık 258
2.4.11 Dürüstlük / Doğruluk- Yalancılık 259
2.4.12 Gençlik / Yaşlılık 259
2.4.13 Gizlilik/ Saklılık 260
2.4.14 Güven/ Umut 261
2.4.15 İhtiyaç/Gereksinim 262
2.4.16 Hoşgörülük / Kibarlık/ Tatlı Dillilik 262
2.4.17 İnatçılık 264
2.4.18 İyilik-Kötülük 265
2.4.19 Kadın-Erkek 266
2.4.20 Kahramanlık /Cesaret/ Güç/ Korkaklık 267
2.4.21 Kısmet/Kader/Nasip/Şans/Talih 267
2.4.22 Komşuluk 268
2.4.23 Mal/ Mülk/ Para 268
2.4.24 Misafirperverlik 269
2.4.25 Kibirlilik/ Kendini Üstün Görme/ Kalp Kırma 270
2.4.26 Üzüntü / Keder 270
2.4.27 Ölüm 271
2.4.28 Övme/ Güzel Görme / Anlayış 271
2.4.29 Sabır 272
2.4.30 Sadakat / Hakkını Verme- Nankörlük 272
2.4.31 Tasarruf/Tedbir / Tevekkül/ Şükür 273
2.4.32 Tavsiye / Eğitici/ Didaktik 274
SONUÇ 275

KAYNAKÇA 282
EKLER 307

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kürtçe Atasözleri ile İlgili Yazılan Bazı Kitaplar……..33
Tablo 2: İngiliz Atasözlerinin Diğer Dillerden Alıntı Yüzdeliği…….…….39

KISALTMALAR

M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
UFA	Uluslararası Fonetik Alfabe
TDK	Türk Dil Kurumu
Vb.	Ve Benzeri
Vd.	Ve Diğerleri
Yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

İnsanlar, varoluşlarından beri yaşadıkları toplumlarda günlük yaşamlarını devam ettirebilmek için etkili bir iletişime ihtiyaç duymaktadır. Bu iletişim farklı biçimlerde ve yöntemlerle gerçekleştirilmiş olmasının yanında, her daim belirli bir öğeye ihtiyaç duyulmuştur ve bu öğe, insanların düşüncelerini ile ruhunu toplumda belirli bir boyuta getirmede oldukça etkindir. Etkin olan bu öğenin dil olduğu birçok kişi tarafından kabul edilmektedir çünkü dil insanların geçmişten günümüze kuşaktan kuşağa varlıklarını devam ettirebilmeleri açısında kullanmış oldukları öğeler, kültürel gelenek ve göreneklerin aktarılmasında etkin bir rol üstlenmektedir. Her milletin kendine özgü bir dili olup, bu çalışmada temel alınan üç dil Kürtçe, Türkçe ve İngilizcedir. Bu dillerin bulunduğu dil ailesi gurubu ve kısa edebi gelişimi ile ilgili birtakım çalışmalar mevcuttur.

Öncelikle, Kürtçe (Kürtçe: *Kurdî*, كوردى) ya da Kürt dili dünyadaki bazı toplulukları kullandığı dil olup Hint-Avrupa dil ailesinden Hint-İran dillerinin Kuzeybatı İran kolunda yer alan bir dildir (Blau, 1992). Bu dil, Türkiye'nin doğu ve güneydoğusu, Suriye'nin kuzeyi ve İran'ın batısında yaşayan Kürtler tarafından konuşulmasının yanın sıra çoğunlukla Irak'ın kuzey ve kuzeydoğusunda konuşulmaktadır ve ayrıca yaygın olarak da konuşulmasa da Lübnan, Afganistan, Türkmenistan, Rusya, Ermenistan, Gürcistan, gibi ülkelerde de kısmen konuşulan bir dildir (Windfuhr, 2009: 587). Kürtçe ile ilgili eserlerin çoğunlukla sözlü olduğu ve dolayısıyla günümüze pek ulaşamadığı varsayılmaktadır. Kürtçe yazılı eserlerin ise çoğunlukla İslamiyet'in kabulünden sonra çıkmaya başladığı ve bu eserlerin ilk dönemlerde çoğunlukla tasavvufi ve edebi metinler ile şiirler şeklinde olduğu bilinmektedir. Ayrıca Avrupalı misyonerler tarafından İngilizce, İtalyanca, Almanca veya Fransızca Kürt dilbilim çalışmaları mevcut olup, 1960 yılından ve günümüze kadar olan süreçte ise, Kürtçe dilbilim çalışmalarında artış olduğu ve özelliklede

2000'li yıllardan sonra bu alandaki çalışmaların daha fazla olduğu nicel olarak bilinmektedir (Kırkan, 2019: 13).

Türk dili, Dünya'daki en köklü dillerden biri olup, Dünya'da en çok konuşulan 5.dil olup, en eski yazılı eserlerin; Sümerlilerin çivi yazısı olduğunu savunanlar vardır (Tuna, 1997: 46); ancak Türkçenin bilinen ilk yazılı eserleri 6. ve 13. yüzyıllar arasında Eski Anadolu Türkçesi döneminde, mezar taşları üzerinde yazılan Bilge Kağan, Kül Tigin ve Köktürk Yazıtları (Orhun Abideleri)'dir. Yazıtlar; Yukarı Yenisey, Orhan ve Talas bölgelerinde bulunmuştur (Banguoğlu, 1964: 80). Türk dilinin gelişim dönemleri incelendiğinde; Eski Anadolu Türkçesi, Batı Türkçesi, Kuzey-Doğu Türkçesi ve Çağdaş Dönem (Modern) Türkçesi gibi geniş alt başlıklarda incelendiği bilinmektedir (Demircan, 2007: 10). Türk dilinde yazarı eserlerin yazılmasıyla birlikte, tarih boyunca Türk dili ile ilgili birçok edebi metin, kısa öykü, roman, şiir, atasözü gibi çalışmalar yapılmaktadır. Bu dil Batı da Balkan denizinden başlar, doğu da Hazar denizine kadar olan kısmı kapsayan bölgede konuşulmaktadır (Bozkurt, 2012: 44).

M.S. 5.yy'da ortaya çıktığı düşünülen İngiliz dili, günümüzde iki milyardan fazla kişi tarafından konuşulmakta olup, birçok ülkenin resmi dilidir ve şu anda Dünya'da en çok konuşulan 3.dildir (Pyles, 1964). İngiliz dili, Dünya'nın bilim, sanat, kültür, siyaset, ekonomi, edebiyat, iletişim ve spor dili olduğundan bu dile aynı zamanda "*Lingua Franca"* (Dünya'nın ortak dili) de denilmektedir. Bu yüzden, Smith (2005) bu dili, Dünya'nın kullanmış olduğu ve ana dilleri farklı insanların kullandığı ilk küresel dil olarak savunmaktadır. İngiliz dilinin genel olarak tarihçesine ulaşmak güçtür; ancak eldeki veriler İngiliz dilinin 5000 yıllık olduğunu ve net kanıtların bulunmadığından ötürü bu dili çoğunlukla İngiltere'nin kuruluşu ile ilişkilendirilmektedir (Pedersen, 1962: 3). İngiliz dilinin kullanıldığı, İngiltere adasına ilk yerleşimler M.Ö. 4000 li yıllarda adanın güney kısmına ve İrlanda'ya yapılmıştır. Daha sonraki dönemlerde M.Ö. 1000 li yıllarda Keltler (Biritonlar) adaya yerleşmiş ve M.S. sonra Roma İmparatorluğunun adaya saldırmasından ötürü Anglo -Saksonlar adaya yardım amacıyla gelip yerleşmiş ve bugünkü İngiltere'yi kurmuş olup, İngiltere'nin kelime anlamı Anglolar'ın Toprağı yani Angle ve Land (Anglo ve Toprak)'dır (Şahin, 2004). Cermen kökenli olan bu dilin Keltler, Anglolar ve

Saksonlar tarafından kullanıldığı düşünüldüğünde, bu dilin Almanca kökenli olduğu da varsayılabilir. Ayrıca bu adanın tarihte birçok kavim ve toplum tarafından istila ya uğramasından ötürü, bu dilde; Sanskrit, Yunan, Latin ve Fransızcadan birçok izlerin bulunduğu açıktır (McCormic, 1979: 75). İngilizce, 1399'da tahta çıkan IV. Henry döneminde resmi dil olarak kullanılmaya başlanmış olup, 14. yy. dan sonra Geoffrey Chaucer'ın ölümsüz eseri Canterbury Hikâyeleri'ni (The Cantebury Tales) gibi eserler bu dilde bu dönemde yazılmıştır (Tutaş, 2017). İngiliz dili, kendi içerisinde Eski İngilizce: Eski devirlerden 700-1100'e kadar; Orta İngilizce: 1100'den 1500'e kadar ve Modern İngilizce: 1500'den bugüne kadar olarak sınıflandırılmıştır (Yule, 2006). İlk İngilizce sözlük "*Dictionary of English Language"*, 1775'de Samuel Johnson tarafından yazılmıştır. 1857 yılında ise İngilizcede sözcüğün morfolojisini, epistemolojisini ve semantiğini dönemsel olarak anlatan "*Oxford English Dictionary*" sözlüğü yazılmış ve toplam 12 cilt olup 70 yılda tamamlanan sözlüğün ilk cildi 1884'de basılmıştır (Tutaş, 2017). Birleşmiş Milletlerin de dili olan İngilizce, 2000'li yıllara kadar bilim adamların %70'i iyi düzeyde konuşmaktaydı (Crystal, 1997: 64); ancak bu oranın günümüzde çok daha fazla olması mümkündür.

Ayrıca dilin insan yaşamındaki etkin rolü incelendiğinde, dil ile ilgili birçok öneri ve fikrin farklı araştırmacılar tarafından ileri sürüldüğü görülmektedir. Dil, insanoğlunun varoluş mutfağıdır ve insanlar bu mutfakta oluşan düşüncelerle her daim yoğrulmaktadırlar (Akgündüz, 2006). Dil, insanoğlunun doğumundan itibaren uzun bir süre içinde öğrenmeye çabaladığı seslerden oluşan canlı bir mekanizmadır (Akarsu, 1984: 7). Bununla beraber Beglar ve Hunt (2002) ; dilin nasıl edinildiği ile ilgili tam veriler olmadığını da ifade etmişlerdir. Lantof (2007) ise dil edinimini Vygotsky'nin 1978 yılında savunmuş olduğu teorisine istinaden bireyin çevreyle etkileşimiyle elde ettiğini varsaymaktadır.Dil, düşünceden bağımsız olarak ele alınamaz çünkü dil ve düşünce birbirinden ayrı düşünülemeyecek iki temel unsurdur (Vendryes, 2001: 21). Ayrıca dil, düşünce ve iletişim arasında güçlü bir bağ oluşturarak düşüncenin zenginleşmesini sağlamasının yanı sıra dil gelişimine de katkıda bulunmaktadır (Sever, 1997: 13). Düşünce ve iletişim arasında temel bir bağ oluşturan dil, etkili iletişim becerilerinde önemli bir rol teşkil etmekte olup çoğunlukla konuşma, öğrenme ve haberleşme öğeleri ile gerçekleştirilmektedir. İnsanlar, etkili iletişim sayesinde dil evreni içine yerleşerek ortak yaşama imkânları

elde etmeyi başarırlar (Uygur, 1997: 68). Bu ortak yaşam alanında geçmişten günümüze gelen birtakım özlü sözler, deyimler, atasözleri oluşmuştur. Dünya'daki tüm toplumlar aynı dili konuşmamasına rağmen, her toplumun kendi diline özgü olan atasözleri ile bir diğer toplumun atasözleri bağlamsal olarak benzerlik gösterebilmektedir. Atasözleri, bir dilde süregelen kalıplaşmış cümlelerdir ve bu cümlelerdeki öğe dizilişleri değişmemektedir. Genellikle atasözleri bir toplumun yaşayışlarından, tecrübelerinden, kahramanlıklarından, düşüncelerinden, kültürlerinden ve geleneklerinden yansıtılmıştır. Ayrıca bazı atasözleri hem deyim hem de atasözü olarak kabul edilmektedir ve günümüze kadar atasözü ile deyim ayrımını yapacak birtakım kesin özellikleri bulunmamaktadır (Aksoy, 1993: 41). Bu yüzden çalışmadaki bazı örneklerin hem deyim hem de atasözü görevi üstlenmesi mümkündür.

Dil ile ilgili çalışmaların, dilbilim çalışmalarının birer alt dalı olmasının yanı sıra sosyoloji, antropoloji, epistemoloji gibi birçok disiplinle de yakından ilişkilidir çünkü diller bütün bilimlere katkıda bulunup tüm disiplinlerin gelişip ilerlemesine olanak sağlamıştır. Dolayısıyla birçok araştırmacı dil bilim çalışmalarıyla yakından ilgilenmekte olup dilbilim çalışmalarının antik çağlara dayandığını; ancak dilbilim ile ilgili güncel ve güvenilir verilerin 19. yy'den sonra ortaya çıktığını savunmaktadır. Ayrıca, o dönemde dilbilim ile ilgili çalışmaların çoğunlukla dillerin yapılarının gelişimi, değişimi ve akraba dillerin karşılaştırmaları üzerine betimlemeli çalışmaları kapsadığı ve günümüzde ise detaylı bilimsel çalışmaların yapılmasıyla birlikte dilbilimin alt dallarından *beyindilbilim, ruhdilbilim, toplumdilbilim, adlîdilbilim, hukukdilbilim, budundilbilim ve kültürdilbilim* ortaya çıkmıştır. Bu çalışmamızda da Kürt, İngiliz ve Türk kültürlerinin geçmişten günümüze yaşayışları, gelenekleri, kültürel değerleri ve toplumsal yapıları irdelenerek genellikle bağlamsal açıdan ortak atasözlerinin belirlenmesi çalışmalarıyla kültürdilbilim ile ilgili yoğun aktarımlar ve bağlamların irdeleneceği düşünülmektedir. Dolayısıyla kültürdilbilim, bireylerin dünya yaşamıyla ilgili bireysel görüşlerini, ortak fikirlerini dil ile olan ilişkilerine bağlı kalarak belirli bir dönem içerisinde inceleyip bu etkileşim sonucunda oluşan ilişkiye bağlı çıkan toplumsal sözlerin incelenmesiyle dilbilime etkin bir katkı sağlamıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma karşılaştırılmalı bir dilbilim çalışması olup Kürtçe, İngilizce ve Türkçe dillerini temel almaktadır. Bu dillerin yanı sıra; dil, dilbilim, dil-kültür ilişkisi, kültürdilbilim, atasözleri, atasözleri-semantik(anlambilim), atasözlerin yapısı ve bağlamsal incelenmesiyle ilgili veriler de irdelenmiştir. Veri toplama ve bilimsel çalışmalar süresince; insanlığın varoluşundan günümüze kadar geçen süre içerisinde yaklaşık olarak 7000 dil konuştuğu varsayılmaktadır. Günümüzde ise 3000 dilin konuşulduğu tahmin edilmektedir ve her bir dilin kendine has atasözlerinin olduğu ve bu atasözlerinin biçim ya da anlam açısından farklı olmasına rağmen bağlamsal açıdan benzerlikler gösterdiği saptanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki atasözlerinin bağlamsal olarak benzer olanları tespit edilmiştir.

1. AMAÇ

Günümüze kadar Kürtçe ile ilgili yapılan akademik çalışmaların sayısı oldukça az olsa da son dönemlerde Kürt dili ile ilgili birçok bilimsel araştırma yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu yüzden Kürtçe ile ilgili özellikle de dilbilim açısından birçok çalışmanın yürütülmesi ve tamamlanması gerekmektedir. Çünkü Kürt dilinin kültürüyle ilgili birçok sözlü çalışma ya da sözlü edebi eserler bulunmasına rağmen bu eserlerle ilgili yazılı çalışmalar 20. yy. ötesine gitmemektedir. Bu çalışmayla, özellikle de karşılaştırılmalı dilbilim açısından Kürtçenin aynı dil aile gruplarından ya da farklı aile gruplarından dilleri kapsayarak karşılaştırılmalı araştırmaların yapılması hedeflenmektedir. Bu çalışmanın temel amacı Kürtçe, Türkçe ve İngilizcedeki atasözlerinin bağlamsal olarak irdelenip benzer olanlarını saptamaktır. Ayrıca her üç dilde benzer atasözlerinin bulunmadığı durumlarda Kürtçe-İngilizce veya Kürtçe-Türkçe olarak benzer atasözlerinin saptanması amaçlanmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırmanın Kürt Dili ve Kültürü alanında özgün bir çalışma olması ve daha önce belirlenen konuyla ilgili ikiden fazla dili kapsayan araştırmanın bulunmaması veya sınırlı sayıda olması araştırmayı etkin kılmaktadır. Ayrıca araştırmayı önemli kılan etmen; Kürt, Türk ve İngiliz dillerinin objektif bir biçimde incelenmesi ve bu dillerdeki benzer atasözlerinin bağlamsal olarak ele alınmasıdır.

3. VARSAYIMLAR

Bu çalışmada;

● Elde edilen literatür verisinde, konuyla ilgili yeterli miktarda veriye ulaşılmasına olanak sağladığı,

● Araştırma sonucunda üç dildeki atasözlerinin bağlamsal benzerliklerin nitel olarak objektif sonuçlar yansıttıkları varsayılmıştır.

4. PROBLEM CÜMLESİ

Hint-Avrupa dil ailesinde yer alan Kürtçenin, yine Hint-Avrupa dil ailesinde Avrupa-Germen dillerinde yer alan İngilizce ile Ural-Altay dil ailesinde yer alan Türkçe dillerinde bağlamsal olarak benzer atasözleri nelerdir?

5. SINIRLILIKLAR

Bu çalışma; Kürt, Türk ve İngiliz dillerinde atasözleri ile ilgili yazılan birtakım kitaplarda, makalelerde ve dergilerde yayımlanan eserlerdeki atasözlerinin bağlamsal benzerliklerinin saptanması ve bu diller ile ilgili yapılan genel literatür sonucu oluşturulan örnekler ve ifadelerle sınırlıdır.

6. TANIMLAR

Ana Dil

Bireyin, günlük sözlü ihtiyaçlarını ya da iletişimini sağladığı ve ailedeki kişiler ya da sosyal çevresinde bulunan şahıslardan edindiği, herhangi bir süreç ya da eğitim programına katılmadan öğrendiği ilk ve tek dildir (Küzeci, 2015).

Atasözü

Atasözleri için farklı tanımlar ileri sürülmektedir. Genel tanımlar ise şöyledir: *"Sosyoloji, felsefe, tarih ve ahlaki yönden incelenmesinin yanı sıra psikolojik yönden inceleme ve araştırma konusu edilmeye değer millî varlıklar deyiş güzelliği, anlatım gücü, kavram zenginliği bakımından çok önemli dil yapıları"* (Aksoy, 1965). *"Çoğunlukla bir cümle biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, kimi zaman ölçü ve*

uyakla, söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelen sözler" (Aksan, 1998) olarak ifade edilmektedir.

Dil

İnsanların her türlü iletişimi kurmak ve farklı tutum, duygu, düşünce ile davranışlarını alıcıya aktarmasını sağlayan en önemli araç dildir (Özbay, 2008: 1).

Dil bilgisi

Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısı ile anlam özelliklerini inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer (TDK Sözlüğü, 2005).

Dilbilim

Dilbilim; dillerin zaman içerisinde doğuşunu, gelişimini, yayılışını ve bu zaman içindeki değişimlerini inceler. Ayrıca, bir dilin genel özelliklerini, niteliklerini ve dil olaylarını inceler. Eker (2005: 31)'e göre dil bilimin amacı, bir dilde yer alan doğrulamalara, kurallara veya düzeltmelere değil, aksine var olan nesnel gerçeğin geçerlilik çerçevesinde irdelenmesidir.

Kültür

Kültür, genel olarak bir toplumu oluşturan ve bir toplumu toplum yapan tüm maddi ve manevi değerler olarak varsayıla bilinir. Kültür için birçok tanım yapılmıştır; Kültürün bir toplumda insanların tüm maddi ve manevi değerlerini simgeleyen değerler bütünü olmasının yanı sıra, toplum içindeki her türlü bilgi, ilgi, değer, ölçüt, fikir ve görüşlerinin yer aldığı bir bütündür. Ayrıca bir toplumdaki tüm bu değerler o topluma özgü olduğunda bahsi geçen toplumu diğer toplumlardan ayırıp eşsiz kılıp daha farklı bir hayat tarzı teşkil etmektedir (Turhan, 2002: 48).

Kültürdilbilim

Dilbilimin bir alt bilim dalı olan Kültürdilbilim; Maslova'nın yapmış olduğu tanıma istinaden *"Efsanelerde, ritüellerde, adetlerde, folklorik ve dinsel söylemlerde, manzum ve mensur olan sanatsal metinlerde, deyimlerde, eğretilemelerde,*

sembollerde, atasözlerinde ve kalıplaşmış sözlerde vs. yansıtılan, asıl olarak insanın arketipik ve prototipik bilincin sonuçlarını genelleştiren ve kültürde sembolik, imgesel ve metaforik, duygu ve değer açısından kalıplaşmış anlamlar kazanan dil birimleridir" kültürdilbilim, kültür ve dilbilim açısından önemli bir köprü rolü üstlenmektedir (Maslova, 2014: 36).

Kürtçe (Kürt Dili)

Kürt dili; Dünya'da İran, Irak, Suriye, Türkiye Ermenistan, Gürcistan, Türkmenistan, Lübnan, Afganistan, Rusya gibi birçok ülkede konuşulan ve birçok şive ile lehçeye sahip olan bir dildir. Bu dilin lehçeleri Kurmanci, Kelhuri (Kermanshahi, Feyli ve Luri), Sorani ve Zazaki olup, Kurmanci lehçesi Türkiye, Suriye, Irak, İran ve Ermenistan'da; Kelhuri lehçesi Kermanşah şehri etrafında batı ve güney İran'da; Sorani çoğunluklu Kuzey Irak'ta ve Zazaki ise Türkiye'nin Zazaki 'nin daha çok Doğu Anadolu'da Dersim, Bingöl ve Elazığ yörelerinde yoğun olarak konuşulmaktadır (Buran, 2011: 51). Bu çalışmamızda Kürtçe'nin lehçesi olan Kurmanci temel alınmıştır.

7. YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, Kürt, Türk ve İngiliz dillerinde yer alan benzer atasözlerini bağlamsal olarak irdelemeye çalışan betimleyici bir araştırmadır. Araştırmada evrenin tamamı değerlendirilmiş olup bazı durumlarda farklı kaynaklardan da yararlanılmıştır. Kaynaklardan elde edilen verilerin yorumlanması ve karşılaştırılması nitel olarak yapılmıştır; Dolayısıyla araştırmamız, kaynak taramasıyla elde edilen verilerin nitel değerlendirmesini kapsar. İlaveten tezde tarama deseni araştırma modeli kullanılmıştır. Tarama deseni araştırma modeli; geçmişte olan ya da halen sürekliliğini devam ettiren bir veri ya da durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca tarama desenli bir araştırmada en çok karşılaşılan iki sınırlılık; verinin saptanması ve kontrol güçlüğüdür (Mcmillan, J. H. & Schumacher, S., 2006).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini; Kürt, Türk ve İngiliz dillerinde yazılmış olan atasözleri kitapları ya da bu dillerin karşılaştırılmasını temel alan bilimsel makaleler, çalışmalar ve dergilerdir. Tez konumuzun çok geniş bir eser yelpazesi olduğundan, belirlenen her dilde birtakım eserler incelenmiş ve bağlamsal benzerlik olduğu düşünüldüğü bölümlerden gerekli alıntılar yapılmıştır. Dolayısıyla elde edilen veriler belirtilen kaynaklardan incelenip hedef dillerdeki atasözlerin bağlamsal benzerlikleri saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, çalışmada veri elde edilebilecek farklı kaynaklardan kısmen örneklemeler yapılmış olup, araştırmanın literatür taraması için birçok kaynakçadan yararlanılmıştır.

Öncelikle, İngilizce atasözlerinin toparlanmasında birtakım atasözleri eserleri kullanılmıştır. Kullanılan başlıca eserlerden diğerleri John Simpson ve Jennifer Speake tarafından 2007 yılında yazılan 5.baskı ve 2015 yılında çıkarılan 6.baskı eserler olup 1100'den fazla açıklamalı İngilizce atasözlerinin yer aldığı *The Oxford Dictionary of Proverbs*'dir. Kullanılan bir diğer eser Apperson (1969) tarafından yazılan ve birçok atasözlerinin açıklamalarını detaylı bir şekilde kapsayıp incelemeye çalışan "*English proverbs and proverbial phrases: a historical dictionary"* kitabıdır ve yine aynı yazar tarafından Apperson (2006)'nın yazdığı *"Dictionary of proverbs"* eserinden yararlanılmıştır. Ayrıca daha net anlamların elde edilebilmesi için Türkçe-İngilizce karşılaştırmalı eserlerlerden faydalanılmıştır. Öncelikle, Shem (2007) tarafından yazılan *"Turkish Proverbs & Idioms Turkish – English with Explanations"* eserinden Kürtçe'ye ve Türkçe'ye benzer atasözlerinin belirlenmesine çalışılmıştır.Dağpınar (2017) tarafından yazılan "*English Idioms and Proverbs with their Turkish equivalents"* eseri de İngilizce ve Türkçe verilen atasözlerinin Kürtçe karşılıkları belirlenmesi için araştırılmıştır. Kürtçe ve İngilizce benzer atasözlerinin de irdelendiği ve Chyet (2003) tarafından yazılan "*Ferhenga Kurmancî-Inglîzî"* eseri de bu çalışmada kullanılmıştır. Bu eser bir sözlük görevini üstlenmesi yanı sıra hem İngilizcede hem de Kürtçede yazılan birçok yakın anlamdaki atasözlerinin bağlamsal kullanımlarını da kapsamaktadır. Kullanılan bir diğer eser ise Anne Bertram ve Richard A.Spears tarafından 1992 yılında yazılan*"NTC's Dictionary of Proverbs and Clichés"* (*İngilizce-Türkçe Atasözleri ve*

Klişeler Sözlüğü) eseridir. Bu eserin 2009 yılında Türkçeye çevirisi yapılıp yayımlanmıştır. Ayrıca bir atasözünün Türkçede ve İngilizcede tam karşılıklarının ne olduğunun saptanmasında önemli veriler sunan, Yüksel &Yılmaz (1993) tarafından yazılan "*İngilizce-Türkçe-Arapça Sözlük (Deyimler ve Atasözleri)"* eserinden yararlanılmıştır.

Çalışmamızda kullanılan Türkçe atasözlerinin belirlenmesinde de birtakım eserlerden faydalanmıştır. Öncelikle Aksoy (1995) tarafından yazılan *"Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2"* eseri kullanılmış olup Türkçe atasözlerinin belirlenmesinde önemli bir katkısı olmuştur. Kullanılan bir diğer eser TDK tarafından erişime açılan 2005 yayımlı *"Genel Türkçe Sözlük"* olup, bu eser sözlük görevinin yanı sıra Türkçe ile ilgili birçok atasözünü de barındırmaktadır. Çalışmamızda kullanılan diğer eserler ise Ömer Asım AKSOY tarafından 1981 de yazılan "*Atasözleri Sözlüğü",* 1984 ve 1993 yıllarında basılan *"Atasözleri ve Deyimler I"* ile 1995 yılında basılan "*Atasözleri ve Deyimler II"* çalışmalardır. Ayrıca Metin YURTBAŞI tarafından yazılan ve 2012 yılında basıma çıkan *"Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü"* eserinden de yararlanılmıştır. Bu eserler, Türkçeye özgün birçok köklü atasözlerini barındırmaktadır.

Kürt dilindeki atasözlerinin incelenmesi ve derlenmesi; güncel ve yaygın olarak bilinen kitap ya da eserlerden elde edilmiştir. İlk olarak Mazî (2005) tarafından yazılan "*Ferhenga Gotinên Pêşiyan"* eserinden yararlanılmıştır. Bu eserdeki tüm atasözleri Kürtçe olarak verilmiş olup çalışmamızda diğer dillerde benzerlik gösteren atasözlerinden yararlanılmıştır. Nûbihar Yayınları tarafından basılan ve Benek (2014) tarafından yazılmış olan "*Gotinên Pêşiyan Çîrokên Dawiyan"* yararlanılan bir diğer kaynağımızdır. Kürtçe atasözlerinin en saf ve doğal şeklinde belirlenmesinde çalışmamıza önemli bir katkısı olan bir diğer eser ise Oncu (2009) tarafından yazılmış olan "*Gotinên Pêşiyan"* eseridir. Ayrıca çalışmamızda uygun atasözlerinin bulunmasını alfabetik sıralanışı sayesinde kolay kıldıran ve geniş bir kaynak taramasına sahip olup tamamen Kürtçe olan atasözlerini kapsayan eserler olan, Celîl ve Celîl (2018) tarafından yazılan "*Gotinên Pêşîyan"* ile Çaçan (2015) tarafından kaleme alınan "*Gotinên Pêşîyan"* kitaplarından da yararlanılmıştır. Tamamen Kürtçe yazılmış atasözlerinin yer aldığı ve çalışmamızda veri toplama için yararlandığımız diğer eserler ise Aslan (2006) tarafından kaleme alınan

"*Ferhenga Gotinên Pêşiyan*" eseri, Aydoğdu (2014)'ün yazdığı "*Gotinên Pêşîyan"* eseri, Celalî (2014)'nin derlediği "*Gotinên Peşiyan ên Kurdan"* eseri, Diyadînî (2011)'in "*Gotinên Pêşiyan"* eseri ve Hiso (2016) tarafından yazılmış olan *"Ji Gotinên Berê"* eseridir. Kürtçe olarak yazılan ve çalışmamızda kullanılan bir diğer eser ise Borak (1996) tarafından yazılmış olan *"Gotinên Pêşiyan Kurda"* çalışmasıdır. Son olarak veri toplamada iyi bir örneklem oluşturduğuna inandığımız ve hem Türkçe hem Kürtçe örnekleri barındıran Bingöl (2014) tarafından yazılmış olan "*Gotinên Pêşiyan û Biwêj-Deyimler ve Atasözleri"* eserinden de yararlanılmıştır. Tüm bu kaynaklar incelendiğinde farklı yazarlara sahip eserler olmasına rağmen, eserler içerisindeki örneklemeler genel olarak aynı atasözlerini ve bağlamları Kürtçede barındırdığından, farklı dillerdeki benzerlikleri diğer örneklemlerle karşılaştırılmıştır.

Evren ve örneklem için Kürtçe, Türkçe ve İngilizcede yazılan atasözleri ile ilgili genel ve yaygın olan kitaplardan yararlanılmış olup, her üç dilde de benzer olanların incelenmesine gayret edilmiştir. Birçok kaynak eser olmasına rağmen, her bir eserin kendi dilindeki doğal verileri kapsamasından ötürü; tüm eserler ayrı ayrı incelenmiştir. Çalışmamızın temel konusu olan üç dildeki atasözlerinin bağlamsal olarak incelenmesi ile ilgili herhangi bir eser, dergi veya kaynağa ulaşılamamıştır.

Veri Toplama

Bu araştırmada, literatürden yararlanılarak ve uzman görüşü alınarak birçok veri toplanılmıştır. Veriler çoğunlukla Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki atasözlerini gösteren ya da bu diller arasında karşılaştırma yapan eserlerden elde edilmiştir. Toplanan tüm veriler betimleyici ve nitel olarak elde edildiğinden, verilerin özgünlüğünün korunması hedeflenmiştir. Bu eserlerden ve gerektiği durumlarda ek kaynaklardan alınan veriler, öncelikle bireysel olarak incelenmiştir. Daha sonra elde edilen veriler objektif ve nitel olarak kendi aralarında bağlamsal karşılaştırılmıştır.

Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Literatürden ve belirlenen kaynaklardan elde edilen tüm veriler nitel olarak analiz edilmiştir. Nitel analiz; araştırmacının doğal olarak verileri anlamlandırması ve detaylı bir şekilde incelemesidir (Denzin & Lincoln, 2005). Veriler

yorumlanmadan önce, her bir dilde yer alan atasözleri ayrı ayrı incelenmiştir. Daha sonra da her üç dilde aynı bağlamda benzer olarak kullanılan atasözleri tespit edilmiştir. İlaveten, her üç dilde bağlamsal benzerlik tespit edilmediği takdirde, benzerlikler İngilizce-Kürtçe ve Türkçe-Kürtçe olmak üzere iki dil arasında da yapılmaya çalışılmıştır. Üç dilde ve iki dilde bağlamsal olarak benzer atasözleri tespit edildikten sonra bu atasözlerinin kullanıldığı bağlam kısa olarak her bir atasözü için incelenmiştir.

Bu araştırmada; Türk, İngiliz ve Kürt dillerinde yer alan atasözleri detaylı olarak incelenmiş olup, dil, dil-kültür ilişkisi, modern dilbilimde atasözlerinin semantik rolü, atasözleri-dilbilim ilişkisi, atasözlerinin tanılandırılması ve sınıflandırılması, atasözlerin bağlamsal incelenmesi konularında detaylı bir literatür çalışması yapılmaya gayret edilmiştir. Bu araştırmaların çalışmayı daha kapsamlı ve betimleyici kılacağı düşünülmektedir.

Karşılaştırmalı Dilbilim Yöntemi

Karşılaştırmalı dilbilim, İngilizce'de *"Contrastive Linguistics"* olarak geçmekte olup, Türkçe'de karşıtsal ya da ayrımsal dilbilim olarak da ifade edilmektedir (Vardar, 1998: 137). Karşılaştırmalı dilbilimin temelleri 1820 yılında von Humboldt tarafından atılmış olup diller arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri sistemsel ya da kullanımsal olarak irdelemektedir (Kumlu, 2020: 117). Sebüktekin de (1982: 15) karşılaştırmalı dilbilimini *"iki ya da daha çok dilin dizgesel bir karşılaştırılması aracılığıyla bu dillerin her alanındaki benzerlik ve farklılıkları saptamaya çalışan bir bilim dalı"* olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmamız bir karşılaştırılmalı dilbilim çalışması olup Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki benzer atasözleri hedef alınmıştır. Ayrıca bu çalışmada Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki atasözlerindeki yapılar da kuramsal bir çerçevede irdelenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİL, KÜLTÜR VE ATASÖZLERİ

1.1 GENEL OLARAK DİL VE KÜLTÜR

1.1.1. Dilin Tanımı ve Dil ile İlgili Çeşitli Görüşler

İnsanoğlu var olduğundan beri her daim toplumdaki diğer bireylerle iletişim kurmak, düşüncelerini ifade etmek için dili kullanmıştır. Birçok araştırmacı ya da dilbilimci, dilin tanımlanmasının yapmadan önce dilin nasıl oluştuğunu, nasıl geliştiğini ve günümüzde nasıl incelendiği konusunda çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

İlk dilin nasıl oluştuğu ve hangi kelimelerin olduğu hususunda günümüze kadar birçok çalışma yapılmıştır. Dil kelimesi ilk olarak Eski Yunanda Platonun Kratylos adlı eserinde yer almakta olup dille ilgili asıl çalışmalar çoğunlukla modern çağda gerçekleşmiştir (Aydın, 1997). Tarihsel olarak incelendiğinde ise, dilin tanılandırılması ile ilgili ilk çalışmalardan birinin VII. yy.'da Mısır hükümdarı Psammetikos tarafından yapıldığı görülmektedir. Psammetikos, başka bireylerle etkileşim içinde olmayan insanların nasıl iletişim kurduğunu ve kullanacakları ilk sözcüklerin neler olduğunu merak etmiştir. Bu yüzden kendi döneminde bir çobanı görevlendirmiştir. Çobandan, iki küçük çocuğun bir ağıla bırakılıp her türlü toplumsal iletişimden uzak durmalarını istemiştir. Ayrıca bu iki küçük çocuğun iletişimde ilk kullanacağı kelimelerin veya hareketlerinin neler olduğu belirlenmesini emretmiştir. Yapılan çalışmada denek olarak kullanılan iki çocuğun ilk söyledikleri kelimelerin "Bekos"; yani Phrygia (Frigya) dilinde "ekmek" olduğu ve dolayısıyla iletişim olarak ilk dilin Frigya dili olduğunu, dilin sözlü iletişime bağlı kalmadan ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan bir araç olduğunu tanımlamıştır (Aksan, 1987). Dilin nasıl geliştiği ile ilgili öne sürülen birtakım görüşler de şöyledir; *"Çinlilerde:*

Bir su kaplumbağası, sırtındaki çizgili şekillerde yazının sırrını taşıyarak imparatorun önüne gelip yazıyı öğretmiştir. Babillerde: Yarı balık yarı insan bir deniz canavarı, sudan karaya, çıkarak kendilerine yazıyı öğretmiştir. Burada yazı ile dilin bir sayıldığı görülmektedir. Hintlilerde: Baş-Tanrı Brahma, kendi görünüşlerinden birisi olan ve insan dilinin tanrısı sayılan Vâk aracılığı ile dünyayı ve içindeki varlıkları yaratmıştır. Mısırlılarda: Baş-Tanrı Ra, isteklerini, kendi dili ve habercisi saydığı Tôt aracılığı ile yerine getirmiştir. Burada tanrıların bile dil aracından yararlandıkları görülmektedir. İbranilerde: Tanrı yarattığı canlılara isim vermesi için Adem'i görevlendirir. Adem'in bütün canlıları çağırış şekillerine göre her birisinin ayrı bir ismi olur. Burada, dillerdeki isimlerin çeşitli oluşu açıklanmaktadır. Babil Kulesi efsanesine göre ise: Tufandan sonra dünyada tek bir dil vardı. İnsanlar, Tanrı katına erişmek için Babil'de göğe doğru bir kule yapmaya başladılar. Tanrı o zaman insanların dilini karıştırıp hepsini dünyanın dört bucağına dağıttı. Burada da dillerin çeşitli oluşu açıklanmaktadır" (Başkan, 2003). Bu görüşler dilin doğuşu ve gelişiminin birçok toplumda farklı bir şekilde düşünüldüğünü ve her toplum kendi toplumunu Dünya'da tek ve benzersiz kılmak istediğinden dilin kendi toplumlarında doğduğunu ve Dünya'ya yayıldığını savunmaktadır. Bu belirtilen görüşlerin çoğunlukla mistik düşüncelerden ibaret olduğunu düşünen birçok araştırmacı da mevcuttur (Yaşar, 2014).

Leontev (1990), dilin nasıl oluştuğu ile ilgili yaptığı çalışmalarda, dili hem insanların manevi ve dünya görüşlerini geliştirmeleri hem de iletişim için gerekli olan araç olarak tanımlar. Dilin tanımı yapılırken, bazı görüşler dilin beden hareketlerine bağlı tanımlamalar yapmışlardır. Akdoğan (2002), insanlığın ilk dönemlerinde beden dili ile iletişimin yaygın olduğu, daha sonra sözlü olarak dillerin geliştiği ve Mısırlıların duvarlara çizmiş oldukları ilk resimlerle birlikte yazılı dilin de gelişmeye başladığını savunmaktadır. Dolayısıyla, iletişim için kullanılan dilin ilk olarak beden dili kuramı olduğu ve beden dili ile birlikte ilk insanların, el-kol hareket koordinasyonu ile birtakım seslerin meydana geldiği ve bu ses ile hareketlerin anlamlandırılmasıyla konuşmanın oluştuğu savunulmaktadır (Aktaş, 2005). Günümüzde de ses-hareket bağlamında jest ve mimikler etkili bir iletişim için kullanılmakta olup iletişimi kalıcı ve kolaylaştırıldığı kabul edilmektedir. Paget (1930) dilin ne olduğunu ve nasıl oluştuğuyla ilgili çalışmalarında dilin hareketlerden

temel alınarak meydana geldiğini şu düşünceleriyle savunmuştur; "*İnsanı, konuşmaya iten temel neden, elleriyle yeterince konuşamamak değildi; çünkü bu işi vücut hareketleriyle de rahatça yapabiliyordu. Ellerini sürekli avda ve ekim-dikimde kullanacağı araçları yapmakta kullanırken düşüncelerini anlatacak başka yöntemler bulmak, sözgelimi, dil ve dudaklarından yararlanmak zorunda kalmıştır. Böylece elle yapılan hareketlerin yerini giderek ağzın, dilin, dudakların hareketleri, hareket biçimleri almıştır*." Yapılan bu tanım, dilin el-kol hareket bağlamında doğarak geliştiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, dil; insanın psikolojik bakımdan birçok açıdan, düşünme, kabullenme, hafıza, odaklanma ve sevinç ile üzüntü durumlarını ifade etmede kullandığı yazılı ve sözlü bir araçtır (Leontev, 1990).

Ünalan (2005: 8) dilin tanımını şöyle yapmaktadır; "*Dil, düşüncenin ve bir milletin dünya görüşünün dışa vurumudur*".Başka yapılan farklı bir tanımda; dilin bir toplumda iletişim aracı olarak kullanılmasının yanı sıra, kültürü ve düşünceyi taşıma fonksiyonu olduğu da savunulmaktadır (Yücel, 2013). Dil, toplumda doğal ve canlıdır; ancak insanlar dili istendiği şekilde tanımlamaya bırakmamalıdır ve doğallığına bağlı kalıp hareket etmelidir. Ergin (2007: 3) ise dilin tanımını şöyle yapmaktadır: "*Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabiî bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir*". Dilin tanımıyla ilgili yaygın olarak kabul edilen başka bir tanım Aksan tarafından öne sürülmüş olup şu şekilde tanımlanmıştır "*Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir*" (Aksan, 2007: 55). Dilbilimci Saussure (2001: 38-45) dilin tanımı hususunda şunları ifade etmektedir: "*Dil, konuşan kişinin bir işlevi değildir, bireyin edilgen bir biçimde belleğine aktardığı üründür. Hiç önceden tasarlama gerektirmez.", "Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir*." Dil ile ilgili yapılan başka bir tanımda ise dilin sistematik bir beceri olduğu vurgulanmaktadır."*Dil; son derece karmaşık bir sistem olan beyinde oluşup, insan zihnini, zamanın üç boyutunda mevcut olan her şeye doğru, onu kullanan bireylerin uzlaşımlarıyla oluşturulan ses, anlam ve biçimlerden örülmüş yapısal birimler eşliğinde; okuma, yazma, dinleme ve konuşma yoluyla tetikleyebilme gücüne sahip*

her yönüyle sistematik, insanî bir yetidir" (Onan, 2005: 9). Cumakunova (2001), dili karmaşık bir bütün olduğu, farklı soyutlamalarla dilin bütünselliğinin ayrıştırılıp incelenebilecek bir alan olduğunu savunmaktadır. Çotuksöken (1991), dilin insan bilincini oluşturan ve aynı zamanda insan yaşamını kolaylaştıran en önemli fonksiyonel araçlardan bir tane olduğu şeklinde tanımlamaktadır. Carless (2002) ise dili; düşünce, bilgi ve kavramların anlaşılmasında önemli rol üstlenen bir araç olarak tanımlamaktadır.

Bir başka bir görüşte ise dilin tanımı birçok batı dillerinde tat alma için kullanılan fizyolojik dil ve seslerin oluşumu ile iletişim açısından kullanılan dil olarak farklı iki kavram olarak kullanılmaktadır; ancak Kürtçe ve Türkçe 'de sadece tek kavram olan "*Ziman"* ve *"Dil"* kullanılmaktadır. İngilizce 'de ise genel olarak tat almak için *"tongue"* kullanılırken, iletişim açısından kullanılan kavram ise *"language"*'dir; ancak anadil kavramı olarak *"mother tongue"* da kullanılmaktadır. Dolayısıyla dil, tüm insanları ilgilendiren bir olgudur ve herkesin yaşamında temel taşları teşkil etmektedir ve insanlar hemen hemen tüm davranışlarında dilden faydalanmaktadır (Kıran & Eziler Kıran, 2013: 205-209). Dilbilimsel açıdan ise insanların birbiriyle iletişimini sağlayan dizgedir (Bayraktar, 2014: 1). Başka bir tanımda ise dil, insanların isteklerini ya da problemlerini ifade etmek için kullandıkları sesli işaretler biçimidir (Banguoğlu, 2011: 9). Özkan ve Özen (2015)'e göre dil, ortaya çıktığı birim ya da tarih ile ilgili kesin bir bilgi vermediğinden kavramlar arasında nedensiz bir ilişki kurmaktadır. Wittgenstein dili bir oyun olarak adlandırmaktadır. Ona göre: "*Bir dil oyunu, bir sıra dilsel deyimden oluşur ve çoğunlukla bunlara eylemler eşlik eder. Tek sözcükle, eğer o bir buyruk değilse ve ona eylem eşlik etmiyorsa, bir dil oyunu olmaz. Bunlara yaşanan bir olayın anlatılması, bir masal anlatmak, bir kitap okumak, bir odayı, düzenlenmiş bir yeri betimlemek ister bir askeri eğitimde olsun ister öğretmenin çocuğa matematik alıştırması yaptırması gibi bir durumda olsun; buyruk vermek, buyruğu yerine getirmek, fıkra anlatmak gibi örnekler sayılabilir. Toplumsal uzlaşıma dayanan anlamlı el kol hareketleri yapmak veya bunu şekillerle göstermek,'tıp','yağ satarım-bal satarım' gibi çocuk oyunları, briç gibi iskambil oyunları ve benzeri şeyler dil oyunlarına örnektirler*" (Soykan, 2002: 57). Yapılan bu tanıma istinaden dilin sadece konuşma dışında bir işlevi olmadığı gibi bir çıkarım yapılmamasına ilişkin, Bayrav (1998: 13) şöyle belirtmektedir: *"Birçok başka*

çarelerin varlığını gösterebiliriz: yolda yürürken belli yerlere konulmuş kırmızı ışık dur işaretidir; yeşil ışık geç anlamına gelmektedir. Gemiler ışık ve hareketlerle uzaktan haberleşirler. Deniz fenerlerinin yanıp sönmesindeki ritim ve çeşitli renkli ışıklar da anlaşmayı sağlayan sistemlerdir. İlkel kavimlerde tam-tam çubukların belli yerlerine bağlanan kumaş ya da ot düğümler, tepelerde yakılan ateş haberleşmeye yararlar. Ancak, saydığımız bütün ve benzeri usuller, aslında konuşma diline dayanır. Konuşma dilinin aracılığıyla varılmış bildirişme yöntemleridir. Onlar dilin önemini azaltmazlar." Bu tanıma istinaden dilin sadece bir konuşma organı aracılığıyla iletişim kurulmadığını ve birçok farklı şekil ve yöntemlerle de iletişim kurulabileceği barizdir.

Ayrıca Akdemir (2009: 99) dil ile ilgili öne sürülen bazı görüşleri şöyle ifade etmektedir; Akdemir'e göre, *"Dili tarihsel dönemlere kendilerini dışa vurduğu, nesneleştirdiği bir ortam olarak görür. Her tarihsel dönemde yaşamanın belli değerleri içerilmiş ve tarihin tüm çalkantıları bu değerler çevresinde oluşmuştur. Bu tarihsel döneme damgasını vuran değerler de o dönemin anlamının taşıyıcısı olarak dilde saptanabilmişlerdir"* bu ifadeyle dilde yer alan bazı kelimelerin veya dilin iletişimdeki etkin rolünü tarihler olgularında şekillendirdiği düşünülmektedir. Akdemir (2009: 100), Gadamer'in dil ile ilgili düşüncelerini de şöyle yorumlamaktadır; *"Dil, dünya içindeki varlığımızın temel modu ve dünyanın oluşumu ile ilgili her şeyi içine alan formdur. İnsan dünya hakkındaki tüm bilgileri elde ederken, dili aracılık eder. Dünyaya ilk yönelim bir dili öğrenmekle gerçekleşir. Dil aracılığıyla anlaşılan şey dilin de içinde bulunduğu dünyadadır. Dolayısıyla insan, ancak dil aracılığıyla bir dünyaya sahip olur ve bu dünya içinde yaşar. İnsanın sadece bir dünyası vardır. Bu dünyaya sahip olabilmek için de kişi, önünde dünyanın kendisi olduğu gibi, bu dünyaya açabileceği bir anlam dünyasını da oluşturmalıdır. Gadamer'e göre bu dünyaya sahip olmak bir dile sahip olmaktır. Onda dili anlamayı olanaklı kılan evrensel araç olmasıdır. Bu nedenle gerçeklik dil dışında aranmaz. Dil bir anlam sorunudur. Tüm anlama ise Gadamer'de hermeneutiktir. Hermeneutik inceleme, varlık incelemesi ve nihai noktada dil incelemesidir. Çünkü "anlaşılabilen varlık dildir"*. Dolayısıyla dilin anlamla yakından bir ilişkisi olduğu ve dili, sözcüklerin ya da cümlelerin bağlamsal açıdan irdelenmesi hususunda önemli bir faktör olduğu göz ardı edilmemelidir.

Yapılan bu tanımlar ve belirtilen bu görüşler ışığında dilbilimciler tarafından birçok tanımın olduğu ve dilin tanımıyla ile ilgili kesin ve net bir tanımın olamayacağı sonucuna ulaşılabiliriz. Ancak, dil için genel bir tanımın belirtilmesi için birçok terim ve kavram irdelenmiş, en yaygın olarak kullanılan tanımın; bir toplumdaki bireylerin kendi aralarında karşılıklı iletişim kurmak ve duygu ile düşüncelerini iletmek için kullandıkları sözlü ya da yazılı araçların bütünü olduğudur. Aynı zamanda gündelik yaşamımızda kullandığımız mimik ve hareketlerin de iletişimde katkı sağladığından dilim tanımına eklenebileceği düşünülmektedir.

1.1.2. Dil-Kültür İlişkisi

Kültür kelimesi Kürtçede *"çand"* olarak kullanılmaktadır. Kültür kelimesinin kökeni incelediğinde, her dilde farklı kavram kullanımlarının olduğu ve İngilizcede bu kullanım ise *"Culture"* dır. Bu bölümde kültür kavramı ve dil ile Kültür arasındaki ilişkinin saptanması açısından kültürün tanımı ve dil ile ilişkisi hususlarında birtakım bilgiler verilecektir.

Kültür kelimesinin ortaya çıkışıyla ilgili birçok farklı tanım ve görüş mevcuttur. Öncelikle, birçok dilbilimci *"kültür"* kelimesinin Latince kökenli olduğunu ve toprak kültürü anlamında kullanılan *"edere-cultura"* sözünden geldiğini ifade etmiştir (Mejuyev, 1987: 7). Williams (1976: 106-107), kültür kavramının Latince kelime olan *"colere"* dan geldiğini ve *"işlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek, ekip biçmek iyileştirmek, eğitmek vb."* anlamlarına geldiğini savunmuştur. Ayrıca Oğuz (2011: 125), kültür ifadesinin İngilizceye *"culture"* kelimesi olarak 15.yy'dan sonra geçtiğini belirtmiştir ve kültür teriminin birçok görüşte tarımla ilgili kavram olan *"kök"* sözcüğü üzerinde birleştiğini savunmuştur; ancak farklı görüşlerin bulunduğunu da ifade etmiştir. Romalı filozoflar Cicero ve Horatius *"kültür"* terimini *"cultura animi"* olarak ifade edip, *"insanın yetiştirilmesi, işlenmesi, eğitilmesi"* anlamında kullanmışlardır (Özlem, 2000: 142). Güvenç (2002: 96), kültür teriminin soyut bağlamlarda ilk kez Voltaire tarafından *"insan zekâsının oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi, yüceltilmesi"* anlamında kullanıldığını belirtmiştir.

Genel olarak yapılan tanım; kültürün bir milletin maddi ve manevi unsurların tümü için kullanılmasıdır. Korkmaz (2007: 12-14) tarafından kültür için yapılan farklı tanımlar şöyle ifade edilmektedir: "*Bir toplumu millet hâline getiren ve milletten millete değişen değerler bütünüdür.", "bir toplumun sosyal yapısına yön veren ve o topluma kişilik kazandıran değerler bütünü"; "bir insan topluluğunun yüzyıllarca devam eden ortak yaşayışından doğan maddî ve manevî değerlerinin, birikimlerinin ve davranış biçimlerinin bütünüdür"; "bir milleti öteki milletlerden ayıran yaşayış tarzı, o millete özgü, duygu ve düşünce birliğinin oluşturduğu ortak ruhtur.*" Başka bir tanımda ise; *"Kültür, toplum, insanoğlu, eğitim süreci ve kültürel muhteva gibi değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir işlevidir"* şeklinde ifade edilmektedir (Güvenç, 1994: 101). Ayrıca Güvenç (1994: 96), Kültür ile ilgili şöyle bir tanımda ileri sürmektedir *"Kültür sözcüğü dört anlamda kullanılmaktadır: Bilim alanında uygarlık; beşerî alanda eğitim sürecinin ürünü, estetik alanda güzel sanatlar ve maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda üreme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme."* Dolayısıyla kültürün birçok disiplinle yakından bir ilişkisi olduğu ve bu disiplinlerin ilerlemesinde etkin bir rol oynadığı barizdir. Başka bir tanımda ise kültür şöyle ifade edilmektedir; *"İlk çağlardan itibaren insanların yaşamında önemli bir yer tutan kültür genel olarak inanç, dil, sanat, edebiyat, duygu ve düşünce alanındaki soyut ve somut değerler bütününden meydana gelir"* (Tergip, 2014) ve bu tanım kültürün bütünlük özelliğini vurgulamaktadır. Gökalp (2005) ise, kültürü "hars" olarak tanımlamakta ve kültürün bütün toplumsal hayatları içine aldığını belirtmektedir. Bu toplumsal hayatların; sanatsal, iktisadi, hukuksal, kurgusal, dinsel, ahlaksal, dilsel ve bilimsel hayatı kapsadığı ifade etmektedir. İletişimin temelini oluşturan ve düşücülerimizin aktarılmasında kullanılan en temel araç dildir ve dil ile kültür arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır çünkü dil, kültürün aynasıdır. Bir toplumun özünü, yaşayış biçimini, önyargılardan arınmış düşünce biçimlerini doğrudan anlayabilmek için o toplumun dilini ve kültürünü öğrenmemiz gerekmektedir. Arslan (2012), Ziya Gökalp'ın kültür tanımını temel alarak şöyle ifadelerde bulunmaktadır: *"Cemiyetin bütün fertlerini birbirine bağlayan, yani aralarında bir dayanışma vücuda getiren dini, ahlaki, hukuki, bedii, içtimai, iktisadi ve fenni müesseselerin hey'eti mecmuasıdır. Kültür, bir milletin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki,*

toplum içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, görüş ve zihniyetleriyle her nevi davranış şekilleridir. Bütün bunlar birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder". Bu tanımla birlikte kültürün toplumun her aşamasında yer aldığı ve toplumu şekillendirdiği açıkça görülmektedir. Göçer (2012: 50) ise yaptığı kültür tanımında; *"Tarihi, sanatı, edebiyatı, düğünleri, bayramları, şiirleri, şarkıları, türküleri, ağıtları, ninnileri gibi ait olduğu milletin dilinden, gelenek ve göreneklerinden izler taşır. Bütün bunlar o yaşam tarzının göstergesi olarak kültürün birer unsuru olarak düşünülebilir. Kültür, bir milletin asırlar boyu yaşanmışlıklarının damıtılmış bir özetidir"*, kültürü; asırlarca devam eden, kuşaktan kuşağa aktarılan maddi ve manevi bir miras olarak vurgulamıştır. Ültanır (2003), Greverus' un kültürle ilgili tanımını diğer tanımlara benzer olarak şöyle ifade etmektedir; *"Kültür, insanın bir organizma ve bir tür olarak hayatta kalabilmek için, değiştirerek ve biçimlendirerek dış ve iç doğaya dahil olma potansiyeldir. İnsan, bu süreç içerisinde kendi çevresinden hareketle ve bu çevreyle ilgili olarak araçlar ve değerler yaratır. Bu araç ve değerler, değişen dünya koşullarına göre bunlardan uzaklaşmak gerekinceye kadar, kurumsallaşmalarla ve geleneklerle bağıntılıdır. Kültür, insanın icra ettiği tüm alanları kapsar. Yani, materyallerle ilgili yaşam güvencesinden hareket ederek, sosyal yaşam düzenleri üzerinden geçip, estetik ve değerlere uyumlandırılmış çevre şartlarına kadar uzanır."* Yapılan bu tanımla birlikte kültürün hayatımızın her aşamasında yer aldığı ve yaşamımıza her açıdan estetik bir güzellik kattığı vurgulanmıştır.

Dil; toplum ile kültür arasında bir köprü görevi görmekte olup bir toplumun yaşayış biçimini, düşünme yönünü, dünyaya bakışını, dünya felsefesini/görüşünü ve kavramlarını ana hatlarıyla öğrenmemize olanak sağlar (Aksan, 2004). Ayrıca dil ve kültür arasından yakın bir etkileşim bulunmaktadır çünkü toplumun algıları ve değerleri dil ile somutlaşmakta olup sosyal hayata yansımaktadır. Dolayısıyla kültürünü benimseyen ve yitirmeyen bir millet diğer toplumlardan daha az etkilenir ve kendi dilinin özelliklerini her açıdan sabitleştirip değişimlerden en az şekilde etkilenir. Göçer (2012), kültür ve dil ilişkisini şu şekilde ifade etmektedir; *"Kültür, hayat kaynağımız olan su; dil ise suyu bütün meskenlere dağıtan şebeke gibidir. Bir bakıma dilin, kültürün yayılmasında gördüğü işlev, hayat kaynağının ulaşımını*

sağlayan şebekenin gördüğü işlev gibidir. Yunus Emre, "Dil hikmetin yoludur" der. Hikmet kavramı Türk coğrafyasında birçok değeri ile kültürün alt yapısını oluşturur. Kültür ve dil, anne ve bebeği gibidir. Annenin bebeğini besleyip büyütmesi gibi kültür de dilin gelişip canlılık kazanmasına zemin olur. Çocuğun yetişkin olduğunda annesinin yaşamını belli bir düzeyde devam ettirmesi için ilgilenip destek olması gibi dil de kültürün canlılığını koruyabilmesi ve sağlam bir şekilde sonraki nesle aktarılabilmesinde önemli bir köprü işlevi görür." Yapılan bu tanım incelendiğinde kültür ve dilin birbirinden bağımsız bir şekilde ilerleyemediği açıkça görülmektedir. Ayrıca kültür, değiştiğinden ve dinamik bir nitelik taşıdığından, dönemsel olarak toplumsal veya bireysel olarak kültür değiştiğinde dil de doğal olarak değişime uğramaktadır. Akarsu (1998: 88-89), kültür ve dil arasındaki bu yakın değişimi şöyle vurgulamaktadır; *"Kültürü değişen bir toplumun dili, düşüncesi, töresi, göreneği de değişir."* Güvenç (1994: 96), dil ve kültür arasındaki bağın çok işlevsel ve güçlü olduğunu, bu işlevlerin kuşaktan kuşağa dil sayesinde taşındığını vurgulayıp şöyle betimlemektedir; *"kültür, nesilden nesile aktarılmak için dile muhtaç; toplumun duygu, düşünce ve tam anlamıyla hayat tezahürlerinin somut hâle bürünmesinin aracı olan dil için de kültür bir ihtiyaçtır."* İlaveten, dil tüm kültürel değerleri bünyesinde bulundurduğundan, temsil etme becerisiyle kültürü tamamlar ve destekler (Yakıcı, Yücel, Doğan & Yelok, 2006). Dolayısıyla dil ve kültür birbirine yakından ihtiyaç duymakta olup birbirlerini tamamlayan unsurlardır.

Dil ve kültürün birbirlerine tamamlayıcı olarak yansıması, aralarındaki etkileşimin kalıcı olmasına olanak vermiştir. Asna (2015: 42), toplumlar arasındaki ilişkilerde dillerin birbirini etkilemesinin doğal bir süreç olduğunu savunmuştur ve bu yüzden Kürtçede yer alan bazı kültürel unsurların diğer dillerdeki faktörlere benzer olması; farklı dillerdeki kültürel ile dilsel etkileşim sayesinde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kültürel etkileşim sonucu olarak diller arasında birtakım kelime alışverişi olduğu bilinmektedir; örneğin, Kürtçenin İranda birçok dille ilişkisi olmasından ötürü bu dillerden bazı kültürel değerlerin ve kelimelerin alındığı ifade edilmektedir (Oranski, 1979: 166). Ayrıca, Kürtçedeki lehçeler arasında da kelime benzerlikleri mevcut olup, İranda Gorani dilinde yazılmış olan bir şiirde Zazaca kelimelerin bulunduğu görülmüştür (Malmısanıj, 1996: 16). Turan (1980: 191), Türkçenin uzun yıllarca dil ve kültür etkileşimi içerisinde değişmemesini ve

kalıcılığını sürdürmesini şöyle ifade etmektedir; *"Türk milleti tarih boyunca türlü din, medeniyet ve coğrafi saha değiştirmiştir. Bu durum Türkçenin de gelişmesine, mühim değişikliklere uğramasına sebep olmuştur. Bununla beraber Türk dili, bünyesindeki hayrete şayan kudret ve hayatiyet sayesinde mücadele ettiği dil ve kültürlere yalnız mukavemet etmemiş çok kere de zafer kazanmıştır."*İngiliz dilindeki kültür ve dil ilişkisi diğer dilleredeki ilişkilere benzer olup, Brown (2000) bu iki öğeyi şöyle tanımlamaktadır;" *Dil, bir kültürün parçasıdır ve kültür, dilin parçasıdır; ikisi de önemini kaybetmeden ve birbirinden ayrılamayacak şekilde iç içe geçmiştir"*. Jiang (2000: 332) ise İngiliz toplumlarda kültür ve dil etkileşimini inceleyen bir çalışmasında, bu etkileşim ile ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir; *"Dil ve kültür arasında her zaman bir etkileşim vardır: ikisi, birbiri olmadan var olamaz ve canlı bir organizma oluşturmak için birleşirler. Toplumu bir yüzme havuzuna benzetirsek, dil bir yüzme becerisidir ve kültür sudur. Her ikisi de mevcut olduğunda, insanlar iyi yüzerler (başarılı bir şekilde iletişim kurarlar). Suya aşina olduklarında (yani kendi yerel kültürlerinde) güvenle ve hızlı, ancak kendilerine aşina olmadıklarında (yabancı bir kültür içinde) dikkatli ve yavaş yüzerler."*Bu tanıma istinaden, İngiliz kültüründeki bireylerin, kendi kültürlerindeki unsurları daha kolay benimsediklerini; ancak diğer kültürdeki unsurlara uyum sağlamada zorlandıkları düşünülebilinir.

Ayrıca, çalışmamızın temel konusu olan atasözleri; dil-kültür ilişkisi içerisinde birbirlerini yakından etkilemektedir. Lauhakangas (2007), bir toplumun kültüründe katı gelenek ve tutumların olmasına rağmen, düşüncelerin dil aracalığıyla atasözlerinde esnek ve işlevsel olarak ifade edilebilindiğini belirtmiştir. Bir kültürdeki düşünce ile tutumların, süslü ve pratik bir dille işlevsellemeşmesini etkin kılan yine atasözleridir (Oy, 1991). Toplumlar, tarihsel süreçte kültürlerindeki süzülmüş hayat tecrübelerini ya da geleneklerini insanların zihinsel dünyasına vurgu yapıp atasözleri ile dile yansıtmaktadırlar (Kurt, 1992). Her ulusun kendi deneyim ve bilgeliğiyle oluşturduğu atasözleri, bir dünya dil birliği teşkil etmekte olup kültürel tarihle ilgili önemli noktaları ifade etmektedir (Aksan, 2007).İlaveten bir toplumu oluşturan gelenek, görenek, din, inançlar, tutumlar ve beklentiler gibi maddi ve manevi kültürel değerlerin atasözlerinde özlü olarak belirtilip dil ile toplumlara köprü kurulması geçmiş ve günümüz arasındaki iletişimsel değerlerinin korumasını sağlamaktadır (Köknel, 1981). Bu yüzden, atasözlerinde yer alan çeşitli kelimelerin

toplumsal yaşamda bir karşılığı olduğu ve toplumdaki kültürel değerlerin dil köprüsü aracılığıyla insanlar arasında pekiştirildiği belirtilmektedir (Hirik, 2017)

Dil, kültürün oluşturucu ve taşıyıcı etkenleri olabilir çünkü dil sadece nesneleri ve düşünceleri betimlemekle kalmaz, aynı zamanda bunları bilme ve anlamanın yollarını da irdelemektedir.

1.1.3 Kültürdilbilim

Geçmişi çok eski tarihlere dayanmasına rağmen, bu bilim dalının yaygınlaşması 20.yy'da ve özellikle de 1970 yılından sonra olmuştur. Dilbilimin bir alt dalı olup kültür ve dil ilişkisi sonucu oluşan bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı, dil ile ilgili çalışmaların; dil ve tarih ile toplum ve insan merkezli olarak irdelenmesi gerektiğini ve dil eğitiminde kültür unsurlarından faydalanmasının elzem olduğunu vurgulamaktadır.

Kozan (2014), kültürdilbilimi; iki farklı gösterge olan kültür ve dilin etkileşimiyle oluşturduğu göstergeleri araştıran bir bilim dalı olduğunu savunmaktadır. Ayrıca Haldan, A., & Tuna, S. (2019: 456) bu bilim dalını Grinko'nun tanılandırmasına bağlı kalarak şöyle ifade etmektedir; *"Günümüzde kültür araştırmalarına yönelik en verimli yaklaşımlardan biri kültürdilbilimsel yaklaşımdır. Kültürdilbilim, insanın, kültürün ve dilin ayrılmaz bir bütünlük içerisinde incelendiği, sosyal bilimlerin yeni bir yönüdür. Dil, bu bilimsel disiplinde kültürün ürünü, yansıması ve somutlaşması ve somutlaşan hafızası olarak karşımıza çıkmaktadır. XX. yüzyıl bilim dünyasında antropolojik yaklaşım genel olarak kabul görmüştür. İnsana ve insanın dünyadaki, kültürdeki ve toplumdaki rolüne olan yöneliş, dilin içyapısının incelendiği dilbilimsel araştırmalardan, insanın dil dünyasının yaratıcısı ve dilsel kimlik olarak ele alındığı araştırmalara geçiş sağlamıştır*." Yapılan tanım, bu bilim dalının güncel olarak gelişmekte olduğunu ve toplumsal yaşamlarımızı inceleyerek dil ve kültür arasındaki somut dilsel verileri ortaya koymaya çalıştığını vurgulamaktadır. Ayrıca kültürdilbilim; farklı çağlardaki metinleri inceleyip değişmeyen kültürleri bulmaya çalışır. Aynı zamanda çeşitli milletlerin kültürel ve dilsel verilerini inceleyerek evrenselliği yakalayıp farklı ve türdeş olmayan veriler bulmaktadır. Bu veriler; karşılığı olmayan dil birimleri ve

boşluklar, dil üslubu, eğretilemeler ve dil imgeleri, basmakalıplar ve semboller, dilsel davranışlar, konuşma adabı, atasözleri ve deyimlerdir.

Ayrıca İngilizce bir kavram olan folklor da Kültürdilbilim ile yakından ilişkilidir. Öncelikle Folklor, sözlü edebiyatının önemli bir parçası olup anonim eserlere sahiptir ve bu eserler geçmişten günümüze sözlü olarak gelmiştir (Dorson 1972: Yıldırım, Pertev & Aslan, 2013). Kürtçede, folklor için *"Zargotin"* (Alakom, 2002: Celîl & Celîl,1978: Kızıl ve Tanrıkulu,2015:), *"Edebiyata gelêrî"* ya da" *zanîna gel û hwd"* (Keskin & Pertev, 2015) gibi terimler belirtilmektedir. Folklor kelimesi ilk kez 1846 yılında İngiliz yazar William John Thomas tarafından kullanılmış olup, İngilizcedeki morfolojisine göre; *"folk"*, halk ve "*lore"* ise bilgi, bilim, öğreti veya geleneksel bilgiler olarak ifade edilmektedir (Emrich, 1946). Folklor, Türkçede halkbilim olarak ifade edilmektedir ve bu bilim dalı; bir milletin binlerce yıl değişmeyen kültürel özelliklerini, geleneklerini, görenekleri ve yaşayış biçimlerini incelemektedir. Ayrıca bu bilim dalı, yalnızca değişmeyen kültürel faktörleri değil, aynı zamanda toplumsal, teknolojik, kentleşme veya küresel olgular sonucunda binlerce yılsonunda değişen kültürel özellikleri de irdelemektedir (Öcal, 2007). Dundes (1965), folklorda değişmeyen birtakım özelliklerin olduğunu savunmuştur; Folklor hem sözlü hem de yazılı kültürel özellikler dışında vücut hareketlerinin dans, oyun veya jest gibi kültürel özelliklerdeki yapılarını da incelemektedir. Dundes (1965) genel olarak Folklorun incelediği alanları şöyle belirtmektedir;" *mitler, efsaneler, masallar, fıkralar, atasözleri, bilmeceler, şarkılar, tılsımlar, kutsamalar, beddualar, küfürler, yeminler, hakaretler, ağız dalaşları, sataşmalar, takılmalar, kadeh kaldırmalar, tekerlemeler, selâmlaşma ve vedalaşma kalıpları."* Dolayısıyla, kültürbilimin folkloru da kapsadığından, folklorun inceleme alanlarını da araştırdığı açıktır.

Kültürbilim, dil ve kültürün oluşturduğu bir bilim dalı olarak varsayılmakta olup dilsel süreçlerde meydana gelir ve kültürün hem maddi hem de manevi boyutlarını bilimsel olarak irdelemektedir. Sonuç olarak bu bilim dalı, aynı zamanda çalışmamızın temel konusu olan atasözleri kavramını geçmişten günümüze inceleyip dil ile ilgili gelişimleri hususunda veriler sunduğu düşünülmektedir.

1.1.4. Dilbilim ve Anlambilim (Semantik)

Semantik (anlambilim) ile ilgili düşünceler ve tanımlamalar yüzyıllardır sürmekte olup; dilbilim, mantık, felsefe, göstergebilim ve ruhdilbilim gibi birçok anlam bu kavram için bir tanım oluşturmaya çalışmış ve genel olarak *'anlamın anlamını' kavrama* ya da'*Gerçeğin niteliğine'* ulaşmak gibi genel terimler kullanılmıştır (Kocaman, 1992). Birçok farklı çalışma anlambilimini şöyle ifade etmektedir: *"anlamın ya da anlamlandırmanın bilimsel incelenmesi"* ve bu tanıma göre: anlam, anlamlama ve anlambilim, bilimi oluşturan temel dallar olup nesnellik ve yöntem güvencesi gibi olgulara sahip olduğu barizdir (Baylon ve Mignot, 1995: 3). Dolayısıyla atasözlerinin; dilbilim ve anlambilim üçgeninde incelenmesiyle bunların anlaşılması daha kolay ve etkin kılınacaktır.

Semantik 'in tanımı ana hatlarıyla incelendiğinde; semantik 'in, bir kelimenin kökünden dildeki diğer kelimelerle aynı vakitte ve eşit bir şekilde anlam olaylarını ya da değişmeye yönelen anlamları irdeleyen bir bilim dalı olduğu açıktır (Yılmaz, 2017). Ayrıca, anlambilim; kelimelerin anlamını ve yorumunu, bağlamsız dilde işaretleri, tüm metni veya tek bir kelimeyi ifade edebilir. Örneğin, "ikamet" veya "ev", "varış yeri" veya "son durak" temelde aynı anlama gelir, ancak anlambilim çalışmaları sayesinde bu terimler arasındaki ince farkı ayırt edebilmek daha kolaydır. Dolayısıyla anlambilim, fen ve pozitif bilimlerden farklı olarak çalışmaya esas ettiği toplum ile ilgili verilerde daha kesin ve nesneldir; bu yüzden de elde edilen verilere hızla ulaşılabilir ve yeni araştırma alanları keşfedilebilinir (Eziler Kıran, 2014: 720). Günümüzde anlambilim sadece dilbilimsel kavram ya da çalışmalara özgün olan bir olgu olmayıp disiplinler arası bir bilim dalıdır (Saucet, 1983: 12). Bu yüzden anlambilimin tanımı yapılırken odaklanılacak temel ayrımlardan bazıları yapılan anlamlandırmanın dilbilimsel veya dilbilimsel anlam dışı olup olmadığını belirlemektir (Lyons, 1987). Atasözleri de dilbilimin bir konusu olup, günümüzde kalıplaşmış birçok atasözü dilbilimsel yaklaşımla oluşumları ve özellikleri açısından irdelenmektedir (Uzun, 1991). Ayrıca anlambilimin genel tanımı düşünüldüğünde, anlambilim ile dilin anlamlandırılıp iletişimin temel yapıları keşfedilebilinir çünkü bireyler yaşamlarında bazı olguları bilmekte, bazılarını sır tutma ya da eksik bilmekte ve bu durum kişinin eğitimli ya da eğitimsiz olmasıyla ilgili olmaktadır, aslında bu anlambilimdeki bir takım anlam gizliliklerinin olmasıyla ilgili olan bir

hususu vurgulamaktadır (Vincent, 1998). Atasözlerinde yer alan gizli anlam veya bildiri; dilbilim ve semantik yaklaşımla çözülebilinir. Aksan (1998: 31), doğadaki olguların ya da olayların belirli birtakım seslerle bütünleşip kavramlaşmasını anlama olarak ifade etmiştir ve bu hususu sağlayan göstergelerin çeşitli yolları kullanarak farklı adlandırmalara gittiğini belirterek anlambilimin işleyişini vurgulamaya çalışmıştır. Başka bir deyişle, anlambilim atasözlerinde yer alan bildirileri ya da kavramları daha belirgin kılmaya çalışmaktadır. Kempson (1980) tarafından yapılan bir araştırmada anlambilim içindeki anlam kuramının incelenebilinmesi için; bir cümledeki sözcüğün ve tümcenin arasındaki anlam niteliğinin ve ilişkinin açık olması, bir dildeki kelime ve cümlelerde bulunan anlam belirsizliklerinin tahmin edilmesi ve sözcük ile cümleler arasında bulunan dizgesel ilişkilerin bulunup açıklanması gerektiği savunulmuştur. Dolayısıyla atasözlerinde anlamsal çalışmaların yapılması gerekmektedir çünkü anlamsal çalışmalar anlamın doğasını özenli ve mantıklı bir biçimde dilsel öğelerle irdelemektedir (Kılıç, 2009).Harel ve Rumpe (2004) anlambilimin hafife alınmaması gerektiğini savunmuştur çünkü anlabilim, söylem evreninde yer alan kavramları göstermektedir ve bu yüzden birtakım atasözlerinin dilde ifade edilmesi gereken olguları veya durumları hakkında kararlar alınarak gerçekliğin soyutlaması ya da anlamsal tanımları betimleyip karşılaştırılmasını etkin kılabilecektir.

Dilbilim ve anlambilim arasındaki ilişki incelendiğinde; genel olarak dilin tüm bilimsel çalışmalarını dilbilim kapsadığı görülür. Anlambilim ise dilbilimin bir alt dalı olarak bir kelimenin anlamlarını ya da tek başına sözcükleri ve sözcük öbeklerindeki sözcüklerle ilgilenen bir dilbilim dalıdır. Bu ikili ilişkiye atasözleri dahil edildiğinde, atasözlerindeki kelimelerin anlamlandırılmasına gayret edilmektedir çünkü bir sözcük birçok manaya sahiptir ve farklı doğal anlamlar gösterebilmektedir (Kronasser, 1952: 26). Ayrıca dilbilim ürünleri olan işaretler, kelimeler, deyimler, ve semboller gibi ilişkilere ile bunların neyi temsil ettiklerini, ifadelerinin neler olduğuna odaklanır. Bu yüzden dilbilimin ürünleri, verileri ve katkıları olmadan dil öğretimini düşünmek olanaksız gibidir (Enginarlar, 2006: 151). Ayrıca başkalarıyla nasıl iletişim kurduğumuz, tamamen bir dildeki anlamlarla ilgilidir. Kelimelerin gerçek veya kavramsal anlamları hakkında bir fikrimiz olmadığında, iletişim gerçekleşemez. Anlamları kelimelerle ilişkilendirme, anlam

oluşturma ve anlamı başkalarıyla paylaşma anlambilimin alanıdır ve bunların hepsi dilbilimin hatlarını oluşturan çalışmalardır çünkü dilbilim, genel olarak tüm verileri inceler ve sadece anlambilimselliğin yanında toplumsal olarak irdeler. Dolayısıyla bir dildeki kelimelerin dilsel şifreleri çözümlense bile, bu dilsel anlamların tüm toplumlarda aynı anlamda kullanıldığı garantisi mevcut değildir (Baylon ve Mignot, 1995: 44). Dilbilimin bir alt dalı olan anlambilim, bir tümcenin veya kelimenin geleneksel anlamlarıyla ilgilenmekte ve tümcedeki kelime anlamsal olarak daha detaylı incelemektedir. Bu yüzden kelimenin tümceden daha fazla derin ve zengin bir anlamsal boyutu taşıdığı düşünülmektedir (Lyons, 1981) ancak dilbilim, geleneksel anlamında dışında kalan yapısal veya kullanımsal gibi genel hususlara odaklanmaktadır (Smith ve Wilson, 1979). Bir dildeki atasözlerinin birkaç kelimeyle taşıdığı derin anlamlar ya da bildiriler anlambilim ile kolaylıkla analiz edilebilinir.

Özetle Semantik, bir anlam çalışmasıdır ve dilbilim ile yakından ilgilidir. Dilin genel çalışması içinde geniş bir konudur. Anlambilim anlayışı, dil edinimi (dil kullanıcılarının, konuşmacılar ve yazarlar, dinleyiciler ve okuyucular olarak nasıl bir anlam hissi elde ettikleri) ve dil değişimi (anlamların zamanı nasıl değiştirdiği) çalışması için gerekli olup, sosyal bağlamdaki dilin anlaşılması açısından önemlidir çünkü dilde birtakım olguların anlamını etkilemek için dil ve dildeki farklılıklarını anlamak açısında da önemlidir. Atasözleri ise bir dilde yer alan anlamlı ve özlü sözler olup birkaç kelime ile ifade edilmektedir. Atasözlerindeki bu derin anlamlandırılma anlambilim (semantik) ile yapılabilinmektedir. Bu nedenle dilbilimin en temel kavramlarından biridir. Atasözlerindeki anlamın nasıl yapılandırıldığı, yorumlandığı, açıklandığı, gizlendiği, resimlendiğini, basitleştirildiği, müzakere edildiği veya çeliştiği gibi durumları incelemek anlambilimin başlıca alt dallarını teşkil etmektedir.

1.2 ATASÖZLERİNİN TANIMLANDIRILMASI

1.2.1. Atasözü Kavramı, Tarihçesi ve Atasözlerin Tanımlandırılması

Atasözleri; bir toplumun, bir milletin ya da bir uygarlığın dildeki kalıplaşmış sözleri veya ortak manevi değerleridir. Ayrıca, atasözleriyle bir milletin tecrübeleri, düşünceleri, kültürleri ya da yaşayış biçimleri yansıtılmaya çalışılmaktadır. Atasözü kavramı her üç dilde de tarih boyunca birçok araştırmacı tarafından incelenmeye çalışılmış olup, farklı adlandırılmaların olduğu görülmüştür. Ayrıca bu çalışmalar, atasözlerinin tanımlandırılması ve özellikleri ile ilgili birtakım araştırmalar yapmıştır.

1.2.1.1. Atasözü Kavramı

Atasözü kavramı; birçok dilde tarih boyunca farklı kavramlar içerisinde olup günümüze ulaşmıştır. Bu kavramlar bazı lehçe ve dillerde benzerlik gösterirken, bazılarında ise farklılık gösterebilmektedir.

Öncelikle, tarihin birçok döneminde Kürtçe atasözü kavramı için *"mesel"* sözcüğü kullanılmıştır. Atasözü kavramını ifade etmek için kullanılan *"Mesel" sözcüğü* Arapça ve Farsçada da kullanılmakta olup, tekil hali "*mesel"* ve çoğul hali *"emsâl"* dir, bu sözcüğün geçmişi çok eski tarihlere dayanmaktadır ve islam öncesi dönemlerinde görülmekte olup İbranicesi *mâşâl*; Aramicesi *matlâ*; Habeşçesi *mesel* ve Akatçası *meşlum* şeklindedir (Çiftçi,2016a). Bu sözcüğün anlamı *"benzer ve nezîr/ eş"* ya da *"bir şeyi bir şeye benzetmek olan"* olarak ifade edilebilinir (Selheim,1987). Ayrıca, Kürtlerin atasözü için sözlük kavramı olarak genelikle *"gotinên pêşiyan/atasözü"* kullandığı bilinmektedir; ancak her yöre de bu kullanım farklılık göstermektedir. Ortadoğu ile Kafkaslarda geniş ve dağınık bir coğrafya ya yayılan Kürtlerin atasözü kavramına yönelik kullandığı başlıca sözcükleri, araştırmacı yazar Şukriye Resûl şöyle ifade etmektedir; *"İran ve Irak Kürdistan'ında bu tür sözleri pendîpêşînân ve qise-î pêşînân, meseleypêşînân ve bêj û pend derler. Türkiye Kürtlerinden bir kısmı, Sovyet Ermenistan'ı ile Gürcistan Kürtleri bu sözlere, qise-ê bâvân veya mesele û metelok derler. Sovyet Azebaycan'ı Kürtleri kepîdêbâvân derler."* (Resûl,1976).

Ayrıca Zazaların da atasözü kavramı için Zazakîde farklı kavramlar kullandığı görülmektedir. Birtakım akademik eserlerde Zazakî atasözü için *pilvatık*

(büyüklerin sözü;), *gıseyverênan* (öncekilerin/ataların sözü), *vatenaverênan* (öncekilerin/ataların sözleri) gibi kavramlar kullanılmıştır (Hayıg & Werner,2012). Dersim Zazaları ise atasözü kavramı için genellikle "*qese"* ve *"qesêvırênu / qessêverînân"* gibi kavramlar kullanmaktadır (Selcan,2013). Goran/Hewram Kürtçesinde atasözü kavramı için en yaygın olarak kullanılan kavram *"watew wallina"* olduğu ifade edilmektedir (Bedar,2017). Soran Kürtçesinde ise atasözü kavramı genellikle *"pandi peshinian"* olarak belirtilmektedir (Modarresi, 2006). Kürtçe atasözleri 16.yy a kadar sözlü olduğu ve dolayısıyla yazılı olarak çok fazla çalışmanın bulunmadığı; ancak bu sözlerin insanların köylerden kentlere göç etmesiyle daha çok yayıldığı ve kavramsallaştığı düşünülmektedir (Saeed,2019). Kavramsallaşan bu sözcükler Kürtçede yeni kelimelerin türemesine yol açtığından, bazı yazarlar tarafından günümüzde atasözleri için "*gotinên pêşiyan"* kavramı kullanılmakta olup, Melâ Mehmûd Bâzidî, Abdurrahman Durre ve Ordîxanê Celîl gibi büyük kürdologlar da "*mesel",*" *meselok"* ve "*metelok"* gibi ifadeler kullanılmıştır (Çiftçi,2016a).

Türkçede Atasözü kavramının tarihsel gelişimi incelendiğinde; tarih boyunca atasözü kavramı ile ilgili birçok kelimenin kullanıldığı görülecektir. İlk olarak, 11.yy a kadar atasözleri yerine "sav" kelimesi kullanılmakta olup, sav'ın kelime anlamı; mesaj, şöhret, şan, nutuk, haber, söz ve atasözü anlamına gelmektedir. Ayrıca, *Divanü Lugât-it-Türk'te* atasözleri Arapça *"mesel"*, Türkçe *"sav"* kelimeleriyle ifade edilmiştir (Aksoy, 1993). Kutadgu Bilig' den İslamiyet'in kabulüyle birlikte, sav kelimesi yerini mesel e bırakmıştı (Oy,1972). Ayrıca, kelime anlamı; *hayat tecrübesine dayanarak kısa bir şekilde söylenen derin manalı söz* (Nadrşina,2006) olan ve Arapça kökenli olan "mekel" olarak da kullanılmıştır. Albayrak (2009) *"mesel" teriminin tanımını ve gelişimi şöyle ifade etmektedir: "Mesel" kelimesi Arapçada "Belli bir kaynaktan çıkmış olmakla birlikte, zamanla yaygınlaşarak halka mal olan anonim özdeyiş, atasözü" anlamını taşımakla beraber, "benzemek, benzeri olmak" anlamındaki "müsû l" kökünden türemiş bir sıfat olup "benzeyen" demektir. "Mesel" kelimesinin Habeşçe "mesl", "messale" den geldiğini ileri sürenlerde vardır. Ancak atasözleri için klasik edebiyat döneminde "mesel" kelimesinden çok, sözcüklerde karşılığı "atalar sözü, atasözleri, atasözü" olarak verilen "darb-ı mesel" kelimesi tercih edilmiştir.* İlaveten *"maḳal-metel"* terimi de Kazak

Türkçesinde atasözü anlamında kullanılmaktadır. Türkçenin bir diğer kolu olan Kazak Türkçesinde ise atasözleri için *"makal"* ya da *"makal-lakap"* kelimeleri kullanılmıştır. Nogay Türkçesinde, atasözleri için *"takpaklar"* ve *"aytuvlar"* gibi ifadeler kullanılmıştır. Ayrıca Tatar Türkçesinde "*mekel"* terimi kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinde ise başlangıçta "tabir" ve sonrasında "atasözü" terimleri kullanılmıştır. Ayrıca Osmanlı Türkçesinde atasözü kavramı için sırasıyla; *ibare, beyan ve istilah* gibi terimlerin kullanıldığı görülür.

İngilizcede atasözü kavramı için en yaygın olarak *"proverb"* ifadesi kullanılmaktadır (Annaberdiyev, 2013). *"Proverb"* sözcüğü, Latince kökenli "*Proverbium"* kelimesinden türetildiği ifade edilmektedir (Whiting, 1977). Ayrıca sözlük incelemelerinde *"proverb"* kelimesine eş anlamlı olarak *"saying, adage, saw, maxim, axiom, motto, aphorism, epigram, gnome, dictum, precept, words of wisdom, catchphrase, slogan, byword, watchword, truism, platitude "*gibi terimler de bulunmaktadır (Simpson & Speake, 2015). Bu terimlerin dışında, bazı eserlerde *"proverb"* kavramı için *"apophthegm"* ifadesi de kullanılmaktadır (Bosworth, 2011). Eski tarihler incelendiğinde ise 16.yy'da *"proverb"* sözcüğü için genellikle *"old said saw"* ifadesi kullanılmıştır (Hamilton, 2013).

Sonuç olarak, bazı dillerde ve lehçelerde atasözü kavramı değişimlere uğramışken, bazılarında ise en baştan beri aynı şekilde ilerlemektedir.

1.2.1.2. Atasözü Tarihçesi ve Atasözü Kaynakları

Atasözlerin tarihçesi incelendiğinde, sözlü olarak doğan bu cümleler, insanlığın ortak iletişim aracı olan dilin var olmasından beri mevcuttur. Sözlü edebiyatın incelenmesi mümkün olmadığından günümüzde atasözlerin tarihçesi genellikle yazılı edebi eserlerin incelenmesiyle keşfedilmektedir.

İlk yazılı atasözü örnekleri, M.Ö. 1800'lü yıllarda Sümer kil tabletlerinde yer aldığı bilinmektedir (Moran, 1978 & Unseth, 2018). Eski Yunan uygarlıklarında ilk atasözlerinin Yedi bilge tarafından söylendiği ve tapınaklara yazıldığı, Eski Mısır uygarlıklarında ise ilk atasözlerinin "Sutralar" olduğu ifade edilmektedir (Uysal, 2006). Kürtçe atasözlerinin tarihçesi ise çoğunlukla sözlü eserlere dayanmaktadır ancak sözlü eserler yazılı esere dönüştürülmediğinden ve İslamiyet sonrası yazılı

Kürtçe eserler çoğunlukla tasavvufi ve edebi metinler veya şiirler şeklinde olmuştur. Sözlü eserlerden biri olan Memê Alan destani mutsuz bir aşk hikâyesi olup (Uzun, 2010), içerisinde birtakım Kürtçe atasözlerinin olması mümkündür. Ayrıca yazılı dönemlerde Kürt dilinin bilinen ilk şairleri Baba Tahirê Hemedanî (Uryan) ile Eliyê Heriri'dir. Bu dönemde bazı sözler ve kelimeler de yazıya dökülmüş olup, bilinen ilk Kürtçe Sözlük Ehmedê Xanî'nin yazdığı *"Nubîhara Biçûkan"*ın bir bölümüdür (Bollelli & Ertekin, 2017). Bu sözlük tasavvufi beyitler biçiminde yazılan birtakım atasözlerine sahip olup, *"Qidrê dîze, qes'e kase, xubzê nan", "Meqtûlî kuştî, mexsûlî şıştî"* gibi atasözleri bu eserde bulunan bazı örneklerdir (Ertekin, 2017). Kürtçe ile ilgili birtakım diğer yazılı çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların 17. yy.'a dayandığı ve ilk Kürtçe dilbilim çalışmasının 17. yüzyılda Elîyê Teremaxî'nin yazdığı *Tesrifa Kurmancî* olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca Avrupalı misyonerler tarafından İngilizce, İtalyanca, Almanca veya Fransızca Kürt dilbilim çalışmaları mevcuttur. Özellikle de *Garzoni'nin Grammatica e Vocabolario Della Lingua Kurda,* Kürtçe ile ilgili yapılan bir dilbilim çalışmasıdır (Garzoni, 1787). Ayrıca benzer bir çalışma olarak, Samuel A. Rhea'nin tarafından yazılan *Brief Grammar and Vocabulary of the Kurdish Language of the Hakkari District*, İngilizce olarak yazılmış bir Kürtçe eserdir (Rhea, 1869). İngilizce olarak yazılan bir diğer eser ise Soane tarafından 1913 yılında yazılan *Grammar of The Kurmanjî or Kurdish Language* ve 1919 yılında yazılan *Elementary Kurmanci Grammar (Sulaimania District) eserleridir* (Soane, 1913 ve Soane, 1919). Uluslararası yapılan bir diğer çalışma ise, M. Ferdinand Justi tarafından Almanca olarak yazılan ve 1880 yılında Petersburg'da yayımlanan *Kurdische Grammatik* adlı eserdir (Lescot &Bedirxan, 2012). İngilizce olarak yapılan bir diğer çalışma ise D. N. Mackenzi tarafından *Kurdish Dialect Studies* adında İngilizce bir çalışma olup 1961 Londra'da yayımlanan bir eserdir (Lescot ve Bedirxan, 2012). Bu eserler incelendiğinde; Kürt dili ilgili atasözlerini kapsamadığı ve çoğunlukla dilbilgisi ya da dilbilim çalışmalarını içerdiği görülmektedir.

Tarihsel süreçte Kürtçe atasözleri ile ilgili yazılan eserler incelendiğinde; ilk yazılı atasözlerinin, 1711 yılında Ermenice ve Kürtçe olarak yazılan''Mêsrob Maşoste'' eserinde mevcut olduğu ve bu eserde onbeş tane Kürtçe atasözünün olduğu bilinmektedir (Resul, 2008). Ayrıca 19.yy'da Mehmûdê Bazîdî tarafından Rusya'da atasözleri ile ilgili bir eser yazılmış olup bununla ilgili günümüze ulaşan

eserler yoktur (Resul, 2008). 1871 yılında, Yerivan şehrinde Kürtçe yazılan bir eserde on tane Kürtçe atasözüne yer verilmiştir. (Resul, 2008). İlaveten Serkîs Ayîkonî tarafından hem Ermenice hem de Kürtçe olarak yaklaşık iki yüz tane deyim ve atasözünün bulunduğu bir kitap yazılmıştır ve 1901 yılında, Fon Likuk Türkiye ile Almanya'da atasözleri ile ilgili bir eser yazmıştır (Ebubekir, 2005). 1919 yılında profesyonel bir askeri subay olan ve İngiltere gizli servisi için çalışan Edward William Charles Noel, İstanbul' a gelerek etkin bazı Kürt çevreleri ilişkiler kurar. Daha sonra bir ekip kurarak Kürt nüfuslarının yoğun olduğu illere üç ay süren (14 Haziran 1919'dan 21 Eylül 1919'a kadar) bir gezi düzenler ve gezi süresince birtakım notlar tutar. Bu tuttuğu notlardan *"Diary of Major Noel on Special Duty in Kurdistan (Kürdistan'da Özel Görevde Bulunan Binbaşı Noel'in Günlüğü)* bir eser oluşturup, Kürtlerin karakterleriyle bağdaştığını düşündüğü 101 tane atasözüne yer vermiştir (Noel, 1919). Noel'e göre atasözleri bir milletin özelliklerini yansıtmaktadır ve eserinde kullandığı atasözlerini; düşmanlık, kavga, cesaret, mülk, kadın, misafirperverlik, sevgi, evlilik, din, açık sözlülük ve üstünlük (kibirlilik) gibi bağlamlarda yazmıştır. Bu eser, Avesta yayıncılık tarafından 1999,2010 ve 2014 yılları olmak üzere toplam üç baskı şeklinde Türkçeye çevrilerek *"Kürdistan 1919 Binbaşı Noel'in Günlüğü"* olarak yayımlanmıştır (Noel, 2014).

Sonraki dönemlerde, 1926 yılında Alman yazar Hugo Markis, Almanca olarak Mardin yöresine ait Kürtçe atasözü, masal ve destanlarla ilgili yazmıştır (Resul, 1983). 1933 yılında Îsmaîl Heqî Şaweyis, siyaset, toplum, edebiyat, ahlak gibi alanlarda 603 tane atasözünün yer aldığı bir eser yazmıştır (Resol, 2011). 1937 yılında Roger Lescot ve Kamîran Bedirxan; namus, aşk, tarih, sevgi gibi konularında iki yüzden fazla Kürtçe atasözünü incelemiştir (Al-Sindî, 1989). Ayrıca atasözleri ile ilgili 2000'li yıllara kadar yazılan diğer eserler incelendiğinde; 1938 yılında'*'Hezar Bêj û Bend''* kitabında, 1952 yılında'*'Mêjûy Edebî Kurdî''* kitabında, 1957 yılında Şêx Mihemed Xal tarafından yazılan'*'Gotinî Mezinan''* eserinde ve yine 1957 yılında Hacîyê Cindî tarafından yazılan'*'Folklora Kirmanca''* eserinde, 1961 yılında yayımlanan'*'Gotin û Qisey Nesteqî Gelanî Rojhelat''* çalışmasında, 1967 yılında'*'Lêkulînewey Edebî Niwê Kurd''* eserinde, 1970 yılında Mehfuz Mele Silêman tarafından 4000 tane atasözünün yer aldığı eserde ve yine aynı yıl Ordîxanê Celîl tarafından Rusça ve Kürtçe yazılan'*'Gotinî Mezinan û Qisey Nesteqî Kurdî''*

kitabında, 1972 yılında Qazî Qadrî Fettahî tarafından yazılan eserde, 1980 yılında Mela Mehmudê Dêrşewî tarafından yazılan ve 871 atasözünün bulunduğu eserde, 1986 yılında Hecî Cefer tarafından yazılan 2250 atasözünün bulunduğu'*'Gotinên Mezinan Li Devera Behdînan''* eserinde ve son olarak 1997 yılında Mesûd Xalid Gulî tarafından yazılan ve içinde 1071 tane atasözünün bulunduğu eserde Kürtçe atasözleriyle ilgili çalışmalar bulunmaktadır (Saeed, 2019).

Günümüzde ise Kürtçe atasözleri ile ilgili birçok kitap ve makale çalışması yapılmaktadır. Bu eserler ile Kürtçede yer alan atasözleri sonsuzlaştırılmıştır. Birçok eserde benzer atasözlerinin olmasına rağmen, yazarlar alfabetik veya bağlamsal açıdan farklı derlemeler oluşturmaya gayret etmişlerdir. Ayrıca bazı araştırmacılar, çalışmalarının karşılaştırılmalı olarak iki dil (Türkçe-Kürtçe veya Kürtçe-İngilizce) olarak da yapmışlardır ve yapılan bu karşılaştırılmalı atasözlerinde genellikle atasözlerinin özü korunmaya çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda yaygın olarak kullanılan ve bilinen 1980 sonrası yılında yayımlanan Kürtçe Atasözleri kitapları belirtilmiştir.

Tablo 1. Kürtçe Atasözleri ile İlgili Yazılan Bazı Kitaplar

Kitabın Adı	Yazarı	Basım Yılı	Dili
Mıştaxa Çiya Ji Gotinên Peşiya	Mele Mehmûd Dêrşewî	1989	Kürtçe
Gotnên Pêşyê Kurda	Hüseyin DENİZ	1994	Kürtçe
Gotinên Pêşiyan Kurda	Mustafa BORAK	1996	Kürtçe
6762 Gotinen Pêşiyan	Amed TÎGRÎS	2001	Kürtçe
Gotinêt Mezina Nexşêt Li ser Kevrane	Nîhad SEDOLLA	2001	Kürtçe
Ferhenga Kurmancî-Inglîzî	Michael L. CHYET	2003	Kürtçe-İngilizce
Ferhenga Gotinên Pêşiyan	Çiya MAZÎ	2005	Kürtçe
Ferhenga Gotinên Pêşiyan	Şexmus ASLAN	2006	Kürtçe
Pejin Û Gotinêt Kurdî	Hecî CEFER	2006	Kürtçe
Gotinên Pêşînan Li Devera Badînan	Wehîba Mihemed Seîd YASÎN	2006	Kürtçe
Guldan	Mela Husnî HEZÎN	2007	Kürtçe
Gotinên Pêşiyan	Mehmet ONCU	2009	Kürtçe
Gotinên Pêşiyan	Bêwar DÎYADÎNÎ	2011	Kürtçe
Çend Gotin û Pejnên Kurdan Ji	Nizar Mihemed SEYÎD	2011	Kürtçe

Devera Badînan			
Gotinên Pêşîyan	Abdurrahman AYDOĞDU	2014	Kürtçe
Gotinên Pêşiyan Çîrokên Dawiyan	Abdurrahman BENEK	2014	Kürtçe
Gotinên Pêşiyan û Biwêj-Deyimler ve Atasözleri	Abdulkadir BİNGÖL	2014	Kürtçe-Türkçe
Gotinên Peşiyan ên Kurdan	Mele Ûsivê CELALÎ	2014	Kürtçe
Gotinên Pêşiyan	Xelîlê ÇAÇAN	2015	Kürtçe
Gotinen Bapiren Me	Zülfükar AYYILDIZ	2015	Kürtçe
Gotinên Pêşiyan	Kerem SERHATLI	2016	Kürtçe
Ji Gotinên Berê	Arif HİSO	2016	Kürtçe
Gotine Peşivana	Mehmet Refik ONUK	2017	Kürtçe
Gotinên Pêşîyan	Prof.Dr. Ordîxanê CELÎL & Prof.Dr.Celîlê CELÎL	2018	Kürtçe

Tablo 1. İncelendiğinde atasözleri ile ilgili yüzyıllardır birçok çalışma olmasına rağmen, yazılı olarak bulunması güçtür. Günümüzde ise modern dillerde atasözleri ile ilgili birçok çalışmalar mevcut olduğu ve bu çalışmaların daha çok 2000 li yıllardan sonra yapıldığı açıktır. Ayrıca Osman ARSLANOĞLU tarafından internet üzerinden (playstore vb.) erişilmesi mümkün olan birtakım atasözü kitapları mevcuttur. İlaveten birçok dili veri tabınında bulunduran *"Glosbe"* online sözlükte Kürt dili ile ilgili birçok atasözü mevcut olup, bu program birtakım atasözlerini diğer dillerle karşılaştırma imkanını vermektedir.

Belirtilen bu kitaplar ve kaynaklar dışında; Kürtçede atasözlerinin incelenmesi ve karşılaştırılması ile ilgili bazı makale eserlerin olduğu bilinmektedir. Öncelikle, Prof.Dr. Hasan ÇİFTÇİ tarafından Farsça, Kurmancî ve Zazakî atasözlerinin temel alındığı sekiz tane makale serisi mevcuttur. Ayrıca bu makale serisinde belirtilen dillerin yanı sıra, her makalede yer yer Arapça ve Türkçeden atasözü örnekleri ile karşılaştırmaları kullanılmıştır. Çiftçi (2016a), *"Ortak Atasözlerinin Hikâyeleri Farsî, Kurmancî, Zazakî 1*" eserinde Farsça, Kurmancî ve Zazakî ortak atasözlerinin hikâyelerini ve kaynaklarını temel alarak, atasözü kavramını, tanımını irdelemiş ve kaynaklarını ifade etmiştir. Ayrıca ortak atasözlerinin hikayelerini ve kaynaklarını belirtirken, yer yer Arapça ve Türkçedeki atasözlerinden de yararlanmıştır. Çiftçi (2016b), *"Ortak Atasözlerinin Hikâyeleri*

Farsî, Kurmancî, Zazakî 2" eserinde Farsça, Kurmancî ve Zazakî ortak atasözlerinin hikâyelerini ve kaynaklarını temel alarak, *dayı-yeğen* ilişkileriyle ilgili atasözlerini incelemiştir. Bu atasözlerini incelerken, bazı yerlerde yine Arapça ve Türkçeden örneklere yer verip, kültürel ve dilsel unsurlar üzerinde durmuştur.

Çiftçi (2017a), "*Ortak Atasözlerinin Hikâyeleri Farsî, Kurmancî, Zazakî 3"* eserinde Arapça, Farsça, Kurmancî, Türkçe ve Zazakî atasözlerini İslâm tarihinde Abdullah B. Zübeyir olayına dayandırarak *"her şeyini kaybetmiş olan kişinin düşmanına bir şey kaptırmaktan korkusu olmaz"* bağlamında irdelemeye çalışmıştır. Bu dillerdeki ortak atasözlerini, benzetmeleri, atasözü özelliklerini ve kaynağını araştırmıştır. Çiftçi (2017b), *"Ortak Atasözlerinin Hikâyeleri Farsî, Kurmancî, Zazakî 4"* eserinde Arapça, Farsça, Kurmancî, Türkçe ve Zazakî atasözlerini güzel söz veya kırcı söz bağlamında inceleyip, güzel sözleri içiren atasözlerinde tatlı veya bal gibi benzetmelerin kullanıldığı; kötü söz veya düşünceleri içeren atasözlerinde ise zehir, kılıç ve ok gibi kötü veya zararlı benzetmelerin kullandığını savunmuştur. Bu benzetmelerde temel amacın; kırıcı söz ve davranışların vücuda zarar veren alet ya da gereçlerden daha etkin ve kalıcı olduğu tüm dillerde bariz olduğunu göstermektir. Çalışmada belirtilen dillerden örnek atasözleri ve kaynakları ifade edilmiştir.

Çiftçi (2018a), *"Ortak Atasözlerinin Hikâyeleri Farsî, Kurmancî, Zazakî 5 Kadının Hilesi"* eserinde Arapça, Farsça, Kurmancî, Türkçe ve Zazakîde kadın ile ilgili atasözleri ve hikayeleri irdeleyip, iyi-kötü, dürüst-hilekâr/sahtekâr/ikiyüzlü, vefalı-vefasız, ahlâklı-ahlâksız, doğru-yalan, iffet-iffetsizlik vs. ahlâkî kavramların cinsiyete göre değişmediğini belirtmiştir. Ayrıca kadınla ilgili ayrımcı anlayışın tarih boyunca birçok toplumun kültüründe az ya da çok izlerinin bulunduğunu ve dolaysıyla bu izlerin toplumların hikâyelerine, atasözlerine ve deyimlerine yansıdığını ifade etmiştir. Çiftçi (2018b), *"Ortak Atasözlerinin Hikâyeleri Farsî, Kurmancî, Zazakî 6"* eserinde; insanın felaket, ümitsizlik gibi zor durumlara kendisine veya başkasına moral vermek, ümidinin var olduğunu, Allah'a dayanmak ve güvendiğini ima etmek amacıyla bazı atasözlerinin olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden eserinde Farsça, Kurmancî, Soranî, Türkçe, Zazakî ve birkaç tane Arapça

atasözlerine *"umut"* ya da *"moral"* bağlamında yer vermiştir. Ayrıca eserde bu atasözlerinin geçtiği Kurmancî, Soranî ve Zazakî hikayeleri de bulunmaktadır.

Çiftçi (2019a), *"Kuyruk Acısı Ortak Ortak Atasözlerinin Hikâyeleri Farsî, Kurmancî, Zazakî 7"* eserinde Farsça, Kurmancî, Soranî, Türkçe, ve Zazakî atasözlerine ve hikayelerine yer vermiştir. Çalışmada; hırs, tamah, açgözlülük, sahiplenme vb.dürtüler ve bu dürtülerin yol açtığı düşmanlık, kin, nefret ve intikam gibi duygular temel edinmiştir. Belirtilen dillerde incelenen atasözleri ve hikâyelerin sonucunun tüm dillerde benzer olduğu ve şöyle bir genel sonucun olduğu ifade edilmiştir : *"insanlar arasındaki ilişkilerde karşılıklı çıkar devam ettikçe önce dostluk; açgözlülük vs. nedenler sonucu oluşan düşmanlık ve ardından menfaat icabı dostluk kurma arzusu şeklinde üç süreç izlenmiştir."*Çiftçi (2019b), "*Dil Kafanın Belasıdır Ortak atasözlerinin Hikâyeleri Farsî, Kurmancî, Zazakî, Türkçe"*eserinde Arapça, Farsça, Kurmancî, Türkçe ve Zazakîdeki atasözlerini *"sivri dil"* ya da *"acı söz"* bağlamında irdelemiştir. Bu eserde, ağızdan çıkan gereksiz sözlerin sahibine vereceği zarar, huzursuzluk ya da rahatsızlık ile ilgili atasözlerine yer verilmiştir. Eserde belirtilen dillerdeki bu tür atasözlerin;derin ve köklü bir tarihi simgelediği, dolayısıyla insanların düşünüp kalbine ve zihnine uygun bir şekilde davranmasını tavsiye ettiği ifade edilmiştir. Ayrıca bu makale serisine benzer bir çalışmayı, Asna (2015) yapmıştır. Yazar, bu eserde Arapça, Farsça, Kurmancî, Türkçe ve Zazakî dillerindeki atasözlerini karşılaştırmış ve diğer dillerdeki atasözlerinin Zazakîdeki atasözlerine etkisi, kültürel ve çevresel faktörlerini incelemiştir.

Farsça, Kurmancî, Soranî, Türkçe ve Zazakî atasözlerinin karşılaştırılmasına yönelik yapılan çalışmaların yanı sarı; Karacan ve Erdinç (2014) yapmış oldukları "*Rus ve Kürt Atasözlerinin Kelime ve Anlam Karşılaştırması"*çalışmasında Rusça ve Kürtçeden birçok atasözleri karşılaştırılıp bağlamsal olarak yorumlanmıştır. Kürtçe ve Türkçe atasözlerinin karşılaştırılmasını inceleyen bir diğer atasözü makale eseri ise Karacan & Ayus (2016) tarafından Kürdoloji Akademik Çalışmalar 1 kitabından, kitap bölümü olarak yayımlanan "*Kürtçe ve Türkçedeki Atasözlerinin Karşılaştırılmalı Biçimde İncelenmesi"* çalışmasıdır. Ayrıca Kızıl (2018), Nûra Qelban eserinde yer alan Kürtçe atasözlerini*"Çavkaniyên Ji Çanda Kurdî di Nûra Qelban De"*çalışmasında detaylı bir şekilde incelemiştir.

Türk Edebiyatında ise atasözleri, ilk yazılı eserler olan Orhun abideleri üzerinde bulunmaktadır.Kültiğin Yazıtının 8.satırında bir atasözü mevcut olup, tarihteki ilk atasözü örneklerinden biri olabilir. Bu atasözü, günümüz Türkçesinde yer alan *"Tok acın halinden anlamaz(bilmez)"* ile aynı anlamda olup, asıl biçimi *"Türk milleti sen tok olacaksın açsan tokluk bilmezsin"* dir. Bu atasözünün yanı sıra, Orhun abidelerin iki tane daha atasözü olduğu bilinmektedir. Caferoğlu (1930), Türk Edebiyatının ilk yazılı eserleri olan Orhun Abidelerindeki tüm atasözlerini şöyle belirtmektedir;

1. "Türk budun tokurkak sen. Açsık tosık ölmez sen. Bir todsar asçık ölmez sen."

"Türk milleti tokluğun kıymetini bilmezsin. Açlık tokluk düşünmezsin. Bir doysan açlığı düşünmezsin."(Günümüz Türkçede karşılığı)

2. "Toruk bukalı semiz bukalı arkada böngser semiz buka toruk buka tiyin bilmez ermiş."

"Zayıf boğa ve semiz boğa arkada tekme atsa; semiz boğa, zayıf boğa olduğu bilinmezmiş." (Günümüz Türkçede karşılığı)

3. "Yuyka erkli tupulgalı uçuz ermiş yinçge erklig üzgeli uçuz. Yuyka kalın bolsar tupulguluk alp ermiş. Yinçge yogun bolsar üzgülük alp ermiş." (Ergin: 2003)

"Yufka olanın delinmesi kolay imii, ince olanı kırmak kolay. Yufka kalın olsa delinmesi zor imiş. Önce yoğun olsa kırmak zor imiş." (Günümüz Türkçede karşılığı)

Ayrıca, diğer Türk Edebi eserleri incelendiğinde; Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan *Divânü Lügâti -t Türk'te* 291 atasözü, Yusuf Has Hacib'in yazdığı *"mesel"* de, Edip Ahmet Yükneki'nin yazmış olduğu *Atabetü'l- Hakayık*' ta, Yunus Emre'nin *Gülşehri* ve *Aşık Paşa* eserlerinde ile *Dede Korkut Hikayeleri*'nde Türkçenin ilk atasözü örnekleri mevcuttur. XV. yy 'da Osmanlı Devleti'nde Arapça ve Farsça dillerinin yaygın olmasından ötürü bu dönemdeki atasözlerinde çoğunlukla Arap ve Fars kültürüne paralel atasözleri mevcuttur. Daha sonraki yıllarda Tanzimat'ın

ilanıyla, Türk edebi eserler batıdan etkilenmiştir. Özellikle de Şinasi'nin *Durûb-ı Emsâ li Osmaniye'*sinde 122 tane Fransızcadan geçme atasözü mevcuttur.

İngilizcedeki ilk atasözlerinin tarihçesi incelendiğinde, bu atasözlerinin diğer atasözlerine benzer olarak İngilizce kökenli ya da diğer dillerden alındığı barizdir. İngilizce atasözlerinin asıl kaynakları genellikle folklor, kutsal kaynaklar ve edebiyat (çoğunlukla William Shakespeare eserleri) olması mümkündür (Zimovets & Matveeva, 2013: 27-29). Ancak, diğer dillerden İngilizceye geçen atasözlerinin tam olarak nasıl geldiği veya geliştiği hususunda net bilgiler mevcut değildir. Dobrovol'skij & Piirainen (2005: 31), İngilizce atasözlerinin kaynağını beş alt başlığa temellendirmektedir: Birincisi, *"sosyal etkileşim"* dir çünkü bireyler günlük sohbetlerinde, fikirlerini ve deneyimlerini ifade ederken atasözlerini kullanırlar. İkincisi, *"malzeme kültürü"* dür ve bu, belirli birtakım kıyafet, yiyecek, nesne gibi durumları kaynak edinmiştir (Piirainen, 2007: 213). Üçüncüsü, *"metinlerarası durum"*olup incil, mektup, kitap gibi yazılı eserlerden kullanılmasıyla elde edilmiştir çünkü İngilizcedeki birtakım atasözleri en eski edebi eserlere kadar uzanır ve Sanskritçe, İbranice, Yunan ve Roma edebiyatından, İncil'den, Aristophanes'in eserlerinden, Chaucer'dan ve Shakespeare'den, Erasmus, Cervantes, Ben Jonson, Alexander Pope, Sir Walter Scott, Benjamin Franklin, Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau ve Robert Frostgibi yazarların çalışmalarından kaynak sağlamıştır (D'Angelo, 1977). Dördüncüsü, kültüre dayalı bilgi, din, batıl inançlar ve eski inançlar gibi maddi olmayan kavramlar dahil olmak üzere dünyanın bilimsel öncesi kavramlarından oluşan *"yaratıcı kavramsal alan"* dır. Sonuncusu ise anlamsal bir yoruma uğramış, ilk anlamından farklı bir anlamı temsil eden ve bir işaret içeren *"kültürel semboller"*'dir.

Ivanoz ve Petrushevskaia (2015) tarafından yapılan bir çalışmada İngilizce de yer alan 800 atasözü incelenerek, bu atasözlerinin köken bakımından hangi dillerden alındığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda çalışmaya dahil edilen atasözlerinin diğer dillerden ne kadar alındığına yönelik yüzdelikleri göstermektedir.

Tablo 2. İngiliz Atasözlerinin Diğer Dillerden Alıntı Yüzdeliği

İngilizce Atasözlerinin Alındığı Dil	Atasözü Yüzdeliği %
Britanya İngilizcesi	59
Latince	20
Fransızca	7
Antik Yunanca	6
Amerikan İngilizcesi	2,5
İtalyanca	1,5
Keltçe	1,5
İrlandaca	0,5
İspanyolca	0,5
Almanca	0,5
Dil Kökeni Bilinmeyen	0,5
Çince	0,25
Farsça	0,25

Tablo 2 incelendiğinde diğer dillerden alınan atasözleri belirgin bir biçimde üç guruba ayrıldığı görülmektedir; Klasik Avrupa'dan diller %26, modern Avrupa'dan diller %11,5 ve Avrupa Dışında diller den %0,5. İki klasik dilden Latince %20 lik oranla nicel olarak daha baskın ve Yunan dilinden ise %6 oranında alıntı yapılmıştır. İngilizceye geçen atasözleri Modern Avrupa dilleri açısından incelendiğinde Birleşik Krallıktan %2 (Keltçe ve İrlandaca) ve Avrupa kıtası ülkelerinde ise toplamda %9,5 luk bir oran görüldüğü açıktır. Bu %9,5 luk grubu oluşturan dil grupları ise Fransızca %7, Almanca %0,5, İspanyolca %0,5 ve İtalyanca %1,5'dir. Avrupa dışı dillerden ise sadece Çince ve Farsçadan atasözleri alınmış olup, birimler sırasıyla %0,5 ve %0.25'dir. Ayrıca bazı atasözlerinin hangi dillerden alındığı bilinmemekte olup, bu oran çalışmanın %0,5 teşkil etmektedir. Yapılan bu örnek çalışma genel olarak İngilizce 'deki atasözlerinin kökenlerini göstermesinin yanı sıra, İngilizcede yer alan atasözlerinin toplamda %41 oranında başka dillerden geldiği açıktır.

1.2.1.3. Atasözü Tanımı ve Özellikleri

Atasözleri tüm toplumlarda mevcut olup, toplumların en değerli hazineleridir. Atasözleri, bir milletin geleneklerini, düşüncelerini, örflerini, yaşayış biçimlerini, hayat tecrübelerini ve insanlarla olan ilişkilerini yansıtmaktadır. Hemen hemen her

konuda atasözleri mevcut olup, çoğunlukla insan, doğa, hayvanlar ve coğrafya ile ilgili atasözleri ortaya çıkmıştır.

Atasözleri ile ilgili birçok araştırmacı tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Aksan (2009: 38) atasözlerini şöyle tanımlamaktadır; "*Çoğunlukla bir cümle biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, kimi zaman ölçü ve uyakla, söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelen sözlerdir."* Yapılan başka bir tanımda ise atasözlerinin milletlerin atalarından kaldığı ve milletlere yol, yöntem gösterip öğüt verdiği ve bunun yanında milletlerin nasıl bir tavır ve duruş sergilemesi gerektiğini gösteren sözlerdir (Çobanoğlu, 2004: 4-5). Stanek (2018) atasözlerinin; sosyal, doğal ve toplumsal olaylar ile ilgili bilgi verdiği, inanışlar hakkında yol gösterdiği, gerçeklere dayandığı ve ders verdiğini savunmaktadır. Ögel (2000) atasözlere sahip bir milletin köklü, çok yönlü ve zengin bir kültüre sahip olduğunu savunmaktadır. Ayrıca atasözlerinin uzun deneme ve gözlemlere dayandırılarak halka mal edildiği düşünülmektedir (Türkçe Sözlük,1998). Aksoy (1984) da aynı fikirde olup, atasözlerinin uzun denemeler sonucunda halkça oluşturulan genel yargı, kural, düşünce veya öğütlerden ibaret olduğunu ifade etmektedir. İlaveten Püsküllüoğlu (2002: 5) atasözlerini *"Ataların uzun denemelere, gözlemlere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak veren ve kalıplaşmış bir biçimi olan, kamuca benimsenmiş kısa, özlü söz 'dür"* olarak diğer araştırmacılara yakın bir tanım yapmıştır.

Başka bir tanımda ise atasözleri *"Atasözleri, halkbiliminin ele aldığı her türlü sözlü ve yazılı folklor formu içinde yer alabilen son derece yaygın kullanıma sahip bir türdür. Bu nedenle yazılı kültür formlarındaki kullanımları ve bundan da önemlisi sözlü kültür ortamı içindeki çeşitli formlarda ve konuşma durumlarındaki kullanımlarıdır"* (Çobanoğlu, 2004) olarak tanımlanmıştır. Bir diğer tanımda ise toplumların ortak düşünce ve davranış biçimlerinin, toplumsal ve ahlaksal kurallarının, gelenek ve göreneklerinin yansıtıldığı sözlere atasözleri denildiği vurgulanmıştır (Aksoy, 1981). Baltacıoğlu (2004) atasözlerinin dikkate değer olduğu ve asla yalanlanamayacak objektif sözlerin olduğunu savunmuştur. Ayrıca atasözlerinin doğru olmasının yanı sıra; dolaşıcı sözcüklerden oluştuğu için birçok ülkeye benzer atasözleri yayılmıştır (Aksan,2007). Ayrıca Yılmaz (1999), atasözleriyle ilgili özellikleri şöyle ifade etmektedir; *"Kalıplaşmış sözleridir, kısa ve*

özlüdür, sosyal olayları anlatanlar vardır, tabiat olaylarını anlatanlar vardır, öğretici olanlar vardır, öğüt verici olanlar vardır, bazı inanışları anlatanlar vardır.“ Hatipoğlu (1964) atasözlerinin çoğunlukla kısa ve özlü bir ya da iki cümleden oluştuğu ancak çok nadiren uzun cümlelerden oluşanların mevcut olduğunu, çok zengin anlama sahip kesin cümleler olduğunu belirtmiştir.

Birçok bilimsel veriler, atasözleriyle ilgili evrensel tanımlar yapmaya çalışmıştır. Atasözü, cesur bir görüntü ve sıklıkla hafızayı yakalayan bir resim içeren, genellikle yapıda sıkıştırılmış, bilinen bir halk bilgeliğidir (Harnish, 1993: 265-266). Başka bir tanımda ise atasözü; iyi bilinen bir gerçeği veya gerçeği ifade eden sık ve yaygın kullanımda kısa, özlü bir söz olarak ifade edilmiştir (Nuessel, 2003: 168). Başka bir evrensel tanımda ise atasözünün; tavsiye veren veya genellikle doğru olan bir şeyi söyleyen iyi bilinen bir ifade veya cümle olduğu belirtilmiştir (Hornby, 2000: 939). Ayrıca Mieder (2004: 2) atasözlerinin en az iki kelimeden oluştuğunu belirtmiştir. Dundes (1975) ise atasözlerinin bir durumu destekleyici ya da eleştirici bakımında ikiye ayırıldığını ifade etmiştir. Norrick (1985) ise atasözüne iki tanım getirmiştir. İlk tanımı; atasözlerin genel anlamı olan geleneksel, sohbetsel, didaktik bir tür ve tercihen mecazi anlamlı olduğu şeklidedir. İkinci tanımında ise atasözlerin belirli sözlerden oluşan, bir yapı ya da kaynağa dayanmayan didaktik sözler olduğunu belirtir. Whiting (1932: 302); “*Atasözü, doğumunu insanlara borçlu olarak, kökenine şekil ve cümle olarak tanıklık eden bir ifadedir.”* demiştir. Mieder (2004) ise atasözünün, insanlar arasında geçerliliğe sahip görünen bir gerçeğin kısa bir ifadesi olarak tanımlamıştır. Ayrıca özellik açısından, Harnish (1993: 265) atasözlerinin sadece açıklayıcı ve yönlendirici ifadeler değil, aynı zamanda kültürdeki tarihle geleneksel olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla, Trench (2003: 10), atasözünün tek bir yazarı olmadığını iddia etmektedir ve birçok kişi tarafından oluşturulması tanınmasına, üretilmesine ve yayılmasına katkıda bulunmuş olabildiğini savunmaktadır.

Atasözlerinin tanımı ve özellikleri ifade edilirken çoğunlukla olumlu yargılar beyan edilmektedir; ancak bazı atasözlerinde olumsuz yargıların olmasına rağmen, çıkarılacak sonucun veya tavsiyenin olumlu olması gerekir. Tülbentçi (1988: 37), olumsuz olarak görülen atasözlerindeki olumlu yargının anlaşılmasına yönelik şunları ifade etmiştir; *“Atasözleri arasında iyileri olduğu gibi fenaları da vardır.*

Birbirine tamamen karşıt olanlar bulunmaktadır. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar, Yağmur yağarken küpünü doldurur, ben öldükten sonra taş üstünde taş kalmasın, Altun anahtar kale kapılarını açar, El öpmekle ağız aşınmaz, Paralı adamdan dağlar korkar vb. gibi bencilliği yalancılığı kayıtsızlığı rüşveti, vefasızlığı mübah gösteren bunlara benzer atasözleri yerinde söylenirse bir ibret dersi çıkarmak mümkündür. İyi insanlar gibi fena insanlar da vardır. Öyleyse atasözlerinin de fenası olacaktır." Bu atasözlerinin çoğunlukla kötü anlamda kullanıldığı; ancak istenildiği taktirde ibret çıkartılıp olumlu verilerin de elde edileceği vurgulanmıştır. Ayrıca atasözlerinden olumsuz yargıların olması ve dolayısıyla atasözlerinin bir kısmında argo ya da ahlaki olmayan ifadelerin bulunması ve bunların da öğüt verici olduğu ile ilgili şunlar belirtilmiştir; *"Atasözleri arasında çelişkili yargıları bildirmiş olanların bulunması, onların söyleyenlerin her zaman belli bir konu üzerinde olmadıklarını gösterir. Atasözleri oluştukları çevrelerin ve çağların düşünüş ve davranışlarını dile getirmişlerdir. Ahlak krallarından birinin donmuş, değişmez yasalar olmadığı bir gerçektir"* (Boratav, 1969: 135). Atasözlerindeki olumsuz bir değer yargı ise Rymkıewıcz (1968: 223) tarafından şöyle ifade edilmektedir; *"Atasözünde anlam soyut değildir. Bu anlam, atasözünü söyleyenin düşüncesine, niyetine de bağlıdır. Özünde ahlaka karşıt görülen atasözü, söylendiği koşul ve duruma; söyleyenin ahlak düzenine, niyetine göre, etik ve moral bir öz elde eder. Burada atasözünü kullanan insanın o andaki psikolojik durumu, davranışı, tepkisi, sesi, tonu, hareketleri rol oynar. Her atasözünün çeşitli anlamları vardır. Bu anlamlar, atasözü ile dile gelen, söyleyenin iç tutumuna; bulunduğu dış koşullara göre değişir."* Rymkıewıcz tarafından belirtilen bu ifadelere göre; atasözlerinde olumsuz yargıların bulunmasında bireylerin bulunduğu ortam, çevre, dış ilişkiler ve ahlaki boyutların etkileri olduğu açıktır. Atasözlerinin olumsuz olarak dile yerleşmesine yol açan bu boyutların nedenleri ise Üstüner (2002: 41-42) tarafından maddeler halinde şöyle belirtilmiştir;

"1. Aynı toplum içinde bulunan bireylerin farklılık arz eden ve olumsuz da çok görülen davranış şekillerinin ve toplumdaki çeşitli olayların atasözü ile ifade edilmesi.

2. Dar bir çevre içinde kullanılan, o çevreye has bir düşünceyi, özel bir durumu dile getiren olumsuz yargılı atasözleri.

3. Zamanla değişmiş ve aslı bilinmeyen atasözlerinin, belli bir grup tarafından olumsuz bir davranış veya düşünceyi haklı göstermek için kullanılmasıyla ortaya çıkanlar.

4. Gerçekte atasözü olmayan bir sözün kasıtlı olarak atasözü diye yanlış bir düşünceyi doğrulamak için kullanılması.

5. Kültürel bozulmalara, art niyetli dayatmalara, zorlamalara bağlı olarak belli devrelerde ortaya çıkan, zamanla milletin ayıkladığı, olumsuz yargı taşıyan birtakım sözler."

Belirtilen tanımlara istinaden, atasözlerinin çok köklü bir geçmişe sahip olduğu ve milletler arasındaki kültür benzerlikleri, ilişkileri ve farklılıklarını yansıttıkları öne sürülmektedir. Ayrıca atasözleri bir milletin sosyolojik yapısını, karakterini, dil yapısını, dil gelişim süreçlerini, yaşamış oldukları coğrafya, iklim, örf, gelenek ve görenekleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Sonuç olarak atasözleri geniş bir dünya görüşüne sahip, köklü, anlamlı, kuşaktan kuşağa aktarılan, kısa ve özlü sözlerdir.

1.2.2 Atasözlerinin Cümle Türlerine Göre Sınıflandırılması

Atasözleri ile ilgili oluşturulan birçok çalışma daha çok atasözünün anlamı, kullanımı, tarihsel gelişimi ve kaynaklarda derlemesi hususunda olup, atasözlerinin cümle türlerine göre sınıflandırılması ile ilgili pek fazla çalışma mevcut değildir. Günümüze kadar atasözlerinin cümle yapı türleri veya cümlesel özellikleri ile ilgili Türkçede yer alan bazı atasözlerinin incelenmesiyle sınırlı sayıda eserler oluşturulmuştur; ancak Kürt veya İngiliz dillerinde cümle türlerine göre sınıflandırılmış atasözleri eserleri mevcut olduğu söylenemez.

Türkçede cümle türlerine göre atasözü sınıflandırmasının ilk çalışmalarından birini İbrahim Zeki Burdurlu yapmıştır. Yazar, Ömer Asım Aksoy'un "*Atasözleri Sözlüğü"* eserindeki 1621 atasözünün cümle yapılarını inceleyip, bu atasözlerini Cümlelerin basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümleler başlıkları altında analiz etmeye çalışmıştır. Burdurlu (1967: 634), atasözlerinin cümle türlerine göre sınıflandırılmasında birtakım özellikler ve hususlar bulmuş olup, maddeler şeklinde şöyle sıralamaktadır;

"1. Kısa, yalın anlatımlı, kesin yargılı, gereksiz sözcükleri bulunmayan cümlelerdir.

2. Basit, sıralı, birleşik cümleler önde gelmektedir. Bunlarda ve diğerlerinde yargılar tamdır, anlam açıktır.

3. Cümlelerin hepsinde özne ve yüklemler tamdır. Özne olarak en çok isimler, yüklem olarak en çok çekimli fiiller kullanılmıştır. Fiillerin çoğu geniş zamanlıdır. Geniş zamanlılarla diğerlerinde kuşkulu bir sonuç yoktur, anlam eksiksizdir.

4. Bazı cümlelerin yüklemi yoktur. Bazı cümleler edilgendir. Olumlu, olumsuz ve sorulu cümlelerde yargı kesinliği vardır.

5. Cümlelerde gereksiz sözcükler kullanılmamıştır. Gerektiği halde bazı sözcükler düşürülmüştür. Yüklemsiz cümleler bile vardır.

6. Özne, nesne, tümleçler, yüklem bakımından uyuşmayan cümle yoktur. Öğeler uyuştuğu gibi sözcüklerin sesleri de uyuşturulmuştur. Birçok atasözü uyumludur ve kafiyeleri vardır.

7. Bağlı cümlelerin az olması önemli bir özelliktir.

8. İsim cümleleri daha çok geniş zamanlıdır. Fiil cümlelerinde geniş zamandan başka miş'li, di'li geçmiş zaman kipleriyle istek, gereklilik, emir kipleri kullanılmıştır. Şimdiki zaman, gelecek zaman kipleri kullanılmamıştır. Kullanılan kiplerin hepsinde anlam kayması vardır. Ve tüm kipler kesin yargı verir durumda kullanılmışlardır.

9. Devrik cümleler çok güzel söylenmiş cümlelerdir.

10. Atasözleri anlam gücü bakımından yoğun cümlelerdir. Her çeşit cümlede Türkçenin az sözcükle çok geniş anlam veren cümle durumu açıkça görülmektedir."

Burdurlu (1967) bu analiz sonuçlarını, incelediği 1621 atasözünü temel alarak oluşturmuş olup, bu atasözlerinin 591'inin basit, 527'sinin sıralı 450'sinin birleşik ve

54'ünün bağlı cümlelerden oluştuğunu ifade etmiştir.Atasözlerinin cümle türlerine göre sınıflandırılması hususunda yapılan bir başka çalışmada, Oy (1972: 91-96) atasözlerinin sınıflandırmasını türlere göre değil, daha çok yapılara göre incelediği açıktır ve bu incelemede bulduğu sonuçları maddeler halinde şöyle belirtmektedir;

"1. Ayrı ayrı basit cümleli iki atasözü arka arkaya sıralanmış, iki cümleli tek bir atasözü olmuştur.

2. Tek bir fiille bittiği, bir basit cümle imiş gibi göründüğü halde gizli sıra cümle diye adlandırabileceğimiz karakterde olan atasözlerimiz vardır.

3. Birinci cümlelerin fiilleri korunarak ikinci cümlelerin fiilleri atılmış, bir çeşit devrik sıra cümleler meydana gelmiştir.

4. Bir yanı olumlu, bir yanı olumsuz iki yarı basit cümle, yan yana gelerek sıra cümleli bir atasözünü meydana getirmiştir.

5. Bir yanı asıl yargıyı yüklenen, diğer yanı onu pekiştiren veya açıklayan yahut birinin devamı olan cümlelerden oluşan sıralı cümleli atasözlerimiz vardır.

6. Tam bir sıralama yolu ile ayrı ayrı basit cümlelerden oluşan sıra cümleli atasözleri.

7. Sayıca az olmakla birlikte birtakım atasözlerimiz de soru cümleleriyle kurulmuştur. Soru atasözlerinin ancak dışında görülen bir öğe olup anlamında cevap bekleyen bir durum yerine kesin bir yargı, temel bir kavram yaratmaktadır.

8. Kimi atasözlerimiz ise soru ve cevap cümlelerinden oluşmuş bir konuşma havası sezilir."

Yapılan çalışmalar incelendiğinde birbirini tamamlayan maddeler ya da karşıt görüşler bildiren maddeler belirtilmiştir; ancak Altun (2004: 81) daha önce yapılan çalışmaları inceleyip bu çalışmaların kendi içlerinde tutarlı olmasına rağmen, dilbilgisi açısından yeterli olmadığını savunmuştur. Cümle yapılarına göre atasözleri ikiye ayrılmaktadır. Bunlar Basit Cümleli Atasözleri ve Birleşik Cümleli Atasözleri

olup, Birleşik Cümleli Atasözleri birçok dilbilgisi kuralına bağlı kalarak çeşitlenmektedir.

1.2.2.1 Basit Cümleli Atasözleri

Atasözleri yapılarına göre incelendiğinde birçok atasözünün genellikle bu yapıda yazıldığı açıktır çünkü dilde söyleyiş kolaylığı ve en az çaba harcayarak olgular oluşturulması hedeflenmiştir. Özçelik-Erten (2005: 219), basit cümleli atasözleri ile ilgili şöyle açıklamalarda bulunmuştur; *"Yüklemi isim veya fiil olan ve tek yargı bildiren cümleye basit cümle denir. Basit cümlenin tek bir yüklemi vardır. Bu cümlede bütün cümle ögelerinin bulunup bulunmaması önemli değildir. Cümlenin uzunluk veya kısalığından çok tek yargı bildirmesi önemlidir."* Yapılan tanıma istinaden bu tür atasözlerinin tek bir yükleme sahip olduğu ve tek bir yargı bildirdiği açıktır.

1.2.2.1.1. Kürtçedeki Bazı Basit Cümleli Atasözleri

Kürtçede yer alan basit yapılı bazı atasözleri de diğer dillerde olduğu gibi tek bir yargı bildirip tek bir yükleme sahiptir. Bu tür atasözlerinde sadece bir tane yüklem olup bu cümleler sadece bir yargı bildiriyor ve yüklem çekimli bir fiille ya da isim soylu bir sözcük veya "bûn" yardımcı fiili ile yüklem olmuştur (Bılbıl & Baran, 2008: 109). Bu tür atasözlerine şöyle örnek verilebilir;

Aqil nayê firotin. (Hiso, 2016: 11)

Agir stara zivistanê ye. (Aslan, 2006: 19)

Agirê kuçikan timî germ e. (Mazî, 2018: 73)

Av nafetile. (Aslan, 2006: 28)

Bizina reş heroj nexweş e. (Hiso, 2016: 24)

Bextê xwe xirab neke. (Aslan, 2006: 52)

Biçûk lî mezinan dinêrin. (Aslan, 2006: 63)

Cilê terziyan timî qetiya ye. (Mazî, 2018: 117)

Cot bi gayê pîr nabe. (Aslan, 2006: 87)

Çavên xerîba kor in. (Aslan, 2006: 91)

Çêyî pere nake. (Aslan, 2006: 94)

Çov bi çov vedigere. (Hiso, 2016: 28)

Dara blind nizm nabe. (Hiso, 2016: 29)

Def bi adet lê dikeve. (Mazî, 2018: 132)

Derew sêwî ne. (Hiso, 2016: 31)

Erd bi guh e. (Hiso, 2016: 38)

Girî pere nake. (Aslan, 2006: 172)

Hêlîna teyrê kor Xwedê çêdike. (Aslan, 2006: 203)

Jehra maran derman e. (Hiso, 2016: 47)

Karê dinê naqede. (Hiso, 2016: 54)

Karê sewî, nabe nêrî. (Mazî, 2018: 239)

Malê dinê şêrîn e. (Hiso, 2016: 65)

Mast her tim mast e. (Hiso, 2016: 67)

Mirov bi sebrê dihere qebrê. (Mazî, 2018: 306)

Nan winda nabe. (Hiso, 2016: 78)

Paşiya sebrê rehetî ye. (Hiso, 2016: 83)

Peyv ji peyvê derdikeve. (Mazî, 2018: 327)

Qencî qenciyê tîne. (Hiso, 2016: 87)

Riya malê kin e. (Hiso, 2016: 90)

Roj nayê vemirandin. (Mazî, 2018: 342)

Şîr bi şêkir xweş e. (Hiso, 2016: 99)

Tasa vala, çingîn jê tê. (Mazî, 2018: 364)

Xew û mirin yek e.(Mazî, 2018: 378)

Xwîn nabe av. (Hiso, 2016: 107)

Yek, şahide dehan e. (Mazî, 2018: 394)

Zêr zengê nagire. (Aslan, 2006: 401)

1.2.2.1.2. Türkçedeki Bazı Basit Cümleli Atasözleri

Diğer dillerde olduğu gibi Türkçe'deki basit cümleli atasözleri sadece tek bir yüklemden oluşmaktadır. Türkçede yer alan bazı basit cümleli atasözleri şöyledir:

Abanın kadri, yağmurda bilinir. (Aksoy, 1993: 105)

Acele işe şeytan karışır. (Aksoy, 1993: 107)

Ah, yerde kalmaz. (Aksoy, 1993: 125)

Akıl akıldan üstündür. (Aksoy, 1993: 128)

Balık baştan kokar. (Aksoy, 1993: 178)

Balta sapını yonamaz. (Aksoy, 1993: 179)

Devlet adama ayağıyla gelmez. (Aksoy, 1993: 240)

El elin aynasıdır. (Aksoy, 1993: 261)

Fırsat sakal altından geçer. (Aksoy, 1993: 281)

Güzele ne yaraşmaz (yakışmaz). (Aksoy, 1993: 298)

Haramın temeli (binası) olmaz. (Aksoy, 1993: 302)

Irmak kenarına çeşme yapılmaz. (Aksoy, 1993: 318)

Kötü komşu insanı (adamı) hacet (mal) sahibi eder. (Aksoy, 1993: 375)

Lakırdı ile peynir gemisi yürümez. (Aksoy, 1993. 383)

Mazlumun ahı, indirir şahı (yerde kalmaz). (Aksoy, 1993: 388)

Ortaklık öküzden başka (yalnız) buzağı yeğdir. (Aksoy, 1993: 401)

Öfke baldan tatlıdır. (Aksoy, 1993: 405)

Ölüme çare bulunmaz. (Aksoy, 1993: 407)

Para parayı çeker. (Aksoy, 1993: 413)

Serçeye çubuk beredir. (Aksoy, 1993: 425)

Son pişmanlık fayda vermez (etmez). (Aksoy, 1993: 430)

Şöhret afettir. (Aksoy, 1993: 438)

Tarhuncuya tarhun satılmaz. (Aksoy, 1993: 441)

Vakit, nakittir. (Aksoy, 1993: 458)

Yumurtada kıl bitmez. (Aksoy, 1993: 479)

Züğürtlük, zadeliği bozar. (Aksoy, 1993: 486)

1.2.2.1.3. İngilizcedeki Bazı Basit Cümleli Atasözleri

Benzer atasözlerinin İngilizce'de bulunmaktadır. Bu atasözleri tek bir yargı bildirdiğinden tek bir ana yükleme sahiptir. Aşağıda belirtilen atasözlerin İngilizce 'deki basit yapılı atasözlerine örnek olacağı düşünülmektedir.

A bad penny always turns up. (Bertram & Spears, 1992: 3)

(Kürtçe Tercümesi: *"Malê qelp her tim li xwediyê xwe vedigere."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Yanlış hesap, her daim geri döner."*)

A cat has nine lives. (Bertram & Spears, 1992: 5)

(Kürtçe Tercümesi: *"Pisîk neh ruh heye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kedi, dokuz canlıdır."*)

Actions speak louder than words. (Bertram & Spears, 1992: 16)

(Kürtçe Tercümesi: *''Liv û tevger ji gotinan bilindtir deng didin.''*)

(Türkçe Tercümesi: *"Davranışlar, kelimelerdan daha sesli konuşur"*)

Bad money drives out good. (Bertram & Spears, 1992: 35)

(Kürtçe Tercümesi: *"*Perê kêmqîmet berî yê biqîmet dide*"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Haram paradan, hayr gelmez."*)

Blood is thicker than water. (Bertram & Spears, 1992: 40)

(Kürtçe Tercümesi: *''Xwîn ji avê stûrtir e.''*

(Türkçe Tercümesi: *"Kan, sudan daha kalındır."*)

Charity begins at home. (Bertram & Spears, 1992: 47)

(Kürtçe Tercümesi: *"Qencî li mal dest pê dike"*)

(Türkçe Tercümesi: *"İyilik/şefkat, evde başlar"*)

Diligence is the mother of good luck. (Bertram & Spears, 1992: 55)

(Kürtçe Tercümesi: *"Cehd û xîret jêderka şans û siûdê ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Gayret, iyi talihin anasıdır"*)

Every dog has his day. (Bertram & Spears, 1992: 64)

(Kürtçe Tercümesi: *"Her kûçikekî rojek heye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Her köpeğin bir günü vardır."*)

Every man has his price. (Bertram & Spears, 1992: 65)

(Kürtçe Tercümesi: *"Her merivek buhayek heye"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Her adamın bir değeri vardır."*)

Familiarity breeds contempt. (Bertram & Spears, 1992: 67)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mehabeta ji hedê xwe zêde dibe sedema bêhurmetiyê"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Samimiyet, hakaret doğurur."*)

Good things come in small packages. (Bertram & Spears, 1992: 78)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tiştên xweş di pakêtên biçûk de tên"*)

(Türkçe Tercümesi: *“İyi şeyler küçük paketlerde gelir.’’)*

Hard words break no bones. (Bertram & Spears, 1992: 80)

(Kürtçe Tercümesi: *“Gotinên tûj û tund hestiyan naşikînin”*)

(Türkçe Tercümesi: *“Sert sözler, kemik kırmaz.”*)

Hunger breaks stone walls. (Dağpınar, 2017: 299)

(Kürtçe Tercümesi: *“Biçîtî diwarên kevir hel dike.”*)

(Türkçe Tercümesi: *“Açlık, kaya duvarları kırar.”*)

Knowledge is power. (Bertram & Spears, 1992: 107)

(Kürtçe Tercümesi: *“Zanîn hêz e”*)

(Türkçe Tercümesi: *“Bilgi, güçtür.”*)

Life begins at forty. (Bertram & Spears, 1992: 111)

(Kürtçe Tercümesi: *“Jiyan di çilî de dest pê dike”*)

(Türkçe Tercümesi: *“Hayat, kırkta başlar.”*)

Many hands make light work. (Dağpınar, 2017: 317)

(Kürtçe Tercümesi: *“Gelek dest kar sivik dikin”*)

(Türkçe Tercümesi: *"Birçok el, işi hafiletir."*)

New brooms sweep clean. (Bertram & Spears, 1992: 127)

(Kürtçe Tercümesi: *Gêzikên nû rind paqij dikin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Yeni süpürgeler, iyi süpürür."*)

Old habits die hard. (Bertram & Spears, 1992: 133)

(Kürtçe Tercümesi: *"Kurmên kevn zor bi dawî dibin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eski alışkanlıklar, zor biter."*)

Practice makes perfect. (Bertram & Spears, 1992: 141)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tetbîqkirin diedilîne."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Pratik yapmak, mükemelleştirir."*)

Too many cooks spoil the broth. (Bertram & Spears, 1992: 177)

(Kürtçe Tercümesi: *"Gelek aşpêj şorbeyê xira dikin"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Birçok aşçı, çorbayı bozar."*)

Union is strength. (Bertram & Spears, 1992: 179)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yekîtî hêz e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Birlik, kuvettir."*)

Variety is the spice of life. (Bertram & Spears, 1992: 181)

(Kürtçe Tercümesi: *"Cihêrengî çêj û ekla jiyanê ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Farklılık, hayatın tuzu-biberidir/ baharatıdır."*)

1.2.2.2. Birleşik Cümleli Atasözleri

Bu tür atasözlerinde ikiden fazla yüklem bulunmaktadır. Ayrıca bazen de bu atasözleri birden fazla yargıyı içinde barındırmaktadır. Karaağaç (2009), bu atasözü türleri ile ilgili şöyle ifade etmektedir; *"Yapısında birden fazla yüklem bulunan cümlelerdir. Bu yapı, bir ana cümle ve bu ana cümlenin anlamını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümle ile kurulur."* Bu tanıma göre, bu tür atasözlerinde iki yüklemin bulunmasının yanı sıra birbirini destekleyen iki veya ikiden fazla cümlenin de bulunması mümkündür. Birleşik cümleli atasözlerinin büyük çoğunluğu girişik birleşik cümleli atasözleri olup, ayrıca karmaşık birleşik, cümle, iç içe birleşik cümle, şartlı birleşik cümle ve ki'li birleşik cümleyle oluşturulan atasözleri Türkçe'de mevcuttur. Türkçe'de en çok kullanılan birleşik cümleli atasözü türü; ki'li birleşik cümleyle oluşturulan atasözleridir. Türkçeye göre sınıflandırılan birleşik cümleli atasözü türlerinin diğer dillerde de mevcut olduğu varsayılmakta olup, bu hususta yapılan çalışmaların yaygın olmadığı görülmektedir. Diğer dillerde, sentaks dizilişine göre bu atasözü türleri kelime olarak farklılık gösterse bile Türkçede belirtilen başlıklarda aynı kategoride olması mümkündür.

1.2.2.2.1. Girişik Birleşik Cümleli Atasözleri

Özçelik-Erten (2005: 220), girişik bileşik cümleli atasözlerini şöyle ifade etmektedirler; *"Temel yargının dışında, hangi türden olursa olsun, en az bir fiilimsi grubunu yan yargı olarak alan birleşik cümleye girişik birleşik cümle denir."* Dolayısıyla bu tür atasözlerinde çoğunlukla isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil kullanımlarından yararlanılarak atasözlerinin oluşturulduğu düşünülmektedir.

1.2.2.2.1.1. Kürtçedeki Bazı Girişik Birleşik Cümleli Atasözleri

Kürtçede yer alan bazı girişik birleşik cümleli atasözleri aşağıda verilmiştir. Bu atasözlerinde birden fazla yüklem ve yargı mevcuttur. Kürtçede birleşik yapıdaki atasözlerinin sayısı oldukça fazladır, aşağıda verilen örnekler çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Kürtçede bu tür cümleli atasözlerine "*Gotinên Pêşiyan ên bi hevokên hevedudanî yên lêkernavî"* denilmektedir ve bu atasözleri isim fiil içermekte olup, yan cümle isim fiil ile yapılır ve cümlenin bir öğesi gibi yükleme bağlanır (Bılbıl & Baran, 2008: 110).

Dema heywan bê xwê bimîne keviran dialêse (Aslan, 2006: 108).

Dema kela beroşê radibe, bihayê çil heskî tê pereyekî (Oncu, 2014: 137).

Dema te derîyê xwe şikand , êzing pir dibin (Oncu, 2014: 138).

Dema ker bikeve heriyê, ji xwedi zeximtir kes tune (Aslan, 2006: 108).

Dema ku dîn dînan dibinin, çavên xwe qurç dikin (Oncu, 2014: 137).

Ê ji jina xwe netirse, ji Xwedê jî natirse (Oncu, 2014: 219).

Ê ketî govendê, ese dê xwe bihêjîne (Aslan, 2006: 156).

Ê ketî golê , ji baranê natirse (Aslan, 2006: 156).

Ê koma xwe nasneke, nikare xwe nas bike (Aydoğdu, 2015: 52).

Ê ku bi avê dizane, ji avê natirse (Oncu, 2014: 222).

Ê ku çûyî diziya hingiv, bi pêvedana mêşan qebûl e (Aydoğdu, 2015: 52).

Ê ku xebitî, nexelitî (Celîl & Celîl, 2018: 39).

Ê nedîtibe nizane (Aslan, 2006: 157).

Ên bi qelemê hatin nivîsandin, bi bivir nayên şikênandin (Oncu, 2014: 236).

Ên biçûk radibin, li yên mezin dinêrin (Oncu, 2014: 236).

Kanya ku tu avê jê vexwi kevra navêjyê (Oncu, 2014: 238).

Yê ku hêkê bidize, kînga hebe wê bizê (Mazî, 2018: 392).

Yê pir zane, pir xesîriye (Mazî, 2018: 392).

Yê xerabiyê bike, dikare başiyê jî bike (Mazî, 2018: 393).

Yê ku nefsa xwe islah nekiriye, nikare yekî din,islah bike (Asna, 2015: 58).

1.2.2.2.1.2 Türkçedeki Bazı Girişik Birleşik Cümleli Atasözleri

Türkçedeki girişik birleşik cümleli atasözleri sıfat-fiil, isim-fiil ve zarf-fiillerin bulunduğu yan cümlelerden ve bir tane temel cümleden oluşmaktadır. Aşağıda sıfat-fiil, isim-fiil ve zarf-fiil örneklerinin bulunduğu bazı girişik birleşik cümleli atasözleri kategorileri belirtilmiştir.

Sıfat-fiil / (y)an

Atalar sözünü tutmayanı yabana atarlar. (Aksoy, 1993: 159)

Derdini söylemeyen (saklayan) derman bulamaz. (Aksoy, 1993: 235)

Gülü seven dikenine katlanır. (Aksoy, 1993: 295)

Otuz iki dişten çıkan, otuz iki mahalleye yayılır. (Aksoy, 1993: 403)

Sıfat-fiil / acak

Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağın olsun. (Aksoy, 1993: 192)

Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun. (Aksoy, 1993: 231)

Gölgesinde oturulacak ağacın dalı kesilmez. (Aksoy, 1993: 289)

Tilkinin dönüp (gezip, dolaşıp) geleceği yer, kürkçü dükkânıdır. (Aksoy, 1993: 448)

Sıfat-fiil / dık-duk

Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir. (Aksoy, 1993: 178)

Deveye bindikten sonra çalı ardına gizlenilmez. (Aksoy, 1993: 239)

Eşek bile bir düştüğü yere (çukura) bir daha düşmez. (Aksoy, 1993: 274)

Para dediğin el kiri. (Aksoy, 1993: 411)

Sıfat-fiil / maz

Ava gelmez kuş olmaz, başa gelmez iş olmaz. (Aksoy, 1993: 165)

Başa gelmez iş olmaz, ayağa değmez taş olmaz. (Aksoy, 1993: 180)

Sıfat-fiil / muş

Ay görmüşün yıldıza minneti (itibarı) yoktur. (Aksoy, 1993: 167)

İsim-fiil / mak

*Bal bal de**mek**le ağız tatlanmaz (tatlı olmaz).* (Aksoy, 1993: 177)

*Denenmişi dene**mek** ahmaklıktır.* (Aksoy, 1993: 233)

*Gel de**mek** kolay ama git de**mek** güçtür.* (Aksoy, 1993: 284)

*Sınanmışı sına**mak** ahmaklıktır.* (Aksoy, 1993: 427)

İsim-fiil / ma

*Ahmağa yüz, abdala söz ver**me**ye gelmez.* (Aksoy, 1993: 125)

*Aşure ye**me**ye giden kaşığını taşır.* (Aksoy, 1993: 157)

*Şaraptan boz**ma** sirke keskin olur.* (Aksoy, 1993: 437)

*Tatlı tatlı ye**me**nin acı acı geğir**me**si olur.* (Aksoy, 1993: 444)

İsim-fiil / iş

*Her yiğidin bir yoğurt yiy**iş**i vardır.* (Aksoy, 1993: 313)

*Karga kekliği taklit edeyim derken kendi yürüy**üş**ünü şaşırmış.* (Aksoy, 1993: 345)

*Her yok**uş**un bir in**iş**i vardır.* (Aksoy, 1993: 313)

Zarf-fiil / (y)A

Davul dengi dengine diye çalar. (Aksoy, 1993: 229)

Eski diye atma kürkünü; gerek olur bürünürsün bir günü. (Aksoy, 1993: 270)

Yılana yumuşak diye el sunma. (Aksoy, 1993: 475)

Zarf-fiil / dıkça

Çingene çingeneye çatmadıkça kasnak boynuna geçmez. (Aksoy, 1993: 219)

Mart çıkmadıkça dert çıkmaz. (Aksoy, 1993: 387)

Zarf-fiil / ınca

Akıllı köprü arayıncaya dek deli suyu geçer. (Aksoy, 1993: 129)

Can çıkmayınca (çıkmadan, çıkmadıkça, çıkar) huy çıkmaz. (Aksoy, 1993: 212)

Hak deyince akan sular durur. (Aksoy, 1993: 300)

Rüşvet kapıdan girince insaf (iman) bacadan çıkar. (Aksoy, 1993: 416)

Zarf-fiil / madan

Karpuz kabuğunu görmeden denize girme. (Aksoy, 1993: 347)

Paça ıslanmadan balık tutulmaz. (Aksoy, 1993: 411)

Şimşek çakmadan gök gürlemez. (Aksoy, 1993: 438)

Tas yere düşmeden çanlamaz. (Aksoy, 1993: 442)

Zarf-fiil / ken

Dereden geçerken at değiştirilmez. (Aksoy, 1993: 235)

Deve boynuz ararken kulaktan olmuş. (Aksoy, 1993: 238)

Dostunu överken yerecek yer bırak. (Aksoy, 1993: 249)

Su akarken testiyi doldurmalı (doldur). (Aksoy, 1993: 433)

1.2.2.2.1.3 İngilizcedeki Bazı Girişik Birleşik Cümleli Atasözleri

İngilizcede yer alan bazı birleşik cümleli atasözleri aşağıda verilmiştir. Bu atasözlerinde birden fazla yüklem ve yargı mevcuttur. İngilizcede birleşik yapıdaki atasözlerinin sayısı oldukça fazladır, aşağıda verilen örnekler çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır.

A rolling stone gathers no moss. (Bertram & Spears, 1992: 12)

(Türkçe Tercümesi: *"Yuvarlanan taş, yosun tutmaz."*)

(Kürtçe Tercümesi: *"Kevirê gêr dibe kevz nagire"*)

A trouble shared is a trouble halved. (Bertram & Spears, 1992: 13)

(Kürtçe Tercümesi: *"Derdê parvekirî nîvçe dibe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Paylaşılan bir sorun, yarıya indirilmiştir."*)

All that glitters is not gold. (Dağpınar, 2017: 242)

(Kürtçe Tercümesi: *"Her tiştê birqok ne zêr e"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Parıldayan her şey altın değildir."*)

Believe nothing of what you hear, and only half of what you see. (Bertram & Spears, 1992: 37)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ji tiştên ku te bihist bawer neke lê ji nîvê tiştên te dît bawer bike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Duyduğun hiçbir şeye inanma; ama sadece gördüğünün yarısına inan."*)

Barking dogs seldom bite. (Dağpınar, 2017: 246)

(Kürtçe Tercümesi: *"Kûçikê direye kêm caran gez dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Havlayan kopek, nadiren ısırır."*)

Beware of Greeks bearing gifts. (Bertram & Spears, 1992: 39)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xwe ji dijminê diyarî dide ragire."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Hediye veren düşmandan sakın."*)

Crosses are ladders that lead to heaven. (Bertram & Spears, 1992: 52)

(Kürtçe Tercümesi: *"Zor û astengî pêlekan in ji rêya cenetê re."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Güçlükler/sıkıntılar, cennete yol veren merdivenlerdir."*)

Don't teach your grandmother to suck eggs. (Bertram & Spears, 1992: 58)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mijîna hêkê fêrî dapîra xwe neke."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Büyükannene yumurta emmeyi öğretme."*)

Evil be to him who evil thinks. (Bertram & Spears, 1992: 65)

(Türkçe Tercümesi: *"Kötülük düşünen, kötülük bulsun."*)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xirabiyê bibîne ew ê ku xirabîyê difikire."*)

Good things come to him who waits. (Bertram & Spears, 1992: 78)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tiştên qenc tên serê yê ku sebr dike (sebirdar)"*)

(Türkçe Tercümesi: *"İyi şeyler, bekleyene(sabır edene) gelir."*)

He lives long who lives well. (Bertram & Spears, 1992: 83)

(Kürtçe Tercümesi: *"Pir/dirêj dijî yê baş dijî,"*)

(Türkçe Tercümesi: *"İyi yaşayan, uzun yaşar."*)

He who begins many things, finishes but few. (Bertram & Spears, 1992: 85)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê ku bi gelek karan radibe, kêm tiştan bi dawî dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Çok işe başlayan, az iş bitirir."*)

He who excuses himself accuses himself. (Bertram & Spears, 1992: 85)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê bexşana/uzrê xwe dixwaze, tawanê qebûl dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *" Özür dileyen, suçu üstlenendir."*)

He who hesitates is lost. (Bertram & Spears, 1992: 85)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê bêbiryarî nîşan dide, wenda dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Tereddüt eden, kaybeder."*)

It never hurts to ask. (Bertram & Spears, 1992: 99)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ji pirsê mirov qet zirar nabîne"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Sormaktan bir şey çıkmaz."*)

Let the chips fall where they may. (Bertram & Spears, 1992: 110)

(Kürtçe Tercümesi: *"Berde xeritok li ku derê dikevin bila li wir bikevin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bırak yongalar nereye düşerse düşsün."*)

Never make a threat you cannot carry out. (Bertram & Spears, 1992: 126)

(Kürtçe Tercümesi: *Tu car gefên nikarî bi cih bînî bi lêv neke."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Gerçekleştiremeyeceğin bir tehdidi asla yapma."*)

Put your money where your mouth is. (Bertram & Spears, 1992: 143)

(Kürtçe Tercümesi: *"Perê xwe têxe devê xwe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Paranı inandığın şeye yatır."*)

There is none so blind as those who will not see. (Bertram & Spears, 1992: 173)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bi qasî mirovên ku nabînin kortir kesekî din tuneye"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Görmeyenler kadar kör yoktur."*)

You can't make an omelette without breaking a few eggs. (Gillis & McCombes-Tolis,2016)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bêyî şikandina çend hêkan tu nikarî hêkerûnê çêbikî"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Birkaç yumurta kırmadan omlet yapamazsın."*)

1.2.2.2.2 İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri

Bu tür atasözleri çoğunlukla soru-cevap şeklinde olmasının yanısıra öyküleme şeklinde olan örnekleri mevcuttur. Özçelik-Erten (2005: 221), bu tür atasözlerini şöyle tanımlamaktadır; *"Bir veya birden fazla cümlenin başka bir temel cümlenin içine bir isim unsuru gibi girerek oluşturduğu birleşik cümleye iç içe birleşik cümle denir."*Veri toplamada kullanın kitap, dergi, makale gibi materyaller incelendiğinde; Kürtçe ve Türkçede iç içe birleşik cümleli atasözlerine uygun örnekler mevcut iken, İngilizcede ise iç içe birleşik cümleli atasözlerine uygun örnekler bulunamamıştır.

1.2.2.2.2.1 Kürtçedeki Bazı İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri

Kürtçe'de bu tür atasözlerine *"Gotinên pêşiyan ên bi hevokên hevedudanî yên têkel"* denilmekte olup, bu tür atasözlü cümleler birden fazla cümleye sahiptir ve temel yargı ana cümlede yer alır (Bılbıl & Baran, 2008: 110). Kürtçede de iç içe birleşik cümleli atasözlerine örneklerin mevcut olması mümkündür. Aşağıda Kürtçeden bazı atasözleri örnek olarak gösterilmiştir.

Bê, "Gawiro", nebê, "Feqîro" (Celîl & Celîl, 2018: 33).

Berxa virnî gotye, "Bdine min şîr, min bavêjne ser berfa pîr" (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Çîya gote çîyê, "Berfa serê min helya, payîz e, zozana min û te dîsa gerya." (Celîl & Celîl, 2018: 232).

Dewletî gote kesîv, "Heta naha min derê te venekirye, belkî pê pare min tu têr bixwî?" (Celîl & Celîl, 2018)

Dewletî dû dewletê gerya, dewlet pê ra kêlimî, go, "wexta lazim bû tu ber bi ro û sîyê av bidama, wî çaxî tu dû min bigeryayî, îro dereng e" (Celîl & Celîl, 2018: 230).

Gulan dibêje; "Ez gulana bi gul im, ez a bi şalûl û bilbilim, ez melhema birînên kul im" (Aydoğdu, 2015: 63).

Jinikê go jinikê, "Tu were dewê min keyne, ez ê herim dewê mala mîr bikeynim" (Celîl & Celîl, 2018: 44).

Jinkê got mêrê xwe, "Heker tu hatî, ez ki ser rê me, hinga tu qehirîî, ez ne li xemê me, hinga tu bêjî, ez ji malek mezin im, ez jî ji malbatî çê me" (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Kar divêje, "Dîya min tek e, bavê min tek e, çil şevî ser min bar neke, roja çilyekî min tewala da werke" (Celîl & Celîl, 2018: 233).

Kê gotye, "Dizo, malî ava?" (Celîl & Celîl, 2018: 149).

Kêçe got, "Kuştin kuştin e, bes gemrandin çi gwîxwarin e?" (Celîl & Celîl, 2018: 230).

Kerê gotî "Xwedê kirî ez ne koçer im" (Aslan, 2006: 236).

Kincê gotye, "Tu min xwey ke nav qutyê da, ez te xwey kim nav meriva da" (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Marê ku go, "Ez naxim", tu jê bitirse (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Mêrik gote jinikê, "Hinka ne ji min û te bê mal xirabe ye" (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Pisîkê got mişkê, "Ji vê kunê were vê kunê, ez ê barek ardî bidim te" (Celîl & Celîl, 2018: 232).

Rûvî go, "Xwezî ez, biraê biçûk nebama" (Celîl & Celîl, 2018: 233).

Yekî gote kurê xwe, "Xwezî tu tîravêj bîyayî, bila tîra ewil te sîngê mi bida" (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Xudê gotye, "Hun dudu bi hev ra rast bin, ez yê sisya" (Celîl & Celîl, 2018: 160).

Xwedê gotye, "Ji min bereket, ji te hereket" (Celîl & Celîl, 2018: 44).

Xwedê gotye, "Min dest, pê, çev dane te, pêşya te av-agir e, xwe navêje." (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Xwedê gotye, "Ez her tiştî dikarim, nezara çeva nikarim" (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Zilamek got, "Ez ji kûçikê xwe hînî mêranîyê bûm." (Celîl & Celîl, 2018)

1.2.2.2.2.2 Türkçedeki Bazı İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri

Aşağıdaki örnek atasözleri Türkçedeki iç içe birleşik cümleleri atasözleri grubuna girmektedir.

Ağaca balta vurmuşlar, ***"Sapı bedenimden."*** *demiş* (Aksoy, 1993: 118).

Balık, ***"Çok konuşurum ama ağzım su dolu."*** *demiş* (Aksoy, 1993: 178).

Eşeği düğüne çağırmışlar, ***"Ya odun eksik ya su."*** *demiş* (Aksoy, 1993: 273).

Gelini ata bindirmişler, ***"Ya nasip."*** *demiş* (Aksoy, 1993: 286).

Isıtma, ***"Ben tuttuğumu kırk yıl sonra tanırım."*** *demiş* (Aksoy, 1993: 319).

Köre ***"şimdi gece."*** *demişler;* ***"Ne zaman gündüzdü?"*** *demiş* (Aksoy, 1993: 373).

Köylü, ***"Misafir kabul etmeyiz."*** *demez,* ***"Konacak konak yoktur."*** *der* (Aksoy, 1993: 376).

1.2.2.2.3 Ki'li Birleşik Cümleli Atasözleri

Özçelik-Erten (2005: 222), ki'li birleşik cümleli atasözlerini şöyle ifade etmiştir; *"Bir cümlenin "ki" bağlama edatı ile bir temel cümleye bir öge olacak*

şekilde bağlanmasıyla oluşan birleşik cümleye ki"li birleşik cümle denir." Türkçe "ki" bağlacı veya edatı az olduğu varsayılırken, Kürtçe ve İngilizcede "ki" kullanımının fazla olduğu öne sürülmektedir. "Ki" bağlacı İngilizcede daha çok "that" olarak kullanılırken, Kürtçede ise "ku" olarak kullanılmaktadır.

1.2.2.2.3.1 Kürtçedeki Ki'li Birleşik Cümleli Atasözleri

Kürtçede ki'li birleşik cümleli atasözleri genellikle, "ku" yapısının kullanımıyla oluşturulmaktadır. Kürtçe'de bu tür cümlelerin bulunduğu atasözleri "*Gotinên pêşiyan ên bi hevokên hevedudanî yên bi ku'yê"* olarak adlandırılır (Bılbıl & Baran, 2008). Kürtçede bu kullanımla ilgili birçok örnek mevcut olup, aşağıda bu örneklerden bazıları verilmiştir.

A qerêş ku av here êş (Hiso, 2016: 11).

Ava ku di binê bîrê de bimîne genî dibe (Hiso, 2016: 14).

Barê ku tu pê nikanî, nekeve bin (Hiso, 2016: 16).

Destê ku tu nikarî gezkî maçke (Hiso, 2016: 32).

Eger te girt bernede, ku te berda dû nekeve (Hiso, 2016: 38).

Emrê ku çû nede dû (Hiso, 2016: 38).

Ew kese ku tu pê nikarî belaya xwe lê nede (Hiso, 2016: 39).

Ewê ku li ser sifra xwe têr nebe, li mala xelkê têr nabe (Hiso, 2016: 39).

Feqîr çûn ku xwe daliqînin, dîtin ku dewlemend li ba dibin (Hiso, 2016: 42).

Ji kesê ku fam dike gotinek ber e (Hiso, 2016: 49).

Kera ku pir beza bû guran ew xwar (Hiso, 2016: 57).

Kesê ku deveyan (hêştiran) xwedî bike, divêt serdera deriyê xwe bilind bike (Bingöl, 2014: 182).

Kesê ku nizane guhdarî bike, nikare gotinên xwe bide fêmkirin (Hiso, 2016: 59).

Kilambêj, ku destê xwe danî ber guhê xwe, dizane wê çi bibêje (Mazî, 2018: 258).

Ku bextê te heba, heft textên te wê hebana (Hiso, 2016: 62).

Masîyê ku ji avê derkeve ji êgir natirse (Hiso, 2016: 67).

Mirov ku ji xwe hez neke, kes jê hez nake (Hiso, 2016: 75).

Nanê xwe ku tu têxî tûrê hevalan, tê bi minet bîxwî (Hiso, 2016: 79).

Peza ku ji kerî biqete yan diz dibe, yan gur dixwe (Hiso, 2016: 85).

Roj ku çû ava cardin nayê (Hiso, 2016: 91).

Serê ku neêşe, kundirek jê çêtir e (Hiso, 2016: 94).

Tiştê ku çû lê megere (Hiso, 2016: 101).

Yê ku bilind bifire, dê nizm bikeve (Hiso, 2016: 109).

Yê ku diziya hinguv bike, mêşê pêdedin (Hiso, 2016: 109).

Yê ku têkeve govendê, divê xwe bihejîne (Hiso, 2016: 109).

1.2.2.2.3.2 Türkçedeki Ki'li Birleşik Cümleli Atasözleri

"Ki" bir bağlama edatı olup, ki'li birleşik cümleli atasözlerinin sayısı Türkçede oldukça azdır. Ayrıca "ki" bağlacı atasözlerinde az kullanılmasının yanı sıra, Türkçede de az kullanılmaktadır ve bunun nedeni ise Türk dilinin yapısına aykırı olmasıdır; Aşağıda Türkçede yer alan ki'li birleşik cümleli atasözlerinden bazı örnekler şöyledir;

*Ağır git **ki** yol alasın* (Aksoy, 1993: 121).

*Ağır otur **ki** bey (ağa, molla) desinler* (Aksoy, 1993: 121).

"Ah!" deme ki düşmanın "Oh!" demesin (Altun, 2004: 86).

Anaları ne ki danaları ne olsun (Altun, 2004: 86).

*Baktın **ki** kar havası, eve gel kör olası* (Aksoy, 1993: 177).

Bir söz söyler ki dirhemini yiyen köpek kudurur (Altun, 2004: 86).

Deli odur ki bir düştüğü çukura bir daha düşer (Altun, 2004: 86).

*Elin ağzı torba değil **ki** (çekip) büzesin* (Aksoy, 1993: 263).

Eşeği sattık ki "Çüş" demeden kurtulalım diye (Altun, 2004: 86).

Fırsat bir rüzgârdır ki bilinmez nerden eser (Altun, 2004: 86).

*Komşunu iki inekli (öküzlü) iste **ki** kendin bir inekli (öküzlü) olasın* (Aksoy, 1993: 368).

*Yalanın kemiği yok **ki** boğazına bata* (Aksoy, 1993: 465).

1.2.2.2.3.3 İngilizcedeki Ki'li Birleşik Cümleli Atasözleri

İngilizcede ki'li birleşik cümleli atasözleri genellikle, "that,so,as, so that, but what" gibi kelimelerin cümle içerisinde kullanımıyla oluşturulmaktadır; ancak en çok "that" kullanılmaktadır. İngilizcede bu kullanımla ilgili birçok örnek mevcut olup, aşağıda bu örneklerden bazıları bulunmaktadır.

All that glitters is not gold. (Bertram & Spears, 1992: 16)

(Kürtçe Tercümesi: *"Her tiştê birqok ne zêr e"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Parıldayan her şey ki altın değildir ."*)

All's well that ends well. (Hardie, 1929: 461)

(Kürtçe Tercümesi: *"Her tişt xweş e ku bi xweşî encam bibe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Her şey güzeldir ki güzel sona erer."*)

Happy is the bride that the sun shines on, and happy is the corpse that rain pours on. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bextewar ew bûk e kû roj li serê hiltê û bextewar ew term e ku baran li ser dibare "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Mutlu, o gelindir ki üstünde güneş parlar, ve mutlu o cesettir ki üzerine yağmur yağar."*)

He that cannot obey cannot command. (Bertram & Spears, 1992: 83)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê ku nikare îtaet bike nikare ferman jî bide"*)

(Türkçe Tercümesi: *"O ki itaat edemeyen, emir de veremez."*)

He that hath a full purse never wanted a friend. (Bertram & Spears, 1992: 83)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê ku kîsê wî tije pare ye, tu car dostan naxwaze"*)

(Türkçe Tercümesi: *"O ki dolu cüzdana sahip, asla dost istemez."*)

He that is down need fear no fall. (Bertram & Spears, 1992: 83)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê ku herifiye erdê ji ketinê natirse."*)

(Türkçe Tercümesi: O ki yıkılmış, düşmekten korkmaz*".*")

He that would eat the kernel must crack the nut. (Bertram & Spears, 1992: 83)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê ku kakil bixwe dive qalikê wê bişikîne."*)

(Türkçe Tercümesi: *"O ki fındıkiçini yiyecek, fındığı kırmalıdır ."*)

He that would go to sea for pleasure would go to hell for a pastime. (Bertram & Spears, 1992: 84)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê ku ji bo kêfê derkeve sefera behrê, dê biçe cehenemê bo kêf û eşqê."*)

(Türkçe Tercümesi: *"O ki zevk için denize açılan, eğlenceyi cehennemde bulur."*)

He that would the daughter win, must with the mother first begin. (Bertram & Spears, 1992: 84)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê ku bixwaze dote bistîne, dive berê feth bike qelbê dadê."*)

(Türkçe Tercümesi: *"O ki kızını almak istiyorsa, öncelikle annesinin gönlünü fethetmelidir."*)

It's a bad workman that loses his tools. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew karkerekî nebaş e yê ku aletê xwe wenda dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kötü işçidir ki aletlerini kaybeder."*)

It is an ill bird that fouls its own nest. (Bertram & Spears, 1992: 101)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew çûkeke nexweş e ya ku hêlîna xwe xira dike"*)

(Türkçe Tercümesi: *" Hasta bir kuştur ki yuvasına zarar verir."*)

It's a poor workman that quarrels with his tools. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew karkerekî evdal e yê ku bi aletên re dikeve gengeşiyê."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Zavallı bir işçidir ki aletleriyle tartışır."*)

It's a daft dog that bites itself. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *Ew kûçikekî xêvik e yê ku xwe gez dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Aptal bir köpektir ki kendisini ısırır."*)

It's a dirty bird that fouls his own nest. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew çûkeke gemarî ye ya ku hêlîna xwe dilewitîne"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kirli bir kuştur ki yuvasını pisler."*)

It's a long road that has no turning. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew rêyeke dirêj e ku rêvegera wê nine."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Uzun bir yoldur ki dönüşü yoktur."*)

It's a long lane that has no turn. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew şiverêyeke dirêj e ku rêvegera wê nine."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Uzun bir patikadır ki dönüşü yoktur."*)

It's an ill wind that blows nobody good. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew bayekî nexweş e ku ji tu kesî re baş nagobile."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kötü bir rüzgardır ki kimseye iyi esmez."*)

It's a wise father that knows his own son. (Hardie, 1929: 463)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew bavekî aqilmend e yê ku lawê xwe dizane."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Akıllı baba o'dur ki oğlunu tanır."*)

1.2.2.2.4 Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri

Özçelik-Erten (2005), bir atasözünün şartlı bileşik cümleli atasözü sayılabilmesi için bir temel cümle ve bir şart çekimli yan cümleden oluşması gerektiğini savunmuştur. Şartlı cümleler genellikle "eğer" sözcüğünü barındırır ya da fiile eklenmiş "-se/sa" eklerini kapsar.

1.2.2.2.4.1 Kürtçedeki Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri

Kürtçede yer alan şartlı birleşik cümleli atasözleri genellikle "ege,hege,eger,heger,eger,eg,heg" gibi yapıların kullanımıyla oluşmaktadır. Bu tür atasözlerine Kürtçe'de *"Gotinên pêşiyan ên bi hevokên hevedudanî yên şertî"* denilkmekte olup, yardımcı cümle şarttan oluşmaktadır ve temel cümle şarta bağlı olarak bu cümleyi kendine bağlar; ancak şart durumu yardımcı cümlede oluşmazsa temel cümlede olay da gelişmez (Bılbıl & Baran, 2008: 111). Aşağıda Kürtçede yer alan şartlı birleşik cümleli atasözlerinden bazıları belirtilmiştir.

Eger aqil hebe bikirre, eger tune ye nefiroşe (Aydoğdu, 2015: 53).

Eger axaftin zîv be, ne axaftin zêr e (Hiso, 2016: 38).

Eger bi mal î, bi (mamî) xilat u xal î (Aslan, 2006: 144).

Eger bi min e, bo min e (Aslan, 2006: 145).

Eger bi te xweş e, ji min re bîst û şeş e (Hiso, 2016: 38).

Eger ders e, herfek bes e (Aslan, 2006: 145).

Eger diran êşiya kaş ke (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger dixwazî kurê xwe bikî mêr, bike şivan (Aslan, 2006: 145).

Eger diz ji mal e, hîle betal e (Aslan, 2006: 145).

Eger îkbal hat sêrî, bizire wek kerî, her kesê bên eferî (Aslan, 2006: 145).

Eger kurmê darê ne ji darê bit, dar nakevit (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger nebî gul, nebe strî jî (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger nemin nebe, pez û gur bi hev re av vedixwe (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger nezanî, bikire cahnî (Aslan, 2006: 145).

Eger rî hat, gerek şe hilgirî (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger te girt bernede, ku te berda dû nekeve (Hiso, 2016: 38).

Eger teqdîr sêrî, feydenake hişyarî (Aslan, 2006: 145).

Eger tu bileyîzî xara, tu nabî şifêrê teyaran (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger tu nexwînî bi sal û meha, tu rûnanî ser kursiyê biha (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger tu nizanî bipirse ji cîranî (Hiso, 2016: 38).

Eger tu ne gul î, dirrik jî nebe (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger tu Sînemê nasnekî, fet bike birayê wê (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger xêr li malê biçe, ne hewceyî mizgeftê ye (Aslan, 2006: 146).

Eger xêrek bê welatekî, wê bihihîje hemî cihê welat (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger Xwedê ji yekî bistîne, pêşî hiş jê distîne (Aydoğdu, 2015: 54).

Eger xweliyêkê li xwe dikî, bila xweliyek germ be (Aslan, 2006: 146).

1.2.2.2.4.2 Türkçedeki Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri

Türkçedeki şartlı birleşik cümleli atasözleri genellikle –se,-sa gibi eklerin kullanımıyla oluşturulmuştur. Türkçede yer alan bazı şartlı bileşik cümleler aşağıda belirtilmiştir. Bazı çalışmalarda, şartlı bileşik cümleli atasözlerinin ve basit cümleli atasözlerinin aynı olduğunu ve dolayısıyla dilbilgisindeki bu anlayışın yeniden gözden geçirilip düzenlemesi gerektiği hususunda görüşler bildirilmiştir (Karahan, 2000).

*Ağanın alnı terlemez**se**, ırgatın burnu kanamaz* (Aksoy, 1993: 120).

*Ağılda oğlak doğ**sa** ovada otu biter* (Aksoy, 1993: 120).

*Aslan kükrer**se** beygir titrer* (Aksoy, 1993: 155).

*Baş sağ olur**sa** börk çok bulunur* (Aksoy, 1993: 182).

*Çobanın gönlü olur**sa** (olunca) tekeden yağ (süt) çıkarır* (Aksoy, 1993: 220).

*Çömlek taşa dokunur**sa** vay çömleğin haline* (Aksoy, 1993: 225).

*Dadandırma kara gelin, dadanır**sa** yine gelir* (Aksoy, 1993: 226).

*Deveye burç gerek olur**sa** boynunu uzatır* (Aksoy, 1993: 239).

*Er gönülü ibrişim, dolaşır**sa** açılmaz* (Aksoy, 1993: 268).

*Gönül bir sırça saraydır, kırılı**rsa** yapılmaz* (Aksoy, 1993: 290).

*Hırsız evden olur**sa** mandayı bacadan aşırır.* (Aksoy, 1993: 314).

*İyiliğe iyilik ol**sa**ydı, koca öküze bıçak olmazdı* (Aksoy, 1993: 336).

*Kasap ister**se** keçinin boynuzundan yağ çıkarır* (Aksoy, 1993: 348).

*Kaya uçmaz**sa** dere dolmaz* (Aksoy, 1993: 351).

*Kazanına ne kors**an** çömçende o çıkar* (Aksoy, 1993: 352).

*Lafla pilav pişer**se** deniz (dağ) kadar yağı benden* (Aksoy, 1993: 383).

*Nasihat ister**se**n tembele iş buyur* (Aksoy, 1993: 395) .

*On ceviz al**sa**n ikisi çürük çıkar* (Aksoy, 1993: 401).

*Öksüz hırsızlığa çıkar**sa** ay ilk akşamdan doğar* (Aksoy, 1993: 406) .

*Paran ucuz olur**sa** sen pahalı olursun* (Aksoy, 1993: 413) .

*Yoksul ala ata bin**se**, selam almaz* (Aksoy, 1993: 478).

*Zengin silkin**se** fakir bay olur* (Aksoy, 1993: 484).

*Zor kapıdan girer**se**, Şeriat bacadan çıkar* (Aksoy, 1993: 485).

1.2.2.2.4.3 İngilizcedeki Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri

İngilizcedeki şartlı birleşik cümleli atasözleri genellikle "if-clause" yapısıyla oluşturulmaktadır. İngiliz dilindeki şartlı birleşik cümleli atasözlerin sayısı çok fazla değildir. Aşağıda şartlı birleşik cümleli atasözlerinden bazı örnekler belirtilmiştir.

If a thing is worth doing, it's worth doing well. (Bertram & Spears, 1992: 92)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tiştek hêjayê kirinê be, ew bi awayekî pir baş hêjayê kirinê ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer bir şey yapmaya değerse, iyi yapmaya değer."*)

If anything can go wrong, it will. (Bertram & Spears, 1992: 92)

(Kürtçe Tercümesi: ''Eger tiştek ber bi helakê ve here dê biçe.*"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer bir şey kötü gidebilirse, gider."*)

If at first, you don't succeed, try, try again. (Bertram & Spears, 1992: 92)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu di serî de bi ser nekevî, dîsa ji nû ve biceribîne."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer başta başaramıyorsan, tekrar tekrar dene."*)

If God did not exist, it would be necessary to invent him. (Bertram & Spears, 1992: 92)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger Xwedê tunebûya, diviyabû ew bihata îcadkirin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer Tanrı olmasaydı, onu bulmak gerekirdi."*)

If "ifs" and "ands" were pots and pans, there would be no work for tinkers' hands. (Bertram & Spears, 1992: 92)

(Kürtçe Tercümesi: *"Heke 'eger' û 'û' qûşxane û tawe bûna dê ji bo destên tamirkeran kar nemaya."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer "Eğer'ler" ve "ve'ler" tencere tava olsaydı, tamircilerin ellerine iş olmazdı."*)

If the shoe fits, wear it. (Bertram & Spears, 1992: 93)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger pêlav tê, li xwe bike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer ayakkabı uyarsa, giy onu."*)

If the truth were known, ...(Bertram & Spears, 1992: 93)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger rastî bihatana zanîn..."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer gerçek bilinseydi, …."*)

If the worst comes to the worst, ...(Bertram & Spears, 1992: 93)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tiştê xerabtirîn bihata serê kesê xerab..."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer en kötüsü kötüye gelseydi, ..."*)

If two ride on a horse, one must ride behind. (Bertram & Spears, 1992: 93)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger du kes li hespekî siwar bibe dive yekî li paş be."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer iki kişi bir atı sürüyorsa, biri arkada durmalı."*)

If wishes were horses, then beggars would ride. (Bertram & Spears, 1992: 93)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger xwestek hesp bûne dê parsek lê siwar bûna."*) (Türkçe Tercümesi: *"Eğer dilekler at olsaydı, dilenciler binerdi."*)

If you can't be good, be careful. (Bertram & Spears, 1992: 94)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu nikarî bibî kesekî baş, balder be."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer iyi olamazsan, dikkatli ol."*)

If you can't beat them, join them. (Bertram & Spears, 1992: 94)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu nikarî wan têk bibî, tevlî wan bibe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer onları yenemiyorsan, onlara katıl."*)

If you can't stand the heat, get out of the kitchen. (Bertram & Spears, 1992: 94)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu nikarî li ber tîna agir xwe ragirî, ji metbaxê derkeve."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer ateşe dayanamıyorsan, mutfaktan çık."*)

If you don't like it, you can lump it. (Bertram & Spears, 1992: 94)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu ji heznakî, tu karî topkî"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer beğenmezsen, toplayabilirsin."*)

If you don't make mistakes, you don't make anything. (Bertram & Spears, 1992: 94)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer hata yapmazsan, hiçbir şey yapamazsın."*)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu xetayan nakî, tu ti tiştek bi dest naxî."*)

If you lie down with dogs, you will get up with fleas. (Bertram & Spears, 1992: 94)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu bi kûçikan re rakevî tu yê bi kêçan re şiyar bibî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Köpekle yatarsan, pireyle kalkarsın."*)

If you play with fire, you get burned. (Bertram & Spears, 1992: 95)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu bi êgir bilîzî tu yê bi xwe bişewitînî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer ateşle oynarsan, yanarsın."*)

If you run after two hares, you will catch neither. (Bertram & Spears, 1992: 95)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu bidî dû du kêwrîşkan tu yê yekî jî negirî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer iki tavşanı kovalarsan, ikisini de yakalamazsın."*)

If you want a thing done well, do it yourself. (Bertram & Spears, 1992: 95)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu dixwazî tiştek baş bê çêkirin bi xwe çêke."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer bir şeyin iyi yapılmasını istiyorsan, kendin yap."*)

If you want peace, you must prepare for war. (Bertram & Spears, 1992: 95)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger tu aşîtîyê dixwazî dive ji şer re xwe amade bikî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer barış istiyorsan, savaşa hazırlanmalısın."*)

If you would be well served, serve yourself. (Bertram & Spears, 1992: 95)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger xizmeteke baş ji we re bê kirin, xizmeta xwe bikin"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer size iyi hizmet verilecekse, kendinize hizmet edin."*)

If you are born to be hanged, then you will never be drowned. (Bertram & Spears, 1992: 96)

(Türkçe Tercümesi: *"Eğer asılmak için doğarsanız, o zaman asla boğulmayacaksınız."*)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger hun ji bo daleqandinê bên dinê hun ê tu car di avê de nexeniqîn"*)

1.2.2.2.5 Karmaşık Birleşik Cümleli Atasözleri

Bu tür atasözleri birden fazla birleşik yapılı atasözleri içermekte olup, birleşik atasözleri açısından birden fazla özellik barındırmaktadır. Bu tür atasözleri ile ilgili yapılan genel tanım şöyledir; *"Bir temel cümle ile değişik türden en az iki yan yargıdan oluşan birleşik cümleye karmaşık birleşik cümle denir. Temel yargının dışında mesela bir şartlı birleşik cümle ile bir veya birkaç fiilimsi grubu (girişik cümle); bir iç cümle ile bir ki"li cümle; bir şartlı cümle ile bir iç cümle veya bir ki'li cümle ile fiilimsi grubu ya da gruplarından… Oluşan birleşik cümlelerdir."* (Özçelik-Erten 2005).Bu tür atasözlerinde mutlaka bir tane iç içe birleşik atasözü bulunması gerekmektedir; ancak, İngilizcede iç içe birleşik cümleli atasözü bulunmadığından, karmaşık birleşik cümleli atasözlerinin de olmadığı belirtilmektedir. Kürtçe ve Türkçede bu durum aynı olmayıp, bu dillerde karmaşık birleşik cümleli atasözlerine uygun örnekler mevcuttur.

1.2.2.2.5.1 Kürtçedeki Bazı Karmaşık Birleşik Cümleli Atasözleri

Kürtçede bu tür atasözlerine *"Gotinên pêşiyan ên bi hevokên hevedudanî yên tevlîhev"* denilmektedir (Bılbıl & Baran, 2008). Kürtçedeki karmaşık cümleleri çözümlemek güçtür çünkü kürt dili kısmen yeni ve lehçesel değişimlere açıktır ve net bir kuralı yoktur (Bedirhan & Lescot, 2001: 344). Ancak genel olarak bu tür cümleler bir temel yargı ve ikiden fazla yan cümleden oluşmaktadır. Kürtçede yer alan bazı karmaşık birleşik cümleli atasözleri aşağıda verilmiştir. Bu atasözleri incelendiğinde, bu atasözlerinde ikiden fazla yargının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Berû ji kovkê derket, go, "Devî çende ye" (Celîl & Celîl, 2018: 232).

Çîya gote çîya, "Kanê koçerê van erda?" Go, "Mala xwe bar kirin çûne gunda" (Celîl & Celîl, 2018: 240).

Çûn bûk anîn, go, "Me da gemara salê, me anî bûka malê" (Celîl & Celîl, 2018: 232).

Devê hirçê nagihîje sêva, divê,"T'el e." (Celîl & Celîl, 2018: 235)

Devê rovî nedigehîşt tirî, got: "mîrato, çi qas tirş e" (Bingöl, 2014: 66).

Devê rovî nagihîje tirî dibêje: "Bila xêra dê u bavê min be" (Mazî, 2018: 144).

Dewletî dû dewletê gerya, dewlet pê ra kêlimî, go, "Wexta lazim bû tu ber bi

ro û sîyê av bidama, wî çaxî tu dû min bigeryayî, îro dereng e" (Celîl & Celîl, 2018: 230).

Ê ku ji bizina ra çû nêrî, heta hat li pizanê şemitî, go "Tirba bavê ecele ..." (Celîl & Celîl, 2018: 230).

Got; "Kê dinya dot?" Got; "Ê kirî û firot" (Oncu, 2014: 258).

Gotin; "Azibo, tu ji ku yî?" Got: "Hê ez nezewicîme" (Oncu, 2014: 260).

Gotin pîrê; "Xwazginiyên te hatin." Pîrê got: "Aqilê min nabirre" (Aydoğdu, 2015: 62).

Jujî destê xwe ser strîyê çêlkê xwe ra xuşandye, gotye, "Ez qurbana vê pirçê nerm wek hêrîre" (Celîl & Celîl, 2018: 235).

Kestek rûniştye derdê kêvir digrî, divê, "Baran hat, kevîr ê çawa bike?" (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Mar divê, "Xwezî min têr xûna guzeka însan bixwara" (Celîl & Celîl, 2018: 233).

Mele dibêjin, "Elîf û bê", nabêjin, "Elîf û ler" (Celîl & Celîl, 2018: 232).

Mi go, "Çîlê, here golîke", Çilê çûbû holikê (Celîl & Celîl, 2018: 231).

Ne gundê bêrez, ne konê bêpez, ne mêrê bibêje, "Ez û ez" (Celîl & Celîl, 2018: 67).

Pîra zemana ber tendûrê çû ber kulfikê, go, "Xudê xirab ke, ez çiqa erd geryam?" (Celîl & Celîl, 2018: 232).

Te xêrek kir mebê, "Tu kî yî?" (Celîl & Celîl, 2018: 132).

Têr nexwarye, divê, "Erhemdule!" (Celîl & Celîl, 2018: 232)

Tif kirine beqê, wan Keniya, go,"Rûyê min ji ava behre şil nebûye, ji tifa we qe şil nabe" (Celîl & Celîl, 2018: 231).

1.2.2.2.5.2 Türkçedeki Bazı Karmaşık Birleşik Cümleli Atasözleri

Bir temel cümle ile en az değişik türden iki yan yargının oluşturduğu cümlelere karmaşık birleşik cümle denilmekte olup , Türkçe atasözlerinden mevcut olan bazı karmaşık birleşik cümleli atasözleri şöyledir (Tuğluk,2018);

Sıfat-fiil Grubu+ İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri

*Oynamasını bilmey**en** kız, **"Yerim dar."** demiş; yerini genişletmişler (bollatmışlar), **"Gerim (yenim) dar."** demiş* (Aksoy, 1993: 403).

İç İçe Birleşik Cümle+ Sıfat-fiil Gruplu Atasözleri

*"**Yoğurdum (ayranım) ekşidir**." diy**en** olmaz* (Aksoy, 1993: 477)

*Bir **"Yemem."** diy**en**den kork, bir **"Oturmam."** diy**en**den* (Aksoy, 1993: 200).

***"Harmanı yakarım."** diy**en**, orağa yetişmemiş* (Aksoy, 1993: 302).

***"Aç ile dost olayım."** diy**en** peşin karnını doyursun* (Aksoy, 1993: 112).

***"Ayranım (yoğurdum) ekşidir."** diy**en** olmaz* (Aksoy, 1993: 169).

Zarf-fiil Grubu+ İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri

*Abdal ata bin**ince** **"Bey oldum."** sanır, Şalgam aşa gir**ince** **"Yağ oldum."** Sanır* (Aksoy, 1993: 106).

*Buğday Hicaz'a gider**ken** arpaya, **"İnce yufkaya karışma**." demiş* (Aksoy, 1993: 207).

İç içe Birleşik Cümle+ Zarf-fiil Gruplu Atasözleri

*Arnavut'a sormuşlar: **"Cehenneme gider misin?"** diye, **"Aylık kaç?"** demiş* (Aksoy, 1993: 153).

Boşboğazı cehenneme atmışlar, ***"Odun yaş (az)."*** *diye bağırmış* (Aksoy, 1993: 204).

Kalendere, ***"Kış geliyor."*** *demişler,* ***"Titremeye hazırım."*** *diye cevap vermiş* (Aksoy, 1993: 341).

"Paran gitti mi?" *diye sormazlar,* ***"İşin bitti mi?"*** *diye sorarlar* (Aksoy, 1993: 412).

Parayı domuzun boynuna takmışlar da ***"Domuz Ağa!"*** *diye çağırmışlar* (Aksoy, 1993: 413).

Şartlı Birleşik Cümle+ İsim-fiil Gruplu Atasözleri

*Korkulu rüya (düş) görmekten****se*** *uyanık yat****mak*** *hayırlıdır* (Aksoy, 1993: 369).

Şartlı Birleşik Cümle+ İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri

*Zengin giyer****se*** ***"Sağlıcakla."****, fakir giyer****se*** ***"Nerden buldu ki?"*** *derler* (Aksoy, 1993: 483).

*Kiraz, dut yetişme****se*** ***"Beni yiyenin boynunu sapıma döndürürüm."*** *demiş* (Aksoy, 1993: 365).

***ki*'li Birleşik Cümle+ İç İçe Birleşik Cümleli Atasözleri**

Balık demiş ***ki****:* ***"Etimi yiyen doymasın, avımı yapan gülmesin"*** *(onmasın)* (Aksoy, 1993: 178).

Buğday mısıra demiş ***ki: "Aş ol, keş ol, hamur işine karışma."*** (Aksoy, 1993: 207).

Karga dermiş ***ki: "Çocuklarım olalı burnumu göme göme bok yiyemedim"*** (Aksoy, 1993: 345).

İç İçe Birleşik Cümle+ Şartlı Birleşik Cümleli Atasözleri

"İki kişi başında fes yok." derse başını yokla (Aksoy, 1993: 322).

Sonuç olarak bir atasözünün birleşik cümleli atasözü sayılması için birden fazla yargı bildirmesi ve birden fazla yükleme sahip olması gerekmektedir. Bu husus Dünya dillerinin hepsinden geçerli olduğu gibi, Kürtçe ve İngilizcede de geçerlidir. İngilizce ve Kürtçede bazı atasözleri farklı ek, yüklem, bağlaç veya zarf kullanarak birden fazla yargı bildirirler ve dolayısıyla birleşik cümleli atasözlerini oluşturmuş olurlar.

1.2.3 Atasözlerinin Yüklemlerine Göre Sınıflandırılması

Bir cümlenin yüklemi isim olması; cümlenin isim yüklemli olduğunu belirtmektedir ya da bir cümlenin yüklemi fiil olması; o cümlenin fiil yüklemli olduğunu gösterir. Korkmaz (2007) isim yüklemli ve fiil yüklemli cümleler ile ilgili şunu ifade etmektedir; *"İsim cümlesi yüklemi çekimli bir fiil değil ad veya ad soylu bir kelime olan ve cevher fiili eklerinin geniş zaman, şimdiki zaman ve geçmiş zaman çekimleri ile yargıya bağlanan cümledir ve fiil cümlesi yüklemi çekimli fiil olan cümledir."*İsim ve fiil cümleleri için yapılan bir tanım ise şöyledir; *"İsim cümlesi bir olma veya yapmanın söz konusu olmadığı, bir varlığın veya bir eylemin var oluşunun bildirildiği cümledir. Fiil cümlesi yüklemi çekimli olan bir cümledir."* (Karaağaç 2009).

Hem Kürtçe hem de Türkçede isim veya fiil yüklemli cümlelerin oluşturduğu birçok atasözü mevcuttur; ancak İngilizcede atasözlerin çoğu genellikle bir veya birden fazla fiilli veya hem yardımcı fiilli hem de esas fiilli yüklemlerden oluşmaktadır. Tüm dillerdeki atasözlerin cümle türleri incelendiğinde hem basit hem de birleşik yapıda olduğu bilinmektedir. Bu yüzden bir atasözü, bir veya birden fazla isim veya fiil yüklemlerinden oluşabilmektedir. Aşağıda bu kullanıma uygun Türkçeden örnekler verilmiştir.

*Sen **ağa**, ben **ağa**; bu ineği kim **sağa.*** (Aksoy, 1993: 423) ***(isim+ isim+ fiil)***

*Bir **hatır**, iki **hatır**, üçüncüde **vur yatır***. (Aksoy, 1993: 196) **(*isim+ isim+ fiil+ fiil)***

Örnekler incelendiğinde, cümlelerin birden fazla yükleme sahip olduğu açıktır. Birinci örnekte üç tane yüklem mevcut ve ikinci örnekte ise dört tane yüklem mevcuttur. Bu yüklemlerin her biri bir cümleyi gösterirken, tek başına

kullanıldıklarında bir atasözünü teşkil etmezler; Dolayısıyla anlamlı bir atasözünün oluşabilmesi için bu yüklemlerin arasında ahenkli bir bağ olması gerektiği örneklerde açıkça görülmektedir.

1.2.3.1 Kürtçede Yüklem Çeşitlerine Göre Bazı Atasözleri

Kürt dilindeki atasözleri ile ilgili yazılmış eserler incelendiğinde veya günlük yaşantımızda birçok kişinin konuşmasına dikkat edildiğinde; Kürtçedeki atasözlerinin de yüklem sayısının bazı durumlarda bir veya birden fazla olduğu ve bu yüklemlerin isim ya da fiil olduğu görülmektedir. Ayrıca Kürtçedeki yüklem, iki şekilde oluşur; ya yüklem çekimli bir fiil olabilir ya da "bûn" yardımcı fiili ile olışturulabilir (Bılbıl & Baran, 2008: 109).

1.2.3.1.1 Kürtçedeki İsim Yüklemli Bazı Atasözleri

Kürtçedeki isim yüklemli atasözleri *"Gotinên pêşiyan ên bi pêvebera navderî"* olarak adlandırabilinir. Kürtçedeki bir atasözünde bir veya birden fazla isim yüklemi olabilmektedir (Bılbıl & Baran, 2008: 109). Aşağıda isim yüklemli bazı atasözleri örnek olarak belirtilmiştir.

Aqil ar e hiş av e (Hiso, 2016: 11).

Bona gerê xurbet baş e, bona mirinê welat xweş e (Celîl & Celîl, 2018: 21).

Carna mirin zîvê zêr e (Hiso, 2016: 25).

Dinya çerx û felek e (Celîl & Celîl, 2018: 30).

Eşîr bavê eşîra ye (Celîl & Celîl, 2018: 21).

Ew war e, ne ew bahar e (Celîl & Celîl, 2018: 23).

Gotinên mezinan nexşê beran e (Aslan, 2006: 178).

Havîn kîrasê fuqaran e (Celîl & Celîl, 2018: 33).

Her warek, baharek (Celîl & Celîl, 2018: 23).

Her sal, xwezî li par (Celîl & Celîl, 2018: 29).

Hezîran e, hizna teyran e (Celîl & Celîl, 2018: 28).

Însanê feqîr, kor e (Celîl & Celîl, 2018: 35).

Kom koka darê ye (Celîl & Celîl, 2018: 25).

Mala gur e, ne ard e, ne bilxur e (Celîl & Celîl, 2018: 33).

Mala me, xebera me (Celîl & Celîl, 2018: 25).

Mal dibistan e (mekteb e) (Aslan, 2006: 262).

Malê dinê, qorçê (struyê) mêran e (Aslan, 2006: 267).

Mal, gemara destê camêra ye (Celîl & Celîl, 2018: 37).

Mêr çem e, jin gol e (Aydoğdu, 2015: 93).

Mêr çol e, jin gol e (Aydoğdu, 2015: 93).

Navê gund namusa gund e (Celîl & Celîl, 2018: 165).

Padşa bi merivan ve padşa ye (Celîl & Celîl, 2018: 25).

Payîz e, dew ezîz e (Celîl & Celîl, 2018: 27).

Rewşa jinan, kofî ye (Aslan, 2006: 332).

Serê hezar qiseyî, qisek e (Aslan, 2006: 345).

Wextê meriv zêr e (Celîl & Celîl, 2018: 31).

1.2.3.1.2 Kürtçedeki Fiil Yüklemli Bazı Atasözleri

Kürtçede fiil yüklemli atasözlerine "*Gotinên pêşiyan bi pêvebera lêkerî*" denilmektedir. Bu tür cümlelerde fiil her daim yüklemden oluşmaktadır ve cümle fiil yüklemi ile çekimlenir (Bılbıl & Baran, 2008: 108). Kürtçedeki bir atasözünde bir veya birden fazla fiil yüklemi olup, aşağıda fiil yüklemli bazı atasözleri örnek olarak belirtilmiştir.

Aqilê hurî, bi teyran firî (Aslan, 2006: 23)

Bahar gul û sosin tîne (Celîl & Celîl, 2018: 26).

Berf dihele, çiya dimîne (Aydoğdu, 2015: 17).

Cin ji hesin ditirsin (Aydoğdu, 2015: 29).

Çavê însan, ji mal têr nabe (Celîl & Celîl, 2018: 35).

Cimet dikare dengê merîkî bibire, lê merîk nikare dengê cimatê bibire (Celîl & Celîl, 2018: 21).

Dewr te ra naê, tu dewrê ra here (Celîl & Celîl, 2018: 29).

Erdê baş, nan tîne (Celîl & Celîl, 2018: 22).

Ezelê bizine tê diçe nanê şivên dixwe (Hiso, 2016: 38).

Gavê goşt tune be, goştê kera tê xwarin (Celîl & Celîl, 2018: 35).

Havîn hat, baran nehat (Celîl & Celîl, 2018: 26).

Havînan ber hev bike, da ku tu zivistanê bixwî (Aydoğdu, 2015: 65).

Hebûna dinê, çavê dijmina kor dike (Celîl & Celîl, 2018: 37).

Her tişt wextê xwe zane (Celîl & Celîl, 2018: 29).

Ji biçûka bipirse, ji mezina bitirse (Hiso, 2016: 47).

Kaya havînê bavê kadînê (Celîl & Celîl, 2018: 26).

Kerê memire baharê hat (tê) (Celîl & Celîl, 2018: 26).

Kevir çiqasî giran be, li cî xwe dimîne (Celîl & Celîl, 2018: 23).

Malê dinyaê, kes têr nave (Celîl & Celîl, 2018: 36).

Malê dînyaê, çavê îsan kor dike (Celîl & Celîl, 2018: 37).

Mêr bi simbêlê xwe tê naskirin (Aydoğdu, 2015: 93).

Serê belengaza hero dişkê (Celîl & Celîl, 2018: 33).

Sibatê, berf û ba tê (Celîl & Celîl, 2018: 27).

Tev bikin , tev bixwin (Aydoğdu, 2015: 110).

Tilya şirîyat bibire, xûn jê naê (Celîl & Celîl, 2018: 21)

Werîs di cihê zirav de diqete (Hiso, 2016: 105).

1.2.3.1.3 Kürtçede Eksiltili Cümlelerle Kurulmuş Atasözleri

Kürtçede eksiltili cümlelerle kurulmuş atasözleri *"Gotinên pêşiyan bi hevokên kêm"* olarak adlandırılabilnir. Bu tür atasözleri bazen bir cümle bir yüklem ile ya da yüklem olmadan birden fazla yargıyı belirtmektedir (Bılbıl & Baran, 2008). Aşağıda eksiltili cümlelerle kurulmuş bazı Kürtçe atasözleri verilmiştir.

Ava bîra, bi tedbîra (Aslan, 2006: 29).

Ax bi avayî, nav bi nandayî (Aslan, 2006: 31).

Ax û avayî, nav û navdayî. (Aslan, 2006: 31).

Betalî, xirabmalî (Oncu, 2014: 47).

Biharê pez, payizê rez, zîvîstanê ez û ez (Aslan, 2006: 65).

Çav tirsonek, dest û pê bi xîret (Aslan, 2006: 88).

Damarî, mara karî (Aslan, 2006: 101).

Dar bi kotonê, însan bi gotinê (Aslan, 2006: 101).

Derdê hêwiyan, jana tiliyan (Aslan, 2006: 111).

Dûro bi nûro, nêziko kêziko (Hiso, 2016: 37).

Emanet dar û qiyamet (Aslan, 2006: 146).

Her malek bi hewalekî (Aslan, 2006: 193).

Hesp bi hevsar, mêr bi qirar (Aslan, 2006: 196).

Hindik rindik (Aydoğdu, 2015: 75).

Jê ket, pêket (Hiso, 2016: 47).

Ji çawan dûr, ji dilan jî dûr (Aydoğdu, 2015: 77).

Ji dewletan law, ji mal tene, ji milkan aş (Aslan, 2006: 212).

Ji jina, jindotmam. Ji şûra, şurê Şam (Aslan, 2006: 213).

Jî şer re ap û birazê, ji şorbê re xal û xwarzê (Aslan, 2006: 217).

Ji weliya pelî, ji peliya welî (Aslan, 2006: 217).

Kela hêrsê, kefa sabûnê ye (Aslan, 2006: 232).

Kurmê şîrî, heta pîrî (Aslan, 2006: 254).

Lehatî, jêhatî (Aslan, 2006: 258).

Mala bava teq û req, mala mêra mala heq (Aslan, 2006: 263).

Mala diza, qûça gûza (Aydoğdu, 2015: 92).

Nanê rast, tasek mast (Aslan, 2006: 302).

Ne dostê file, ne hespê/a qule (Aslan, 2006: 305).

Ne mêrên şermok, ne jinên kenok (Aslan, 2006: 307).

Pir gotin, ceger sotin (Aslan, 2006: 316).

Qewmê kew, kurmê hev (Aslan, 2006: 323).

Sêva çê, para hirçê (Aslan, 2006: 350).

Taştê bi hûnkayî, şîv bi rohnîkayî (Aslan, 2006: 363).

Xal xal e, çi genc , çi kal e (Aydoğdu, 2015: 113).

Xeber ji nepazan, sipî ji palasan (Aslan, 2006: 379).

Xûyê şîrî, heta pîrî (Aslan, 2006: 384).

Zavayê li ser xezûran, seyê li ber tenûran (Aslan, 2006: 399).

Zebeş bi dengê xwe, hinar bi rengê xwe (Aslan, 2006: 399).

1.2.3.1.4 Kürtçede Olumlu Yüklemli Atasözleri

Bu tür cümlelere Kürtçede "*Hevokên Erênî"* denilmektedir, bu cümlelerde olumlu bir uygulama vardır, eylem gerçekleşir ve cümlelerde olumsuz bir çağrışımın olmadığı yerlerde olumludur (Bılbıl & Baran, 2008: 107). Kürtçede olumlu yüklemli atasözleri *"Gotinên pêşiyan bi pêvebera erênî"* olarak isimlendirilebilinir. Kürtçede yer alan olumlu yüklemli atasözleri isim veya fiil yüklemli olabilmektedir. Bu tür atasözleri bazen yapıca olumlu olup, anlamca olumsuz olabilmektedir. Aşağıda yapı bakımından isim veya fiil yüklemlerinden oluşan olumlu yüklemli atasözlerinden bazıları mevcuttur.

Aşê dîna, bê av digere (Aslan, 2006: 26).

Av di cihê teng de deng dide (Aydoğdu, 2015: 11).

Av ciyê nizim de diçe (Aslan, 2006: 27).

Berê bixwe, paşê bişikirîne (Aslan, 2006: 45).

Bi alemê bişêwire, bi aqilê xwe bike (Aslan, 2006: 55).

Cih bi dil fireh dibe (Aydoğdu, 2015: 29).

Cîranê xirab bihêle, diranê êşiyayî bikşîne (Aslan, 2006: 87).

Dinya siya darê ye (Aslan, 2006: 133).

Ewê hêştiran xwedî dike, deriyê xwe bilind vedike (Aslan, 2006: 149).

Girara mêran bêhemd dikele (Aslan, 2006: 171).

Her kes navê xwe bi xwe bilind dike (Aydoğdu, 2015: 69).

Heq/î ciyê xwe dibine (Aslan, 2006: 189).

Ji merhemetê merez çêdibe (Aslan, 2006: 215).

Kincê feqîra zivistanê diqete (Aydoğdu, 2015: 87).

Koça paşîn li koça pêşîn dinêr e (Aslan, 2006: 250).

Kurê merivan ronahiya çavê merivan e (Aslan, 2006: 253).

Law li xala, keç li xaltiya derin. (Aslan, 2006: 257).

Malê comerda û xesîsa wek hev dere (Aslan, 2006: 267).

Meriv, çi ji Xwedê bixwaze, Xwedê wî dide merivan (Aslan, 2006: 275).

Nanê pirr ji hevîrê pirr çêdibe (Aydoğdu, 2015: 98).

Nû hat, kevn (bû xilat) hilat (Aslan, 2006: 312).

Noka genî, çu bajêr bû leblebî. (Aslan, 2006: 311).

Pelê darê, mizgîniya biharê ye (Aydoğdu, 2015: 101).

Pere, derin cem pereyan (Aslan, 2006: 314).

Pîr bi nimêj e, sal dûvdirêj e (Aslan, 2006: 319).

Qedrê porê sipî heye (Aslan, 2006: 321).

Qîsa ne li cî, kûçik pê dikene (Aslan, 2006: 324).

Rastî, ji cem Xwedê hatî (Aslan, 2006: 330).

Serê rastgota, tim bilind e (Aslan, 2006: 346).

Sewala cîrîn, ji cîrîn dibe (Aslan, 2006: 348).

Şeb û şekir, çûn Diyarbekir (Aydoğdu, 2015: 108).

Şêx nafirin, mirîd wan difirînin (Aslan, 2006: 358).

Temaşe, ji mewijan xweştir e. (Aslan, 2006: 365).

Virek, çala xwe dikolin (Aslan, 2006: 375).

Wek dînan bike, wek baqilan bixwe (Aslan, 2006: 376).

Xew, ji hesin girantir, ji şekir şîrîntir e (Aslan, 2006: 381).

Xwedê çiyê dibine, berfê lê dibarîne (Aslan, 2006: 387).

Yekîtî li ku derê ye, rizq li wê derê ye (Aslan, 2006: 396).

Zebeş e, dendik reş e, lê pir xweş e (Hiso, 2016: 111).

Zimanê xwe bibire, ciyê xwe bikire (Aslan, 2006: 404).

1.2.3.1.5 Kürtçede Olumsuz Yüklemli Atasözleri

Bu tür cümlelere Kürtçede "*Hevokên Ney,nî"* denilmektedir, Bu cümlelerde olumsuz bir çağrışım vardır , eylem gerçekleşmez ve dolaysıyla olumsuz çağrışımlara sahip cümleler olumsuz anlamda olmaktadır (Bılbıl & Baran, 2008: 107). Kürtçede olumlu yüklemli atasözleri *"Gotinên pêşiyan bi pêvebera neyînî"* olarak isimlendirilebilinir. Kürtçedeki olumsuz yüklemli atasözleri genellikle *"na-, ne-, tune"* gibi olumsuzluk eklerinin veya kelimelerinin kullanılmasıyla oluşmaktadır. Aşağıda Kürtçede yer alan bazı olumsuz yüklemli atasözleri belirtilmiştir.

Agirê dosta, meriva naşewitîne (Aslan, 2006: 19).

Ah lî erde namîne (Aslan, 2006: 20).

Berxa asê, gur naxwe (Aslan, 2006: 50).

Bextê şeva tarî tune (Aslan, 2006: 52).

Bê tişt, tu tişt, nabin tişt (Aydoğdu, 2015: 15).

Bi pesnê sifir nabe zêr (Aslan, 2006: 60).

Cim'ata dînan nabe (Aydoğdu, 2015: 29).

Cot bi gayê pîr nabe (Aslan, 2006: 87).

Çavê kor, hêsir jê nayên (Aslan, 2006: 89).

Çiyayê bilind bê mij nabe newalên kûr bê av nabe (Aslan, 2006: 98).

Destê vekîrî, vala namîne (Aslan, 2006: 116).

Destê merîvan nebe rêx, devê merivan nabe rûn (Aslan, 2006: 117).

Dîlê fireh pîr nabe (Aydoğdu, 2015: 46).

Dû bê agir nabe (Hiso, 2016: 37).

Edalet û zilm li cîkî namîne (Aslan, 2006: 144).

Emelê jina tune (Aslan, 2006: 147).

Esil winda nabe (Aslan, 2006: 148).

Genim bê zîwan nabe (Hiso, 2016: 43).

Golikê navmalî nabe ga (Aslan, 2006: 173).

Gotin nayê dotin (Aydoğdu, 2015: 61).

Hemû kulîlk nayên bêhnkirin (Aydoğdu, 2015: 67).

Hînbuyan hîn neke (Aslan, 2006: 206).

Jahra maran, ji maran naçe (Aslan, 2006: 209).

Ji ava rijiyayî xêr nayê (Aslan, 2006: 210).

Kes tiliya xwe di çavê xwe re nake (Aslan, 2006: 238).

Kesî bê derd tune (Aslan, 2006: 241).

Malê êlê naqede (Aydoğdu, 2015: 93).

Mafê mêran nayê xwarin (Aydoğdu, 2015: 91).

Mêş bêyî wawik nabe (Aslan, 2006: 289).

Nan, winda nabe (Aslan, 2006: 299).

Neyar bi rewşa neyar nizane (Aydoğdu, 2015: 100).

Newalên kûr bê av nabe (Aslan, 2006: 309).

Parî, neyê cûyin, nare xwarê (Aslan, 2006: 313).

Qahr, bêyî xîsar nabe (Aslan, 2006: 320).

Qijika reş, nabe bilbil (Aydoğdu, 2015: 103).

Rezê êş li mal nayê payîn (Aydoğdu, 2015: 104).

Roja çû, êdî venagere (Aslan, 2006: 337).

Serê hat birîn, nayê kirîn (Aslan, 2006: 345).

Şayî li mitriba nayê (Aslan, 2006: 354).

Tiliya xwe di her qulkê re neke (Aslan, 2006: 368).

Virr nabin kavirr (Aydoğdu, 2015: 112).

Werisê kin û dirêj li hev negirê (Aslan, 2006: 377).

Xanî li ser cemedê çênabe (Aslan, 2006: 378).

Xayin berxudar nabin (Aslan, 2006: 378).

Yê ku dest u pê dike, dê û bav nake (Aslan, 2006: 396).

Zarok tunebûnê nizanin (Aslan, 2006: 398).

Zêr zengê nagire (Aslan, 2006: 401).

1.2.3.1.6 Kürtçede Soru Yüklemli Atasözleri

Kürtçede soru cümleleri "Hevokên Pirsiyariyê" denilmektedir ve bu tür cümlelerde soru anlamını taşıyan kelimelerle veya eklerle cümleler oluşturulmaktadır (Bılbıl & Baran, 2008: 107). Kürtçede soru yüklemli atasözleri *"Gotinên pêşiyan bi pêvebera pirsiyariyê"* olarak isimlendirilmesi mümkündür. Kürtçede yer alan soru yüklemli atasözleri genellikle *"çi, ka, kê, kî"* gibi soru ekleri veya *"çawan, kuderê, kîye, çîye"* gibi soru sözcüklerinin kullanımıyla oluşmaktadır. Aşağıda soru yüklemli Kürtçe atasözlerinden bazıları belirtilmiştir.

Ba ji tehtê çi dibe? (Aslan, 2006: 34).

Cîye qencî lê xirabî cî ye? (Celîl & Celîl, 2018: 65).

Hekîm kî ye? – Ê sêrîde hatî ye (Aslan, 2006: 187).

Ji gur re gotine: Çima stûyê te wisa qalind e? Gotî:Ez bi destê xwe dikim, bi deve xwe dixwim (Aslan, 2006: 213).

Ji qertel re gotine: Warê te ku derê ye? Gotî:Ji bê bipirse (Aslan, 2006: 214).

Ka ne kaya te ye ma kadîn jî ne a te ye? (Aydoğdu, 2015: 82).

Ka sî dibe dost? Dijmin bibe dost (Aslan, 2006: 225).

Ker çi zane şefran çî ye? (Celîl & Celîl, 2018: 57).

Kesî negotî "Ev dîz yan xumarbazan e ?" (Aslan, 2006: 241).

Kê dinya dot? Yê girt û firot (Aslan, 2006: 244).

Kê dîtiye? Kalê bi guhar, Pîra ling xirxal, Zivistana du bihar (Aslan, 2006: 244).

Kê got?"Dizo mal hava" (Aslan, 2006: 244).

Kê kara pir kirî? Xwezî bi yên karkirî (Aslan, 2006: 245).

Kê kir xatûn?- Mêr kir xatûn. -Kê kir darqûn? -Mêr kir darqûn (Aslan, 2006: 245).

Kê kir? Kê nekir?- Sêwiyê bê dê û bê bav kir (Aslan, 2006: 245).

Kê mirî rakirî? - Ê dil kirî (Aslan, 2006: 245).

Kê mirî vegerandî? - Tazîvanan (Aslan, 2006: 245).

Kê nexweş rakir? -Ê pirs kir (Aslan, 2006: 245).

Kê tir kir? -Xwerîbê gund kir (Aslan, 2006: 245).

Kî babê subahî ye? (Celîl & Celîl, 2018: 55).

Kî hekîm e ?- Ê sêrî de hatî (Aslan, 2006: 248).

Kî hevalê barê ketî ye? (Aslan, 2006: 249).

Kî ji agirê xweş direve? (Aslan, 2006: 249).

Kî, ji kê ditirse? (Aslan, 2006: 249).

Kî kor e? -Xerîb kor e (Aslan, 2006: 249).

Ma ji mirinê wê de tişt heye? (Aslan, 2006: 262).

Se, çi dizane ziyaret çi ye? (Aslan, 2006: 344).

Te dinya çawan dît? – Wek xwe (Aslan, 2006: 364).

Ya pez? ya rez?-île rez, île rez (Aslan, 2006: 395).

Ya şêr? ya mêr? – îla mêr, îla mêr (Aslan, 2006: 395).

Zan-zane, bê,"Baqê nîska çend tane?" (Celîl & Celîl, 2018: 56).

1.2.3.2 Türkçede Yüklem Çeşitlerine Göre Bazı Atasözleri

Türkçedeki atasözleri yüklemlerine göre incelendiğinde; diğer dillerde olduğu gibi bu atasözlerinin hem isim hem de fiil yüklemlerinden oluştuğu görülmektedir. Türkçedeki atasözlerinin çoğunluğu tek yüklemlerden oluşmakta olup, birden fazla

yükleme sahip olan atasözlerinin sayısı da oldukça fazladır; ancak Türkçenin birden fazla yüklemden oluşması durumunda ise anlamın zorlaşmadığı ve Türkçenin akıcı söz dizimi sayesinde yüklemler arasında organik bir ahenk olduğu görülmektedir (Tuğluk, 2012).

1.2.3.2.1 Türkçedeki İsim Yüklemli Bazı Atasözleri

Türkçedeki bir atasözünde bir veya birden fazla isim yüklemi olup, aşağıda isim yüklemli bazı atasözleri örnek olarak belirtilmiştir.

Adam, ahbabından bellidir.(Aksoy, 1993: 115)

Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır. (Aksoy, 1993: 128)

Akıl yaşta değil, baştadır. (Aksoy, 1993: 131)

Ak köpeğin (itin) pamuk pazarına (pamuğa, pamukçuya) zararı vardır. (Aksoy, 1993: 132)

Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir (yeğdir). (Aksoy, 1993: 133)

Alışmış, kudurmuştan beterdir. (Aksoy, 1993: 137)

Allah doğrunun yardımcısıdır. (Aksoy, 1993: 138)

Ayağı yürüten baştır. (Aksoy, 1993: 166)

Babanın (atanın) sanatı oğula mirastır. (Aksoy, 1993: 174)

Cömertle nekesin (nekesle cömerdin) harcı birdir. (Aksoy, 1993: 214)

Çiftçinin ambarı sabanın ucundadır. (Aksoy, 1993: 218)

Gelin olmayan kızın vebali amcası oğlunun boynuna. (Aksoy, 1993: 286)

Her ziyan bir öğüttür. (Aksoy, 1993: 314)

Irz insanın kanı pahasıdır. (Aksoy, 1993: 318)

Mühür kimde ise Süleyman odur. (Aksoy, 1993: 393)

Nereye gitsen okka dört yüz dirhem. (Aksoy, 1993: 396)

Osmanlının ekmeği dizi üstündedir. (Aksoy, 1993: 402)

Ölüm yüz aklığı(-dır). (Aksoy, 1993: 408)

Peynir ekmek, hazır yemek. (Aksoy, 1993: 414)

Rağbet güzel ile zenginedir. (Aksoy, 1993: 415)

Sabrın sonu selamettir. (Aksoy, 1993: 418)

Söz gümüşse sükut altındır. (Aksoy, 1993: 431)

Şık şık (çık çık) eden nalçadır, iş bitiren akçadır. (Aksoy, 1993: 438)

Tilkinin dönüp (gezip, dolaşıp) geleceği yer, kürkçü dükkânıdır. (Aksoy, 1993: 448)

Umut, fakirin (garibin) ekmeğidir. (Aksoy, 1993: 453)

Uyku ölümün (küçük) kardeşidir. (Aksoy, 1993: 454)

Vakit, nakittir. (Aksoy, 1993: 458)

Yorgun eşeğin (öküzün) çüş (ıslık) canına minnet. (Aksoy, 1993: 479)

Züğürt olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak yeğdir. (Aksoy, 1993: 486)

1.2.3.2.2 Türkçedeki Fiil Yüklemli Bazı Atasözleri

Türkçedeki bir atasözünde bir veya birden fazla fiil yüklemi olup, aşağıda fiil yüklemli bazı atasözleri örnek olarak belirtilmiştir.

Açın kursağına çörek dayanmaz. (Aksoy, 1993: 112)

Adama dayanma ölür, ağaca dayanma kurur. (Aksoy, 1993: 115)

Ağustosta gölge kovan, zemheride karnın ovar. (Aksoy, 1993: 123)

Akıllı düşününceye kadar deli oğlunu evirir. (Aksoy, 1993: 129)

Baş sallamakla kavuk eskimez. (Aksoy, 1993: 182)

Beylik fırın has çıkarır. (Aksoy, 1993: 188)

Cins horoz yumurtada öter. (Aksoy, 1993: 213)

Çocuğa iş buyuran, ardınca kendi gider. (Aksoy, 1993: 221)

Çocuk düşe kalka büyür. (Aksoy, 1993: 221)

Değirmenden gelenden poğaça umarlar. (Aksoy, 1993: 230)

Deli deliyi görünce değneğini (çomağını) saklar (gizler). (Aksoy, 1993: 231)

Deliden al uslu haberi. (Aksoy, 1993: 231)

Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun. (Aksoy, 1993: 231)

El için kuyu kazan, evvela kendi düşer. (Aksoy, 1993: 263)

Fıs fıstığı kırıp düşman gözü çıkarmalı. (Aksoy, 1993: 281)

Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar. (Aksoy, 1993: 281)

Gölgesinde oturulacak ağacın dalı kesilmez. (Aksoy, 1993: 289)

Her delinin başına bayrak dikilse bedestende bez kalmaz. (Aksoy, 1993: 307)

Kalıp kıyafetle adam, adam olmaz. (Aksoy, 1993: 342)

Kanatsız kuş uçmaz. (Aksoy, 1993: 342)

Öküz öküzün boynuzunda çamur görmezse korkmaz. (Aksoy, 1993: 406)

Para ile imanın kimde olduğu bilinmez. (Aksoy, 1993: 412)

Ramazanda yalan söyleyenin (oruç yiyenin) bayramda yüzü kara olsun. (Aksoy, 1993: 415)

Şimşek çakmadan gök gürlemez. (Aksoy, 1993: 438)

Talihsiz hacıyı deve üstünde yılan sokar. (Aksoy, 1993: 440)

Yara, sıcakken sarılır. (Aksoy, 1993: 467)

Züğürtleyen bezirgân, eski defterleri yoklar. (Aksoy, 1993: 486)

1.2.3.2.3 Türkçede Eksiltili Cümlerle Kurulmuş Atasözleri

Özçelik ve Erten (2005) eksiltili cümleli atasözlerini şöyle tanımlamaktadır: *"Genellikle yüklemi bazen de diğer ögeleri belirtilmeden kurulan cümlelerdir. Bundan amaç, anlamı daha etkili kılmak, dikkat çekmektir."* Genel olarak atasözlerinde birden fazla yargı birkaç yüklemle ifade edilebildiği gibi, tek yüklemle de ifade edilmesi mümkündür. Altun (2004), dillerdeki atasözleri değerlendirilirken sadece anlamsal(semantik) olarak değerlendirme yapmanın doğru olmadığı ve eksik verilerin elde edilme olasılığının yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden, atasözleri ile ilgili yapılan çalışmalarda hem anlamsal hem de yapısal değerlendirmelerin yapılması çalışmayı daha etkin ve zengin kılacaktır. Aşağıda Türkçede isim ve fiil cümleleriyle oluşturulmuş eksiltili cümleli atasözleri mevcuttur.

Ağanın gözü, yiğidin sözü. (Aksoy, 1993: 120)

Armudun önü, kirazın sonu. (Aksoy, 1993: 152)

Arpa samanıyla, kömür dumanıyla. (Aksoy, 1993: 153)

Ata arpa, yiğide pilav. (Aksoy, 1993: 157)

Atın ürkeği, yiğidin korkağı. (Aksoy, 1993: 162)

Bağın taşlısı, karının saçlısı. (Aksoy, 1993: 176)

Bez alırsan Musul'dan, kız alırsan asilden. (Aksoy, 1993: 188)

Borç vermekle, düşman vurmakla. (Aksoy, 1993: 203)

Çarık çarıkla, sarık sarıkla. (Aksoy, 1993: 216)

Dertsiz baş, bostan korkuluğunda. (Aksoy, 1993: 236)

Elin vergisi, gönülün sevgisi. (Aksoy, 1993: 264)

Er ekmeği, meydan ekmeği. (Aksoy, 1993: 267)

Harman yel ile, düğün el ile. (Aksoy, 1993: 303)

Hayvan koklaşa koklaşa, insan söyleşe söyleşe. (Aksoy, 1993: 305)

İneğin sarısı, toprağın karası. (Aksoy, 1993: 324)

Kırk gün taban eti, bir gün av eti. (Aksoy, 1993: 359)

Kiminin devesi (parası), kiminin duası. (Aksoy, 1993: 363)

Mal istersen bedeninden, evlat istersen belinden. (Aksoy, 1993: 386)

Rüzgarlı havanın kuytusu, yağmurlu havanın uykusu. (Aksoy, 1993: 416)

Sen sen, ben ben. (Aksoy, 1993: 425)

Tarla çayırda, bağ bayırda. (Aksoy, 1993: 441)

Terazi tartıyla, her şey vaktiyle. (Aksoy, 1993: 447)

1.2.3.2.4 Türkçede Olumlu Yüklemli Atasözleri

Atasözlerin ahengi sağlamak ve akıcılığı elde etmek için cümlenin dizilişine dikkat etmek gerekmektedir. Türkçe atasözleri genel olarak incelendiğinde, olumlu yüklemli atasözlerinin sayısı daha fazla olduğu bilinmektedir (Tuğluk,2018). Aşağıda Türkçede yer alan bazı olumlu yüklemli atasözleri verilmiştir.

Aç tavuk (düşünde) kendini buğday (arpa, darı) ambarında sanır (görür) (Aksoy, 1993: 113).

Almadan vermek, Allah'a mahsus (yaraşır) (Aksoy, 1993: 141).

Arabanın ön tekerleği nereden geçerse art tekerleği de oradan geçer (Aksoy, 1993: 149).

Ayıpsız yar arayan (dost isteyen), yarsız (dostsuz) kalır (Aksoy, 1993: 168).

Bana dokunmayan (beni sokmayan) yılan bin yaşasın (Aksoy, 1993: 179).

Cami ne kadar büyük (cemaat ne kadar çok) olsa imam (hoca) gene bildiğini okur (Aksoy, 1993: 210).

Çağrılmayan yere çörekçi ile börekçi gider (Aksoy, 1993: 215).

Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun (Aksoy, 1993: 231).

Ekmeğin (çöreğin) büyüğü, hamurun (unun) çoğundan olur (Aksoy, 1993: 259).

Fukaranın düşkünü, beyaz giyer kış günü (Aksoy, 1993: 281).

Hacı hacıyı Mekke'de (derviş dervişi tekkede) bulur (Aksoy, 1993: 299).

Irak yerin haberini kervan getirir (Aksoy, 1993: 318).

İki testi çarpışınca biri kırılırsa biri de çatlar (Aksoy, 1993: 323).

Kadının şamdanı altın olsa mumu dikecek erkektir (Aksoy, 1993: 340).

Leyleğin ömrü (günü) laklaka ile geçer (Aksoy, 1993: 384).

Müflis (züğürtleyen) bezirgan (tüccar) eski defterlerini karıştırır (Aksoy, 1993: 393).

Nereye gitsen okka dört yüz dirhem (Aksoy, 1993: 396).

Ortaklık öküzden başka (yalnız) buzağı yeğdir (Aksoy, 1993: 401).

Ön tekerlek nereye giderse art tekerlek de oraya gider (Aksoy, 1993: 410).

Parayı zaptetmek deliyi zaptetmekten zor (Aksoy, 1993: 413).

Rüzgarın önüne düşmeyen yorulur (Aksoy, 1993: 416).

Sakınılan (esirgenen) göze çöp batar (Aksoy, 1993: 420).

1.2.3.2.5 Türkçede olumsuz Yüklemli Atasözleri

Türkçede yer alan olumsuz yüklemli atasözleri genellikle *"değil"* gibi olumsuzluk bildiren kelimelerden ya da "*-me-,ma,-mez,-maz"* gibi olumsuzluk

bildirilen eklerle yapılmaktadır. Aşağıda Türkçede yer alan bazı olumsuz yüklemli atasözleri bulunmaktadır.

Acıklı başta akıl olmaz. (Aksoy, 1993: 108)

Açın imanı olmaz. (Aksoy, 1993: 111)

Balta değmedik ağaç olmaz. (Aksoy, 1993: 179)

Beş parmak bir değil (olmaz). (Aksoy, 1993: 186)

Çok söz (laf) yalansız, çok para (mal) haramsız olmaz. (Aksoy, 1993: 224)

Denizdeki balığın (pazarı) pazarlığı olmaz. (Aksoy, 1993: 234)

Deniz kenarında dalga eksik olmaz. (Aksoy, 1993: 234)

Ekmekten kaşık olur ama her yoğurdun hakkına değil. (Aksoy, 1993: 259)

Elçiye zeval olmaz. (Aksoy, 1993: 259)

Emanete hıyanet olmaz. (Aksoy, 1993: 266)

Emek olmadan (emeksiz) yemek olmaz.(Aksoy, 1993: 267)

Fırsat her vakit ele geçmez. (Aksoy, 1993: 281)

Göze yasak olmaz. (Aksoy, 1993: 293)

Gül dalından odun, beslemeden kadın olmaz. (Aksoy, 1993: 294)

Hamala semeri yük olmaz (değildir). (Aksoy, 1993: 301)

Haramın temeli (binası) olmaz. (Aksoy, 1993: 302)

Irmak kenarına çeşme yapılmaz. (Aksoy, 1993: 318)

İtle çuvala girilmez. (Aksoy, 1993: 334)

Kalıp kıyafetle adam, adam olmaz. (Aksoy, 1993: 342)

Kanaat gibi devlet olmaz. (Aksoy, 1993: 342)

Mahkeme kadıya mülk değil. (Aksoy, 1993: 385)

Mürüvvete endaze olmaz. (Aksoy, 1993: 394)

Namazda meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz. (Aksoy, 1993: 395)

Öfkede akıl olmaz. (Aksoy, 1993: 405)

Sen bilirsin deyince (değirmende) kavga olmaz. (Aksoy, 1993: 423)

Üvey öz olmaz, kemha bez olmaz. (Aksoy, 1993: 456)

Yürük ata kamçı olmaz. (Aksoy, 1993: 480)

Zorla güzellik olmaz. (Aksoy, 1993: 485)

1.2.3.2.6 Türkçede Soru Yüklemli Atasözleri

Korkmaz (2007), soru yüklemli cümleleri şöyle ifade etmektedir; *"Soru kavramı kazandıran hangi? ne? kim? kaç? nasıl? gibi soru kelimelerinden biriyle ya da „evet" veya „hayır" karşılığını isteyen soru eki "mi?" ile kurulan cümle türü."* Belirtilen bu açıklamaya paralel olarak aşağıda Türkçede yer alan bazı soru yüklemli atasözleri verilmiştir.

Aktan kara kalktı mı? (Aksoy, 1993: 133)

Altın leğenin kan kusana ne faydası var? (Aksoy, 1993: 143)

Balı olan bal yemez mi? (Aksoy, 1993: 178)

Bey mi yaman "el" mi yaman? (Aksoy, 1993: 188)

Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok? (Aksoy, 1993: 206)

Çingene çadırında musandıra ne arar? (Aksoy, 1993: 219)

Deh! denmiş dünyayı, "Çüş!" diye sen mi durduracaksın? (Aksoy, 1993: 231)

Düğünde Fatmacığı kim bilir? (Aksoy, 1993: 250)

Görenedir görene, köre nedir köre ne? (Aksoy, 1993: 292)

Görgülü kuşlar gördüğünü işler, görmedik kuşlar ne görsün ki ne işler? (Aksoy, 1993: 292)

Kabahat ölende mi, öldürende mi? (Aksoy, 1993: 338)

O hacı, bu hacı, kim olacak boyacı? (Aksoy, 1993: 399)

Orman olur da domuz olmaz mı? (Aksoy, 1993: 401)

Sıcağa kar mı dayanır? (Aksoy, 1993: 427)

Tok ne bilir aç halinden? (Aksoy, 1993: 449)

Yağlı dilimin yoksa yağlı dilin de mi yok ? (Aksoy, 1993: 464)

Yağmur yağsa kış değil mi? Kişi halini bilse hoş değil mi? (Aksoy, 1993: 464)

1.2.3.3 İngilizcede Yüklem Çeşitlerine Göre Bazı Atasözleri

Türkçe ve Kürtçede olduğu gibi, İngilizcede de bazı cümleler sadece bir yüklemden oluşurken, bazı cümleler ise birden fazla cümleyi barındırır. Genellikle her bir yüklem, bir yargı yı ifade etmektedir. Bu yüklemler; cümle içerisinde isim ya da fiil olabilmektedir.

1.2.3.3.1 İngilizcede İsim Yüklemli Bazı Atasözleri

İngilizcedeki bir atasözünde bir veya birden fazla isim yüklemi olup, aşağıda isim yüklemli bazı atasözleri örnek olarak belirtilmiştir.

A friend in need is a friend indeed. (Bertram & Spears, 1992: 7)

(Kürtçe Tercümesi: *"Hevaleke pêdivî pê heye, hevalê heqîqî ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *" İhtiyaç duyulan arkadaş, gerçekte olan arkadaştır."*)

A little knowledge is a dangerous thing. (Bertram & Spears, 1992: 10)

(Kürtçe Tercümesi: *"Kêmagahi tiştekî xeternak e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Az bilgi tehlikeli bir şeydir."*)

All his geese are swans (Dağpınar, 2017: 242).

(Kürtçe Tercümesi: *"Hemû qazên wi qû ne."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Tüm kazları kuğudur."*)

A good wife is a good prize. (Akgün, 2019: 6)

(Kürtçe Tercümesi: *"Hevsereke baş xelateke baş e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İyi bir eş, iyi bir ödüldür."*)

Bread is the staff of life. (Bertram & Spears, 1992: 41)

(Kürtçe Tercümesi: (*"Nan stûna jiyanê ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ekmek, yaşamın direğidir."*)

Brevity is the soul of wit. (Bertram & Spears, 1992: 41)

(Kürtçe Tercümesi: *"Gotina sade/têrwate, rûhê zekayê ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Özlük, ,ince zekanın ruhudur."*)

Death is the great leveller. (Bertram & Spears, 1992: 54)

(Kürtçe Tercümesi: (*"Mirin wekhevîkereke mukemel e. "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ölüm , mükemmel bir eşitleyicidir."*)

East is east and west is west. (Bertram & Spears, 1992: 62)

(Kürtçe Tercümesi: *"Rojhilat, rojhilat e û rojava, rojava ye "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Doğu, doğudur ve batı, batıdır."*)

Experience is the father/mother/ of wisdom. (Bertram & Spears, 1992: 66)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tecrûbe diya/bavê hîkmrtê ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Deneyim, bilgeliğin anasıdır/babasıdır."*)

Fire is a good servant but a bad master. (Bertram & Spears, 1992: 69)

(Kürtçe Tercümesi: *"Agir xizmetkarekî baş e lê hostayekî xirab e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ateş, iyi bir hizmetçidir ancak kötü bir ustadır."*)

Happy is the bride that the sun shines on. (Bertram & Spears, 1992: 80)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bextewar ew bûk e kû roj li serê hiltê."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Mutluluk, güneşin üzerinde parıldadığı gelindir."*)

Happy is the country which has no history. (Bertram & Spears, 1992: 80)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bextewar ew welat e kû dîroka wî nîn e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Mutluluk , geçmişi olmayan ülkedir."*)

Hunger is the best sauce. (Bertram & Spears, 1992: 90)

(Kürtçe Tercümesi: *"Birçîtî sosa herî baş e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Açlık, en iyi sostur."*)

Ignorance is bliss. (Simpson & Speake, 2015: 265)

(Kürtçe Tercümesi: *"Cahilî, bextewarî ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Cehalet, mutluluktur."*)

Idleness is the root of all evil. (Bertram & Spears, 1992: 91)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tiralî jêderka hemû xirabiyan e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Tembellik , tüm kötülüğün köküdür."*)

It is an ill bird that fouls its own nest. (Bertram & Spears, 1992: 101)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ew çûkeke nexweş e ya ku hêlîna xwe xira dike"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Yuvasını bozan, hasta kuştur."*)

Knowledge is power. (Bertram & Spears, 1992: 107)

(Kürtçe Tercümesi: *"Zanîn hêz e"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bilgi, güçtür."*)

Life is just a bowl of cherries. (Bertram & Spears, 1992: 111)

(Kürtçe Tercümesi: *"Jiyan kodikeke tijî gilyaz e "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Hayat, kiraz dolu bir kasedir."*)

Money is the root of all evil. (Bertram & Spears, 1992: 122)

(Kürtçe Tercümesi: *"Pare, kok/jêderka hemû xirabiyan e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Para,tüm kötülüklerin anasıdır."*)

Necessity is the mother of invention. (Bertram & Spears, 1992: 125)

(Kürtçe Tercümesi: *"Pêdivî, jêderka îcadê ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Gereklilik, icadın anasıdır."*)

Patience is a virtue. (Bertram & Spears, 1992: 139)

(Kürtçe Tercümesi: *"Sebr fezîlet e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Sabır erdemdir."*)

Revenge is a dish best served cold. (Bertram & Spears, 1992: 146)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tolhildan xwarineke sar e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İntikam soğuk verilen bir yemektir."*)

Speech is silver, but silence is gold. (Schweickart, 1996: 317)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xeberdan zîv e lê bêdengî zêr e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Söz gümüştür, ancak sukünet/sessizlik altındır."*)

1.2.3.3.2 İngilizcede Fiil Yüklemli Bazı Atasözleri

İngilizcedeki bir atasözünde bir veya birden fazla fiil yüklemi olup, aşağıda fiil yüklemli bazı atasözleri örnek olarak belirtilmiştir.

A burnt child dreads the fire. (Bertram & Spears, 1992: 4)

(Kürtçe Tercümesi: *"Zarokê şewitiye, ji êgir ditirse."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Yanmış çocuk, ateşten korkar."*)

Absolute power corrupts absolutely. (Bertram & Spears, 1992: 15)

(Kürtçe Tercümesi: *"Hêza mutleq pûç û bêesl dike"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Mutlak güç mutlaka yozlaştırır."*)

A drowning man will clutch at a straw. (Dağpınar, 2017: 92)

(Kürtçe Tercümesi: *"Merivê dike bixeniqe dê xwe bi zilikan bigire."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Boğulan adam, kamışa tutunur."*)

An apple a day keeps the doctor away. (Bertram & Spears, 1992: 17)

(Kürtçe Tercümesi: *"Serê rojê sêvek, dûr dixe doktor"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Günde bir elma, doktoru uzak tutar."*)

As you make your bed so you must lie in it. (Dağpınar, 2017: 244)

(Kürtçe Tercümesi: *"Gava te nivînên xwe raxist dive tu tê de rakevî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Yatağını yaptığından, içinde yatmalısın."*)

As luck would have it. (Bertram & Spears, 1992: 25)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ji şens û siûda min"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Şansın olabileceği gibi"*)

Children and fools tell the truth.(Bertram & Spears, 1992: 47)

(Kürtçe Tercümesi: *"Zarok û ehmeq rastiyê vedibêjin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Çocuklar ve aptallar doğruyu anlatır."*)

Circumstances alter cases. (Bertram & Spears, 1992: 48)

(Kürtçe Tercümesi: *"Şert û merc rewşan diguherînin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Şartlar, durumları değiştirir."*)

Clothes make the man. (Bertram & Spears, 1992: 48)

(Kürtçe Tercümesi: *"Cil û berg mirov dike mirovî"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Elbise, adamı adam yapar."*)

Dead men tell no tales. (Bertram & Spears, 1992: 53)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mirî çîrokan venabêjin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ölüler, masal anlatmaz."*)

Desert and reward seldom keep company. (Bertram & Spears, 1992: 54)

(Kürtçe Tercümesi: *"Lîyaqet û xelat kêm caran bi hev re tên."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Liyakat ve ödül bir nadiren arada bulunur."*)

Every horse thinks its own pack heaviest. (Bertram & Spears, 1992: 64)

(Kürtçe Tercümesi: *"Her hesp di wê hizrê de ye ku bare wî girantirîn e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Her at, kendi yükünün ağır olduğunu düşünür."*)

Everybody loves a lord. (Bertram & Spears, 1992: 65)

(Kürtçe Tercümesi: *"Herkes ji hêzdar û zengînan hez dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Herkes güçlü ve zengini sever."*)

Fields have eyes, and woods have ears. (Bertram & Spears, 1992: 68)

(Kürtçe Tercümesi: *"Çavên erdan hene û guhên dehlan hene."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Tarlaların gözleri ve ormanın kulakları vardır.."*)

Good fences make good neighbours. (Bertram & Spears, 1992: 77)

(Kürtçe Tercümesi: *"Sêncên baş, çêdikin cîranên baş."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İyi çitler iyi komşular yapar."*)

Haste makes waste. (Bertram & Spears, 1992: 80)

(Kürtçe Tercümesi: *"Yê dilezîne dike zerar/xesar."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Acele eden ziyan eder."*)

It takes two to make a bargain. (Bertram & Spears, 1992: 100)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ji bo bazarî kirinê du kes lazim e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Pazarlık yapmak için iki kişi gerekir."*)

Kings have long arms. (Bertram & Spears, 1992: 106)

(Kürtçe Tercümesi: *"Milên padîahan dirêj in."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kralların kolu uzundur."*)

Lightning never strikes (the same place) twice. (Bertram & Spears, 1992: 112)

(Kürtçe Tercümesi: *"Birûsk qet du caran (li heman cihî) lê naxe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Yıldırım asla iki kez (aynı yere) çarpmaz."*)

March comes in like a lion, and goes out like a lamb. (Bertram & Spears, 1992: 119)

(Kürtçe Tercümesi: *"Adar mina şêrekî tê û mina berxekî diçe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Mart bir aslan gibi gelir ve kuzu gibi gider."*)

Nice guys finish last. (Bertram & Spears, 1992: 127)

(Kürtçe Tercümesi: *"Kesên efendî dawiyê diqedînin.*)

(Türkçe Tercümesi: *"Efendi kişiler, en son bitirir."*)

Politics make strange bedfellows. (Bertram & Spears, 1992: 140)

(Kürtçe Tercümesi: *"Siyesetmedar hevalên ecêp yên razanê çêdikin"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Politikacılar garip yatak arkadaşları yapar."*)

Pride goes before a fall. (Bertram & Spears, 1992: 141)

(Kürtçe Tercümesi: *"Pozbilindî pêşîya ketinê dice."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Gurur düşmeden önce gider."*)

The apple never falls far from the tree. (Dağpınar, 2017: 63)

(Kürtçe Tercümesi: *"Sêv tu car dûrî darê nakeve"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Elma asla ağaçtan uzağa düşmaz."*)

The early bird catches the worm. (Dağpınar, 2017: 105)

(Kürtçe Tercümesi: *"Çûka zû bi hewayê dikeve kurmik zeft dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Erkenci kuş, kurtçuğu kapar."*)

Walls have ears. (Bertram & Spears, 1992: 183)

(Kürtçe Tercümesi: *"Guhên dîwaran hene."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Duvarların kulağı vardır."*)

Young men may die, but old men must die. (Bertram & Spears, 1992: 193)

(Kürtçe Tercümesi: *"Dibe ku cîwan bimirin, lê divê pîr û kal bimirin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Gençler ölebilir ama yaşlılar ölmeli."*)

1.2.3.3.3 İngilizcede Eksiltili Cümlerle Kurulmuş Atasözleri

İngilizcede eksiltili cümlelerle kurulmuş atasözleri; kurallı cümleler değildir. Cümlede özne, yüklem ve nesne bir arada bulunmamaktadır. Eksiltili cümleler birbirlerine uyumlu isim veya fiil kelimelerinden oluşabilmektedir. Aşağıda İngilizcede yer alan bazı eksiltili cümlelerle kurulmuş atasözleri bulunmaktadır.

A blessing in disguise. (Bertram & Spears, 1992: 4)

(Kürtçe Tercümesi: *"Lutfeke ku xwe kiriye dilqê."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kılık değiştirmiş bir lütuf."*)

A bolt from the blue. (Bertram & Spears, 1992: 4)

(Kürtçe Tercümesi: *"Civatayek ji asîman. "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Gökyüzünden bir cıvata."*)

A castle in Spain. (Bertram & Spears, 1992: 4)

(Kürtçe Tercümesi: *"Keleheke li Îspanyayê."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İspanya'da bir kale."*)

An eye for an eye (and a tooth for a tooth). (Bertram & Spears, 1992: 18)

(Kürtçe Tercümesi: *"Çavek ji bo çavekî (û diranek ji bo diranekî)"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bir göz için bir göz (ve bir diş için bir diş)."*)

A penny for your thoughts. (Bertram & Spears, 1992: 11)

(Kürtçe Tercümesi: *"Qurişek ji bo fikr û ramanên te"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Düşüncelerin için bir kuruş."*)

Back to salt mine. (Bertram & Spears, 1992: 35)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ji nû ve ber bi madena xwê"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Tekrardan tuz madenine."*)

Cold hands, warm heart. (Bertram & Spears, 1992: 49)

(Kürtçe Tercümesi: *"Destên sar, dilê germ. "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Soğuk eller, sıcak kalp."*)

Different strokes for different folks. (Bertram & Spears, 1992: 54)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bo netewên cuda reftarên cuda. "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Farklı milletler için farklı davranışlar."*)

Easier said than done. (Bertram & Spears, 1992: 61)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xeberdan hêsantir e ji kirinê"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Söylenmesi yapılmasından daha kolay."*)

Every man to his taste. (Bertram & Spears, 1992: 65)

(Kürtçe Tercümesi: *"Herkes xwedî zewqek."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Herkesin kendi zevkine."*)

Garbage in, garbage out. (Bertram & Spears, 1992: 73)

(Kürtçe Tercümesi: *"Li hundir nelazim, li derve nelazim."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İçerde gereksiz, dışarda gereksiz."*)

Here today, gone tomorrow. (Bertram & Spears, 1992: 87)

(Kürtçe Tercümesi: *"Îro li vir, sibê çû."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bugün burda, yarın gitmiş."*)

Lucky at cards, unlucky in love. (Bertram & Spears, 1992: 116)

(Kürtçe Tercümesi: *"Di kartan de bisiûd, di evînê de bêsiûd."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kartlarda şanslı, aşkta şansız."*)

Neither rhyme nor reason. (Bertram & Spears, 1992: 126)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ne aheng ne jî sedem."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ne ritim ne sebep."*)

No pain, no gain. (Bertram & Spears, 1992: 128)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ne êş û azar, ne serfirazî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ne acı, ne başarı."*)

Once bitten, twice shy. (Bertram & Spears, 1992: 133)

(Kürtçe Tercümesi: *"Carek hatiye gezkirin, du car newêrek."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bir kez ısırılan, iki kez ürkek."*)

Out of sight, out of mind. (Bertram & Spears, 1992: 137)

(Kürtçe Tercümesi: *"Dûr ji çavan, dûr ji dilan"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Gözdün ırak, gönülden ırak."*)

Out of the mouths of babes. (Bertram & Spears, 1992: 137)

(Kürtçe Tercümesi: *Ji devên pitikan."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bebeklerin ağızlarından çıkan."*)

Soon ripe, soon rotten. (Bertram & Spears, 1992: 152)

(Kürtçe Tercümesi: *"Zû gihayî, zû rizî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Erken olgunlaşan, erken çürüyen."*)

1.2.3.3.4 İngilizcede Olumlu Yüklemli Atasözleri

İngilizcede yer alan olumlu yüklemli atasözleri hem fiil hem de isim yüklemli olabilmektedir. Bu tür cümleler anlamca olumsuz olsa bile, yapıca olumlu cümlelerdir. Aşağıda İngilizcede bulunan bazı olumlu yüklemli atasözleri verilmiştir.

A bully is always a coward. (Bertram & Spears, 1992: 4)

(Kürtçe Tercümesi: *"Pêxwas her tim tirsonek e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kabadayı her daim ödlektir."*)

A good husband makes a good wife. (Bertram & Spears, 1992: 7)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mêrê çê, çêdike hevsereke çê."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İyi bir koca, iyi bir eş yapar."*)

Beauty is in the eye of the beholder. (Bertram & Spears, 1992: 36)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xweşikî di çavên bîna de ye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Güzellik, görenin gözündedir."*)

Blood will have blood. (Bertram & Spears, 1992: 40)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xwîn dê xwînê bistîne."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kan, kan alır."*)

Caesar's wife must be above suspicion. (Bertram & Spears, 1992: 45)

(Kürtçe Tercümesi: *"Hevsera Sezar dive bi ser gumanê re be"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Sezar'ın eşi süphenin üzerinde olmalı."*)

Charity begins at home. (Bertram & Spears, 1992: 47)

(Kürtçe Tercümesi: *"Qencî li mal dest pê dike "*)

(Türkçe Tercümesi: *"İyilik, evde başlar."*)

Desperate diseases must have desperate remedies. (Bertram & Spears, 1992: 54)

(Kürtçe Tercümesi: *"Nexweşiyên bêçare divê xwedî dermanên bêçare bin"*)

(Türkçe Tercümesi: " *Çaresiz hastalıkların, çaresiz tedavileri olmalı."*)

Every family has a skeleton in the closet. (Bertram & Spears, 1992: 64)

(Kürtçe Tercümesi: *"Her malbat di dolabê de îskeletek heye"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Her ailenin dolapta bir iskeleti vardır."*)

Faith will move mountains. (Bertram & Spears, 1992: 67)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bawerî çiyayan dihejîne."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İnanç dağları hareket ettirir."*)

Good seed makes a good crop. (Bertram & Spears, 1992: 77)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tovên baş zadên baş didin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İyi tohum iyi mahsul verir."*)

History repeats itself. (Bertram & Spears, 1992: 87)

(Kürtçe Tercümesi: *"Dîrok xwe dubare dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Tarih kendini tekrarlar."*)

Little pitchers have big ears. (Bertram & Spears, 1992: 114)

(Kürtçe Tercümesi: *"Guhên mezin ên sirrehiyên biçûk hene"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Küçük sürahilerin büyük kulakları vardır."*)

Little things please little minds. (Bertram & Spears, 1992: 114)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tiştên bîçûk hişên biçûk memnûn dikin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Küçük şeyler, küçük zekaları tatmin eder."*)

Man proposes, god disposes. (Bertram & Spears, 1992: 118)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mirov niyet dike, Xwedê qebûl dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İnsan diler, Tanrı kabul eder."*)

Monkey see, monkey do. (Bertram & Spears, 1992: 122)

(Kürtçe Tercümesi: *"Meymûn dibîne, meymûn dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Maymun görür, maymun yapar."*)

Nature abhors a vacuum. (Bertram & Spears, 1992: 125)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xweza ji valahiyekî hez nake."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Doğa boşluktan hoşlanmaz."*)

One good turn deserves another. (Bertram & Spears, 1992: 134)

(Kürtçe Tercümesi: *"Qenciyek, qenciyeke din heq dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bir iyilik, başka bir iyilik hak eder."*)

One has to draw the line somewhere. (Bertram & Spears, 1992: 134)

(Kürtçe Tercümesi: *"Kesek dive xêzekê li cihekî xêz bike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Biri bir yere çizgi çizmeli."*)

Prevention is better than cure. (Bertram & Spears, 1992: 141)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xwe parastin ji tedawiyê çêtir e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Korunma tedaviden daha iyidir."*)

Rats abandon a sinking ship. (Bertram & Spears, 1992: 145)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mişk keşîtiya ku dike noqî avê bibe terk dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Sıçanlar batmakta olan bir gemiyi terk eder."*)

Short reckonings make long friends. (Bertram & Spears, 1992: 150)

(Kürtçe Tercümesi: *"Hesabên biçûk hevalên mezin çêdikin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kısa hesaplar uzun arkadaşlar edinir."*)

Small things please small minds. (Bertram & Spears, 1992: 151)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tiştên bîçûk hişên biçûk memnûn dikin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Küçük şeyler küçük zekaları memnun eder."*)

The best defense is a good offense. (Bertram & Spears, 1992: 157)

(Kürtçe Tercümesi: *"Parastina baştirîn, êrîşeke baş e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"En iyi savunma iyi saldırıdır."*)

You scratch my back, I will scratch yours. (Bertram & Spears, 1992: 193)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tu pişta min bixurîne ez ê ya bixurînim."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Sen benim sırtımı kaşı, ben de seninkini kaşırım."*)

You get what you pay for. (Bertram & Spears, 1992: 192)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tu bedêla çi bidî tu yê wê bistînî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Yaptığını alırsın."*)

1.2.3.3.5 İngilizcede olumsuz Yüklemli Atasözleri

İngilizcede bulunan olumsuz yüklemli atasözleri "not " veya "no" gibi olumsuzluk bildiren eklerle oluşturulmuştur. Aşağıda İngilizcede bulunan bazı olumsuz yüklemli atasözleri verilmiştir.

A drenched man does not fear the rain . (Akgün, 2019: 4)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mirovekî şilopiloyî ji baranê natirse."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Sırılsıklam bir adam yağmurdan korkmaz."*)

A liar is not believed (even) when he tells the truth. (Bertram & Spears, 1992: 9)

(Kürtçe Tercümesi: *"Virekek rastiyê bibêje jî jê nayê bawerkirin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bir yalancı doğruyu söylediğinde (bile) inanılmaz."*)

An empty sack cannot stand upright. (Bertram & Spears, 1992: 17)

(Kürtçe Tercümesi: *"Çewaleke vala çik nasekine."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Boş bir çuval dik duramaz."*)

Butter wouldn't melt (in someone's mouth). (Bertram & Spears, 1992: 43)

(Türkçe Tercümesi: *"Tereyağı erimez (birinin ağzında)."*)

(Kürtçe Tercümesi: *"Rûnê nivîşk nahele (di devê yekî de)."*)

Compliments do not succeed in all cases. (Akgün, 2019: 24)

(Kürtçe Tercümesi: *"Pesn sernakevin di her hal û rewşan de"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Övgü her durumda başarılı olmaz."*)

Dead men don't bite. (Bertram & Spears, 1992: 53)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mirovê mirî gez nakin."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ölüler ısırmaz."*)

Dog doesn't eat dog. (Bertram & Spears, 1992: 56)

(Kürtçe Tercümesi: *"Kûçik goştê kûçik naxwe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Köpek, köpeği yemez."*)

I would not touch it with a ten-foot pole. (Bertram & Spears, 1992: 91)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ez bi çoyekî sê metre dest lê nadim."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ona üç metrelik bir direkle dokunmam."*)

It is not the heat, it is the humidity. (Bertram & Spears, 1992: 101)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ne germahî ye, nem e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Sıcaklık değildir, nemdir."*)

Life isn't all beer and skittles. (Bertram & Spears, 1992: 112)

(Kürtçe Tercümesi: *"Jiyan bi temamî ji bîra û bûkokan (kukla) pêk nayê. "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Hayat tamamen bira ve kuklalardan ibaret değil."*)

Man does not live by bread alone. (Bertram & Spears, 1992: 118)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mirov tenê bi nan najî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"İnsan yalnız ekmekle yaşamaz."*)

Money does not grow on trees. (Bertram & Spears, 1992: 121)

(Kürtçe Tercümesi: *"Pare li ser daran hêşîn nabe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Para ağaçta yetişmez."*)

One cannot be in two places at once. (Bertram & Spears, 1992: 133)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mirovek nikare li du cîyan peyda bibe."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bir kişi aynı anda iki yerde olamaz."*)

One cannot love and be wise. (Bertram & Spears, 1992: 134)

(Kürtçe Tercümesi: *"Mirov nikare hem dilîkî bibe hem jî biaqil be."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kişi hem aşık hem de akıllı olamaz."*)

One swallow does not a summer make. (Bertram & Spears, 1992: 135)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bi gulekê bihar nayê"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bir çiçekle yaz gelmez."*)

Poverty is no sin. (Bertram & Spears, 1992: 140)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xizanî ne guneh e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Fakirlik, günah değildir."*)

Poverty is not a crime. (Bertram & Spears, 1992: 140)

(Kürtçe Tercümesi: *"Xizanî ne sûc e."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Fakirlik, suç değildir."*)

Rome was not built in a day. (Bertram & Spears, 1992: 146)

(Türkçe Tercümesi: *"Roma, birgün de inşa edilmedi."*)

(Kürtçe Tercümesi: *Rom di rojekê de nehat avakirin."*)

Shrouds have no pockets. (Bertram & Spears, 1992: 150)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bêrîkên kefen tunin"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kefenin cebi yoktur."*)

Someone cannot see beyond the end of his nose. (Bertram & Spears, 1992: 151)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tu kes serê pozê xwe nabîne."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Kimse burnunun ucunu göremez."*)

Someone is not out of the woods yet. (Bertram & Spears, 1992: 152)

(Kürtçe Tercümesi: *"Hê ji daristan derneketiye."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Henüz ormanlıktan çıkmadı."*)

The left hand doesn't know what the right hand is doing. (Bertram & Spears, 1992: 164)

(Kürtçe Tercümesi: *"Destê çepê nizane destê rastê çi dike."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Sol el, sağ elin ne yaptığını bilmez."*)

There is no fool like an old fool. (Bertram & Spears, 1992: 172)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ehmeqekî mina ehmeqekî extiyar tuneye"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Yaşlı bir aptal kadar aptal yoktur."*)

You cannot get blood from a stone/turnip. (Bertram & Spears, 1992: 189)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tu ji kevirekî/şelxemekê nikarî xwînê bigrî"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bir taştan / şalgamdan kan alamazsın."*)

You cannot make bricks without straw. (Bertram & Spears, 1992: 190)

(Kürtçe Tercümesi: *"Bêyî kayê tu nikarî kerpîçan çêbikî."*)

(Türkçe Tercümesi: *"Saman olmadan tuğla yapamazsın."*)

You cannot please everyone. (Bertram & Spears, 1992: 191)

(Kürtçe Tercümesi: *"Tu nikarî herkesî memnûn bikî. "*)

(Türkçe Tercümesi: *"Herkesi memnun edemezsin."*)

1.2.3.3.6 İngilizcede Soru Yüklemli Atasözleri

Kürtçe ve Türkçeye oranla, İngilizcede yer alan soru yüklemli atasözlerinin sayısı oldukça azdır. İngilizcedeki soru yüklemli atasözleri çoğunlukla yardımcı fiilin özneden önce kullanılması veya "what, why, who" gibi soru sözcükleriyle oluşturulmaktadır. Aşağıda İngilizce soru yüklemli bazı atasözleri verilmiştir.

Am I my brother's keeper? (Bertram & Spears, 1992: 17).

(Kürtçe Tercümesi: *"Ez nobedarê birê te me?"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ben kardeşimin bekçisi miyim?"*)

All are good maids, but whence come the bad wives? (Mieder, 2004: 18)

(Kürtçe Tercümesi: *"Hemû jinên qewraş baş in lê hevserên neçê ji ku tên?"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Hepsi iyi hizmetçi ama kötü eşler nereden geliyor?"*)

Can the Ethiopian change his skin, or the leopard his spots? (Mieder, 2004: 151-152)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ma Hebeşî dikarin çermê xwe biguherînin û leopard jî postê xwe?"*)

(Türkçe Tercümesi: *""Etiyopyalı derisini veya leopar lekelerini değiştirebilir mi?*)

Can you ever a build a bridge by putting up a fence? (Mieder, 2004: 78)

(Kürtçe Tercümesi: *"Ma tu dikarî bi lêkirina sêncekê pirekê ava bikî?"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Hiç çit çekerek bir köprü inşa edebilir misin?"*)

If a fool and his money are soon parted, why are there so many rich fools? (Mieder, 2004: 28)

(Kürtçe Tercümesi: *"Eger ehmeqek û pareyê wî zû ji hev vediqetin ma çima ewqas ehmeqên zengîn hene?"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bir aptal ve parası yakında ayrılırsa, neden bu kadar çok zengin aptal var?"*)

What is in a name? (Bertram & Spears, 1992: 185).

(Kürtçe Tercümesi: *"Çi ye di nav de?*)

(Türkçe Tercümesi: *"İsimdeki ne?"*)

What will you eat when the snow is on the north side of the tree? (Mieder, 2004: 78)

(Kürtçe Tercümesi: *"Hûn ê çi bixwin heke li hêla bakûrê darê berf bibare?"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Ağacın kuzey tarafında kar yağdığında ne yiyeceksiniz?"*)

Why buy a cow when milk is so cheap? (Bertram & Spears, 1992: 187)

(Kürtçe Tercümesi: *"Çima çêlekekê bikirî madem şîr ewqas erzan e?"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Süt bu kadar ucuzken neden inek satın alasınız?"*)

Why buy a cow when you can get milk for free? (Bertram & Spears, 1992: 187)

(Kürtçe Tercümesi: *"Çima çêlekekê bikirî madem tu dikarî şîr bêpare bistînî?"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Bedava süt alabilecekken neden bir inek alasınız?"*)

Why keep a dog and bark yourself? (Bertram & Spears, 1992: 188)

(Kürtçe Tercümesi: *"Çima kûçikekî xwedî bikî û bi xwe bireyî?"*)

(Türkçe Tercümesi: *"Neden bir köpek tutup, kendin havlayasın?."*)

1.2.4 Atasözlerinin Konulara Göre Sınıflandırılması

Çalışma boyunca Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki atasözleri ile ilgili kitap, makale, dergi gibi eserler incelendiğinde, atasözlerinin belirli kategorilere göre sınıflandırıldığı açıkça görülmüştür.

Kaydar (2008), genel olarak tüm dillerdeki atasözlerinin sınıflandırılması incelendiğinde üç unsurun temel aldığını belirtmiştir. Bu unsurlar;

1. Atasözlerini alfabetik sırayla düzenlemek

2. Atasözlerini konularına göre sınıflandırmak

3. Atasözlerini mantık-semantik açıdan sınıflandırmak.

Belirtilen unsurlar düşünüldüğünde günümüz atasözleri sınıflandırılmalarının çoğunlukla konuya göre veya alfabetik düzene göre yapıldığı; ancak son dönemde birçok atasözü eserlerinde mantık-semantik açısından da incelemelerin olduğu açıktır. Sınıflandırılmış atasözleri kitapları incelendiğinde; alfabetik olarak sınıflandırılan atasözleri atasözünün eser içerisinde bulunmasını ve kullanımını kolaylaştırırken, konu veya bağlam kategorisinde sınıflandırılmasını ise zorlaştırmaktadır. Başka bir deyişle, konu olarak sınıflandırılan atasözleri kitapları

anlamı kolaylaştırır; ancak belirli atasözlerinin eser içerisinde taranmasını okuyucu açısından zorlayabilmektedir.

1.2.4.1 Kürtçe Atasözlerinin Konu Sınıflandırılması

Kürtçedeki atasözleri kitapları incelendiğinde, sınıflamanın genellikle alfabetik olarak yapıldığı görülmektedir ancak konularına göre sınıflandırılma da bazı eserlerde görülmektedir. Celîl ve Celîl (2018), Kürtçedeki atasözleri ile ilgili yazdığı kitapta konu sınıflandırılmasını aşağıdaki maddelere göre yapmaktadır;

1. *Vatan, toplum ile ilgili*
2. *Toprak, yer, mülk ile ilgili*
3. *Birlik, beraberlik, huzursuzluk ile ilgili*
4. *Zaman, çağ, yıl, ay ile ilgili*
5. *İş, işsizlik ile ilgili*
6. *Akıl, akılsızlık, delilik ile ilgili*
7. *Bilgelik, bilgisizlik ile ilgili*
8. *İyilik, kötülük ile ilgili*
9. *Kibarlık ile ilgili*
10. *Kahramanlık, korkaklık ile ilgili*
11. *Cömertlik, cimrilik ile ilgili*
12. *Açlık, tokluk ile ilgili*
13. *İsteklik, isteksizlik ile ilgili*
14. *Erkek, kadın ile ilgili*
15. *Cahillik, bilgelik, yaşlılık ile ilgili*

16. Yaşam, ölüm ile ilgili

17. Asalet ile ilgili

18. Gurbet ile ilgili

19. Ev hanımlığı ile ilgili

20. Komşuluk ile ilgili

21. Arkadaşlık ile ilgili

22. Dostluk, düşmanlık ile ilgili

23. Küslük ile ilgili

24. Aşk ile ilgili

25. Güç ile ilgili

26. Alın yazısı, kader ile ilgili

27. Dert ile ilgili

28. Hırsızlık ile ilgili

29. Fayda, zarar ile ilgili

30. Gizlilik-saklılık ile ilgili

31. Dürüstlük ile ilgili

32. Namus ile ilgili

33. Sabır ile ilgili

34. Şükür ile ilgili

35. Tekbir ile ilgili

36. Kuşku, kuşkusuzluk ile ilgili

37. Utanç ile ilgili

38. Dil, konuşma, söz ile ilgili

39. Ekmek, yemek ile ilgili

40. Aksilik ile ilgili

41. Aktarım, nakletme ile ilgili

42. Benzerlik, benzersizlik ile ilgili

43. Bencillik ile ilgili

44. Tercih edilen, tercih edilmeyen ile ilgili

45. Erken, geç ile ilgili

46. Giriş, sonuç ile ilgili

47. Kısa, uzun ile ilgili

48. Yüksek, alçak ile ilgili

49. Yeni, eski ile ilgili

50. Çok, az ile ilgili

51. Uzak, yakın ile ilgili

52. Diyalogsal sözler ile ilgili

Kitapta yer alan konular incelendiğinde, geniş ve çeşitli bir konu yelpazesinin yer aldığı görülmektedir. Bu eserde yukarda belirtilen her konu ile ilgili çeşitli atasözleri bulunmaktadır; belirtilen konuların bazılarında yirmi civarı atasözü bulunurken, bilindik ve yaygın konularda ise iki yüzden fazla atasözü yazılmıştır.

1.2.4.2 Türkçe Atasözlerinin Konu Sınıflandırılması

Türkçe veya Türk lehçelerindeki atasözlerinin konuları incelendiğinde, bu atasözlerinin Kürtçedeki ile benzer geniş bir konu yelpazesine sahip olduğu görülmektedir. Bu konuların çoğunlukla coğrafi, kültürel, toplumsal, göç, kişilik vb. bağlamlardan oluştuğu görülmektedir. Sarsek (2018) yaptığı çalışmada, konuları şöyle belirtmektedir;

1. Kadın ile ilgili

2. Aile ve akraba ile ilgili

3. Aşk ile ilgili

4. Kel insan ile ilgili

5. Tanrı ile ilgili

6. Zenginlik ve fakirlik ile ilgili

7. Dua şeklinde olan atasözleri

8. Beddua ve ahlaksızlık ile ilgili

9. Ahmaklık ve akıllılık ile ilgili

10. Kıskançlık ile ilgili

11. Kısmet ile ilgili

12. Dostluk ve düşmanlık ile ilgili

13. Değişmeyen iktidarın zararı ile ilgili

14. İnsanlık ve zalimlik ile ilgili;

15. Tembellik ile ilgili;

16. Halk ile ilgili

17. Han ve padişahlar ile ilgili

18. Gevezelik ve hitabet sanatı ile ilgili

19. Azimlilik ile ilgili

20. Merhametsizlik ve cimrilik ile ilgili

21. Düğün ile ilgili

22. Diğer milletlerle ilişkiler ile ilgili

23. Misafirperverlik ile ilgili

24. Ağabeylik ve büyükleri dinlemenin gerektiği ile ilgili

25. Soy namusu ile ilgili

26. Toplum hayatının önemi ile ilgili

27. Yalan ve dedikodu ile ilgili

28. Edeplilik ile ilgili

29. Gençliğe ait karakterler ile ilgili

30. İlim, bilim, okuma yazma ile ilgili

31. Ölüm ile ilgili

32. Yetimlik ile ilgili

33. Korkaklık ve kahramanlık ile ilgili

34. Kibirlik ile ilgili

35. İş ve meslek ile ilgili

36. Arkadaşlar ve düşmanlar ile ilgili

37. Han, halk, toplum ile ilgili

38. İyilik ve kötülük ile ilgili

39. Kahraman gençler ile ilgili

40. Din, şeriyat, imamlar ile ilgili

41. Soyun önemi ile ilgili

42. Ölüm ve hayat ile ilgili

43. Kuvvet ve yorgunluk ile ilgili

44. Acelecilik ve güvenlik ile ilgili

45. Yaşlılık ve gençlik ile ilgili

46. Oburluk ve şükür ile ilgili

47. Misafir ve misafirperverlik ile ilgili

48. Doğruluk ve gıybet ile ilgili

49. Seyahat ile ilgili

50. Bilgi ve cehalet ile ilgili

Yapılan bu çalışmada, çok kapsamlı verilerin elde edilmeye çalıştığı açıkça görülmektedir; ancak birçok çalışmada kapsamlı olarak sınıflandırılma yapılmamış olup, genellikle atasözlerinin göç, kahramanlık, dürüstlük, mal, mülk, kadın, tavsiye, huzur, barış vb. konularında olduğu vurgulanmaktadır.

1.2.4.3 İngilizce Atasözlerinin Konu Sınıflandırılması

İngilizcedeki atasözleri çalışmaları incelendiğinde ise, yazılan kitapların çoğunlukla alfabetik olarak yazıldığı ve her bir atasözünün kullanıldığı konu ya da bağlama göre açıklama yapıldığı görülmektedir. Genel olarak İngilizce Atasözlerinde kullanılan konular ise şöyledir;

1. *Aşk ile ilgili*

2. *Bencillik ile ilgili*

3. *Cömertlik ile ilgili*

4. *Cimrilik ile ilgili*

5. *Dostluk ile ilgili*

6. *Cesaret ile ilgili*

7. *Dürüstlük ile ilgili*

8. *Ekonomik durumlar ile ilgili*

9. *Güzellik ile ilgili*

10. *İnsan ile ilgili*

11. *Kadın (Feminizm) ile ilgili*

12. *Kahramanlık (Epik) ile ilgili*

13. *Ölüm (Mortalite) ile ilgili*

14. *Sevgi ile ilgili*

15. *Tabiat ile ilgili*

16. *Yalancılık ile ilgili*

17. *Zaman ile ilgili*

18. *Zekâ ile ilgili*

1.2.5 Atasözleri-Dilbilim İlişkisi

Dilbilim, dillerin doğuşu, gelişimi, yayılışı, anlam ve yapı bakımdan işleyişi gibi konuları tüm detayları ile irdelemekte ve bunların diğer disiplinlerle olan yaklaşımlarını da bulmaya çalışmaktadır. Atasözleri ise dilbilimin alt dallarında yer alan bilim dallarının (Kültürdilbilimi vb.) bir konusu olduğundan dilbilim,

atasözlerini yapı, anlam, kullanım ve gelişim açısından irdelemeye çalışmaktadır. Bu yüzden atasözleri, dilbilim ile ilgili çok yakın bir ilişki görevi taşımaktadır ve atasözleri bir milletin yaşayış biçimlerinden yola çıkarak dil, kültür ve dil gelişim öğeleriyle ilgili bilgiler sunmaktadır.

Atasözü ve deyimler, her dilde önemli bir yer tutan ve duygu ve düşüncelerin en etkili şekilde ifade edilmesinde vazgeçilmez olan öğelerdendir. Atasözü ve deyimlerin aynı dili kullanan toplumların tarih boyunca edindikleri bilgi, birikim ve tecrübe sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir. *"Aynı ya da birbirine yakın kültür havzalarında yaşayan fakat farklı dilleri kullanan toplumların kendi dillerinde kullandıkları atasözleri ve deyimlerin de birbirine yakınlıklarının hemen dikkati çektiğinin de diller açısından bir gerçek olduğunu kabul etmeliyiz. Bu bağlamda, farklı dilleri konuşan iki ya da daha fazla toplumun ortak yönlerini araştırmada atasözleri ve deyimler, söz kalıpları ve ortak kelimeler işimizi kolaylaştırıcı ögeler olarak karşımıza çıkmaktadır"* (Boylu, 2014).Ayrıca atasözlerinin dilsel öğelerle ve Dolayısıyla dilbilim ile ilgili bilgiler verdiği şöyle ifade edilmiştir; "*Toplumların karşılaştıkları durumlara yönelik birer dilsel imge olarak billurlaştırdıkları bu sözceler, aynı zamanda yaşam konusunda öğüt verici ve yol gösterici özellikler taşırlar"* (Bayram, 2013). Verilen ifade de dilbilimin, toplumsal verilerden yol alarak dilsel durumları irdelediği ve dilbilimin gelişimine katkı gösterdiği barizdir. Atasözlerinin dilbilim çalışmalarında kullanıldığında; birçok olumlu dönütler alındığı birçok çalışmada ifade edilmiştir. Çünkü atasözlerinin esnekliği dilleriyle oynamayı ve mizah, ironi şakalar oluşturmak için kullanılabilecek anti-atasözleri üretmeyi de sağlar (Litovkin ve Mieder, 2006; Mieder, 2004). Bu da öğrencilerin dilsel ve dilbilimsel becerilerin gelişimine olumlu ölçüde katkılar sağlamaktadır.

Atasözlerini kullanma konusunda yetkinlik kazanmayan kişi konuşmada sınırlı olacaktır, çok çeşitli basılı materyal, radyo, televizyon, şarkıları vb. anlamakta güçlük çekecek ve atasözlerinin olduğu durumları anlayamayacaktır (Hanzen, 2007). Bu durumda bireylerin etkin dilbilimsel becerilerinin de geliştirmesi oldukça zor olur. İspanyol, Alman ve Fransız öğrencilerin; atasözü kavramı ile ilgili katılmış oldukları bir anket araştırmasında, atasözlerinin dil öğretiminin küçük bir parçası olduğu keşfedilmiştir (Liontas, 2002). Ayrıca atasözlerinin kısa ve özlü sözler olmasının yanı sıra, atasözlerini unutulmaz kılan diğer göstergeler, figüratiflik, belirli

gramer ve sözdizimsel özellikler, anlamsal işaretleyiciler (paralellik, paradoks, ironi, vb.), Sözcüksel işaretleyiciler (arkaik kelimeler vb.) ve fonik işaretleyicilerdir (kafiye, metre, alliterasyon vb.) (Mieder & Holmes, 2000). Bu öğeler sayesinde dilbilimin gelişmesi daha kolay olmuştur. Ayrıca atasözleri dilbilim açısından birtakım özelliklere sahip oldukları ve bu özellikler; bazı bilim adamları tarafından şiirsel özellikler, prosodik araçlar, üslup özellikleri, şiirsel ve retorik teknikler olarak adlandırılır (D'Angelo, 1977; Hernadi ve Steen, 1999; Mieder ve Holmes, 2000; Norrick 1985).

Yapılan araştırmalar ve bilimsel veriler, atasözlerinin dilbilim ile olan yakın ilişkisini vurgulamaktadır. Bu ilişki sayesinde, dilsel ve dilbilimsel veriler hakkında detaylı bilgiler elde edilebilir ve dilin gelişimine katkıda bulunacak çalışmalar yürütülebilir.

1.2.6 Modern Dilbilimde Atasözlerinin Rolü

Dilbilim; bir dili bütün yönleriyle araştırır, tasvir eder ve toplumdaki yeri ile ilişkilerini açıklamaya çalışır. Dolayısıyla dilbilim, dil ile ilgili çalışmalar yönetir, hipotezleri inceler, uygun teori ve metotlar geliştirmeye çalışır. Modern dilbilim ise İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure ile başlar ve amacı dilbilim konularını coğrafya, fizik, fizyoloji, iletişim, bilişim, felsefe, etnoloji, sosyoloji, nöroloji vb. diğer bilimsel disiplinlerle karşılaştırıp veriler elde etmeye çalışmaktır. Bu çalışmalarla, belirtilen bilim dallarının kullandığı dil yapılarını ya da dilsel terimlerin bağlamsal veya anlamsal boyutlarını irdeleyip anlamı(semantiği) kolaylaştırmaktadır. Bu durum atasözlerinin detaylı ve doğru bir şekilde incelenmesini de kapsamaktadır.

Modern dilbilimde atasözleri bilgisi, metinlerin anlaşılmasını artırabilir ve bunları kullanarak öğrencilerin sözlü ve yazılı iletişimin daha etkili hale getirebilir (Irujo, 1986; Vanyushkina-Holt, 2005). Böylelikle, öğrenciler atasözleriyle verilmek istenilen özlü anlamı daha kolay ve belirgin bir şekilde elde edebilir. Modern dilbilimin özü topluma dayandığından toplumsal veriler incelenmektedir çünkü dilin varlığını bir toplumda o dili konuşan bireyler oluşturmaktadır ve konuşan bireyler sayesinde dilin boyutları ile toplumun boyutlarının bir araya geldiği sistemsel çarklar oluşturup dilbilim ile ilgili bilimsel veriler elde edilir (Güven,2012). Ayrıca modern dilbilimde, atasözlerinin öğretilmesiyle kelime dağarcığını geliştirmek, dilbilgisi

noktalarını örneklemek ve uygulamak, dilin yaratıcı kullanımını göstermek ve telaffuz becerilerini geliştirmek daha kolay ve başarılı olacaktır (Abu-Talib, 1982; Holden ve Warshaw, 1985; Nuessel, 2003). Modern dilbilimde, yapılan birçok araştırma atasözlerinin dil becerilerini geliştirmede etkin roller üstelendiğini vurgulamıştır. Atasözlerinin kullanılması akıcı ve doğal dil üretimini mümkün kılabilir (Wray, 2000; Yorio, 1980). Dolayısıyla, atasözlerinin öğretilmesi dili daha akıcı ve doğal bir şekilde üretmeye yardımcı olabilir ve bu da motivasyonu artırabilir (Porto, 1998). Ayrıca Cooper(1999) atasözlü ifadelerinin dil eğitiminde ya da dilbilimin gelişiminde kullanılmasının, dilsel becerileri geliştirip tek düzey, sıradan anlatımı azaltacağını savunmuştur.

Modern dilbilimin esas çalışmaları toplum ve toplumda geçen sözler, ifadeler ve atasözleri olduğundan, bu verilerin incelenmesi dilbilim ve ilgili disiplinlerde kapsamlı veriler elde etmemizi sağlayacaktır.

1.2.7 Atasözü ve Çeviri

Yeryüzünde yaşayan ya da bir dönem varlığını devam ettirmiş tüm ulusların edebiyatlarında mutlaka atasözleri mevcuttur. Toplumlar; yaşayışlarına, geleneklerine, göreneklerine, ekonomik, coğrafi ve tarihi durumlarına göre birtakım atasözleri kullanıp bunları sonraki nesillere aktarmayı hedeflemiştir.

Bu atasözlerinin nesilden nesile aktarılmasının nedeni, sonraki dönemlerde gelecek olan nesillerin geçmişteki yaşayış ve kültür biçimlerinden etkilenip, bu atasözlerinin yaşamlarında bir yer tutmalarını sağlamaktır. Genel olarak dünya edebiyatındaki atasözleri incelendiğinde tüm atasözlerinin birbirlerine benzediği; ancak başka bir dilde aynı kelime ve anlamalarla ifade edilemediği açıktır. Bu yüzden birbirine benzeyen atasözlerinin çevirilerinin olup olmadığı ya da çevirisi yapıldığı takdirde doğru sonuçların elde edilip edilmeyeceği hususunda yüzyıllardır tartışmalar mevcuttur. Yapılan bu tartışmalar sonucu, atasözlerinin diğer dillere çevrilebileceği ve yakın bir anlamın elde edilmesi gerektiği savunulmuştur. Dolayısıyla atasözlerinin diğer dillere çevrilmesinin mümkün olduğu; ancak yapılacak çevirinin bazı zorlukları barındırdığı barizdir. Çeviri kavramı incelendiğinde, çeviri için genel ve tek bir tanımın olmadığı açıktır. Çeviri işi

oldukça zorlu bir süreç olduğu için hedef dildeki kelimenin karşılığını bazen bulmak mümkün olmamaktadır; ancak çeviri yapılarak bu mümkün olmayan durum en asgariye indirilmekte ve yabancı dili ya da hedef dili bilmeyenler için olan bu zorluk, ortadan kaldırılmaktadır (Yücel vd.,2013).

Buna göre atasözünün, hedef dildeki birebir karşılığı yok ise ve çevirisi yapılıyorsa; çeviriyi yapacak olan çevirmenin hedef dile oldukça hâkim olması gerekmektedir çünkü atasözlerinin çoğu gerçek anlam dışında mecaz anlamlı kelimeler barındırmaktadır, bu husus çeviriyi yapan kişinin doğru kelimeleri bulmasını zorlaştıracaktır. Ayrıca çevirmenin, hedef dildeki atasözlerinde bulunan imgelerin farkında olması gerekmektedir çünkü her toplumun kendine özgü değer, kavram ve farklılıklarının olduğu barizdir. Bu imgeleri bilmeden çeviri yapmaya çalışan bir çevirmen, atasözünü doğru çevirmemiş olmakla beraber anlamsız ve karışık yeni cümlelerin oluşmasına olanak verecektir. Sağlam (2001:46), atasözlerinin doğru ve anlamlı bir şekilde çevrilmesi ile ilgili hususu şöyle ifade etmektedir; "*Eğer söz konusu atasözü ya da deyim ödünçleme yoluyla ülkeden ülkeye, dolayısıyla dilden dile yayılmışsa, bu takdirde ilgili atasözü ya da deyimin diğer dillerde bire bir karşılıklarını bulmak mümkündür. Ve başka dillere çevrilirken de güçlükle karşılaşılmaz.*

Örnekler:

Bahşiş atın dişine bakılmaz (Aksoy, 1993: 176).

(Alm. Einem geschenkten Gaul sieht man nicht ins Maul.)

(İng. Never look a gift horse in the muth.)

Son gülen iyi güler (Aksoy, 1993: 429).

(Alm. Wer zuletzt lacht, lacht am besten.)

(Ing. He who laughs last, laughs longest.)

Yok, eğer sözkonusu atasözü ya da deyim sadece tek bir dile özgü ise bu durumda onu başka bir dile çevirirken, onu hedef dilde var olan başka bir imgeyle karşılamak durumunda kalırız." Bu açıklama ve örnekler incelendiğinde, atasözlerin hedef dillere çevirilerinin mümkün olduğu ancak en yakın veya tam anlamı yakalayabilmek için doğru imgenin kullanılması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Yazıcı (2005:15) benzer ifadelerde bulunup, çevirinin mekanik bir olgu olmadığını ve Dolayısıyla ikinci planda tutulmaması gerektiğini, çeviri yapılırken yaratıcılık ve hedef dildeki en yakın bağlamdaki kelimelerin bulunması ve kullanılması gerektiğini savunmuştur. Vardar (1982:18) çeviri ile ilgili şunu ifade etmiştir; *"bütün çağlarda karşımıza çıkan bir etkinlik, çeşitli uygarlıklar arasında köprü kuran, değişik toplumlardan bireyleri birbirine yaklaştıran, her türden ekinsel değeri içinde oluşturduğu tarihsel-toplumsal çevrenin dışına taşıyan, o çevreden olmayan kişilerin yararlanmasına sunan, uygarlıklar ekinler arası bir iletişim, bildirişim aracı"*. Çevirinin kültürler arasında bir köprü görevi gördüğü ve diller arasındaki anlamsal etkileşimi kolaylaştırıldığı görülmektedir. Bu yüzden, yapılan atasözleri çevirileri diller arasındaki evrenselliğin yakalanmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Atasözlerinin doğru bir şekilde çevirilmesiyle ilgili Yalçın ve Büyüksaraç (2017:819); "*Atasözleri ve deyim çevirilerinde de diğer sözlü ve yazılı çevirilerde olabileceği gibi problemler yaşanabilmektedir. Tek başına kullanılan bir kelime, bir deyim ya da atasözü içerisinde kullanıldığında farklı anlamlar taşımaktadır dolayısıyla, farklı bir dildeki bir deyim ya da atasözünü olduğu gibi çevirmek cümleyi anlamsızlaştırabilir. Örneğin; Fransızcadaki "rire jaune" deyiminin Türkçedeki karşılığı "acı acı gülmektir"; fakat kelime kelime çevrildiğinde sarı gülmek olarak Türkçede yerini alır ve bir anlam ifade etmez"* görüşlerini belirtmiş ve atasözü çevirisinin oldukça zor olduğu ve bazen de anlamsız sonuçların olacağını vurgulamıştır. Çözüm olarak ise *"atasözleri çevirisinde ise daha çok kaynak ve erek dildeki geçmişten günümüze uzanan kültürü, yaşam şeklini iyi bilmek gerekir. Aksi takdirde çeşitli çeviri problemleriyle karşılaşılabilir. Doğru ve güzel yapılan bir çeviri ise ana dil ve yabancı dil öğretiminde kolaylıklar sağlayabilir."* düşüncelerini ifade etmiş olup hem hedef dilde hem de kaynak dilde yeterli bilgiye ve dile hakim olmanın gerekliliğini savunmuşlardır. Ayvaz (2013:216), her dilin kendisine has bir sözcük sayısına sahip olduğunu ve söz konusu dilin dilsel özelliklerinin de bilinmesi

gerektiğini savunmuştur. Çünkü benzer özellikleri taşıyan dillerdeki atasözü çevirilerinin zor olmadığı; ancak farklı kaynak veya yapıları barındıran dillerdeki atasözlerinin çevirileri genellikle problemlidir. Bu açıklamaya istinaden, atasözü çevirisinin kolay olmadığı düşünülebilinir ancak hedef ve kaynak dili bilmenin yanı sıra, bu dillerin hem kültürel değerlerine hem de dilsel özelliklerine hâkim olmak çeviri yapmayı kolaylaştırmaktadır.

Sonuç olarak, atasözlerinin hedef dile çevrilip çevrilmemesi hususu incelendiğinde, bu durumun mümkün olduğu ancak atasözü çevirisi yapıldığında birebir kelime çevirisinin yapılmasının aksine anlamsal bütünlüğü ve imgelere dikkat edilmesi gerektiği görülmüştür. Yalnız, atasözü çevirisinin yapılması tüm durumlarda geçerli olamayacağı da göz önünde bulundurulmalıdır çünkü her toplum kendine özgü kültür, gelenek, yaşayış ve şartları barındırır ve Dolayısıyla çeviri yapılacak hedef dilde, atasözü kaynağının bulunduğu dilde benzer imgeler veya kültürel değerler olmadığı takdirde çevirisinin yapılması güç olacaktır.

1.2.7.1 Atasözü Çeviri Stratejileri

Atasözlerinin yazılı çevirilerinde birçok strateji mevcuttur. Bu stratejilerin ya da yöntemlerin asıl amacı doğru çeviriyi uygun bağlama göre bulmaktır. Atasözleri çevirileri yapılırken gerçek anlamda çevirilerin yapılmasının yanı sıra, mecazi anlamdaki çeviriler de yapılmaktadır ve mecazi anlamda kullanılan atasözlerinin sayısı, gerçek anlamdaki atasözlerinden oldukça fazladır. Dolayısıyla atasözlerinin çevirileri yapılırken, kültürel imgeler ve değerler asla göz ardı edilmemelidir. Bu bölümdeki atasözü çeviri stratejileri Mona Baker'ın çeviri stratejilerinden elde edilmiş olup, bu stratejiler başlıklar halinde güncel çalışmamıza paralel olarak incelenecektir.

1.2.7.2 Benzer Anlam ve Benzer Biçimle Çeviri (Tam Eşdeğerlik)

Bu strateji ya da yönteme göre çevirisi yapılan atasözü hedef dilde ve kaynak dilde aynı anlamdadır, kullanılan sözcükler veya dilsel yapılar aynıdır. Baker (1992: 72), atasözlerinin hem kaynak dilde hem de hedef dilde aynı anlam ve sözcükleri barındırmasının çok yaygın olmadığını ancak bazı durumlarda mevcut olduğunu ve Fransızca'dan *"Rougir jusqu'au blanc des yeux"*deyiminin Türkçedeki karşılığı

"gözlerinin akına kadar kızarmaktır" olduğunu ifade ederek bu yönteme uygun örnekler bulmaya çalışmıştır. Bu tez çalışmamızda da benzer örnekler mevcut olup, aşağıda verilen üç dildeki örneklerin bu stratejiye uygun yapılmaya çalışılmıştır.

Cerê avê li riya avê dişkê (Aslan, 2006: 84).

Su testisi su yolunda kırılır (Aksoy, 1993: 434).

The pitcher that goes often to the well comes home broken at last (Yurtbaşı, 2007: 190).

Tu çi biçînî, tê wî hilînî (Mazî, 2018: 371 & Celalî, 2014: 193).

Ne ekersen onu biçersin (Aksoy, 1993: 395).

As you sow, so you shall reap (Bertram & Spears, 1992: 34).

Verilen bu atasözleri grupları her üç dilde de aynı olup, aynı anlamsal kelimeler kullanılmıştır ve Dolayısıyla belirtikleri anlamlar da aynıdır. Bu atasözlerinin çevirilerinin bu strateji ile yapıldığı düşünülebilinir. Ayrıca üç dilde olmadığı durumlarda, yalnızca iki dilde benzer çevirilerin aşağıdaki örneklerde olabileceği açıktır.

Dengê defê ji dûr ve xweş e (Hiso, 2016: 30).

Davulun sesi uzaktan hoş gelir (Aksoy, 1993: 229).

Keçê ez ji te re dibêjim, bûkê tu fêm bike (Kızıl, 2018: 586).

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen dinle (işit, anla) (Aksoy, 1995: 933).

Bu atasözleri ise her üç dilde olmayıp, diğer dillerde farklı çeviri ya da kelime anlamını gösterirken, çalışmamızda iki dildeki Benzer Anlam ve Benzer Biçimle Çeviri (Tam Eşdeğerlik) stratejisine uygun olduğu düşünülen bazı örnek gruplarıdır. Bu gruptaki atasözleri incelendiğinde hem kaynak hem de hedef dilde aynı kelimeler kullanıldığı, dolayısıyla da aynı dilse öğeler ve anlamlandırılmalara

yer verildiği barizdir. Bu yüzden bu atasözü gruplarının aynı bağlamda da benzerlik gösterdiği düşünülmektedir.

1.2.7.3 Benzer Anlam Farklı Biçimle Çeviri (Kısmî Eşdeğerlik)

Bu stratejide kaynak dildeki atasözleri hedef dildeki atasözleri ile aynı kelimeler veya yakın anlamda kelimeler kullanılmıştır. Yani kullanılan kelimeler birebir aynı olmayıp, yakın kelimeler veya anlamlar içermektedir. Suçin (2013: 193) bu strateji için farklı dilsel öğeler veya kelimelere yer verilmesine rağmen, aynı anlam veya bağlamda kullanılan atasözlerinin kapsadığını savunmaktadır. Baker (1992: 72), Fransızcadan bu strateji için şu örnekleri vermiştir;

"Rougir jusqu'au blanc des yeux" (Baker, 1992: 72)

"Gözlerinin akına kadar kızarmaktır."(Yalçın & Büyüksaraç,2017: 820)

Bu örnekler, bu stratejiye uygun olup, farklı kelimeler veya yakın dilsel öğeler barındırmasına rağmen, aynı anlamda kullanılmıştır.

"*Bi peyvê paxir nabe zêr"* (Aydoğdu, 2015: 20).

"Lafla (lakırdı ile) peynir gemisi yürümez" (Aksoy, 1993: 383).

"Kaniya ku tu avê jê vedixwî, keviran mavêjê" (Hiso, 2016: 54).

"Öpülecek el ısırılmaz" (Aksoy, 1993: 410).

"Don't bite the hand that feeds you" (Akgün, 2019:28).

Yukarda Kürtçe, Türkçe ve İngilizce verilen atasözleri bu stratejiye uygun olup, farklı kelimeler ya da yakın kelimeler veya dilse öğeler içermesine rağmen aynı bağlam veya anlamda kullanılmıştır.

1.2.7.4 Açımlama Yoluyla Çeviri

Bu yöntemde ise, kaynak dilden hedef dile atasözünün çeviri yapılması durumunda; bazı dilsel öğelerin veya üslup biçimlerinin kaynak ve hedef dilde farklılık göstermesinden ötürü çeviri yapılamamasıdır, bu durumda çevirmen kültürel

imgelere ve olgulara bağlı kalarak uygun kelimeler kullanır (Baker, 1992: 74). Yalçın (2015: 108), çeviri yapıldığında kaynak metinde ya da hedef dile çevirisinde uygun ifade veya kelimenin bulunmadığı durumda, hedef dildeki kültürden yola çıkarak ek kelimelerin kullanılmasıyla veya bağlama uygun kelimenin yoğrulmasıyla çevirinin oluşturulmasıdır. Öztaş (1967: 9), Fransızcadan aşağıdaki atasözünü bu stratejiyi kullanarak hedef dildeki kültürle harmanlayıp şöyle çevirmiştir;

"c'est de la moutarde après dîner" (Yalçın & Büyüksaraç,2017: 820)

"Atı alan Üsküdar'ı geçti" (Yalçın & Büyüksaraç, 2017: 820).

Çalışmamıza paralel olarak aşağıdaki örneklerin, bu stratejiye uygun olacağı düşünülmektedir. Aşağıdaki örneklerde kelimeler hedef ve kaynak dilden farklılıklar göstermektedir; ancak kullanıldıkları bağlam ve anlamsal bütünlük aynıdır.

"Kûçikê reş sipî nabe" (Aydoğdu, 2015: 89).

"Huylu huyundan vazgeçmez" (Aksoy, 1993: 317).

"A leopard can't change his spots" (Bertram & Spears, 1992: 9).

"Derbê hirçan kevir e" (Mazî, 2018: 136).

"Acı patlıcanı kırağı çalmaz" (Yurtbaşı, 2012: 967)

"Cracked posts last longest." (Apperson, 1969)

Türkçe, İngilizce ve Kürtçe olmak üzere üç dilde verilen bu atasözleri grupları incelendiğinde, farklı kelime ve dilsel öğelerinin kullanılmasına rağmen aynı anlamda oldukları görülmektedir. Bağlamsal anlamda herhangi bir değişiklik gözlemlenmemektedir. Birinci atasözleri grubunda İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesi *"Bir leopar beneklerini değiştiremez"* olup, Kürtçe verilen atasözünün karşılığı ise *"Siyah köpek, beyaz olamazdır"*; ancak genel anlam bireyin bir toplumda sahip olduğu davranış ve hareketlerinin istemli veya istemsiz olarak değiştiremeyeceği her üç atasözünde de vurgulanmıştır. İkinci atasözü grubunda ise, İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesi *"Çatlak sütunlar en uzun*

sürer/dayanır" olarak yapılabilinirken, Kürtçe verilen atasözünün Türkçe çevirisi ise *"Ayı'nın zorluğu taştır."* olmasına karşın, her üç atasözü de aynı anlam yoluyla tercüme edilmesi mümkündür. Bu anlama göre yaşamda karşılaşılan zorlukların bireyi daha güçlü kılacağı vurgulanmaktadır.

1.2.7.5 Çıkarma Yöntemiyle Çeviri

Bu yöntemle, bazı atasözlerinin yakın anlamlı dilsel yapıların kullanılmasına rağmen kaynak dilden hedef dile çevirisinin yapılmasının mümkün olmadığı ve bu yüzden metindeki bütünlüğün çeviride bozulmasını engellemek amacıyla; kullanılan atasözünün çeviride yer verilmemesidir. Özcan (2013: 57), bu yöntemin kullanılmasındaki asıl amacın çeviri hedef dile yapılırken metindeki ağırlığı veya zorluğu ortadan kaldırıp anlamayı kolaylaştırmak olduğunu belirtir. Dolayısıyla, bu yöntemle metindeki anlama ve doğallık etkin kılınmış olup, anlamı zorlaştıran atasözlerinden arındırılmış ya da metnin başka bölümlerine yerleştirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRTÇE, TÜRKÇE VE İNGİLİZCE'DE BAĞLAMSAL AÇIDAN BENZER ATASÖZLERİ

2.1 ATASÖZLERİN BAĞLAMSAL OLARAK İNCELENMESİ

Bağlamsal olarak atasözlerinin incelenmesi birçok açıdan veri sunmaktadır. Bu veriler; dilsel, toplumsal, ahlaki, ekonomik, coğrafi, iletişim vb. alanları kapsamaktadır. Bu verilerin bağlamsal olarak irdelenmesi ile atasözlerinin daha kalıcı olarak anlaşılması ve hayata dâhil edilmesi sağlanabilinmektedir.

Atasözleri bağlamsal olarak incelendiğinde, atasözlerinin geçmişten günümüze çağa uyum sağlayarak çok küçük değişiklikler geçirdiği, çoğunlukla mecazi sözlerden oluşan bu sözler; aliterasyon, cinas, intak, kinaye, teşbih, vs. söz sanatları kullanılarak ifade edilmektedir (Pala,2002). Dolayısıyla bu sözlerin bağlamsal olarak detaylı bir şekilde incelenmesi, anlamı kalıcı kılacaktır. Aksoy (1984) atasözlerinin kavramsal olarak irdelenmesi ve bağlamsal verilerin elde edilmesi açısından, atasözlerini bağlamsal boyuttan yedi guruba ayırmıştır;

1. Sosyal olayların nasıl olageldiklerini, uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak yansızca bildiren atasözleri

2. Doğa olaylarının nasıl olageldiklerini, uzun bir gözlem sonucu, belirten atasözleri

3. Toplumsal olayların nasıl olageldiklerini uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak bildirirken bundan ders almamızı hatırlatan atasözleri

4. Denemelere ya da mantığa dayanarak doğrudan doğruya ahlâk dersi ve öğüt veren atasözleri

5. Birtakım gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek yol gösteren atasözleri

6. Töre ve gelenek bildiren atasözleri

7. Kimi inanışları bildiren atasözleri

Belirtilen bu bağlamlardaki atasözleri detaylı olarak incelendiğinde, atasözlerinin sadece bir bağlama ya da sadece bir ulusa bağlı kalamayacağı, aksine atasözleri evrensel bir boyutu taşıdığından birçok kültürdeki bağlamsal benzerlik ve farklılıkları da gösterebileceği barizdir. Dikkatle incelenen atasözleri; belirli bir durum ya da bir şeyle ilgili detaylı bilgiler içinde barındırdığından, bağlamsal olarak incelenmesi verilmek istenilen mesajı kolaylaştıracaktır. Atasözlerinin bağlamsal veriler içerdiği *"Dikkatle ifade edilmiş bir düşünceyi akılda tutma ve ona yeniden erişme oranını etkili bir şekilde çözmek için, sözlü yinelemeye uygun anımsatıcı kalıplarla düşünmemiz gerekir. Düşüncenizin son derece ritmik, dengeli kalıplarla, yinelemeler ve karşıtlıklarla, ses yinelemeleri ve kafiyelerle, betimleyici ve başka formüllerle, ifadelerle, standart tematik düzenlemelerle herkes tarafından tekrar tekrar duyulan, böylece kolayca akla getirilebilecek, akılda tutulabilecek ve kolayca anımsanabilecek şekilde düzenlenmiş deyişlerle, ya da anımsatıcı başka bir biçimde var olması gerekecektir. Bu sözler aracılığıyla düşüncenin kendisinin özü kurulur. Bunlar olmadan başka herhangi bir biçimde düşünce söz konusu olamaz, çünkü düşünce bunlarda içerilir"* (Ong, 2011) bu ifadelerle barizdir. Bu bağlamsal verilerin incelenmesi, kolay ve kısa cümleler ile birlikte birtakım unsurların aktarımı kolaylaşacaktır. Atasözleri kapsamlı olarak incelendiğinde; geleneksel ve kültürel okuryazarlığın bir parçası olduğu, toplumun değer ve normlarını temsil ettiği bariz olarak görülecektir. (Turkol, 2003). Ayrıca, Mieder (2004) uluslararası atasözleri sınıflandırma sistemi yapmak için on üç ana atasözü teması belirledi. Bulduğu atasözleri bağlamları; doğa, inanç ve temel tutumlar, temel gözlemler ve sosyo-mantık, dünya ve insan yaşamı, orantı duygusu, ahlak kavramları, sosyal yaşam, sosyal etkileşim, iletişim, sosyal konum, anlaşmalar ve normlar, başa çıkma ve öğrenme, zaman ve zaman duygusu şeklindedir. Bu bağlamların incelenmesi evrensel ve ulusal toplumlar hakkında detaylı bilgilerin elde edilmesini kolaylaştıracaktır.

Dolayısıyla atasözleri bağlamsal açıdan incelendiğinde; bilgeliği, genel gerçekleri, ahlakı, geleneksel görüşleri, deneyimleri, gözlemleri, sosyal normları, insan doğasını ve toplumdaki çoğunluk tarafından kabul edilen davranışları ifade ederler. Bu ifadelerle istenilen mesajlar kısa cümlelerle daha kolay bir şekilde anlaşılıp insan yaşamında öğüt verici ve yol gösterici nitelikte yerini alır.

2.2 KÜRTÇE, TÜRKÇE VE İNGİLİZCE'DE ORTAK ATASÖZLERİ

Bu bölümde birçok kitap, makale ve dergilerin betimsel incelemesi sonucu Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki aynı ya da benzer bağlamda kullanılan atasözleri saptanıp konularına göre açıklanmaya çalışılmıştır. Saptanan atasözleri aynı bağlamda olduğu düşünülen konu grupları içerisine yerleştirilmiş ve daha sonra yorum amaçlı Kürtçe ile İngilizce olan atasözleri Türkçeye en yakın gerçek anlam çerçevesinde çevrilmiştir. Çevirisi yapılan atasözlerinin özünden bağımsızlığını engellemek amacıyla hedef dilde aynı bağlamda kullanılan atasözleri kategorisine yerleştirilmiştir. Ayrıca belirtilen atasözleri her üç dilde farklı anlamlar ya da farklı kelimeler barındırmış olsa bile aynı bağlamda kullanıldığı düşünüldüğünden aynı kategori içerisinde gösterilmiştir.

Üç dildeki kaynak derlemesi sonucu oluşturulan konu sınıflandırılması incelendiğinde, atasözlerinin çok kapsamlı konuları işlediği görülmektedir; ancak yaygın olarak her üç dilde işlenen konular; özgünlük (benzersizlik), dürüstlük-doğruluk, cimrilik- cömertlik, çaresizlik, hoşgörülük-kibarlık, kadın-erkek, kahramanlık(güç-cesaret)-korkaklık, bilgelik-cahillik, çalışkanlık-azim-kararlılık, birlik ve beraberlik, arkadaşlık-dostluk, komşuluk, bencillik, iyilik-kötülük, inatçılık, kader, kısmet, sadakat, vatan-toprak-memleket, gurbet, aşk, utangaçlık,, tedbir, tasarruf, görünmeyen-bilinmeyen veya genel durumlar gibi konulardır. Dolayısıyla bu çalışmamızda; coğrafi, tarihi, kültürel, sosyolojik ve edebi bağlamında Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki atasözleri belirtilen bu konular içerisinde sınıflandırılıp verilerin analiz edilmesini kolaylaştırmıştır. Genel olarak üç dilde yer alan atasözlerinin konuları karşılaştırılmalı olarak incelendiğinde, tüm konu başlıklarının benzer veya yakın bağlamda belirtilen üç dilde eşit olarak bulunması mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla derlenen eserler sonucunda, Kürt, Türk ve İngiliz dillerinin her üçünde de aynı bağlamda bulunan atasözleri derlenip, aşağıda belirtilen konu başlıklarına bağlı olarak incelenmiş ve analiz edilmiştir.

2.1.1 Aşk / Muhabbet / Özlem

-*Çavê muhbetê kor e* (Bingöl, 2014: 47).

-*Aşkın gözü kördür* (Yurtbaşı, 2012: 779).

-The eye of love is blind./ Love is blind (Apperson, 1969: 386).

Kürtçe Türkçe, İngilizce olarak verilen bu atasözleri her üç dilde de aynı anlamda kullanılmış olup Kürtçe verilen atasözüyle aynıdır. Verilen bu atasözleri gerçek anlamda kullanılmış olup hem kelime anlamı hem de kelime kullanımı bakımından benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu atasözleri bağlamsal olarak benzerlik göstermekte olup, bu bağlama göre; âşık olan bireylerin hiçbir şeyi görmediği ya da hiçbir şeyi önemsemediği vurgulanmaktadır. Bu bireylerin sadece sevdiği kişiyi önemsediği ve bu kişi için yanlış ya da doğru her şeyi yapabileceklerinden, insanların âşık olduklarında da makul ve dikkatli davranmaları gerektiği vurgulanmaktadır.

Ji çavan dûr, ji dilan jî dûr (Aydoğdu, 2015: 77).

Gözden ırak(uzak) olan gönülden de ırak(uzak) olur (Aksoy, 1993: 293).

Out of sight out of mind (Dağpınar, 2017: 327).

Her üç dilde verilen bu atasözleri hem kelime hem de anlam bakımından aynı anlamda kullanılmıştır. Dolayısıyla hem kelimenin gerçek anlamında hem de kullanımında benzerlik gösteren bu atasözleri, aynı zamanda bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olması mümkündür. Bu bağlama göre; birbirlerine yakın olan bireyler ya da birbirlerini sürekli arayıp soranların ilişkilerinin kolay kolay bitmeyeceği ve sürekli canlı kalacağı vurgulanmaktadır. Ancak, birbirinden uzak olan bireyler zamanla birbirlerini aramayacaklarını, birbirlerinden haberdar olmayacağı ve bağlarının zaman içerisinden kopacağından dostluk ilişkilerinin de devam etmeyeceği vurgulanmaktadır.

2.1.2 Azim / Başarı/Çalışkanlık/ Kararlılık- Tembellik

1.Derbê hirçan kevir e (Mazî, 2018: 136).

1.Acı patlıcanı kırağı çalmaz (Aksoy, 1993: 108).

1.Perseverance overcomes all things (Yurtbaşı, 2007: 43).

2. A strong town/castle is not won in an hour (Yurtbaşı, 2007: 43).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ayı'nın zorluğu taştır"*olarak, İngilizce verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini *"Azim her şeyin üstesinden gelir"* ve ikincisinin Türkçe tercümesini ise *"Güçlü bir kasaba / kale bir saat içinde kazanılmaz"* olarak yapabiliriz. Tercümeler incelendiğinde cümledeki kelimelerin, Kürtçesi verilen atasözündeki kelimelerle herhangi bir benzerlik ya da yakın anlam göstermediği, aksine tüm kelime dizilişlerinin ve kullanımlarının her üç dilde de farklı verildiği barizdir. Ancak bağlamsal olarak bu üç atasözünün de aynı bağlam çerçevesinde kullanıldığı varsayılmaktadır. Bağlamsal olarak; hayatımızın her safhasında problemlerin olduğu, önemli olan bu problemlerle uğraşıp başarılı olmaktır. Birey problemlere karşı başarı gösterdiği takdirde, ilerdeki yaşamında karşılaşacağı başka problemleri de yenebileceği anlamında kullanılmışlardır.

Masî ji serê xwe bêhn pê dikeve (Bingöl, 2014: 206).

Balık baştan kokar (Aksoy, 1993: 178).

Corruption of one is the generation of another (Apperson, 1969: 113).

Türkçe verilen atasözü, Kürtçe verilen atasözüyle aynı olduğu varsayılmaktadır. İngilizce verilen atasözünün Türkçe çevirisi, *"Birinin yozlaşması diğerinin neslidir"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen bu atasözünün, Türkçe ve Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği, ayrıca Kürtçe ve Türkçe atasözlerin de birbirlerine yakın bir benzerlik gösterdiği barizdir. Her üç dilde gerçek anlamda farklılık ya da benzerlik gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak aynı benzerlikleri göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir işin başarısız olması ya da nihayete erdirilememesinin, yöneticilerden kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bir kurumda en başta yer alan yönetici pozisyonundakiler, çalışanların başarısı ya da başarısızlığıyla doğrudan bir

ilişkisi olduğu vurgulanmaktadır. Bu atasözleri, genellikle tembel olan ve dürüst olmayan yöneticilerin; bir kurumda bazı olumsuz sonuçlara öncülük ettiği durumlar için kullanılmaktadır.

1.Nanê êvarê bihêle sibê, karê êvarê nehêle sibê (Aslan, 2006: 300).

1.Bugünkü (akşamın) işini yarına(sabaha) bırakma (koyma) (Aksoy, 1993: 206).

1.There is no time like the present (Yurtbaşı, 2007: 501).
2.Never put off until tomorrow what you can do today (Apperson, 1969: 476).
3.Procrastination is the thief of time (Bertram & Spears, 1992: 142)

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Akşam ekmeğini sabaha bırak, akşamın işini sabaha bırakma"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Şu an ki gibi başka bir zaman yoktur "*, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Bugün yapabileceğinizi asla yarına bırakmayın"* ve üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Erteleme, zaman hırsızlığıdır"* olarak yapabiliriz. Bu atasözleri, üç dilde farklı kelimelerle kullanılmasına rağmen, bağlamsal olarak aynı anlamda kullanılmıştır. Her üç dildeki atasözlerine göre, bugünkü bir işimizi rahat ve sakin davranarak yarına ertelemememiz gerektiğini, her daim aciliyeti olan durumları zamanında yapıp müdahale etmek gerektiği, aksi takdirde önlenemeyecek problemlere maruz kalınacağı vurgulanmaktadır. İşlerimizi ya da çalışmalarımızı vaktinde ve zamanında yaptığımız taktirde, başarıyı elde edeceğimiz belirtilmektedir.

-*Çi şol dibe, bê zehmet nîn in* (Celîl &Celîl, 2018: 41).

-*Cefayı çekmeyen safanın kadrini bilmez* (Aksoy, 1993: 213).

-*There is no pleasure without pain* (Bertram & Spears, 1992: 173).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin *"Her ne iş olursa olsun, zahmetsiz değil."* olarak yapılması mümkündür. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini, *"Acı olmadan, memnuniyet/zevk olmaz."* olarak yapabiliriz. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından

birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; hiçbir işin kolay olmadığı ve her çalışmada bir zorluğun veya sıkıntının mutlaka olduğu; ancak azimle ve kararlılıkla çalışıldığı sürece istenilen hedefe ulaşmanın zor olmadığı belirtilmektedir.

1.Xwarin xweş e, kirin reş e (Celîl &Celîl, 2018: 43).

2.Xwarina nayê cûtin, naçê xwarê(Aydoğdu, 2015: 114).

3.Destê merivan nebe rêx, devê merivan nabe rûn (Aslan, 2006: 117).

4.Heta kefa dest nebe reş, tama dev nabe xweş (Aslan, 2006: 198).

1.Emek olmadan (emeksiz) yemek olmaz (Aksoy, 1993: 267).

1.There's no such a thing as a free lunch (Bertram & Spears, 1992: 173).

2. He that would eat the kernel must crack the nut (Bertram & Spears, 1992: 83).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini*"Yemek güzeldir, yapmak zordur"*, Kürtçe olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Çiğnenmeyecek yiyecek, mideye gitmez"*olarak yapılması mümkün olup, bu atasözüyle bireyin başkası tarafından hazırlanan yiyeceği yemesi zevkli ve zahmetsiz olduğu ancak kendisinin hazırlaması zahmet ve güç olacağı vurgulanmaktadır. Kürtçe olarak verilen üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"İnsanın eli kirlenmedikçe, ağzı yağlanmaz"* ve dördüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Avucun için kararmadıkça, ağzın tadı güzelleşmez"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Ücretsiz öğle yemeği diye bir şey yoktur"* olarak yapabiliriz; bu atasözüyle bedava ya da emek olmadan yemek olmayacağı, bireylerin çabalayarak bir şeyler elde etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. İngilizce verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Çekirdeği yiyecek olan*

fındıkları kırmalı" olarak yapılması mümkündür. Üç dildeki atasözleri irdelendiğinde, kelime dizilişi ve kelime anlamı bakımından farklılık göstermelerine rağmen, bu atasözleri her üç dilde aynı bağlamda kullanıldığı barizdir. Bu atasözleriyle, bağlamsal olarak her üç dilde bireyin emek harcayarak çalışarak bir şeyin elde etmesi gerektiği, bir şeylerin bireylere emek harcanmadan sunulmayacağı vurgulanmaktadır.

1.Teyrê kû sibê zû radibê, île kurman dibine (Celîl & Celîl, 2018: 41).

1.Erken kalkan (çıkan) yol alır, er evlenen döl alır (Aksoy, 1993: 269).

1.Early bird catches the worm (Dağpınar, 2017: 274).

2.Early to bed and early to rise, makes a man healthy, wealthy, and wise (Bertram & Spears, 1992: 61).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Erken kalkan kuş, illaki solucan görür"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesinin*"Erkenci kuş, solucanı yakalar"* ve ikinci atasözünün gerçek anlamda Türkçe tercümesinin ise *"Erken yatmak ve erken kalkmak, adamı sağlıklı, varlıklı ve akıllı yapar"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzediği; ancak verilen atasözleri kelime kullanımları bakımından kısmen farklılıklar göstermektedir. Kelime kullanımı bakımında kısmi farklılıklar gösteren bu atasözleri hem anlamsal hem de bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğu ve bu bağlama göre; bir işe, projeye ya da çalışmaya ilk başlayan kişinin daha başarılı olacağı ve istediği sonuçları hem hızlı hem de doğru bir şekilde elde edeceği vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle, hedeflerimize ulaşmak için azimli ve çalışkan olmanın gerekliliği vurgulanmaktadır. Hiçbir şeyi ağırdan almayıp, erkenden çabalayarak hedefe ulaşmak için elimizden geleni yapmamız gerektiği belirtilmektedir.

1.Agir xweş e, lê xwelî jî jê çêdibe (Oncu, 2014: 16).

1.Gülü seven dikenine katlanır (Aksoy, 1993: 295).

1.He that would have eggs must endure the cackling of hens (Bertram & Spears, 1992: 84).

2.There is no rose without a thorn (Bertram & Spears, 1992: 173).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ateş güzeldir; ancak kül de ondan yapılır"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesinin *"Yumurta isteyen, tavukların gıdaklamasına da katlanmalıdır"*, ve İngilizce ikinci atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Dikensiz gül yoktur"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların hedeflerindeki bir şeye ulaşmak ya da başarmak istedikleri bir iş için karşılaştıkları/karşılaşacakları tüm sorunlara ve engellere azimle katlanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Azim ve kararlılıkla gösterdikleri mücadelelerinde, hedeflerine ulaşmaları daha kolay olacaktır.

1. Bi bayê tê, bi baranê diçe (Glosbe, 2020).

2. Çawan tê, wisan jî diçe (Glosbe, 2020).

1.Haydan gelen huya gider (Aksoy, 1993: 304).

2. Selden gelen suya gider (Toparlı, 2000: 36).

1.Easy come, easy go. (Dağpınar, 2017: 274)

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini "*Rüzgârla gelir, yağmurla gider*" ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Geldiği gibi gider"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Kolay gelir, kolay gider"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözleriyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; Türkçe atasözü incelendiğinde, bir şeyin Allah'tan gelip tekrar Allah'a gittiği gerçek anlamda vurgulanmıştır; ancak verilen dört atasözünün günlük yaşamımızda karşılığı ise emeksiz, çaba harcanmadan kazanılan herhangi bir şeyin kıymeti bilinmeyeceğinden tekrar kolaylıkla gider. Başka bir deyişle emek harcamadan ya da tembellik yapıp başkalarından bir şeyler elde edildiğinde veya para kazanıldığında, bu paranın kıymetinin bilinmemesi ve savurganca boşuna harcanmasıdır. Tembellikle bir şeyin bireysel olarak kolaylıkla elde edilemeyeceği gibi, fayda da sağlanamayacağı barizdir.

Se diewte, kerwan diçe (Chyet, 2003: 183).

It ürür, kervan yürür (Yurtbaşı, 2012: 829).

The dogs bark, but the caravan rolls on (Conroy, 2012).

Her üç dilde verilen bu atasözlerinin Türkçe karşılıkları incelendiğinde, Türkçe verilen atasözüyle aynı anlamda olduğu ve dolayısıyla hem kelime kullanımı hem de ifade ettiği gerçek anlamla aynı olduğundan, her üç atasözü kendi içerisinde konu bakımından bağlamsal bir benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre, günlük yaşantımızda çalışmalarımızı, başarımızı ya da azmimizi kıskanacak insanların elbette olacağı ve bu kişilerin bizleri yıldırmak için ellerinden geleni yapacaklarını ifade etmektedir; ancak bizlerin bunları dinlemeyip azimle ve kararlılıkla yolumuza devam etmemiz gerektiği vurgulanmaktadır.

1. Bi gotinan, zîv nabe zêr (Hiso, 2016: 20).

2. Bi peyvê paxir nabe zêr (Mazî, 2018: 103).

3. Bi gotegot mirov naçe cot. (Oncu, 2014: 57).

1. Lafla (lakırdı ile) peynir gemisi yürümez (Aksoy, 1993: 383).

*2. Lafla pilav pişer**s**e deniz (dağ) kadar yağı benden* (Aksoy, 1993: 383).

1.Actions speak louder than words (Bertram & Spears, 1992: 16).

2.Fine words butter no parsnips (Bertram & Spears, 1992: 69).

Kürtçe olarak belirtilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Sözle gümüş altın olmaz",* ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Sözle bakır altın olmaz"* ve üçüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Sözle birey çift sürmeye gitmez"*olarak, İngilizce olarak belirtilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Davranışlar, sözlerden daha yüksek konuşur"* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini anlamsal olarak Türkçe verilen birinci atasözüyle aynın olduğu; ancak gerçek anlamda Türkçe çevirisi ise *"Güzel kelimeler, yaban havuçlarını yağlamaz"* olarak yapabiliriz. Dolayısıyla her üç dilde belirtilen bu atasözleri aynı bağlamda kullanıldığı ve bir bireyin söylediklerinde çok yaptıklarının veya harekete geçmesinin gözle görülmesi daha inandırıcı ve olumlu olması mümkündür. Atasözleri incelendiğinde, olumsuz bir yargı belirtiliyor gibi görünmesine rağmen, tembellik yapılarak ya da bireyin sözde kendisini çalışkan göstererek bir şeyi başaramayacağı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, tembellik yapmayıp sabırla ve emekle çalışıp başarıya veya hedefe ulaşılması gerektiği tavsiye edilmektedir.

1. *Cerê avê li riya avê (dişkê)* (Aslan,2006: 84).

1. *Su testisi yolunda kırılır* (Aksoy, 1993: 434).

1. *The pitcher that goes often to the well comes home broken at last*(Yurtbaşı, 2007: 190).

2. *The fly that plays too long in the candle singes his wings at last* (Yurtbaşı, 2007: 475).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe çevirisi, Türkçe verilen atasözü ile birebir aynı anlamda olup, İngilizce verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Su sürahisi, kuyu yolunda kırılır"* ve İngilizce verilen ikinci atasözünün tercümesini ise *"Mumun üzerinde çok uzun süre oynayan sinek sonunda kanatlarını yakar"* olarak yapabiliriz. Dolayısıyla atasözlerinin çevirileri incelendiğinde hem farklı kelime hem de benzer kelimelerin seçilmesinin yanı sıra aynı bağlamda kullanıldığı ve aynı mecazi anlamı ifade ettikleri açıktır. Üç dildeki bu atasözleri, bir bireyin ya da bir şeyin kötü ya da iyi bir amaç uğrunda kullanıldığı durumda karşısına gelecek olan fırsatların, bireyin ya da bir şeyin istekleri ya da amaçları ile paralellik göstereceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla azimle ve kararlılıkla bir şeyi hedef alan biri, bu yolda çalışmalara yapıp başarılı olmak için elinden geleni yapmaya çalışmaktadır. Bu atasözlerin aynı bağlamda ve aynı amaçlar için kullanıldığı açıkça görülmektedir.

1. *Çavê şeytên kor kirin* (Glosbe, 2020).

1.Şeytanın bacağını kırmak (Aksoy, 1995: 1059).

1.To get the show on the road at last (Simpson & Speake, 2007).

2.Break a leg (Akgün, 2019: 20).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Şeytanın gözünü kör etmek"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini, *"Sonunda gösteriyi yola çıkarmak"* ve İngilizce olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Ayağı kırmak"* olarak yapmamız mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal

olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bireylerin uzun süredir arzuladığı işi ya da bir şeyi birçok tersliğe ve zorluğu rağmen yapmak başarabilmesidir. Ya da uzun süredir, gitmek istediği yola sonunda girişmek veya başlamaktır.

Wekî mû ji nava rûn bê kişandin (Glosbe, 2020)

Tereyağından kıl çeker gibi (Aksoy, 1995: 1073).

Be as easy as taking candy from a baby (Apperson, 2006).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini, Türkçe atasözüyle birebir aynı anlamda olduğu ve aynı kelimeler kullanıldığı düşünülmektedir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Bir bebekten şeker almak kadar kolay ol"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün, Türkçe ve Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; yapılan bir işte, herhangi bir bireye ya da nesneye zarar vermeden bu işte başarı elde edip, nihayete erdirmektir.

1.Bê zehmet rehmet nabe (Aydoğdu, 2015: 15).

2.Heta tu derîya nekutî, derî li ber te venabe (Mazî, 2018: 213).

3.Heta tu zahmetê nebîni ne'emetê naxwî (Chyet, 2003).

4.Bi goştê ber diranan zik têr nabe (Hiso, 2016: 20).

5. Zarok negirî, dê şîr nadiyê (Aslan, 2006: 398).

1.Zahmetsiz rahmet olmaz (Aksoy, 1993: 482).

2. *Emek olmadan (emeksiz) yemek olmaz* (Aksoy, 1993: 267).

3. *Ağlamayan çocuğa meme vermezler* (Yurtbaşı, 2012: 921).

1.*No sweet without some sweat* (Yurtbaşı, 2017: 417).

2.*A quiet baby gets no suck* (Akgün, 2019: 8).

3.*No pain, no gain* (Bertram & Spears, 1992: 128).

Kürtçe verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesi, Türkçe verilen birinci atasözüyle aynı anlamda olup *"Zahmetsiz rahmet olmaz"* anlamındadır, ve ikinci olarak verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Kapıyı çalmadan, kapa sana açılmaz*", üçüncü olarak verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Zahmet çekmedikçe nimeti yiyemezsin."*, dördüncü atasözünün Türkçe tercümesini *" Dişte kalan et ile karın doymaz"* ve beşinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Çocuk ağlamazsa, anne süt vermez"* olarak yapabiliriz. Ayrıca İngilizce verilen atasözlerinden birinci atasözünün Türkçe tercümesi, *"Biraz ter olmadan tatlı olmaz."* olduğu, ikinci atasözünün Türkçe tercümesi "*Ağlamayan / Sessiz bebeğe mama yok"* olduğu ve İngilizce olarak verilen üçüncü atasözünün Türkçe tercümesi ise *"Acı yoksa, kazanç da yok"* kabul edilmekte olup; bu atasözlerinin genel olarak vurgulamak istedikleri, emek harcanmadan güzelliklerin olmayacağı ve çabalamanın gerekliliği belirtilmeye çalışılmıştır. Tüm atasözleri incelendiğinde, bu gruptaki Kürtçe beşinci atasözü, Türkçe üçüncü atasözü ve İngilizce ikinci atasözü hem kelime kullanımı hem de anlamsal açıdan yakın bir benzerliğe sahiptir. Kürtçe olarak verilen bu atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından İngilizce ve Türkçe atasözlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanoğlu bir şeyi elde etmek ya da kazanmak istiyorsa, emek harcayıp gayret göstermesi gerektiği savunulmuştur. Çaba ya da

emek göstermeden bir şeylere ulaşmanın; doğru ve güzel sonuçların vermeyeceği vurgulanmaktadır.

2.1.3 Bencillik/ Hainlik / Kusur

Di her gûndî de kûçik heye.

Her evin bir lağımı vardır (Yüksel &Yılmaz, 1993: 29).

Each house has a drain (Yüksel &Yılmaz, 1993: 29).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesi ise *"Her köyde bir köpek vardır"* olarak yapılabilinir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesi, Türkçe atasözüyle aynıdır. Kürtçe atasözü, diğer atasözlerinden farklı kelimeler barındırmasına rağmen, her üç dildeki atasözleri ile aynı bağlamda kullanılmıştır. Bu atasözlerine göre; bir mekânda ya da bir toplumda mutlaka bir hain veya casusun olabileceği ve bu kişi/kişilerin bilgi vb. durumları dışarı sızdırabileceğini vurgulamaktadır.

1.Zikê t'êr haj ji ê birçî tune (Mazî, 2018: 397).

1.Tok, acın halinden bilmez (ne bilir) (Aksoy, 1993: 449).

2.Var ne bilsin yok halinde (Aksoy, 1993: 459).

1.Half the world knows not how the other half lives (Bertram & Spears, 1992: 79).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Karnı tok olanın, aç olandan haberi yok"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin, *"Dünyanın yarısı, diğer yarısının yaşamlarını bilmez."* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce

atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların maalesef bencil ve önemsemez olduğu, başarılı ve zengin insanların; yardıma muhtaç, fakir insanlara yardım etmediği, ilgilenmediği ve Dolayısıyla paylaşımcı olmadığı vurgulanmaktadır.

2.1.4 Bilgelik- Cahillik

Baê cahila kevira bi xwe ra dibe (Celîl & Celîl, 2018: 111).

Boş fıçı çok langırdar (Aksoy, 1993: 204).

Empty vessels make the most sound (Bertram & Spears, 1992: 63).

Kürtçe verilen atasözünün *"Cahilin rüzgârı, taşları beraberinde götürür"* olarak Türkçeye tercüme edilmesi mümkündür. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Boş kaplar/ tenekeler çok ses çıkarır"* olarak yapabiliriz. Verilen tüm atasözleri incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği ve gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözlerinin bağlamsal olarak benzer olduğu barizdir. Bu bağlama göre; bir toplumda bilgi sahibi olan ya da bilen birisinin boş cümleler kurmadığı, gerektiğinde konuştuğu ve her daim olgun, yapıcı olduğu vurgulanmaktadır; ancak bir konuda bilgisi olmayan birisinin sürekli konuştuğu, kimseyi dinlemediği ve kendisinin en bilgili kişi olduğunu göstermeye çalıştığı ifade edilmektedir.

Tu ji gerê tê, ez jî ji gerafetê têm (Glosbe, 2020).

Sen giderken, ben geliyordum (Aksoy, 1995: 1031).

I wasn't born yesterday (Cambridge Dictionary, 2020)

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesi *"Sen gezmeden geliyorsun, ben de dönüyorum"* olarak yapılabilinmektedir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Ben, dün doğmadım"* olarak yapabiliriz. Kürtçe verilen atasözünün, Türkçe ve İngilizce karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği, ancak Kürtçe ve Türkçe atasözlerinde yakın bir benzerlik olduğu barizdir. Her üç dilde gerçek anlamda farklılık ya da benzerlik gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak

aynı benzerlikleri göstermektedir. Bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak da denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir bireyin, karşısındakine bir işte ya da durumda daha ehil olduğu, deneyimlerinin daha fazla olduğu ve dolayısıyla kandırılamayacağı vurgulanmaya çalışılmıştır.

1.Tu ji gerê têyî ez jî ji gerafetê têm (Glosbe, 2020).

2.Ê te gerandîye min çêrandîye (Glosbe, 2020).

1.Tereciye tere satılmaz (Aksoy, 1993: 447).

2.Tarhuncuya tarhun satılmaz (Aksoy, 1993: 441).

1.Don't carry coals to Newcastle (Glucksberg, 1993: 4).

2.Don't teach your grandmother to suck eggs (Bertram & Spears, 1992: 58).

3.Young men think old men fools, and old men know young men to be so (Yurtbaşı, 2007: 197).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesinin "*Sen gezmekten geliyorsun, o da gezginlikten geliyor*" ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Senin gezdirdiğini ben kestim/yırttım"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce verilen atasözlerinden ise; birincisinin Türkçe tercümesini *"Newcastle'a kömür taşımayın"*, ikincisinin Türkçe tercümesini *"Büyükannenize yumurta emmeyi öğretmeyin."* ve üçüncüsünün Türkçe tercümesini ise *"Genç erkekler yaşlıların aptal olduğunu düşünür ve yaşlılar genç erkeklerin böyle olduğunu bilir."* olarak yapabiliriz. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal

olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; birtakım olay ya da durumlarda bizden daha deneyimli ve bilgili olan kişilere akıl vermemeli, bu kişiler işlerinde hem deneyimle hem de gerekli bilgi ve düşünceye sahip olduklarından ötürü, işi ehline bırakmamız savunulmaktadır. Çünkü bir işin ustasına, işi nasıl yapılacağı öğretmek makul değildir.

2.1.5 Bilinmeyen/Görünmeyen veya Genel Durumlar

1. Dengê defê ji dûr ve xweş e (Hiso, 2016: 30).

1 .Davulun sesi uzaktan hoş gelir (Aksoy, 1993: 229).

2. *Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür (karısı kız görünür)* (Aksoy, 1993: 368).

1. The grass is always greener on the other side of the fence (Dağpınar, 2017: 90).

2. The apples on the other side of the wall are the sweetest (Dağpınar, 2017: 90).

3. Distance lends enchantment to the view (Bertram & Spears, 1992: 55).

Kürtçe verilen atasözü, Türkçe'deki birinci atasözüyle aynı anlamda olup *"Davulun sesi uzaktan hoştur"* ifadesini yansıtmaktadır. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Çitin diğer tarafındaki çim daima daha yeşildir.",* İngilizce olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Duvarın diğer tarafındaki elmalar, en tatlılarıdır."* ve yine İngilizce olarak verilen üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Uzaklık/Iraklık, manzaraya büyülü bir hava katar."* olarak yapabiliriz. Türkçe verilen atasözlerinin kelime dizilişleri ve anlamları farklı olmasına rağmen diğer atasözleriyle semantik olarak aynı bağlamda kullanılmıştır. Dolayısıyla her üç dilde de verilen bu atasözleri aynı bağlamda kullanılmış olup, dışardan görünen ya da duyulan bir şeyin aslı yansıtmadığı ve ötesinde daha farklı durumların olabileceğini vurgulamaktadır.

Devê (yekî) çi be dilê wî jî ew e (Glosbe,2020).

Dervişin fikri ne ise, zikri de odur(Aksoy, 1993: 237).

What the heart thinks, the tongue speaks (Yurtbaşı, 2007: 527).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Birinin ağzı neyse kalbi de odur"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesi ise *"Kalbin düşündüğünü, dil konuşur"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanlar günlük yaşamında kalbinden ya da beyninden birçok farklı düşünceler geçirmektedir. İnsanların sahip olduğu bu düşünceler; çoğu kez kişi tarafından sözlü olarak beyan edilmesinin yanı sıra, birey bunları kendi davranışıyla da çok bariz bir şekilde göstermektedir. Başka bir deyişle, içimizden geçirdiğimiz olumlu ya da olumsuz düşünceler sergilediğimiz hal ve hareketlerimizle paralellik göstermektedir.

1.Dê û dotan şer kirin, kêm aqilan înan kirin (Hiso, 2016: 30).

2.Dê û dotan şer kir, der û cîranan bawer kir(Oncu, 2014: 163).

1. Dışı eli yakar, içi beni yakar (Akçataş, 2011: 317).

2.You can't judge a book by its cover (Cambrdige Dictionary,2020).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Anne ve kızı tartıştı, akılsızlar inandı."* ve Kürtçe olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini birincisine yakın "*Anne ve kızı tartıştı, konu komşu inandı"* olarak yapabiliriz. Bu grupta yer alan İngilizce atasözünün Türkçe çevirisi ise *"Bir kitabı kapağından yargılayamazsınız."* olup, verilen atasözleri Türkçeye çevrildiğinde bu atasözlerin mecazi olarak kullanıldığı ve Türkçedeki atasözünün de gerçek anlamı yansıtmadığı görülmektedir; ancak her üç dildeki atasözlerin mecazi olarak aynı

bağlamda olduğu barizdir. Bu atasözlerine göre, bir şeyin göründüğü gibi olmadığı ve Dolayısıyla bir durum ya da bir olguyu değerlendirirken sadece elimizde olan, gözle görebildiğimiz veya duyabildiğimiz verilere bağlı kalmadan bütünüyle irdeleyip anlamamız gerektiğini ve ona göre hareket etmemizi önermektedirler.

1.Kes derdê kesekî nizane, xweyê derd derdê xwe zane (Celîl & Celîl, 2018: 146).

1.Herkesin tenceresi kapalı kaynar (Aksoy, 1993: 310).

2. Baş yastığı, baş derdini bilmez (Aksoy, 1993: 183).

1.Nobody knows the weight of another's burden (Yurtbaşı, 2007: 418).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Kimse kimsenin derdini bilmez, dert sahibi derdini bilir"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen atasözünün Türkçe tercümesi ise *"Kimse, başkasının yükünün ağırlığını bilmez"*olarak yapılabilinir. Ayrıca, bu grupta her üç dilde de verilen atasözleri, Türkçe olarak verilen ikinci atasözüyle yakın anlamda olup *"Kimse kimsenin derdini bilmez"* anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. Bu atasözleri bağlamsal olarak da aynı bağlamda kullanılmıştır. Bu atasözlerine göre; bir bireyin problemi ancak bireyin kendisini etkilediğini ve yine kendisini derinden üzdüğünü ifade etmekte kullanılır. Ayrıca bu problemi yaşamayan toplumun diğer bireyleri, kayıtsız kaldığı ve empati kuramayacağını vurgulamada kullanılmaktadır.

2.1.6 Birlik ve Beraberlik

1.Yek yek e, dudo komek e (Aslan, 2006: 396).

1.Bir elin nesi var, iki elin sesi var (Aksoy, 1993: 195).

2.Üşüntü köpek mandayı paralar (Aksoy, 1993: 456).

3.Yalnız taş, duvar olmaz (Aksoy, 1993: 466).

4. Birlikten kuvvet doğar (Batur & Yavaşça, 2018: 101).

1.Two heads are better than one (Bertram & Spears, 1992: 178).

2.Union is strenght (Bertram & Spears, 1992: 179).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Bir birdir, iki birçoktur"* olarak yapabiliriz. Ayrıca İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"İki el, bir elden daha iyidir"* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Birlik güçtür/kuvvettir"*olarak yapabiliriz. Kürtçe ve İngilizce verilen atasözlerinin Türkçe karşılıkları incelendiğinde kelime anlamı ve dizilişi bakımından farklılıklar bulunmasına rağmen, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedirler. Her üç dilde de bağlamsal olarak benzer olan bu atasözleriyle, bir bireyin bir işi tek başına başaramayacağı ya da başarması vakit alacağı; ancak birden fazla kişinin bir işe girişmesi işi hem başarılı hem de hızlı kılacağı vurgulanmaktadır.

1.Xwedê derd dane, derman jî dane (Celîl & Celîl, 2018: 147).

2. Derd heye, derman jî heye (Celîl & Celîl, 2018: 147).

1.Derdini söylemeyen (saklayan) derman bulmaz (Aksoy, 1993: 235).

2. Dert gezmiş, derman beraber gezmiş (Aksoy, 1993: 236).

1.A problem shared is a problem halved (Simpson & Speake, 2007: 510)

Kürtçe verilen birinci atasözünün Türkçe çevirisi, *"Dert veren Allah, dermanını da vermiştir"* ve ikininci atasözünün Türkçe çevirisi *"Dert var, derman da var"* olarak yapılabilinir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesi ise "*Paylaşılan bir sorun yarıya indirilen bir sorundur"* olduğu, sorununu paylaşan bir bireyin rahatlayacağı ya da sorunu çözüleceği anlamında kullanılmıştır. Her üç dildeki bu atasözleri aynı bağlamda kullanılmış olup, bu atasözlerine göre; problemi ya da bir hastalığı olan birisinin, problemlerini söylememesi veya paylaşmaması durumunda çözüm bulunamayacağını vurgulamaktadır. Ancak

paylaşıldığı durumda, bir çözüm veya rahatlatma olacağını da göstermek amacıyla kullanılmaktadırlar.

2.1.7 Çok Fikirlilik/ Karmaşıklık/ Kargaşa

Yek e, jîrek e, dûdû ne, komek e; sisê ne, li hev asê ne, çar in, hev dû xwarin (Celîl & Celîl, 2018).

Horozu çok olan köyün sabahı geç olur (Yurtbaşı, 2012: 897).

Too many cooks spoil the broth (Dağpınar, 2017: 354).

Kürtçe verilen atasözünün tercümesi *"Bir kişidir, beceriklidir; iki kişidir, çoktur; üç kişidir, birbirlerine karıştılar; dörttürler, birbirlerini yediler"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesi ise *"Birçok aşçı, et suyunu bozar"* olup, bu atasözüyle birden fazla kişinin karıştığı bir işten olumlu ya da başarılı bir sonuç elde edilemeyeceği düşünülmektedir. Ayrıca bu atasözleriyle birden fazla bireyin bir işe karışması karmaşıklar getireceği vurgulanmaktadır. Her üç dildeki atasözleri incelendiğinde, bağlamsal olarak aynı anlamda kullanıldığı barizdir. Bir iş ya da bir düşüncede birçok kişinin karışması veya fikir beyan etmesi bir sonuca vardıramayacağı ya da bir çözüm bulunamayacağı bağlamında kullanılmıştır.

1.Ko agir li çiyê ket, ter û hişk tev de dişewitin (Chyet, 2003: 2).

1.Az ateş çok odunu yakar (Aksoy, 1993: 170).

2.Kurunun (arasında) yanında yaş da yanar (Aksoy, 1993: 379).

3.Yaşın yanında kuru da yanar (Aksoy, 1993: 379).

1.When the mountain catches fire, wet and dry burn together (Chyet, 2003: 2)

Kürtçe ve İngilizce verilen atasözlerin, Türkçedeki çevirisi / karşılığı *"Dağ ateş aldığında, ıslak ve kuru birlikte yanar"* olarak yapılabilinir. Türkçedeki atasözlerinde kullanılan kelimelerin, diğer iki atasözüyle yakın veya benzer

anlamda olduğundan, bu atasözleri arasında bağlamsal bir benzerlik mevcuttur. Bu bağlama göre, bir yerde bir kargaşa ve kötü durumun olduğu taktirde, kimsenin gözünün yaşına bakılmadığı hem suçlu hem suçsuz herkesin suçlu olarak algılandığı ve hak gözetilmeden herkesin yargılandığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, bu tür durumlarda bireyin kendisini ilgilendirmeyen vaziyetlerden ya da kargaşalardan uzak durulması gerektiği vurgulanmaktadır.

2.1.8 Çözüm / Neden-Sonuç

1.Bizin mir, gir vemirî (Bingöl, 2014: 39).

2.Bizin mir, şîr qedîya.

1.Yorgan gitti kavga bitti (Aksoy, 1995: 1125).

2.Öküz öldü, ortaklık ayrıldı (Yurtbaşı, 2012: 850).

1.The quilt is gone and so has the argument (Chyet, 2003).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesi *"Keçi öldü, uyuz / inat bitti"* ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesi ise *"Keçi öldü, süt bitti"* olarak yapılabilinir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Yorgan gitti, tartışma da gitti"* olacağı düşünülmekte olup Türkçe atasözleri ile hemen hemen aynı anlamda kullanılmıştır. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanlar günlük yaşamda bazı durumlar karşısında anlaşmazlıklara düşebilmektedir; ancak anlaşmazlığa yol açan durumlar ya da nedenler ortadan kaldırıldığında, anlaşmazlığın bittiği savunulmaktadır.

2.1.9 Davranış/ Huy/ Karakter

1. Dar bi terî ve tê (Glosbe, 2020).

2. Dar bi terrî ditewe (Aydoğdu, 2015: 36).

3. Dar bi terrî xwar dibe (Aydoğdu, 2015: 36).

1. *Ağaç yaş iken eğilir* (Aksoy, 1993: 119).

1. *As the twig is bent, so is the tree inclined* (Bertram & Spears, 1992: 32).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesi, Türkçe atasözü ile benzerdir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Dal büküldükçe, ağaç eğilir"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Türkçe ve Kürtçedeki atasözlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Bu bağlama göre; yaşamda bazı kritik dönemlerin olduğu ve bu kritik dönemlerde bireylere birtakım kurallar veya olguların öğretilmesi ya da alıştırılması gerektiği savunulmaktadır. Aksi takdirde, ilerleyen dönemlerde bu başarının elde edilmesi mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla, bireylere güzel davranış ya da karakterin kazandırılması hayatın belirli dönemlerinde mümkündür.

Jê keto pê keto (Aydoğdu, 2015: 77).

Armut dalının dibine düşer (Aksoy, 1993: 153).

An apple never falls far from the tree (Akgün, 2019: 12).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini*"Ondan geldi, ona gitti (benzedi)"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Bir elma asla ağaçtan uzağa düşmez"* olarak yapabiliriz. Kürtçe ve İngilizce verilen atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Türkçe atasözüne benzemediği; ancak

gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir ailedeki bireyin, ailede bulunan yakın fertlere (anne, baba, kardeş, dayı, teyze, amca vb.) benzer veya yakın özellikler gösterdiği belirtilmektedir. Ayrıca kişinin, başkasını karakterini/ davranışlarını benimsemeye ya da benzemeye çalışmasının gereksiz olduğu çünkü kendi ailevi genlerden ötürü ailedeki bireylere karakteristik açısından benzerlik göstereceğini vurgulamaktadır.

1. *Hevalen xwe min ra beje, de ez bizanim tu kî î* (Celîl & Celîl, 2018: 126).

2. *Bi pîsan ra biger têpîs bibê, bi rindan ra biger tê rind bibê* (Celîl & Celîl, 2018: 126).

1. *Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim* (Aksoy, 1993: 152).

1. *A man is known by the company he keeps* (Akgün, 2019: 6).

Kürtçe verilen birinci atasözü, Türk dilinden verilen atasözü ile tamamen aynı anlamda kullanılmıştır. Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesi *"Kötü huyluyla gezersen kötü olursun, iyi huyluyla gezersen iyi olursun"* olarak yapılabilinir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Birey, arkadaşı / dostu tarafından bilinir*" olarak yapılabilinir. Her üç dilde verilen bu atasözleri, anlam ve bağlam olarak benzerdir. Bu atasözlerine göre; oturup kalktığımız ya da gezdiğimiz arkadaşlarımız aynı zamanda bizim de kişiliğimizi yansıtmaktadır çünkü bir birey kendi karakterine en yakın arkadaşları edinmek ister. Eğer arkadaş iyi huylu ve düşünceliyse, bireyin kendisi de bu özellikleri barındırmış olur; ancak eğer bireyin arkadaşları kötü huylu ve davranışlı ise bireyin kendisi de bu kategoriye girdiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, birey kendine uygun karakterde arkadaşlar seçer.

1. *Filehê pîr, misilman nabit* (Bingöl, 2014: 103).

1. *Huylu huyundan vazgeçmez* (Aksoy, 1993: 317).

1. *You can't teach an old dog a new trick* (Dağpınar, 2017: 368).

2. *Old habits die hard* (Bertram & Spears, 1992: 133).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Yaşlı bir Hristiyan, Müslüman olmaz"* olarak, İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Yaşlı bir köpeğe yeni bir hile (numara) öğretemezsin."*ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Eski alışkanlıklar zor bırakılır"* olarak yapabiliriz. Her üç dilde verilen atasözleri kelime dizilişleri ve kelime kullanımları açısından incelendiğinde birbirlerine benzemediği ve hatta gerçek anlam açısından da birbirlerinden farklılık gösterdiği barizdir; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Kürtçe ve İngilizce atasözlerinin, Türkçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir bireyin belirli bir zaman içerisinde birtakım olguları, düşünceleri veya davranışları huy edindiği ve Dolayısıyla bunların değiştirilmesinin çok zor olduğu hatta mümkün olmadığı savunulmaktadır. Çünkü birey bunları yaşamın bir parçası haline getirmiş olup, karakteri içerisinde barındırmaktadır. Dolayısıyla, başkasının huyunu veya karakterini değiştiremeye çabalamak nafiledir, olduğu gibi kabullenmek gerekmektedir.

1. *Wî hevalî re bi rêbikeve, kû di ser te re ye* (Celîl & Celîl, 2018: 125).

2. *Lê gerîyaye tê gerîyaye, hawayê ku saq e gore lîyaq e.* (Glosbe, 2020).

1. *Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş* (Leontik, 2018: 9).

2. *İt ulur birbirini bulur* (Aksoy, 1993: 335).

1.Birds of a feather flock together (Dağpınar, 2017: 254).

2.You can judge / tell a man by the company he keeps (Dağpınar, 2017: 367).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Arkadaşlıkla yola koyulduğun kişi, senledir"* olarak yapmamız mümkün olup, Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Döndü dolaştı, kendisine göre layığını buldu"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe kelime karşılığı ise *"Aynı tüyün kuşları beraber toplanırlar"* olduğu ve İngilizce olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Bir adamı, gezdiği kişiyle yargılayabilirsin"* olarak yapabiliriz. Bu gruptaki bazı atasözleri farklı kelimeler barındırmasına rağmen hepsi aynı anlamda kullanılmış olup, Türkçe verilen atasözüyle aynı anlamdadır. Sonuç olarak, bu grupta verilen atasözleri aynı bağlamda kullanılmış olup, bu atasözlerine göre; birbirine benzer davranış ya da karakter barındıran kişilerin yan yana olması aynı işe baş koymasıdır. Ayrıca bir durumda, birbirine layık veya eşdeğer sonuçların elde edilmesinde kullanılmaktadır.

2.1.10 Değer / Kıymet/ Fırsat

Diya mirovtim lawan nayne (Hiso, 2016: 36).

Papaz her gün pilav yemez (Aksoy, 1993: 411).

Christmas come but once a year (Bertram & Spears, 1992: 47).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Bir anne sürekli erkek evlat doğurmaz"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*Noel gelir ama yılda bir kez"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir şeyin her daim aynı kalamayacağı, bazı şeylerin yaşam içerisinde zamanla değişime uğrayacağı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, günlük yaşantımızda bazı şeylerin süreklilik arz etmeyeceği ve Dolayısıyla elimizdekilerin veya yaşadığımız

anıların kıymetini ve değerini bilmemiz gerektiği savunulmuştur. Ayrıca insanların sürekli aynı olanakları ya da fırsatlara sahip olamayacağından ötürü, sahip olduklarımızın kıymetini bilmemiz gerekmektedir.

2.1.11 Dürüstlük / Doğruluk- Yalancılık

1. Çavê merivan derê, nave merivan derneyê.

1.Adamın adı çıkacağına canı çıksın. (Aksoy, 1993: 116)

2.İnsanın adı çıkmadansa canı çıkması yeğdir (hayırlıdır). (Aksoy, 1993: 326)

1.Give a dog bad name and hang him (Akgün, 2019: 36)

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini*"Adamın gözü çıksın, adı çıkmasın"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Köpeğe kötü bir isim verin ve onu asın"* olarak yapılması mümkündür. Üç dildeki atasözleri incelendiğinde birbirlerine yakın kelimeler kullanıldığı ve tamamen aynı bağlamda aynı ifadeyi vurgulamaya çalıştığı görülmektedir. Bu atasözlerine göre; birey, toplumda lekelendiğinde ismini temize çıkarması zor olduğu veya toplumun kanısını değiştirmesi oldukça zaman alacağı düşünülmektedir çünkü toplum detaylı bir araştırma yapmadan ya da görmeden sadece duyduklarına inanmaktadır. Dolayısıyla bu tür davranışlar bireyin psikolojisini bozduğu ve olumsuz sonuçlar çıkardığı göstermektedir. Sonuç olarak, kelime kullanım ve dizilişleri farklı olsa bile, bağlamsal açıdan benzerdir.

-Her pereke wî ji hawakê ye (Chyet, 2003: 14).

-Her telden çalar (Aksoy, 1995: 855).

-Every one of his feathers is of a [different] color (Apperson, 2006).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Her bir tüyü farklı bir şekildedir"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise gerçek anlamda, *"Tüylerinden her biri [farklı] renktedir"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları

incelendiğinde bu atasözleri kendi aralarında hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından yakın benzerlik göstermektedir ancak Türkçe verilen atasözü; kelime ve gerçek anlam bakımından yakın benzerlik göstermemektedir. Gerçek anlamda benzerlik ve farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; toplumda birtakım insanların şahsi kişiliklerini koruyamadığı ve iletişime girdiği kişinin düşünce ve hareketlerine göre davranışlar sergilediği vurgulanmaktadır. Bu atasözleriyle istenilen, bireylerin dürüst olması ve her daim kendilerine has davranışlarının sergilenmesi gerektiğidir.

Du sere çê naçine ser be'lgîkî (Chyet, 2003: 117).

İki cambaz bir ipte oynamaz (Aksoy, 1993: 321).

If two ride on a horse, one must ride behind (Bertram & Spears, 1992: 93).

Kürtçe verilen atasözlerinin Türkçe tercümesini "*İki iyi baş bir yastıkta durmaz/ dinlenemez"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Eğer bir atı iki kişi sürerse, biri arkdan sürmeli"* olarak yapılması mümkündür. Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe ve İngilizce atasözleri birbirinden farkı kelimeler ve anlamlar içermesine rağmen birbirlerine yakın ya da benzer bağlamlara sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca bu gruptaki Kürtçe ve İngilizce atasözlerinin, Türkçe verilen atasözüyle aynı kelimeleri ve aynı gerçek anlamları taşımadığı ancak; aynı konu bağlamında olması mümkündür. Bu bağlama göre; bir işte iki kurnaz ya da iki hilekâr kişinin bulunduğu durumlarda, bu işin çözülmesi ve sonuçlanmasının mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. Çünkü bu bireyler, dürüst olmayacakları için birbirlerini kandırma peşinde olacaktırlar.

Ê ku derdê wî hebe xwe ditîzikîne (Glosbe, 2020).

Al kaşağıyı gir ahıra, yarası olan gocunur (Aksoy, 1993: 137).

If the caps fit, wear it (Akgün, 2019: 46).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Derdi olan, kendisini gösterir"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Şapkalar/Kapaklar uyarsa, takın"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde İngilizce atasözünün hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Türkçe ve Kürtçe atasözlerine benzemediği; ancak Kürtçe atasözünün Türkçe verilen atasözüyle hem kelime kullanımı hem de gerçek anlamda Kürtçe atasözüne yakın bir benzerlik göstermektedir. Kelime veya anlam bakımından farklılık ya da benzerlik göstermelerinin yanı sıra, bu atasözleri bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir toplumda bazı durumlarda yanlış yapanlar ya da sorumluluklarını yerine getirmeyen bireyler bunları gizlemek ister; ancak bir takım sorgu veya yaptırımlar karşısında kendilerini çok açık bir şekilde gösterirler ve ona göre yaptırım yapılması gerektiği savunulur.

1. Fira mirîşkê heta kadînê ye (Oncu, 2014: 240)

2. Lawkê derewîn, carekê dixwe firavîn (Bingöl, 2014: 196).

1. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar (Aksoy, 1993: 465).

1. Cheats never prosper (Akgün, 2019: 22).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Tavuğun uçması, samanlığa kadardır"* ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Yalancı genç bir kez yemek yer"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Hileler asla başaramaz"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde bu atasözlerinin hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık

gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; kişi yalan söylediğinde, hile yaptığında veya birisini dolandırdığında, bu kötü durumların sonsuza dek devam etmeyeceğini er ya da geç yapılan bu yanlış davranışların gün yüzüne çıkacağını vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, bireylerin toplumda hoş görülmeyen yalan, hile ve dolandırıcılık gibi durumlardan uzak durulması hususunda telkinlerde bulunmaktadır.

2.1.12 Gizlilik/ Saklılık

Nok di devê (wî) de şil nebûn (Glosbe, 2020).

Sağır sultan bile duydu (Yurtbaşı, 2012: 978).

Let the cat out of the bag (Bertram & Spears, 1992: 110).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ağzında nohut ıslanmaz"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Kediyi çantadan çıkarmak"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde İngilizce atasözünün hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Türkçe atasözüne benzemediği; ancak Kürtçe atasözünün Türkçe verilen birinci atasözüyle hem kelime kullanımı hem de gerçek anlamda yakın bir benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kelime veya anlam bakımından farklılık ya da benzerlik göstermelerinin yanı sıra, bu atasözleri bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bazı bireyler, sır saklamada oldukça kötü oldukları, kendilerini anlatılan gizli bir olayı ya da durumu hemen başkalarına yetiştirirler veya duyurturlar. Bu tür kişilere her şeyin anlatılmasının doğru olunmadığı, aksi takdirde problemlerin ortaya çıkacağından ötürü daha dikkatli olunması gerektiği vurgulanmıştır.

Xebera tehl zû digere (Bingöl, 2014: 310).

Kara haber tez ulaşır (Yurtbaşı, 2012: 847).

Bad news travels fast (Bertram & Spears, 1992: 35).

Kürtçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Türkçe karşılıkları "*Acı /kötü haber tez duyulur/yayılır"* olarak yapılması mümkün olup, bu atasözlerinin Türkçede verilen atasözüyle aynı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu atasözleri; hem kelime kullanımı hem de gerçek anlamda yakın bir benzerlik gösterdiği gibi konu bağlamında da benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre; toplum içerisinde bulunan kötü bir haberin çok çabuk yayıldığı, başkalarının üzülmesi engellenmeye çalışılsa bile bunun mümkün olmadığı ve kötü haberin gizli tutulamayacağı vurgulanmaktadır.

2.1.13 Güven/ Umut

1.Hêvî ji Xwedê nayê birîn (Aslan, 2006: 204).

2.Hêvî taştêye mirovên neçar e (Oncu, 2014: 323).

1.Allah'tan umut kesilmez (Aksoy, 1993: 140).

2. Umut, fakirin (garibin) ekmeğidir (Aksoy, 1993: 453).

1.Hope springs eternal (in the human breast) (Bertram & Spears, 1992: 89).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini, Türkçe verilen atasözüyle aynı anlamda olup *"Allah'tan umut kesilmez"* ve Kürtçe olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Umut, fakirin ekmeğidir"* olup Türkçe olarak verilen ikinci atasözüyle aynı olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Umut sonsuz hüküm sürer (insanın göğsünde)"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce olarak verilen bu atasözünün, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Kürtçe ve Türkçe atasözlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler

göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların günlük hayatta birtakım problemlerle veya zorluklarla karşılaştığı; ancak bu zorluk ya da problemlere karşın kötümser olunmaması ve asla umudun kapılmaması gerektiği savunulmuştur. Allah, kuluna her daim yardım ettiği ve Dolayısıyla sabırlı olması gerektiği savunulmaktadır.

Bi werîsê xelqê danekeve bîrê (Oncu, 2014: 63).

Onun ipiyle kuyuya inilmez (Amanova & Aminova, 2014: 172).

It is not wise to go down a well on another's rope (Bertram & Spears, 1992).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini,Türkçe atasözüyle birebir aynı anlamda olduğu ve aynı kelimelerle kullanıldığı barizdir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise*"Başkasının ipiyle kuyuya inmek akıllıca değildir"* olarak yapabiliriz. Üç dildeki bu atasözleri, kelime bakımından hemen hemen aynı kelimeleri barındırmasının yanı sıra, aynı bağlamda da kullanılmıştır. Bu atasözlerine göre, kimseye kolaylıkla güvenilmeyeceği ya da kimsenin çizdiği bir yolda güvenle ve rahat bir şekilde ilerlemenin her açıdan mantıklı olmadığını, bu yüzden bireylerin kendi çözümlerinin de olması gerektiğini savunmaktadır.

2.1.14 Hoşgörülük / Kibarlık/ Tatlı Dillilik

Birîna xeberan ji ya birîna şûr xerabtir e (Mazî, 2018: 114).

Bıçak yarası geçer (onulur), dil yarası geçmez (onulmaz) (Aksoy, 1993: 189).

All is over but the shouting (Apperson, 2006).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Dil yarası, bıçak yarasından daha kötüdür"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Bağırmak dışında her şey biter"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen

atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir insana verilen maddi yara ya da zarar zamanla iyi olur ve geçer; ancak sözel olarak birisinin ruhuna işlenen sözler, kişiye ömür boyu bir yara ya da iz bırakmaktadır. Kötü sözlerden etkilen birey, her an ya da her durumda bu sözleri hatırlar ve üzüntüsü daha da derinleşir.

Çîya bi çîya nakevin, lê çav lî çavan dikevin (Oncu, 2014: 116).

Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur (Aksoy, 1993: 227).

Friends may meet but mountains never greet (Akgün, 2019: 34).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Dağ dağa kavuşmaz; ama göz göze değer"* olup, İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Dostlar görüşebilir/buluşabilir ancak dağlar asla selamlamazlar"* dir. Bu grupta yer alan atasözleri incelendiğinde, verilen atasözlerinin yakın anlamları içeren kelimeleri kapsadığı ve kelime seçiminde benzerlikler olduğu "dağ" ve "insan" gibi barizdir. Dolayısıyla her üç dilde yer alan atasözlerinin gerçek anlama yakın verilen kolilemelerin kullanılmasının yanı sıra, üçüsü de bağlamsal olarak aynı anlama gelmektedir. Bu atasözleriyle, toplumda bireylerin birbirlerine karşı hoşgörülü ve nazik olmaları gerektiği, kırgınlık veya küslük olduğu taktirde bile elbet insanların sosyal toplum içerisinde bir gün karşılaşacağını vurgulamaktadır. Dolayısıyla insanların ilişkilerinde düzgün ve makul davranılması gerektiği her üç dildeki atasözleri ile vurgulanmaktadır.

Hat ji newalê, bû xwediyê malê (Aydoğdu, 2015: 65 & Bingöl, 2014: 122).

Dağdan gelen bağdakini kovar (Memmedli, 2015: 141).

For an upstart to come in and try to oust the old-timers (Apperson, 2006).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Dereden gelmiş evi sahiplenmiş"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Yukardan aşağı inen, eskileri yerinden etmeye çabalar"* olarak yapılması mümkündür. Türkçedeki atasözüyle aynı kelimeleri barındırmayan bu atasözleri, bağlamsal olarak aynı koşullar için kullanılmaktadır. Her üç dilde de yazılan

atasözleri mecazi anlamda kullanılmıştır. Yazılan bu atasözleri, bir işe, bir mekâna ya da bir mevki ye sonradan gelen birinin, orda geçmişi ya da deneyimleri bulunan biriyi hiçe sayması hor görmesi ve kendisinin bu hususta daya deneyimli veya bilgili olduğunu gösterme çabası bağlamlarında kullanılmaktadır. Bu bağlam üç dildeki atasözleri için aynıdır.

1. *Gotinên xerab wekî giyayê kûvî ne, neyên avdan jî hêşîn dibin* (Oncu, 2014: 270).

1. Kötü söyleme eşin, ağı katar aşına (Aksoy, 1993: 375).

2. Kötü söz insanı dininden çıkarır (Aksoy, 1993: 375).

1. *Bad words find bad acceptance* (Apperson, 2006: 32).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Kötü söz yabani ot gibidir, sulanmazsa da yetişir"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen atasözününgerçek anlamda Türkçe tercümesinin ise *"Kötü sözler kötü kabul görülür"* olarak yapılması mümkün olup Türkçe ve İngilizce atasözleri kullanılan kelime açısından biraz benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla Kürtçe atasözü hem anlamsal hem de kelime kullanımı açısından diğer atasözlerine benzememesine rağmen, bu atasözleri bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir toplulukta, birisini küçümsemek ya da hor görmek yanlış bir davranış olduğu ve karşımızdaki kişiyi inciteceğinden, doğru ve güzel sözlerin kullanılması gerektiği savunulmaktadır. Bireyler, toplumda hoşgörü çerçevesinde güzel ve doğru sözlerin kullanması gerektiği vurgulanmaktadır. Çünkü kötü sözler acıdır ve dikkat edilmediği taktirde her daim yayılır, alışkanlık haline gelip olumsuz sonuçlara da yol açabilir.

1. Bi zimanê xwe maran ji qûlan derdixe (Celîl & Celîl, 2018: 180).

2. Gotina xweş bihara dilan e (Aslan, 2006: 178).

3. Gotinên xweş şadbûna dilan e (Oncu, 2014: 271).

4. Gotina xweş ji qulê dikşîne marê reş (Aslan, 2006: 178).

5. Gotina xweş, xweş e, gotina ne xweş, kula reş e (Aslan, 2006: 178).

6. Zimanê şêrîn, pîvaza tûj wek hingiv dike (Aslan, 2006: 404).

1. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır (Aksoy, 1993: 444).

2. Tatlı söz can azığı, acı söz baş kazığ. (Aksoy, 1993: 444).

1. Fair / soft words break no bones (Yurtbaşı, 2007: 301).

2. Good words are worth much, and cost little (Yurtbaşı, 2007: 317).

Kürtçe verilen atasözünün birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Diliyle yılanları deliğinden çıkarır"*, Kürtçe olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Güzel söz, kalbin baharıdır",* üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini "*Güzel sözler, kalbin ruhudur / şahıdır"*, dördüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"Güzel söz, siyah yılanı deliğinden çeker"*,beşinci atasözünün Türkçe tercümesini*"Güzel söz, güzeldir, güzel olmayan söz ise kara derttir"* ve altıncı atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Tatlı dil, acı soğanı bal gibi yapar"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*Adil / yumuşak kelimeler kalp kırmaz"* olarak yapılması mümkün olup, bireylerin doğru sözler kullandıklarında kırıcı olmadıkları vurgulanmıştır. İngilizce ikinci atasözünün karşılığı ise *"İyi sözler çok değerlidir ve maliyeti düşüktür"* olarak tercüme edilmekte olup güzel sözlerin her daim herhangi bir maliyet ödemeden söylenebileceği ve iletişimi akıcı kılacağı vurgulanmaktadır. Kürtçedeki atasözünün, İngilizce ve Türkçedekilerle kısmen farklı olmasına rağmen, üç dildeki atasözleri aynı bağlamda kullanılmakta olup, güzel ve doğru sözlerin kullanılması gönül alıcı ve okşayıcı olduğundan kişi arasındaki iletişimi geliştirip inadı kırdığı, mutluluğu sağladığı düşünülmektedir.

2.1.15 İğneleme/ İma Etme/ Şevkini Kırma

-*Se diewte, kerwan diçe* (Chyet, 2003: 183).

-*It ürür, kervan yürür* (Aksoy, 1993: 335).

-*The moon doesn't heed the barking of the dog* (Yurtbaşı, 2007: 484).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesi, Türkçe verilen atasözüyle aynı anlamda olup *"İt ürür, kervan yürür"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise, *"Ay köpeklerin havlamasına kulak asmıyor"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce olarak verilen bu atasözünün, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Kürtçe ve Türkçe atasözlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bazı insanların sürekli problemler çıkardığı ve başkalarının başarılarına engel olmaya çalıştıkları vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, başarılı bireylerin, her daim bildiklerinden şaşmamaları gerektiği ve yoluna devam etmeleri gerekmektedir çünkü onları her daim engellemek isteyenler olacaktır.

Keçê ez ji te re dibêjim, bûkê tu fêm bike (Kızıl, 2018: 586).

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla (Aksoy, 1995: 933).

Beating one to frighten another (Apperson, 2006).

Kürtçe verilen atasözü, Türkçe verilen atasözü ile anlam bakımından birebir olduğu ve Türkçe tercümesini da Türkçe atasözüyle aynı olup"*Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla"* olduğu barizdir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Birini korkutmak için dövmek"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözü kelime dizilişi ve anlamı bakımından diğer atasözlerinde farklı olmasına rağmen bağlamsal olarak aynı anlamda kullanılmıştır. Aynı bağlamda kullanılan bu atasözleri; bir şeyi, birine direk olarak değil de dolaylı olarak başkası üzerinden söylemek ya da ima etmek anlamında kullanılmaktadır.

2.1.16 İnatçılık

Kûçikê reş sipî nabe (Aydoğdu, 2015: 89).

Huylu huyundan vazgeçmez (Aksoy, 1993: 317).

A leopard can't change his spots (Bertram & Spears, 1992: 9).

Kürtçe verilen atasözünün karşılığı *"Siyah köpek, beyaz olamaz"* olup, İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Bir leopar beneklerini değiştiremez"* dir. Kürtçe atasözü incelendiğinde, bu grupta verilen diğer atasözleriyle aynı anlamları içeren kelimeleri kapsamadığı; ancak aynı bağlamda kullanıldığı barizdir. Her üç dilde yer alan atasözlerinin Türkçe anlamda gerçek anlamlı olarak verilen atasözü ile bağlamsal olarak aynı anlamı taşıdığı ve bir toplumda bir bireyin bir davranışını asla değiştiremeyeceği, sürekli aynı şekilde davranacağını ifade etmekte kullanıldığını göstermektedir.

2.1.17 İyilik-Kötülük

Qencî qenciyê nas dike (Mazî, 2018: 335).

İyilik yap, denize at. Balık bilmezse Halik bilir (Yurtbaşı, 2012: 831).

Do good if you expect to receive it (Yurtbaşı, 2007: 280).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"İyilik, iyiliği tanır "* olduğu olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*İyilik umuyorsan iyilik et"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce ve Kürtçedeki iyilik ile ilgili bu atasözlerinde toplumda yardımlaşmayı insanlar arasında yaygınlaştırmamız gerektiği ve yaptığımız iyilikleri gösteriş içinde değil, gizli bir biçimde yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu atasözleri, Türkçe atasözü ile benzer olup aynı bağlamda kullanıldığı barizdir; ancak Türkçedeki atasözünde ek detaylandırmalar yapılmıştır. Türkçedeki atasözüne göre, karşılık ve gösteriş beklenmeden iyilik yapılması gerektiği, iyilik yaptığınız kişi bu iyiliği bilmezse dahi, Allah'ın bildiği ve bu da bir iç rahatlık getirdiği vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, her üç dildeki atasözleri aynı bağlamda kullanıldığı ve iyilik yapılması hususunda ödün verilmemesi ve davranış haline getirilmesi belirtilmektedir.

1. Tu çi biçînî, tê wî hilînî (Mazî, 2018: 371).

2. Te çi dani beroşê, tê wi bixwi (Chyet, 2003: 43).

3. Te çi kir beroşa xwe, dê ew were kevçiyê te (Oncu, 2014: 630).

4. Te çi çand tê wî biçinî (Oncu, 2014: 630).

5. Tu çi bikî kewarê, ew jî wê were xwarê (Aydoğdu, 2015: 111).

1. Eken biçer, konan göçer (Aksoy, 1993: 258).

2. Herkes ne ederse kendine eder (Aksoy, 1993: 311).

3. İyilik eden iyilik bulur (Aksoy, 1993: 336).

4. Ne ekersen onu biçersin (Aksoy, 1993: 395).

5. Ne doğrarsan aşına, o çıkar karşına (kaşığına) (Aksoy, 1993: 395).

6. Kazanına ne korsan çömçende o çıkar (Aksoy, 1993: 352).

1.As you sow, so you shall reap (Bertram & Spears, 1992: 34).

2.Garbage in, garbage out (Bertram & Spears, 1992: 73).

Kürtçe atasözleri grubunda birinci atasözünün Türkçe tercümesini,*"ne ekersen onu biçersin",* ikinci atasözünün Türkçe tercümesini "*Tencereye ne bırakırsan, onu yersin"*, üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini *" Tencerene ne bırakırsan, kaşığına o gelir"*, dördüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"ne dikersen, onu biçersin"* ve beşinci atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Ambara ne koysan, onu bulursun"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini, Türkçe verilen birinci atasözüyle aynı olarak ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Çöp girerse, çöp çıkar"* olarak yapabiliriz. Her üç dilde de verilen atasözleri kelime olarak yakın benzerlik göstermesinin yanı sıra, bağlamsal olarak da benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla Her üç dilde de aynı bağlamda ve aynı anlamda benzerlik gösteren bu atasözlerine göre; birey bir toplumda ya da

gündelik yaşamında yaptığı davranışlarından sorumlu olup sonuçlarına katlanması gerektiğini ifade etmektedir. Başka bir deyişle, bugün yaptıklarımız, ilerde yaşamımızda olumlu veya olumsuz dönütler oluşturabildiğinde, her türlü davranışımızda dikkatli olmamız gerekmektedir.

2.1.18 Kadın-Erkek

Şêr, şêr e, çi jin e, çi mêr e (Aslan, 2006: 357).

Aslan aslandir; ha dişi, ha erkek (Bingöl, 2014: 287).

It makes no difference for me (Bertram & Spears, 1992).

Kürtçe kökenli olduğu düşünülen bu atasözünün Türkçe ve Kürtçe karşılıkları bire bir aynıdır. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Benim için fark etmez "olarak* çevirisi yapılmaktadır Dolayısıyla İngilizce verilen atasözü hem kelime hem de kelime dizilişi bakımından diğer atasözlerinden tamamen farklı durmaktadır. İngilizce olarak verilen bu atasözü tam olarak gerçek anlamı yansıtırken, Türkçe ve Kürtçe olarak aynı kelimelerin farklı dillerde kullanımıyla oluşturulan bu atasözleri mecaz anlamda verilmiştir. Ayrıca Kürtçe bu atasözünün tarihçesi ve gelişim hakkında Karataş (2016) şöyle bilgiler vermektedir; *Bir "kilam'da" (halk türküsünde) Mustafa Bey isminde bir erkek ile Adula isimli kızının hikâyesi anlatılır. Mustafa beye bağlı topraklarda su kıtlığı yaşanır. Dereleri, gölleri kurumuş, kuyulardaki su ise bitmiştir. Bey'in bütün hayvanları, günlerce susuz kaldıklarından hepsinin telef olmak tehlikesi boy gösterir. Tek bir ihtimal vardır, o da Mevali beyi Şerif Bey'in topraklarında bulunan kuyudan su almaktır. Ne var ki, Mustafa Bey'in adamlarından hiç kimse, Şerif Bey'in kuyusundan su almaya cesaret edememektedir. Tartışmalar, bağrışmalar üzerine durumu öğrenen Bey'in kızı Adula, Şerif Bey'in topraklarına gitmek ister, bunun için babasından izin ister. Babası Adula'nın isteğini kabul etmez, çünkü insanların, "bakın, korkularından erkeklerini değil de kadınlarını gönderdi" demelerinden çekindiğini söyler. Adula, işte bu meşhur atasözüyle babasına itiraz eder: "Şêr şêr e, çi jin, çi mêr e".* Sonuç olarak her üç atasözü de aynı bağlamda kullanılmış olup bağlamsal benzerlik göstermektedir. Bu atasözleri, birinin güçlü ya da zayıf olmasında, başarılı veya başarısız olmasında cinsiyet ayrımı yapılmaması gerektiğini; başarı, güç, ahlak vb.

hususların bireysel olduğu ancak cinsiyet ile alakası olmadığı vurgulanmaya çalışılmıştır.

1. Avahiya malan di destê jinê de ye (Karataş, 2016: 7).

2. Jin serê mêr radike jî, serê mêr ditewîne jî (Celîl & Celîl, 2018: 103).

3. Jin serê meran radike û datîne jî (Hiso, 2016: 52).

4. Jin malê dikin mal (Hiso, 2016:52).

5. Jin stûna malê ye (Hiso, 2016: 52).

6. Jina baş jin e, jina xerab jan e (Hiso, 2016: 52)

7. Jina baş jiyan e (Hiso, 2016: 52).

8. Jina ne qenc, heriyek sar e (Hiso, 2016: 52)

9. Jina xerab wekî sola teng e (Hiso, 2016: 53)

10. Jin mêra jî radikin, mêra jî hinda dikin (Celîl & Celîl, 2018: 103).

11. Jina xirab berde, mêrê xirab derd e(Celîl & Celîl, 2018: 103).

1. Yuvayı dişi kuş kurar (Aksoy, 1993: 480).

2. Eti ciğer eden de avrat, ciğeri et eden de (Aksoy, 1993: 276).

3. Kadın var arpa ununu aş eder, kadın var buğday ununu keş eder (Aksoy, 1993: 340).

1. *Men make houses, women make nests* (Bertram & Spears, 1992: 120).

Bu grupta kadının ailedeki rolü veya evdeki durumu ile ilgili atasözleri araştırılmıştır. Öncelikle kadının evdeki rolü, durumu veya işlevi ile ilgli Kürtçede birçok atasözü mevcuttur. Bu grupta yalnızca birkaç tanesine değinilmiş olup, Kürtçe verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini "*Evin imarı kadının elindedir.",* ikinci ve üçüncü atasözlerinin Türkçe karşılıkları birbirlerine yakın

anlamda olup *“ Kadın, erkeğin başını kaldırır da indirir de”*‘dir, dördüncünün Türkçe tercümesini *“Kadın, evi ev yapar”*, beşincinin Türkçe tercümesini *“ Kadın, evin direğidir”*, altıncının Türkçe tercümesini *” İyi kadın, kadındır; kötü kadın, acıdır”*, yedincinin Türkçe tercümesini *“ İyi kadın, hayattır”*, sekizincinin Türkçe tercümesini *“Başarılı olmayan kadın, soğuk bir topraktır”*,dokuzuncunun Türkçe tercümesini *“Kötü eş/kadın, dar bir ayakkabı gibidir”*, onuncunun Türkçe tercümesini “*Kadın, erkeği şahlandırır da kaybettirir de*” ve on birincinin Türkçe tercümesini ise *“Kötü kadını/eşi bırak, kötü koca derttir”* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin *“Erkekler evi kurar, kadınlar yuvayı kurar”* olarak yapılması mümkündür. Kürtçe ve Türkçe atasözleri kelime dizilişi ve anlam bakımından, İngilizce atasözünden farklılık göstermesine rağmen her üç dilde verilen bu atasözleri bağlamsal olarak aynı bağlamda kullanılmıştır. Bu bağlama göre; erkek dışardaki işler ile uğraşır, erkek çalışır eve para getirir; ancak evin içindeki düzen, yönetim, mutluluk ve huzur kadındadır. Eğer kadın evde huzur, mutluluk sağlayamazsa ve tutumlu olamazsa evdeki düzeni sağlayamamış olur. Ayrıca bir evdeki kadın elindeki imkânları kullanıp daha mutlu ve güzel günlere hazırlık yapabilirken, bazıları ise bu imkanları değerlendirmez ve hayatı mutsuz hale getirirler.

2.1.19 Kahramanlık /Cesaret/ Güç -Korkaklık

1. Destê tu nikarî gez bikî, maç bike (Oncu, 2014: 153).

1. Bükemediğin (ısıramadığın) eli öp, başına koy (Aksoy, 1993: 208)

2. Dibini göremiyorsan dalma (Yurtbaşı, 2007: 360).

1. If you can’t beat them, join them (Bertram & Spears, 1992: 94).

2. Many kiss the hand they wish to cut off (Yurtbaşı, 2007: 399).

3. If you cannot bite, never how your teeth (Yurtbaşı, 2007: 360).

Kürtçe olarak da verilen atasözünün Türkçe tercümesini *“Isıramayacağın eli öp”*, İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *“Eğer*

onları yenemiyorsan/ vuramıyorsan, onlara katıl", ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Birçoğu kesmek istedikleri eli öper"* ve üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"eğer ısaramazsan, asla dişlerini gösterme"* olarak yapabiliriz. Kürtçe verilen atasözü, Türkçe olarak verilen birinci atasözü ile hemen hemen aynı kelimelerden oluşup aynı anlama da gelmektedir. İngilizce verilen atasözlerinde; Türkçe tercümesininda farklı kelimeler tercih edilmiş olunmasına rağmen bağlamsal olarak aynı anlamda kullanılmıştır. Dolayısıyla, her üç dilde verilen atasözleri aynı bağlamda kullanılmış olup, kişinin yenemeyeceği biriyle mücadele edemeyeceği, dediklerini yapman şahsi varlığını sürdürmen ya da bilmediğin bir şeyde bilgiçlik taslamanın gereksiz olduğu vurgulamaktadır.

1. *Kûçikê di ewte gez nake* (Celîl & Celîl, 2018).

1. *Çok havlayan köpek ısırmaz* (Mutlu, 2016: 258).

2. *Boş teneke çok ses çıkarır* (Mutlu, 2016: 258).

2.*Isıracak köpek dişini göstermez* (Yurtbaşı, 2012: 702).

1. *Barking dog never bites* (Akgün, 2019: 14).

2. *Barking dog seldom bites* (Akgün, 2019: 14).

Bu grupta verilen Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Havlayan köpek ısırmaz"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini *"Havlayan köpek asla ısırmaz"* ve ikinicinin Türkçe tercümesini ise *"Havlayan köpek nadiren ısırır"* olarak yapabiliriz. Üç dildeki bu atasözleri hem kelime olarak hem de bağlamsal olarak aynı anlamda kullanılmaktadır. Bu bağlama göre; bazı bireyler sürekli bağırıp çağırırlar veya kendilerini sinirli gösterip saldırıya geçeceğini göstermeye çalışırlar ancak bu bireylerin sadece bağırıp çağırabildiği, saldırıya geçemeyeceği Dolayısıyla bu tür kişilerden korkmaya gerek olunmadığı vurgulanmaktadır. Bu tür bireylerle karşılaştığımız taktirde, cesur olmamız gerektiği ve kendimizi ona göre koordine etmemiz gerektiği savunulmuştur.

1. Her kes di mala xwe de mêr e, yan rovî ye, yan şêr e (Celîl & Celîl, 2018).

2. Her dîk axayê sergoyê xwe ye (Bingöl, 2014: 133).

3. Her kes li ber derê xwe şêr e (Bingöl, 2014: 136).

4. Her kes li ber deriyê xwe egîd e (Oncu, 2014).

5. Her kes di tixûbê xwe de şêr e (Aslan, 2006: 191).

1.Her horoz kendi çöplüğünde öter (Aksoy, 1993: 308).

1.An man's home is his castle (Mieder, 2004: 27).

Bu grupta; Kürtçe verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini *"Her birey kendi evinde ya efendidir ya kurttur ya da aslandır",* ikincisinin Türkçe tercümesini *"Her horoz kendi çöplüğünün ağasıdır.",*üçüncünün Türkçe tercümesini"*Herkes kendi evinin önünde aslan kesilir",* dördüncünün Türkçe tercümesini *"Herkes kendi kapısında yiğittir / kahramandır"* ve beşincinin Türkçe tercümesini ise *"Herkes kendi sınırlarında aslandır"* olarak yapmamız mümkün olup, birey kendi mekânında söz sahibi olduğu vurgulanmaktadır. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Bir adamın evi, kalesidir"* olarak yapmamız mümkün olup, bu dildeki atasözü ile bireyin evi kendi kalesi olduğu ve bu kalede kral da kendisi olduğundan tüm söz ve yetkisinin kendisinde olduğu vurgulanmaktadır. Bu atasözleri, Türkçedeki atasözü ile karşılaştırıldığında farklı kelime dizilişleri ve grupları kullanılmasına rağmen, her üç dildeki atasözlerinin aynı bağlamda kullanılmıştır. Tüm atasözlerinde her bireyin yaşadığı çevrede ya da ortamda bilindiği ve söz sahibi olduğu vurgulanmaya çalışılmaktadır.

2.1.20 Kararsızlık

1.Hevraz tûkim- simêle, berjêr tûkim- rûye (Cheyt, 2003: 245).

1.Yukarı tükürsen bıyık aşağı tükürsen sakal (Aksoy, 1995: 1126).

1.Between the devil and the deep blue sea (Bertram & Spears, 1992: 38)

2.Between a rock and a hard place (Bertram & Spears, 1992: 38).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesi, Türkçe verilen atasözüyle aynı anlamda olup *"Yukarı tükürsen bıyık aşağı tükürsen sakal"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesinin *"Şeytan ve masmavi deniz arasında"* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesinin *"Kaya ve sert bir yer arasında"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce verilen atasözlerinin Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Kürtçe ve Türkçe atasözlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir bireyin ya da bir zümrenin çok zor bir durum ya da olay karşısında ne yapacaklarını bilmemesi, verecekleri kararın ya zarara ya da ziyana uğratacağından dolayı şaşkın durumda olmalarıdır. Yani bir konuda bir sonuca ya da karara varamama durumudur.

2.1.21 Kısmet/Kader/Nasip/Şans/Talih

1. Qismet heye boy navê Xwedê ye (Celîl & Celîl, 2018: 142).

2. Hemû kes risqê xwe dixwe (Celîl & Celîl, 2018: 142).

3. Li ber avê be, risq li Xwedê be (Celîl & Celîl, 2018: 142).

4. Risqê gurê kor Xwedê dighîne (Celîl & Celîl, 2018: 145).

5. Risqê gurê kor tê ber dêrî. (Celîl & Celîl, 2018: 145).

1. Allah kulunu kısmeti ile yaratır (Aksoy, 1993: 139).

2. Baykuşun kısmeti ayağına gelir (Aksoy, 1993: 183).

3. Kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar (Aksoy, 1993: 361).

4. Kısmet ise gelir Hint'ten Yemen'den, kısmet değilse ne gelir elden? (Aksoy, 1993: 361).

5. Her kaşığın kısmeti bir olmaz (Aksoy, 1993: 308).

1. *It is better to be born lucky than rich* (Bertram & Spears, 1992: 97)

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Kısmet vardır, Allah'ın adı içindir"*, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Herkes kendi rızkını yer"*, üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"Suyun yanında ol, rızık Allah'tandır"*, dördüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"Kör kurdun rızkını, Allah gönderir"* ve beşinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Kör kurdun rızkı, kapısına gelir"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Zengin olmaktansa şanslı doğmak daha iyidir"* olarak yapabiliriz. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; birey, yaşamında ne kadar çabalarsa çabalasın, ne kadar gayret gösterirse göstersin kısmetinin ötesine gidemeyeceği vurgulanmaktadır çünkü Allah, herkesi kısmetiyle yaratmıştır ve dolayısıyla kimseyi aç ya da ortada bırakmadığı vurgulanmaktadır. Bu yüzden, dünya hayatında kısmetli veya şanslı olmak önemli bir olgu olduğu belirtilmektedir.

2.1.22 Kötüleştirme / Kışkırtma/ Öfkelendirme/Sinirlendirme

1. Bila navê mirina merivan derkeve, navê xirabiya merivan dernekeve (Aslan, 2006: 71).

1. *Adamın adı çıkacağına canı çıksın* (Aksoy, 1993: 116).

1. An ill wound is cured, not an ill name (Yurtbaşı, 2007: 9).

2. Reputation is a jewel whose loss cannot be repaired (Yurtbaşı, 2007: 9).

3. Once a priest, always a priest (Simpson & Speake, 2007: 377).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Adamın ölüm haberi çıksın; ama adı kötüye çıkmasın"*olup, İngilizce verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini*"Kötü bir isim değil, kötü bir yara iyileştirilir",* ikincisinin Türkçe tercümesini *"İtibar, kaybı tamir edilemeyen bir mücevherdir"* ve üçüncüsünü ise *"Bir zamanlar rahip, her zaman bir rahip"* olarak yapabiliriz. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde; Kürtçe ile Türkçe atasözleri birbirlerine yakın kelimeler kullanırken, İngilizce atasözünde kullanılan kelimeler tamamen farklıdır; ancak hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemeyen bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir toplumda birisinin adı karalanırsa veya birisi kötü gösterilirse, sürekli bu şekilde devam edeceği ve kolay kolay kişinin aklanamadığı vurgulanmakta olup, kişi kendisinin kötülenmesindense, ölmeyi tercih etmektedir.

1. *Berî kirin herî* (Glosbe, 2020).

1. Bir çuval inciri berbat etmek (Aksoy, 1995: 644).

2. *Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü* (Aksoy, 1993: 113).

1. *To upset one's apple-car* (Akgün,2019: 80).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ovayı çamurlaştırdılar"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Elma*

satıcısının arabasını devirmek" olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Kürtçe ve İngilizce atasözlerinin, Türkçe verilenlerle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir is ya da durum sorunsuz bir şekilde düzgün ve yolunda giderken, başkasının daha iyiye götürme umuduyla müdahale edip belirtilen işi ya da durumu daha da kötüleştirmesi bağlamında kullanılmıştır.

1. Devê hirçê nagihîje seva, divê, "T'el e." (Celîl & Celîl, 2018: 235).

2. Devê rovî nedigehîşt tirî, got: "mîrato, çi qas tirş e." (Bingöl, 2014: 66).

3.Devê rovî nagihîje tirî dibêje: "Bila xêra dê u bavê min be." (Mazî, 2018: 144).

1. Kedi ulaşamadığı ciğere mundar der (Yurtbaşı, 2012: 658).

1. Calling sour grapes (Mieder &Dundes, 1994).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Ayının ağzı elmaya ulaşamadı ve "Elma acıdır" dedi"*, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini*"Ağzı üzüme yetişemeyen tilki üzüme "ekşidir" der"* ve üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Ağzı üzüme yetişemeyen tilki ; "anne ve babamın hayrı olsun" der"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Ekşi üzümü çağırmak/ anımsatmak"* olarak yapabiliriz. Kürtçe ve İngilizce verilen atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde bu atasözlerinin hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla, bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe

verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; kişi elde edemediği ya da başaramadığı bir şey için istemediğini veya işine yaramayacağını imasını vererek, istediği iş veya nesne için karalama veya kötüleme yapmaya başlayabileceğini vurgulamaktadır.

1. Hêrs tê çav reş dibe, hêrs diçe rû reş dibe (Aslan, 2006: 204).

2. Kela hêrsê, kefa sabûnê ye (Aslan, 2006: 232).

3. Merivê bi hêrs rabû, ê bi zirar rûne (Celîl & Celîl, 2018: 152)

1. Öfkeyle kalkan zararla oturur (Yurtbaşı, 2012: 953).

*2.Keskin sirkenin zararı küpüne (*Yurtbaşı, 2012: 868).

1. *Anger begins with folly and ends with repentance* (Yurtbaşı, 2007: 176).
2. *When a man grows angry, his reason rides out* (Yurtbaşı, 2007: 176).
3. *Anger makes a rich man hated, and a poor man scorned* (Yurtbaşı, 2007: 176).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Öfkelenince gözü karar, öfkesi bitince yüzü kararır"*, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Öfke, sabunun köpüğü gibidir"* ve üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise birinci Türkçe atasözüyle aynı biçimde *"Öfkeyla kalkan zararla oturur"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesinin *"Öfke aptallıkla başlar ve tövbe ile biter"*, ikincisinin Türkçe tercümesinin *"Biri öfkeliyse aklı başından gider"* ve üçüncünün Türkçe tercümesinin ise "*Öfke zengin bir adamı nefret ettirir ve fakir bir adamı küçümser"* olarak yapılması mümkündür. Hem kullanılan kelimeler hem de anlam açısından birebirlerine yakın olan bu atasözlerinde bir bağlamsal denklik mevcuttur. Bu bağlama göre, bireylerin sinirlendiği/öfkelendiği durumlarda sükûnetlerini korumaları ve etrafa ya da başka bireylere saldırmamaları gerekmektedir. Aksi taktirde, sinir veya öfke sonucu yaptıkları bilinçsiz davranışlarından ötürü sonucu kestirilemeyecek veya

çözümlenemeyecek problemlerle karşı karşıya kalınabilir. Birey, her daim öfkesini kontrol edebilmelidir çünkü öfke anı geçici bir durumdur, süreklilik arz etmek ve kontrollü olmak her daim elzemdir.

1. Mêş kirin gamêş.

2. Nîsk dibe gîsk (Oncu, 2014: 542).

3. Ji bo gurzek giha, lodekê dişewitîne (Aydoğdu, 2015: 78).

4. Ji bo libek tirî mehsera çêdikin.

1. Habbeyi kubbe yapmak (Aksoy, 1995: 833).

2. Pireyi deve yapmak (Aksoy, 1995: 1012).

1. Don't make a mountain out of a molehill (Dağpınar, 2017: 158)

2. Out of a little grain he makes a dome (Whybray, 1972).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Sineği, camış yaptılar*", ikinci atasözünün Türkçe tercümesini*"Mercimeği, teke (koyun yavrusu) yaptılar",*üçüncüsünün Türkçe tercümesini *"Bir demet ot için, kulübeyi yaktılar"*, ve dördüncünün Türkçe tercümesini ise *" Bir avuç üzüm için, mahzenler yaptılar"*olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilenlerden birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Bir köstebek yuvasını, dağ sanmayın/ yapmayın"* ve diğerinin Türkçe tercümesini ise *"Küçük bir tahıldan yığın oluşturur"* olarak yapabiliriz. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bazen toplumda çok basit ve önemsiz olaylar aşırı abartıldığı ve olumsuz sonuçlara yol

açtığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, insanların küçük sorunları aşırı önemsememesi ve ciddiye alınmaması gerektiği düşünülmektedir.

1. Li hev sor kirin (Glosbe, 2020).

2. Berî hev dan (Glosbe, 2020).

1. Acemi nalbant gibi kâh nalına vurur, kâh mıhına (Akın, 2010: 820).

1. *You cannot run with the hare and hunt with the hounds* (Yurtbaşı, 2007: 546).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Birbirine kızıştırmak"* ve Kürtçe olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Birbirine yöneltmek"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Tavşanla koşup tazılarla avlanamazsın"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; birbirine düşman ya da kırgın iki grubu aynı anda tutup veya destekleyerek ortalığı kızıştırmak ya da kışkırtmaktır. Ayrıca bu tür kişilerin yaptıkları ve söyledikleri arasında belirgin bir tutarlılık yoktur. Bazen bunu bilerek yapıp ortalığı karıştırmaya çalışırlar ; ancak bazen de yaptıklarının farkında olmazlar.

1. Agir xweş kirin (Glosbe, 2020).

2. Bûn darika nav tirafê (Glosbe, 2020).

1.Açık yaraya tuz ekilmez (Aksoy, 1993: 111).

1. *Don't add fuel to the flames* (Macfie, A. L., Macfie, F., & Refiki, 2001: 13).

2. *Pouring oil on the fire is not the way to quench it* (Yurtbaşı, 2007: 206).

3. *A fire is kindled by bellows, so is anger by words* (Yurtbaşı, 2007: 206).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Ateşi yoğunlaştırdılar"* ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Közdeki çalı oldular"* olarak yapılmaktadır. İngilizce verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini, Türkçe atasözüyle yakın anlamda ve *"Alevlere yakıt ekleme"*, ikincinin Türkçe tercümesini *"Yangının üzerine benzin dökmek, onu söndürmenin yolu değildir"* ve üçüncünün Türkçe tercümesini ise *"Ateş körüklerle tutuşturulur, öfke ise sözlerle"* olarak yapabiliriz. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; karışık ya da sorunlu bir ortamda, sorunun çözülmesi veya azaltılması durumlarına karşın sorunu daha da fazla büyütmek, kışkırtmak anlamında kullanılmaktadırlar. Yani bir ortamdaki gerginliği daha da kızıştırmak, sinirlendirmek ya da celallendirmek anlamında kullanılan atasözleridir. Ayrıca birisinin acısı veya üzüntüsü taze iken, bunu birtakım sözler ve davranışlarla arttırmanın ya da kızıştırmanın doğru bir davranış olmadığı belirtilmektedir.

2.1.23 Mal/ Mülk/ Para

1. Deriyê pere veneke nîn e (Bingöl, 2014: 60).

2. Pere hebin, helaw mîşe ye (Oncu, 2014: 549).

3. Pere hebin, hingiv ji Bexdayê tê (Oncu, 2014: 549).

1. Altın anahtar her kapıyı açar (Aksoy, 1993: 142).

2. Paranın açamadığı kapı yoktur (Yurtbaşı, 2012:)

3 .Paranın yüzü sıcaktır (Aksoy, 1993: 412).

1.A golden key can open any door (Bertram & Spears, 1992: 7).

2.Money is power (Bertram & Spears, 1992: 121).

Bu grupta Kürtçe verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini *"Paranın açamayacağı kapı yoktur"*, ikincinin Türkçe tercümesini *"Para varsa, helva boldur"* ve üçüncünün Türkçe tercümesini ise *" Para varsa, bal Bağdat'tan gelir"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Altın bir anahtar, tüm kapıları açar"* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *" Para güçtür"* olarak yapabiliriz. Üç dilde verilen bu atasözlerinde kelime kullanımları birtakım farklılık göstermesine rağmen, anlamsal açıdan her üç dildeki atasözleri yakın olup, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözleriyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; paranın güçlü bir araç olduğu, Dünya'da insanların mala ve mülke değer verdiklerinden ötürü, parası olan birinin işlerini kolaylıkla halledebileceği ve engellerden kolaylıkla arınabileceği vurgulanmaktadır.

2.1.24 Menfaat / Çıkar

1. Dema pez dikeve kêrik li ser serê wî zahf dibin (Bingöl, 2014: 58).

1. *Düşenin dostu olmaz (hele bir düşde gör)* (Aksoy, 1993: 253).

1.Laugh and the world laughs with you; weep and you weep alone (Bertram & Spears, 1992: 109).

2.Laugh (and) the (whole) world will laugh/laughs with you; cry and you (will) cry alone (Dağpınar, 2017: 307).

Kürtçe verilen atasözünün karşılığı *"Koyun düşünce başında bıçaklar çoğalır"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Gül ve dünya seninle birlikte gülsün; ağlarsın ve yalnız ağlarsın"* olup, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini birincisine yakın olup *"Gül (ve) (bütün) dünya senle gülecek / güler; ağla ve sen tek başına ağlayacaksın."* Olarak yapabiliriz. Her üç dilde verilen atasözleri kelime dizilişleri ve kelime kullanımları açısından incelendiğinde birbirlerine benzemediği ve hatta gerçek anlam açısından da birbirlerinden farklılık gösterdiği barizdir; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bireyin mutlu ve refah günlerinde, herkesin yanında olduğu ve dost olduğu; ancak zor ve sıkıntılı günlerde kimsenin bireyin yanında olmadığı vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle, iyi günlerde bireyin yanında olan kişi menfaat ve çıkar için bulunur ama zor günlerde menfaat elde edemeyeceğinden, bireyin zorluklarını paylaşmadığı vurgulanmaktadır.

1. Ceh dan (yekî) genim jê stendin (Glosbe, 2020).

2. Me da we genimê çala, me ji we stand kevanya mala (Celîl & Celîl, 2018: 118).

1.Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez. (Aksoy, 1993: 353)

1. Venture a small fish to catch a great/big one (Yurtbaşı, 2007: 519).

2. Throw out a sprat to catch a mackerel (Dağpınar, 2017: 354).

3. You must lose a fly to catch a trout (Bertram & Spears, 1992: 192).

4. Nothing venture, nothing have/win (Dağpınar, 2017: 323).

5. An empty hand is no lure for a hawk (Dağpınar, 2017: 276).

Kürtçe verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Birine arpa verip buğday aldı"* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Buğday verdik, evin kızını aldık"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözlerinden; birincisinin Türkçe tercümesini, *"Büyük bir balık yakalamak için küçük bir balığı feda etmek",* ikincisinin Türkçe tercümesini *"Uskumru balığı yakalamak için, çaça balığı atmak."* üçüncüsünün Türkçe tercümesini *"Alabalığı yakalamak için bir sinek kaybetmelisin",* dördüncüsünün Türkçe tercümesini *"hiçbir şey risk edilmezse, hiçbir şey elde edilmez/kazanılmaz"* ve beşincisinin Türkçe tercümesini ise *"Boş bir elin, şahin için cazibesi yoktur"* olarak yapmamız mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların çıkarlarına düşkün olduğu ve Dolayısıyla bazı durumlarda bir şeyi elde etmek ya da başarmak için küçük şeylerini feda etmede çekinmemeleri gerektiği ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, eğer birisinin bize yardım edeceğini ya da başarımıza katkıda bulunacağını inanıyorsak, kişinin bizden talep edeceği küçük şeyler göz ardı edilmeli ve kişinin istekleri her koşulla karşılanmalıdır.

Heta genim firîke, melle şirîke (Chyet, 2003: 197).

İyi dost kara günde belli olur (Aksoy, 1993: 335).

A friend in need is a friend indeed (Bertram & Spears, 1992: 7).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesi *"Buğday yeşil olduğu sürece, molla/imam ortaktır" ve* İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise Türkçe verilen atasözüyle aynı anlamda olup *"İyi dost kara günde belli olur"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı

bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bazı insanlar menfaatleri için sürekli birlik ve beraberlik mesajı verir, sürekli destek olur; ancak menfaat veya çıkar bittiğinde bu tür insanların nankörlük yapıp, hiçbir şey olmamış gibi davrandıklarını vurgulamaktadır. Bu durumlara karşı insanları tedbirli ve dikkatli olması gerektiği bildirilmektedir.

2.1.25 Kibirlilik/ Kendini Üstün Görme

1. Ez çîya tu çîya, kulîlk ma bê gîya (Celîl & Celîl, 2018: 44).

2. Ez axa tu axa, kî pez bibe nav baxa(n) (Celîl & Celîl, 2018: 44).

3. Ez çiya, tu çiya, kî dê golikan bibe giya (Bingöl, 2014: 99).

4. Ez çiya, tu çiya, golik ma bê giya (Bingöl, 2014: 99).

5. Ez axa tu axa, wê kî çêlekan bibe baxan (Bingöl, 2014: 98).

1. Sen ağa ben ağa inekleri kim sağa (Aksoy, 1993: 423).

2. Sen dede ben dede, bu atı kim tımar ede (Aksoy, 1993: 424).

3. O hacı, bu hacı, kim olacak boyacı? (Aksoy, 1993: 399).

1. *Too many chiefs, and not enough Indians* (Bertram & Spears, 1992: 177).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Sen dağ ben dağ, gül ota kaldı"*, Kürtçe olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Sen ağa ben ağa, kim koyunlara götüre bağa / bağlara"*, üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"Sen dağ, ben dağ ; kim bu buzağıları götüre otlatmaya"*, dördüncünün Türkçe tercümesini *"Ben dağ sen dağ, buzağı otsuz/yemsiz kaldı"* ve beşincinin Türkçe tercümesini ise "*Ben ağa sen ağa, bu inekleri kim götürür bağa"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*Çok fazla şef var, yeterli Hintli yok"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime

kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözleriyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir toplumda ya da bir işte herkes kendisini üstün ve yetkili görürse, işi yapmak istemezse, başkasına yüklerse; işi yapacak kimsenin olmayacağı vurgulanmaktadır. İşin yapılmadığı durumda ise başarıya ulaşılamayacağı ve bireylerin deneyim kazanamayacağı vurgulanmaktadır.

2.1.26 Öngörü/Tahmin

-Ne dixwim sawarê, ne diçim hawarê (Glosbe, 2020).

-Ne şeytani gör, ne salavat getir (Yurtbaşı, 2012: 1014).

-Neither see the devil nor call on god (Chyet,2003: 529).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ne bulguru yerim, ne de yardıma giderim"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Ne şeytanı gör, ne de tanrıyı an"* olarak yapılması mümkün olup, Türkçe verilen atasözü ile yakın anlamdadır. İngilizce olarak verilen bu atasözünün Türkçe tercümesini incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzediği ancak Kürtçe olan atasözünün kelime ve gerçek anlam açısından Türkçe ve İngilizce atasözlerine benzemedeki açıktır. Gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanlar başlarına gelebilecek kötü bir durumu önceden tahmin ettiklerinden,hissettiklerinden ya da düşündüklerinden ötürü, kendilerine olumsuz olduğunu düşündüğü durumları yapmamak ya da anmamak gerektiği savunulmuştur.

Xweşbûna rojê ji serê sibehê ve diyar e (Glosbe, 2020).

Perşembe'nin gelişi Çarşamba'dan bellidir (Aksoy, 1993: 414).

Coming events cast their shadows before (Simpson & Speake, 2007: 584).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Günün güzelliği, o günün sabahından bellidir"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Gelecekler olaylar, gölgelerini önceden gösterirler"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir işin nasıl gelişeceği ya da nasıl sonuçlanacağı ile ilgili durumlar önceden belli olabilmektedir. Dolayısıyla, bir durumun nasıl gelişeceği ve nasıl sonuçlanacağı hususundaki gelişimler şimdiki durumlardan yansıdığı için ona göre tedbirleri alabileceğimizi vurgulamaktadır.

2.1.27 Övme/ Güzel Görme / Anlayış

1. Meymun, di cave diya xwe de kifş e (Mazî, 2018: 302).

1. Kuzguna yavrusu anka (şahin,güzel) görünür (Aksoy, 1993: 381).

2. Karga yavrusuna bakmış, "benim ak pak evladım" demiş (Aksoy, 1993: 346).

1. All his geese are swans (Dağpınar, 2017: 242).

Kürtçe verilen atasözünün en yakın Türkçe tercümesini *"Maymun, annesinin gözünde bellidir"* olarak düşünülmektedir. Ayrıca İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Kazın tüm yavruları, kaza kuğu görünür"* olarak yapılması mümkündür. Her üç dildeki atasözleri farklı kelime ve anlamları barındırmalarına rağmen, bağlamsal olarak ortak özellikler taşımaktadır. Bu atasözlerine göre; insanlar, toplumsa sevdiklerinin ya da çocuklarının yeteneklerini ya da başarılarını olduğundan daha üstün görmeye meyilli olduğundan çoğu kez gerçek yetenek ve başarıyı göremediklerini vurgulamak için kullanılmaktadır.

1.Ku ji yekê fe'm neke, ji sedi ji fe'm nake (Chyet, 2003: 189).

1.Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az (Yurtbaşı, 2012: 996).

1.A word to thewise is enough (Akgün, 2019: 10).

2.A nod is as good as a wink to a blind horse (Dağpınar, 2017: 62).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Bir'den anlamayan, yüz 'den de anlamaz"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin *"Akıllıya bir kelime yeterdir"*ve yine İngilizce verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Bir baş işareti, kör bir atın göz kırpması kadar iyidir"* olarak yapılması mümkündür. Kürtçe, Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerindeki hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı incelendiğinde, birbirlerine benzerlik göstermediği ancak bağlamsal olarak benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bazı durumlar veya olgular için anlayış göstermek istemeyen bireyler için; üstü kapalı veya açık bir şekilde bir durum ifade edilse bile, anlamayacakları veya anlamak istemeyeceklerini vurgulamak için kullanılmaktadır.

2.1.28 Özgünlük

1. Her gûlekê bînek jê tê (Celîl & Celîl, 2018: 195).

2. Tilêt desta ne şitî êk in (Chyet, 2003: 585).

3. Tiliyê destan nabin yek (Mazî, 2018: 368 & Celalî, 2014: 194).

1. Beş parmağın beşi bir değil (Yurtbaşı, 2012: 966)

2. Beş parmak bir değil (olmaz) (Aksoy, 1993: 186).

3. Her kuşun eti yenmez (Yurtbaşı, 2012: 743).

1. Men are all not alike (Apperson, 2006).

2. It takes all kinds (to make a world) (Bertram & Spears, 1992: 100).

Kürtçe verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini *"Her gülden bir koku gelir"*ikinci ve üçüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini ise Türkçe verilen atasözüyle yakın anlamda olduğu ve karşılığı *"Bir eldeki parmaklar aynı/eşit değildir"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün gerçek anlamda Türkçe tercümesinin *"Tüm erkekler aynı değildir / Erkekler birbirlerine benzemez"* ve ikinci atasözünün gerçek anlamda Türkçe tercümesini ise *"Her türlü şeyi gerektirir (bir dünya yapmak için)"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce olarak verilen ikinci atasözü, Türkçe bağlamında *"beş parmağın beşi bir değil"* atasözüne denk olup, bir olgu ya da durumda herkesin farklı görüş veya durumları ifade edebileceğini vurgulamaktadır. Genel olarak Kürtçe ve İngilizce gruplarında verilen atasözleri, Türkçe grubundaki atasözleriyle kelime olarak yakın bir benzerlik göstermektedir. Verilen atasözleri incelendiğinde, üç dilde farklı kelimeler ya da kelime dizilişleri ile ifade edilse bile, bağlamsal olarak aynı anlamda kullanıldığı barizdir. Bu bağlama göre, aynı aileden ya da aynı toplumdan olan bireylerin aynı özellikleri ya da davranışları sergileyeceğini düşünmek veya savunmak yanlış bir düşünce olacağını vurgulamaktadır. Çünkü bir toplumda ya da bir ailede bireylerin farklı davranışlar veya farklı kişilik özelliklerine sahip olması gayet doğaldır. Ayrıca bir durum ya da olgu karşısında her bireyin farklı tavırlarda bulunması da doğal görülmelidir.

Mirîşkê çav li betê kir, qûna wê çirand (Chyet, 2003: 47).

Karga kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış (Aksoy, 1993: 345).

Imitation is the sincerest form of flattery (Bertram & Spears, 1992: 96).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Tavuk, ördeği (kuşu) taklit etmeye çalıştığında, arka ucunu yırttı"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün gerçek anlamda Türkçe tercümesinin ise *"Taklit, en içten övgü biçimidir"* olarak yapılması

mümkündür. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; her birey değerlidir ve özgündür, kimse kimseyi taklit etmemeli ve herkes kendisini olduğu gibi kabul etmelidir. Herkesin kendisine has yapısı ve düşünceleri vardır. Bunun kimseyle kıyaslanmaması gerekmektedir çünkü bazı durumlarda, birey kendisiyle aynı becerilere sahip biriyle karşılaştığında üstünlük kurma amacıyla farklı yönelime girer ve özünden çıkıp hüsranla karşılaşır. Dolayısıyla, ne olursa olsun her daim özgün olup karakterimizdin ya da olgularımızdan ödün vermememiz gerektiği ifade edilmektedir.

2.1.29 Sabır

Tiştê ku bê serê me em ê bikişînin (Glosbe, 2020)

Başa gelen çekilir (Aksoy, 1993: 180).

What can't be cured must be endured (Dağpınar, 2017: 69).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini, Türkçe verilen atasözüyle benzer sayılabilinir. Ayrıca İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Tedavi edilemeyene katlanılmalıdır"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen bu atasözünün, Türkçe ve Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği, ayrıca Kürtçe ve Türkçe atasözlerin de birbirlerine yakın bir benzerlik gösterdiği barizdir. Her üç dilde gerçek anlamda farklılık ya da benzerlik gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak aynı benzerlikleri göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların yaşadığı bazı durumlardan kurtulması ya da sonuç bulması mümkün olmadığı ve Dolayısıyla bu tür durumlarda sabırlı olunması ve üzülmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

1.Berîya baranê xwe şil kirin (Glosbe, 2020).

2.Hesp nîn e,afıran çêdike (Bingöl, 2014: 140).

3.Nagihîje ber avê derpî diavê (Glosbe, 2020).

4.Beriya bighêy avê, delingê xwe hilnede (Chyet, 2003: 29).

1.Dereyi görmeden paçaları sıvamak (Gözaydın, 1998: 713).

2.Doğmadık çocuğa don (kaftan) biçilmez (Aksoy, 1993: 244).

1.Don't count your chickens before they hatch (Bertram & Spears, 1992: 57).

2. Don't sell the skin till you have caught the bear (Simpson & Speake, 2007: 443).

Bu grup içinde dört tane Kürtçe atasözü incelenmiştir. Birinci Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Yağmur yağmadan önce, kendilerini ıslattılar"*, Kürtçe olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Atı yok, ağılı yapıyor"*, Kürtçe olarak verilen üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Suya varmadan, pantolonunu çıkardı"* ve yine Kürtçe olarak verilen dördüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"Suyu varmadan, paçalarını sıvama"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini "*Tavuklarınızı, yumurtadan çıkmadan saymayın"* ve İngilizce olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Ayıyı yakalayana kadar deriyi satmayın."* olarak yapabiliriz. Üç dilde verilen bu atasözleri incelendiğinde kelime kullanımı ve anlam bakımından farklılık göstermelerine rağmen, bağlamsal açıdan benzerdirler. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu atasözlerinin bağlamlarına göre; bireyler bazı durumlarla karşılaşmadan önce ya da ya da henüz ortada herhangi bir şey olmadan hazırlanmaya kalkışmak ya da harekete geçmek anlamında kullanmaktır. Özetle, bazı durumlarda aceleci olmayıp, gerekli olguların gelişmesini bekleyip sabırlı olmak gerekmektedir.

Bila baş be, bila derengî be (Celîl & Celîl, 2018).

Geç olsun da güç olmasın (Aksoy, 1993: 284).

Better late than never (Bertram & Spears, 1992: 38).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*İyi olsun, geç olsun"*olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Asla olmayacağından, geç olması daha iyi"* olarak yapmamız mümkündür. Bu atasözleri Türkçeye gerçek anlamda çevrilmeye çalışılmış olup, Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde yakın kelime ve cümlelerin kullanılmasının yanı sıra, her üç dildeki bu atasözleri bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; birtakım olaylarda ya da bir şey başarılı olmak isteniliyorsa, sabırlı çalışmanın gerektiği ve söz konusu işte sabırsız davranıp acele edilmemesi gerektiği savunulmaktadır. Aksi taktirde, aceleyle yapılan bir çalışmada, birtakım eksiklikler olacağından ya da engellerle karşılaşılacağından bu işte başarının elde edilmesinin mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Bundan ötürü başarılı olmak için sabırlı olmak gerekmektedir.

1. Çu jihelî bê jordani nine (Chyet, 2003: 290).

2. Evraz bê nişûv ninin (Cheyt, 2003: 417).

1. Her inişin bir yokuşu (her yokuşun bir inişi) vardır (Aksoy, 1993: 308).

2. Alta gittim diye yerinme, üste çıktım diye sevinme (Dağpınar, 2017: 61).

3. Her gecenin bir gündüzü vardır (Leontik, 2018: 5).

1. Every flow must have its ebb (every ebb has its flow) (Dağpınar, 2017: 61)

2. Every cloud has a silver lining (Bertram & Spears, 1992: 64).

3. After a storm comes a calm (Bertram & Spears, 1992: 16).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini, Türkçe verilen atasözüyle aynı anlamda olup *"Her yokuşun bir inişi vardır."* olarak ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün gerçek anlamda Türkçe tercümesini ise *"Yokuş, inişsiz*

olmaz" olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini, *"Her akışın bir çıkışı, her çıkışın bir akışı vardır "*, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Her bulutun gümüş bir çeperi vardır"*ve üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Fırtınadan sonra, sakinlik gelir"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Kürtçe ve Türkçe atasözlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların günlük yaşamda sevinç, üzüntü, başarı ve başarısızlık gibi deneyimler yaşamaktadır. Başarısızlık veya üzüntü yaşayanların, üzülmemesi, ümitsizliğe kapılmaması gerektiği vurgulanmıştır çünkü ilerde bir çözümün olacağı konusunda her daim umutlu olunmalıdır.

1. *Dawet tune ye tu li kevçîyan digerî* (Glosbe, 2020).

1. Terazi var, tartı var; her bir şeyin vakti var (Aksoy, 1993: 447).

2. Terazi tartıyla, her şey vaktiyle (Aksoy, 1993: 447).

3. Demir tavında, dilber çağında (Aksoy, 1993: 233).

4. Demir tavında dövülür (Aksoy, 1993: 233).

1. *It is not over until the fat lady sings* (Akgün, 2019: 48).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Düğün yok, sen kaşık arıyorsun"* olarak yapabiliriz. Bu atasözü, Kürt kültüründe eski zamanlarda gerçek anlamda da kullanıldığı ve bir düğün olduğu takdirde bireylerin kaşıklarını götürdüğünü işaret etmektedir. Ayrıca, gerçekleşmemiş bir durum için gerçekleştiğini varsaymada kullanılmaktadır ve bu durum Türkçe kullanım için de aynıdır. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Şişman kadın şarkı söyleyene kadar bitmez"* olarak yapılması mümkündür. Bu atasözüne göre, bir şey

sonlanmadan, bitmeden ya da olmadan kişinin bittiğini veya olduğunu kabul etmesidir. Dolayısıyla, üç dildeki bu atasözleri kullanılan kelimeler açısından farklılık göstermelerine rağmen bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; bireyler, bir şey sonlanmadan ya da olmadan, bunu bittiğini veya olduğunu kabullendiğini Dolayısıyla yanlış ve zararlı kararlar ya da sonuçlar elde ettiğini vurgulamak için kullanılmaktadır.

1. Her sebrekî xêrek lê tê (Celîl & Celîl, 2018: 167).

1. *Sabreyle işine hayır gelsin başına* (Aksoy, 1993: 418).

1. The best things come in small packages (Bertram & Spears, 1992: 157).

2. Rome wasn't built in a day (Bertram & Spears, 1992: 146).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Her sabır da bir hayr vardır."*olup, İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini, *"En iyi şeyler küçük paketlerde gelir"* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Roma bir günde inşa edilmedi"* olarak yapabiliriz. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde; Kürtçe ile Türkçe atasözleri birbirlerine yakın kelimeler kullanırken, İngilizce atasözünde kullanılan kelimeler tamamen farklıdır; ancak hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemeyen bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların günlük yaşamlarında çok aceleci olmamaları gerektiği ve istedikleri bir durum için sabırla beklemelidir. Sabır olduğu taktirde, istediklerinin olacağı vurgulanmaktadır.

1. Xweyê sebrê buye melîkê Misrê (Celîl & Celîl, 2018: 167).

2. Sebir mîrê misrê ye (Aslan, 2006: 343).

3. Xudîyê sebrê be, mîrê Misrê be (Celîl & Celîl, 2018: 167).

4. Xweyê sebrê be, xweyê malê Misrê be (Celîl & Celîl, 2018: 167).

1. Sabreden derviş muradına ermiş (Aksoy, 1993: 418).

1. Everything comes to him who waits (Bertram & Spears, 1992: 65).

2. Good things come to him who waits (Bertram & Spears, 1992: 78).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Sabrın sahibi, Mısır'ın hükümdarı/meliki olmuştur."*,ikincisinin Türkçe tercümesini birincisine yakın olup *"Sabır, Mısır'ın miri/hükümdarıdır",* üçüncüsünün Türkçe tercümesini *"Sabrın sahibi, Mısır'ın miri/hükümdarı olur"* ve dördüncünün Türkçe tercümesini ise *"Sabrın sahibi, Mısır malının sahibi olur"*olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Bekleyene her şey gelir / yetişir"* ve ikincisinin Türkçe tercümesini *"İyi şeyler, bekleyene gelir / yetişir"* olup, Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde; atasözlerin kullanılan kelimeler hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzememekte olup, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; yüksek bir mevkide başarıya ulaşmak isteniliyorsa, sabırla çalışılması ve beklenilmesi gerektiği, her şeyin bir kerede veya aniden olmasının mümkün olmadığı vurgulanmaktadır.

1. Sebir tehl e, berê wê şîrîn e (Bingöl, 2014: 268).

2. Bi bêhna fireh bisîre dibe helaw (Bingöl, 2014: 27).

1. Sabrın sonu selamettir (Aksoy, 1993: 418).

1. *Patience is a virtue* (Bertram & Spears, 1992: 139)

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini "*Sabır acıdır ama meyvesi tatlıdır"*ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise*"Sabırla koruk helva olur"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesi ise *"Sabır erdemdir"* olup, Türkçe, Kürtçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinde kullanılan kelimelerde kısmi bir farklılık olmasına rağmen, gerçek anlam ve bağlamsal açıdan bir denklik mevcuttur. Bu bağlama göre, sabırlı olan bireylerin ilerleyen vakitlerde rahatlığa ve huzura erişeceği; Dolayısıyla problemlerinin azalacağı ve dünya hayatında daha mutlu olacağı vurgulanmaktadır. Bu yüzden, insanların zor ve sıkıntılı durumlarda ümitsizliğe kapılmayıp, sabırla beklemeleri gerektiği tavsiye edilmektedir.

2.1.30 Sadakat / Hakkını Verme

1. Hirçê birçî naleyze.

1. *Aç ayı oynamaz* (Aksoy, 1993: 110).

1. An empty belly hears nobody (Yurtbaşı, 2007: 260).

2. An empty sack cannot stand upright (Bertram & Spears, 1992: 17).

Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde İngilizce atasözünün hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Türkçe atasözüne benzemediği; ancak Kürtçe atasözünün Türkçe verilen atasözüyle hem kelime kullanımı hem de gerçek anlamda benzediği görülmektedir. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Boş bir göbek kimseyi duymaz."*ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Boş çuval dik durmaz"* olarak yapabiliriz. Kürtçe verilen atasözünün tercümesinin ise *" Aç ayı oynamaz"* olarak yapılması mümkündür. Kelime veya anlam bakımından farklılık ya da benzerlik göstermelerinin yanı sıra, bu atasözleri bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce

atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; birinin verdiği emeklerinin karşılığı sağlanmazsa/ verilmezse ya da bir işte çalışanlar hem maaş hem de fiziki şartlar açısından tatmin edilmezse; başarı ya da verimin elde edilmeyeceği ve sonuç olarak insanların verimli bir şeyler yapamayacağı vurgulanmaktadır.

1. *Xwedî bike bi nanê (malê) xwe berde canê xwe* (Glosbe, 2020).

1. *Besle kargayı, oysun gözünü* (Aksoy, 1993: 185).

1. *Breed up a crow and he'll tear our your eyes* (Yurtbaşı, 2007: 52).
2. *I taught you to swim and now you'd drown me* (Yurtbaşı, 2007: 52).
3. *To do good to boors is to throw water into the sea* (Yurtbaşı, 2007 :52).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ekmeğinle/malınla besle, hayatından vazgeç"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesinin, Türkçe atasözüne benzer *"Kargayı beslersen gözlerini çıkarır"*, ikincisinin Türkçe tercümesinin "*Sana yüzmeyi öğrettim ve şimdi beni boğacaksın"* ve üçüncünün Türkçe tercümesinin ise *"Yontulmamış kimselere nazik davranmak denize su atmaya benzer*" olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; iyilik, kıymet ve değer bilmeyen kişilerin; nankörlük yaptığı ve yapılan iyiliğe karşı kötülükle cevap verdiği ya da saygısızca davrandığı vurgulanmaktadır.

1.Darê li ser xwe re nebirre (Bingöl, 2014: 56).

2.Kaniya ku tu avê jê vedixwî, keviran mavêjê (Hiso, 2016: 54).

1.Öpülecek el ısırılmaz (Aksoy, 1993: 410).

1.Don't bite the hand that feeds you (Stone, 2006: 38).

2.Don't bite off more than you can chew (Bertram & Spears, 1992: 57).

Kürtçe atasözlerinden birincisinin Türkçe çevirisi *"Gölgendeki / üstündeki dalları kesme"* olduğu ve ikinci verilen Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Su içtiğin çeşmeye, taş fırlatma"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe çevirisi, Türkçe atasözüyle hemen hemen aynı anlamda olup *"Seni besleyen eli ısırma*"ve ikinci atasözünün Türkçesi ise *"Çiğneyebileceğinizden daha fazla ısırmayın"* anlamında kullanılmıştır. Verilen Kürtçe atasözlerinden birincisinin Türkçe çevirisi *"Gölgendeki / üstündeki dalları kesme"* olduğu ve ikinci verilen Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*Su içtiğin çeşmeye, taş fırlatma"* olarak yapılması mümkündür. Kelime anlamı olarak Kürtçeden tamamen farklı kelimelere yer veren Kürtçe ve İngilizce atasözleri, bağlamsal olarak aynı içeriği vurgulamaktadır. Bu atasözlerine göre, birey fayda ya da kar gördüğü birisine ya da bir şeye adil olmalı ve asla ona karşı olumsuz davranışlar sergilememektedir. Sonuç olarak her üç dildeki üç atasözünün bağlamsal olarak aynı sonuçlara ulaştığı ve bireyin, sadık olması hususunda telkinlerde bulunmaya çalıştığı barizdir.

2.1.31 Sorumluluk

Her giha lı ser koka / repina xwe hêşin dibe (Bingöl, 2014: 135).

Her Koyun Kendi Bacağından Asılır (Aksoy, 1993: 312)

Every tub must stand on its own bottom (Bertram & Spears, 1992: 65)

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Her ot, kendi kökünde yeşerir."* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Her küvet kendi panelleri üzerinde durmalıdır"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce ve Kürtçe verilen atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından Türkçe atasözüne benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal

olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir toplumda her bireyin şahsi sorumlulukları ve görevleri olduğu, Dolayısıyla her bireyin şahsi olarak bu sorumlukları yerine getirmesi gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca, bireyin yaptıklarından ya da yapacaklarından kendisi sorumlu olduğundan, sonuçlarına da kendisinin katlanması gerektiği ve bu hususta kimseye problem oluşturmaması gerekmektedir.

2.1.32 Tasarruf/Tedbir / Tevekkül/ Şükür

1. Lingê xwe an gori bera xwe dirêjke (Chyet, 2003: 36).

1. Ayağını yorganına göre uzat (Aksoy, 1993: 166).

1. Stretch your arm no further than your sleeve will reach (Bertram & Spears, 1992: 154).

2. Cut your coat according to your cloth (Dağpınar, 2017: 267).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ayağını kilimine göre uzat"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesinin, *"Kolunuzu, kolunuzun ulaşamayacağı kadar germeyin."* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Ceketini bezine/kumaşına göre kes"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; günlük yaşantıda hepimizin belirli bir geliri olduğu ve hepimizin bu gelire göre yaşantımızı dengeli bir biçimde idare etmemiz

gerektiği savunulmaktadır; aksi taktirde engellenmeyecek sorunlarla karşılaşabileceğimiz vurgulanmaya çalışılmıştır.

1.Diravê spî bo roja reş e (Celîl & Celîl, 2018: 169)

2. Quruşê xwe yî spî bihêle ji rojên tarî ra (reş ra) (Celîl & Celîl, 2018: 169).

3.Puşê havînê, şîrinê sivistanê (Celîl & Celîl, 2018: 169).

1. *Ak akçe kara gün içindir* (Aksoy, 1993: 126).

1. *Save for a rainy day* (Bertram & Spears, 1992: 147).

Bu grupta Kürtçe verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesi; Türkçe verilen atasözü ile aynı, "*Ak akçe kara gün içindir",* ikincisinin Türkçe tercümesini*"Beyaz kuruşunu (paranı), kara günler için sakla"* ve üçüncünün Türkçe tercümesini ise *"Yazın samanı, kışın nimeti"* olarak yapmamız mümkündür. İngilizce verilen atasözünün Türkçe çevirisi ise *"Yağmurlu gün için biriktir"* olarak yapabiliriz. Bu atasözleri, hem kelime kullanımı hem de anlamı açısından bağlasam benzerlik gösterdiği ve bu bağlama göre; zor veya sıkıntılı günlerde bireylerin her daim ikinci bir planı olması ya da birtakım birikmişlerinin olması gerektiğini aksi takdirde problemlerle karşılaşacağını vurgulamaktadır. Dolayısıyla her üç dilde verilen bu atasözleri aynı bağlamda kullanılmıştır.

1.Çem ji kaniyê çêdibe (Aydoğdu, 2015: 33).

2.Hûrik-hûrik, bêxe bine tûrik (Celîl & Celîl, 2018: 169).

3.Libo libo, dibe qubo (Bingöl, 2014: 197).

4.Nanik nanik bû arvanik (Bingöl, 2014: 228).

1.Damlaya damlaya göl olur (Aksoy, 1993: 228).

1.Small gains mount up(Apperson, 2006).

2. Many a little makes a mickle (Dağpınar, 2017: 89).

3.Little and often fills the purse (Dağpınar, 2017: 89).

4. Take care of the pence, and the pounds will take care of themselves (Dağpınar, 2017: 89)

5. A penny saved is a penny earned (Bertram & Spears, 1992: 11).

Kürtçe verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe tercümesini *"Nehir, çeşmelerden meydana gelir/oluşur"*, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Azar-azar, keseye doldur"*, üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini "*Tane tane oldu kubbe*" ve dördüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Bir ekmek, bir ekmek… eder bir çuval un"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini, *"Küçük kazançlar yükselir/artar"*, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"birçok az miktar, büyük miktarı oluşturur/ her çok azdan olur"*, üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"Küçük ve sık sık cüzdanı doldurur"*, dördüncü atasözünün Türkçe tercümesini*"Küçük paralara dikkat edin, büyükleri kendilerine bakar"* ve beşinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Biriktirilen bir kuruş, kazanılan bir kuruştur"* olarak yapmamız mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların bazı şeyleri küçük ve önemsiz görmemeleri gerektiği savunulmaktadır çünkü küçük ve önemsiz şeyler bir araya gelerek ilerde bir konuda başarılı olur ya da işe yarayarak bir problemin çözülmesine katkı sağlayabileceği savunulmaktadır.

1. *Şuxul bike bi esas, da ku dil neke waswas* (Celîl & Celîl, 2018: 46).

2. *Şuxulê xwe bike asas, qe ne dilê te nekitin waswas* (Celîl & Celîl, 2018: 47).

3. *Kerê (hespê) xwe rind girê de, paşe li Xwedê biwasîne (Hewalî Xwedê ke)* (Celîl & Celîl, 2018: 41).

1.Eşeğini sağlam bağla, sonra Allah'a ısmarla (komşunu hırsız çıkarma. (Aksoy, 1993: 273)

2.Eşeğini bağla, işini sağla. (Aksoy, 1993: 273)

3.Ne karanlıkta yat, ne kara düş gör. (Aksoy, 1993: 396)

1. *Put your trust in God but keep your powder dry* (Bertram & Spears, 1992: 144).

Kürtçe verilen atasözlerinden birincisi ve ikincisi yakın anlamda olup, birincisinin Türkçe tercümesini *"İşini düzgün yap ki kalp vesvese etmesin",* ikinicisinin Türkçe tercümesini *"İşini düzgün yap ki kalbine vesvese gelmesin"*ve üçüncünün Türkçe tercümesini ise Türkçe birinci atasözüne benzer *"Eşeğini sağlam bağla, sonra Allah'a ısmarla (Allah'a havale et)"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini, *"Allah'a güven ama tozunu kuru tut"* olacağı düşünülmektedir. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların yaptığı bir işte ya da dilediği bir konuda ellerinde geleni yapması veya tedbirlerini almasını, daha sonra da istediklerinin yerine gelmesi için Allah'a dua edip, Allah'a güvenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

-*Ava bîre, bi tekbîrê* (Celîl & Celîl, 2018: 169).

- *Gençliğin Kıymeti İhtiyarlıkta Bilinir/Anlaşılır* (Aksoy, 1993: 287).

-*We never know the worth of water till the well is dry* (Yurtbaşı, 2007: 523).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Kuyunun suyu, tedbirle"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini, "*Kuyu kuruyana kadar suyun değerini bilemeyiz.*" olacağı düşünülmektedir. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanlar ellerindeki gücün, malın ya da imkânın değerini bilmemektedir. Ya çılgınca işler yapmakta ya da savurganlıkla birçok şeyi tüketmektedir; ancak insanların birçok şeyin kıymetini bilmesi, savurganca tüketilmemesi aksi takdirde daha sonradan pişman olacağı vurgulanmaktadır.

1.Pere pereyan tîne (Bingöl, 2014: 241).

2.Pere li cem pereyan in (Oncu, 2014: 549).

1.Para parayı çeker (Aksoy, 1993: 413).

1. *Money begets money* (Simpson & Speake, 2007: 343).
2. *It takes money to make money* (Bertram & Spears, 1992: 100).

Kürtçe verilen atasözlerinden birinci Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Para parayı getirir"* ve ikincisinin Türkçe tercümesini ise "*Para, paranın yanındadır"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini "*Para, para getirir"* olarak yapmamız mümkün olup Türkçe ve Kürtçedeki birinci atasözleriyle aynı anlamda kullanılmıştır. İngilizce olarak

verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise Türkçe atasözüyle benzer anlamda *"Para parayı getirir / yapar"* olarak yapmamız mümkündür. Bu atasözleri her üç dilde de hem bağlamsal bakımdan hem de kelime açısından yakın ya da benzer bağlamda kullanılmıştır. Bu atasözleriyle, mecazi bir anlam verilmekte olup, gerçek anlamda paranın kendi kendine gelemeyeceği ya da üremeyeceği; ancak bireylerin biriktirmiş olduğu paralar sermayelerini oluşturduğu ve ellerindeki bu sermaye ile birçok makul işe girişebileceklerinden daha fazla kazanç elde edebileceği düşünülmektedir.

1. Kevirê havînê, bavê bine kadînê (Celîl & Celîl, 2018: 169).

2. Kaê havînê, çe ke kadînê (Celîl & Celîl, 2018: 169).

3.Kûçê havînê biavêje kadînê (Bingöl, 2014: 192).

1.Sakla samanı, gelir zamanı (Aksoy, 1993: 421).

1.Keep a thing seven years, you will (always) find a use for it (Bertram & Spears, 1992: 105).

Kürtçe verilen atasözleri hemen hemen aynı anlamda kullanılan, Kürtçe birinci atasözünün karşılığı "*Yazın taşını, samanlığın altına bırak"*,ikinci atasözünün karşılığı *"Yazın samanlığını, samanlığa kaldır"* ve üçüncü atasözünün karşılığı ise *"Yazın taşını samanlığa at"* olarak yapmamız mümkündür. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise*"Bir şeyi yedi yıl sakla, onun için bir kullanım bulacaksın"* olarak yapabiliriz. Bu atasözleri, Türkçe atasözünde kullanılan kelimelerden farklı kelimeler kullanmasına rağmen, aynı bağlamda kullanılmıştır. Türkçe olarak da verilen atasözü de mecaz anlamda olarak kullanılmıştır. Bu atasözleri ortak bağlamda; bir şeyin saklanması ya da savurulmaması, ancak zamanı geldiğinde ihtiyaç duyulacağından kullanılacağı ve işe yarayacağını vurgulamada kullanılmaktadır.

1. Ji êgir revîn ketin alavê (Glosbe, 2020).

2. Ber bayî çû ber barovê (Celîl & Celîl, 2018: 201).

3. Ji ber dilopa çû ber şirrikê (Aydoğdu, 2015: 77).

4. Ji ber şirikê çû ber mezrîbê/mezîlê (Bingöl, 2014: 160).

5. Ber baranê revî, li zîpikan qelibî (Hiso, 2016: 17).

1.Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak (Aksoy, 1995: 1101).

1. *Jump out of the frying pan into the fire* (Hoeffler, 2013: 20).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Ateşten kaçıp yangına tutuldular"*, Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Rüzgârdan kaçıp kasırgaya (fırtınaya) tutuldular."*, Kürtçe olarak verilen üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini *"Yağmurdan kaçıp sele tutulmak"* ve Kürtçe verilen dördüncü ile beşinci atasözülerinin Türkçe tercümeleri ise Türkçe verilen atasözü ile benzer olup "*Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Kızgın tavadan ateşe atlamak"* olarak yapmak mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanlar bulunduğu zor veya güçlük durumlarında şükretmedikleri ve farklı alternatifler aradıklarını; ancak buldukları yeni alternatif durumların bir önceki durumlarından daha güç ve problemli olduğu vurgulanmaktadır.

2.1.32 Temizlik

Paqijî ji imanê ye (Hiso, 2016: 83).

Temizlik imandandır (Soysal, 1971: 386).

Cleanliness is next to godliness (Bertram & Spears, 1992: 48).

Kürtçe olarak verilen bu söz hem dini bir hadis olup hem de halk tarafından sürekli kullanılan bir sözdür. Bu söz, Türkçe ve İngilizcede de yakın veya benzer kelimelerden oluşmaktadır. Ayrıca bu söz, dini inançlarımızdan doğarak kültürümüze yansımıştır ve kültürümüzde atasözleri olarak da yer alabilmektedir (Yılmaz, 2007: 1079). Her üç dilde kullanılan bu söz aynı bağlamsal ifadeyi vermekte olup, bu bağlama göre; bireylerin hem ruh hem çevre hem de beden temizliğine azami dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ruh temizliği, bireyi toplumda örnek birey teşkil edeceği, beden ve çevre temizliği ise bireyi her türlü hastalık vb. durumlardan alıkoyacağını vurgulamaktadır.

2.1.33 Vatan/Memleket/Toprak

1. Mala pîrê gora pîrê (Oncu, 2014: 466)

2. Nîska pîrê nadim bi birinca mîrê Oncu, 2014: 543).

1. Bülbülü altın kafese koymuşlar, "ah vatanım" demiş (Aksoy, 1993: 208).

2. İnsanın evi gibisi yok (Gökçen & Ulutaş, 2019: 132).

1. Home sweet home (Obeng, 1996: 530).

2. Home is where the heart is (Bertram & Spears, 1992: 88).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Atamın evi, atamın mezarı"* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Atamın mercimeğini, Mir'in pirincine değişmem"* olarak yapabiliriz. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesinin *"Evim güzel evim"* ve ikincisinin Türkçe tercümesinin ise *"Ev, kalbinin olduğu yerdedir"* olarak yapılması mümkündür. Her

üç dilde verilen atasözleri kelime dizilişleri ve kelime kullanımları açısından farklılık göstermesine rağmen bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir; ancak ortak kelime olarak her üç dilde "ev" kelimesi kullanılmıştır. Dolayısıyla, her üç atasözünde bağlamsal olarak bireyin kendi evinde ya da vatanında rahat ettiği, kendi evinde veya toprağında daha özgür ve huzurlu olduğu bağlamında kullanılmış olup bu açıdan aynı grup içerisinde yer almışlardır.

2.1.34 Yönetim/Yöneticilik

1.Du malxo di malekê de nabe (Aslan, 2006: 141).

2.Du mal li ser hev nabin (Aslan, 2006: 141).

3.Du hesp li ser afirekî nabe (Aslan, 2006: 141).

1.İki karpuz bir koltuğa sığmaz (Aksoy, 1993: 322).

2.İki at bir kazığa bağlanmaz (Aksoy, 1993: 321).

3.İki baş bir kazanda kaynamaz (Aksoy, 1993: 321).

4.İki koç kafası bir kazanda kaynamaz (Aksoy, 1993: 323).

1.Too many cooks spoil the broth (Bertram & Spears, 1992: 177).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"İki ev sahibi bir evde olamaz."*, ikinci atasözünün Türkçe tercümesini birinci atasözüne çok yakın olup *"İki ev, bir (aynı) evde olmaz"* ve üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise *"İki at bir yalakta olmaz"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin *"Birçok aşçı, et suyunu bozar"* olarak yapılması mümkündür. Türkçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Kürtçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Türkçe ve İngilizce atasözlerinin, Kürtçe verilen atasözleriyle bağlamsal olarak denk olduğu

varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; bir kişinin bir iş yerinde ya da bir işte tek başına yönetici olması gerektiği, eğer bir yerde birden fazla sözü geçen bireyler olursa bu işin yönetilemeyeceği ve her ağızdan bir şey çıkacağı vurgulanmaktadır. Bu yüzden, bir ortam bir işi bir kişi yönetmesi daha doğru olur.

2.3 KÜRTÇE VE İNGİLİZCE'DE ORTAK ATASÖZLERİ

Kitap, makale, dergi vb. birçok bilimsel eserin betimsel olarak tarama desenli araştırma modeline göre incelenmesi sonucunda; Kürtçe ve İngilizcedeki bazı atasözlerinin konu bağlamında birbirlerine benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bu bölümde, Kürtçe ve İngilizce atasözleri incelenmiş ve konu grupları oluşturulmuştur. Öncelikle atasözlerinin, Türkçe çevirisi yapılmış ve daha sonra konularına göre aynı bağlama sahip atasözleri belirlenmiştir. Oluşturulan bu konu gruplarında, aynı bağlamda olan Kürtçe ve İngilizce Atasözleri yerleştirilmiş olup, yer aldıkları bağlam konusu betimsel olarak yorumlanmıştır. Aşağıda Kürtçe ve İngilizce atasözlerinin kullanıldığı konu bağlamları verilmiştir.

2.3.1 Aşk / Muhabbet / Özlem

Agirê işqê germ e, dikeve nav hestî çerm e, nedibêje fedî ye, ne jî şerm e (Bingöl, 2014: 9).

The waves of the heart are mightier than the waves of the sea (Chyet, 2003: 186).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesi; *"Aşk ateşi, hararetlidir, kemiğe ve deriye nüfuz eder, ayıplanmağa bakmaz"* ve İngilizce atasözünün Türkçe tercümesi ise *"Kalbin dalgaları, denizin dalgalarından daha güçlüdür"* dir. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; insanlar sevdiklerinde/ âşık olduklarında birbirlerine çok sıkı sıkı bağlandıkları ve içlerinden geçen duyguların çok yoğun olduğu bilinmektedir. Bu durumu yaşayanların, dünya'daki birçok şeyi önemsemediği ve yalnızca kendilerinin dünya'da var oldukları hissinden ötürü derin duyguları yaşadıklarını ifade etmektedir.

Dil heye, taqet tuneye (Glosbe, 2020).

Faint heart never won fair lady (Bertram & Spears, 1992: 67).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesinin"*Kalp var, cesaret (güç) yoktur"* ve İngilizce atasözünün gerçek

anlamda Türkçe tercümesinin ise *"Baygın kalp, güzel kadını asla kazanmadı"*olduğu ancak anlamsal olarak incelendiğinde ise *"Cesaret edemeyen, kadın kalbini kazanamaz"* olarak yapılması mümkündür. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bir kadına aşık olan erkeğin, gidip kadına aşkını ilan etmesi gerektiği; ancak cesaret ya da şevk bulamadığı durumda, asla kadını elde edemeyeceği ve sürekli aşk acısı çekip platonik bir aşık olarak hayata devam edeceği belirtilmektedir.

2.3.2 Azim / Başarı/Çalışkanlık/ Kararlılık- Tembellik

-Zû rabe kare xwe, şekir têxe devê xwe (Aslan, 2006: 406).

-The more you knead the dough, the tastier the bread will be (Chyet, 2003: 562).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"İşine erken kalk, şekeri ağzına bırak"* ve İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Hamuru ne kadar yoğurursanız, ekmek o kadar lezzetli olur"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; emek ve çaba harcandıkça hedeflere kolaylıkla ulaşılabilindiği savunulmuştur. Başka bir deyişle, çokça arzuladığımız bir hedef için azimle ve sürekli çalıştığımız taktirde mutlaka bir gün başarı elde edileceği ve elde ettiğimiz başarı kendi alın terimizle, hakkımızla kazanıldığından, manevi olarak daha huzurlu ve mutlu olacağımız belirtilmektedir.

Hesinê bê esas ne dibe kêrendî, ne dibe des (Chyet, 2003: 241).

A Rolling stone gathers no moss (Bertram & Spears, 1992: 12).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"İşlenmemiş demirden ne tırpan ne de orak olur"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Yuvarlanan taş yosun tutmaz"* olarak yapılması mümkündür. Birbirlerine yakın veya gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; kendilerini geliştirmen, çalışmayan ve azim göstermeyen bireyler, topluma faydalı olamayacaktır. Bu tür bireyler toplumda sürekli problemlere neden olacaktır.

Dolayısıyla, bireylerin topluma faydalı olabilmeleri için kendilerini azimle sürekli geliştirmeleri gerekmektedir.

Hetamirinê, çav li kirinê (Aslan, 2006: 198).

Until death, think of an action (Chyet, 2003: 274).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Ölüme kadar, göz; çalışmak üzerinedir"* olduğu ve İngilizce Atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Ölene kadar, çabalamayı düşün."* dir. Birbirlerine yakın veya gerçek anlamda kullanılan ve benzer kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bireylerin her daim çalışkanlıklarını ve azimlerini koruması gerektiği, belirli bir yaşa ya da döneme geldiklerinde tembellik yapıp kendilerini birçok şeyden soyutlamamaları gerektiği ifade edilmektedir.

Nezani rihetîya canê ye (Chyet, 2003: 412).

Ignorance is bliss (Akgün, 2019: 46).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Bilmemek / Cehalet, bedenin mutluluğudur / rahatlığıdır"* olarak ve İngilizce olarak verilen sözün Türkçe tercümesini ise *"Önemsememezlik / bilmemek; mutluluktur"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve aynı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; günlük yaşantımızda bazı şeyleri bilmememiz veya farkında olmamız gayet normaldir; ancak bazı insanlar kasıtlı olarak bilmedikleri bazı durumları çözmeye veya öğrenmeye çalışmazlar ve tembellik yaparlar. Bu tür kişiler, rahatlığına düşkün olduklarından, bilmedikleri şeyden sorumlu olmadıklarını ve yapmadıkları taktirde mutlu olacaklarını düşünmektedirler. Ancak, doğrusu; insanların sürekli yeni bir şeyler öğrenmek için çabalamaları ve topluma faydalı, üretken bireylerin olması gerekir.

Hemû mêr, mêr nîn e, hemû şêr, şêr nîn e (Celîl & Celîl, 2018: 72).

One can be worth 100, and 100 cannot even be worth one (Chyet, 2003: 59).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Tüm erkekler, erkek değil; tüm aslanlar, aslan değildir"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözün Türkçe tercümesini ise *"Bir kişi, yüz kişiye bedel; yüz kişi, bir kişiye bedel değil"* olarak yapmamız mümkündür. Birbirlerine yakın veya gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; herkesi aynı kefeye bırakılmaması gerektiği ve herkesin istenildiği azimli, çalışkan ve güçlü olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca bazı bireylerin çok çalışkan, güçlü azimli olduğu, sonuç olarak istedikleri her şeyi başarabildikleri; ancak bazı bireylerin ne yapılırsa yapılsın, tembelliklerinden ötürü asla başarılı olamayacağı ve bir işe yaramayacağı vurgulanmaktadır.

2.3.3 Bilinmeyen/Görünmeyen veya Genel Durumlar

Derwîş dizane li hebana derwîş çi heye (Chyet, 2003: 234).

Only the wearer knows where the shoe pinches (Gözpınar, 2014: 3).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Derviş, heybesinde ne olduğunu bilir."* dir. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Ayakkabıyı giyen, ayakkabının nereye vurduğunu bilir"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve aynı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bazı insanlar sıkıntılarını, sorunlarını veya düşüncelerini kimseye yansıtmaz ve sadece kendi içinde tutar. Dolayısıyla, dıştan bir şeyler bilinmeden farklı yorumlarından olabileceğinden; kimseye karşı önyargılı olmamak gerekmektedir.

-Tu rind zanî axlêve çi ye, hema te axlêve ne dîtiye (Chyet, 2003: 15).

-Experience is the father of the wisdom (Bertram & Spears, 1992: 66).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin *"Erken gelen baharın ne olduğunu iyi bilirsin, ancak hiç görmedin"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Deneyim bilgeliğin babasıdır"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre;

insanların birtakım durumlarda ya da teorikte bilgilerinin mevcut olduğu, neler yapacağı bildiği vurgulanmaktadır; ancak iş, pratiğe geldiğinde ya da durumu geçek anlamıyla yaşamaya geldiğinde bireylerin başaramadığını ve sorunlar yaşadığı vurgulanmaktadır.

2.3.4 Birlik ve Beraberlik

Dinya gulek e, bêhn bike û wê bide hevalê xwe (Chyet, 2003: 75).

Birds in their little nests agree (Bertram & Spears, 1992: 39).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Dünya, bir güldür, kokla ve arkadaşına ver"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Küçük yuvalarındaki kuşlar anlaşırlar"* olarak yapabiliriz.Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; Dünya'nın çok güzel olduğu ve Dünya'nın herkes için yeterli imkanları olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, insanların birlik ve beraberlik içinde olması gerektiği ve paylaşımcı ruhlarımızın gelişmesi gerektiği bildirilmektedir.

Du malxo di malekê de nabe (Aslan, 2006: 141).

Do not have/put (too) many irons in the fire (Dağpınar, 2017: 271).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Bir evde iki lider/usta olamaz."* olarak ve İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Çok fazla demiri ateşe atmayın / koymayın"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın veya gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bir ailede sözü geçen, evin reisi olan sadece bir kişinin olması gerektiği; aksi taktirde herkesin kendi bildiklerine göre davranışta bulunmaları evde huzursuzluğa yol açacağı gibi, evde birlik ve beraberlik olamayacaktır. Dolayısıyla, bir hanedeki mutluğu, huzuru ve birliği devam ettirmek için, çok başlılığın olmaması gerekmektedir. Ayrıca bir kimsenin aynı anda iki büyük işe girişmesinin doğru olmadığı ve sonuçta başarısızlıkla karşılaşma ihtimalinin çok yüksek olduğu vurgulanmaktadır.

1. *Ji xwarinê re xal û xwarzî, ji şeran re ap û birazî* (Hesen, 2008: 146).

2. *Ji tirşikê re xal û xwarzî, ji şeran re ap û birazî* (Hesen, 2008: 145).

1.For battles, maternal uncle and nephew; for food, paternal uncle and nephew (Chyet, 2003: 79).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Yemekte dayı ve yeğen; kavgada amca ve yeğen"* olarak ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Güveçte dayı ve yeğen; kavgada amca ve yeğen"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise Kürtçe atasözlerine benzer bir anlamda *"Kavgada, dayı ve yeğen; yemekte, amca ve yeğen."* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve benzer kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; akraba ilişkilerinin olduğu bireylerin her türlü konuda birlik ve beraberlik içinde olduğu veya olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sadece iyi ve güzel günlerde değil, aynı zamanda zor günlerde de birlik ve beraberlik içinde olması gerektiği savunulmaktadır.

2.3.5 Cimrilik/Açgözlülük

Sûq tijî qumaş e, lê mela bêşaş e (Chyet, 2003: 370).

You are so stingy you would take candy from a child (Mieder, 2004: 14).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Çarşı, kumaş ile doludur, ama imam sarıksızdır"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"O kadar cimrisin ki bir çocuktan şeker alırsın"* olarak yapılması mümkündür. Gerçek anlamsal olarak ve kullanılan kelimeler açısından farklılıklara sahip bu atasözlerinde, bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bazı insanlar birçok imkana ya da olanağa sahip olmalarına rağmen, bu olanakları kullanmak istemezler ve cimrilik yaparlar. Dolayısıyla, sahip oldukları/ olacakları birtakım varlıklardan mahrum kalmış olur ve toplumda sürekli başkasına özenti içerisinde olurlar. Bu bağlama göre, insanların sahip oldukları her türlü olanağı en verimli ve doğru şekilde kullanıp

hayattan mutluluk ve zevk almaları gerektiği, cimrilik yapılmamasının önemli olduğu vurgulanmaktadır.

2.3.6 Davranış/ Huy/ Karakter

Av zane benaw li ku ye (Chyet, 2003: 34).

A thief knows his accomplice (Mieder,1992).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe olarak verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Su, söğütün nerede olduğunu bilir"* ve İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *" Bir hırsız suç ortağını bilir"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın veya gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; birbirlerine yakın davranışlara veya karaktere sahip bireylerin toplumda birbirleriyle daha anlaşabildiğini ve birbirlerini daha iyi tanıdığını vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır.

Dinya bi sebrê ava bûye (Aslan, 2006: 131).

The world goes with patience, not with violence (Chyet, 2003: 59).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *" Dünya, sabırla kurulmuştur"* olarak ve İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Dünya şiddetle değil sabırla gider"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan ve yine yakın kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bireylerin günlük yaşamından güzel ahlaklı olması gerektiği, doğru davranışların sergilenmesinin gerektiği ve toplum içindeki davranışlarımın düzgün olması gerektiği vurgulanmıştır. Bir yerde zorluk veya problemler çıkararak, çözümlerin bulunamayacağı anlatılmaktadır.

Gayê reş çermê xwe naguhere (Aslan, 2006: 166).

A lion cub is still a lion (Chyet, 2003: 615).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Siyah öküz, derisini değiştirmez"* ve İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Aslan yavrusu da aslandır"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve aynı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bir ailede yer alan bireylerin aynı genleri taşıdığından dolayı hem fiziksel hem de davranışsal olarak benzer ya da aynı karaktere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle; genellikle karakter açısından sakin ve anlayışlı huya sahip olan bireylerin, ebeveynleri de aynı karaktere sahiptir ya da sinirli ve huysuz bir bireyin, ebeveynleri ya da ailesinden birilerinin benzer karaktere sahip olduğu düşünülür. Fiziksel açıdan ise vücut yapısı, saç ve göz rengi gibi özelliklerin de aile fertleri arasında benzerlikler gösterdiği ifade edilmektedir.

Xiyara li kûtkê diyar e (Chyet, 2003: 343).

Man's only real possession is his character (Mieder, 1992).

Yukarda verilen atasözlerinin Türkçe çevirileri ince.lendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Olgunlaşmamış salatalık (önceden) bellidir"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*İnsanın tek gerçek mülkiyeti karakteridir"* olarak yapılması mümkündür. Farklı anlamlara ve kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; her bireyin kendine özgü bir karakteri olduğu ve bu karakterin birçok tarafından açıkça sezilip anlaşıldığı belirtilmektedir. Dolayısıyla bir toplumda davranış, huy veya karakter olarak kendilerini geliştirmemiş ve toplumda doğru/ samimi davranışlar sergilemeyen bireylerin her daim açıkça görüldüğü ve birçok kişi tarafından kolayca ayırt edilebildiği vurgulanmaktadır.

2.3.7 Dürüstlük / Doğruluk- Yalancılık

Bertil kevira nerm dike (Chyet, 2003: 45).

Honesty is the best policy (Bertram & Spears, 1992: 88).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Rüşvet kayayı yumuşatır"* olarak ve İngilizce atasözünün

Türkçe tercümesini ise *"Dürüstlük en iyi politikadır"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine anlamsal olarak zıt olan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bir yerde istediğimiz bir şeyi erkenden çözmek veya yanlış yapılan bir durumun göz ardı edilmesi için ilgili kişiye para teklif edilip sorunun ortadan kaldırılmaya çalışılmasının dürüst bir davranış olmadığı belirtilmektedir. Kürtçe atasözünde olumsuz yargı bildirilirken, aslında olumludur çünkü her iki atasözünde dürüstlüğün önemi vurgulanmış veasla rüşvet gibi dürüst olmayan bir işleme başvurmamız gerektiği, toplumda her daim adil ve doğru olmamız gerektiği vurgulanmaktadır.

2.3.8 Evlilik

Diya qiza -pirûda dîza, dîz çê kirin, xelqê biri (Chyet, 2003: 161).

Give a girl enough rope and she'll ring the wedding bell (Litovkina, 2019).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Kız anası çömlek tasarımcısıdır; kendisi çömlekleri yapar, diğerleri gelip alır"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Bir kıza yeterli ip ver, o da evlilik zilini çalacak"* olarak yapılması mümkündür. Farklı anlamlara ve kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bir anne, kızını doğurur, büyütür, eğitir, hayata hazırlar ve her türlü şefkatle gelişimi için her şeyi yapar; ancak kız evlat büyüyünce başkasıyla evlenip yuvayı terk eder. Dolayısıyla, hayatta özenerek hazırladığımız ya da geliştirdiğimiz olgular her daim aynı kalmayacaktır. Ne kadar çabalarsak çabalayalım her şey değişime muhtaçtır. Evlatlarımız her daim bizimle beraber aynı evde yaşamayabilir çünkü evlilik çağına geldiklerinde, kendileri de yuva kurmak isterler.

2.3.9 Gençlik-Yaşlılık

Tixûba xorta Tuneye (Chyet, 2003: 623).

Youth does not mind where it sets its foot (Williams, 1992).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Gençler için sınır yoktur"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Gençlik ayağını nereye bıraktığını/bastığını umursamaz"* olarak yapılması mümkündür. Farklı anlamlara ve kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; gençlerin atik, güçlü ve sürekli bir şeyler yapmak istediklerin, kendilerini hiçbir şeyle sınırlamadıkları ifade edilmektedir. Gençlerin kolaylıkla yorulmadığı ve sürekli yeni bir şeyler keşfetmek istediklerinden dolayı seyahat etmeyi, gezmeyi ve yeni insanlarla tanışmayı sevdikleri vurgulanmaktadır. Ayrıca gençler, kendilerini cesur hissettiklerinden korkularının pek olmadığı ve her türlü riskli aktivitelere gönüllü olarak katıldığı da söylenebilinir.

-*Werîsê rizî bêkêr e* (Chyet, 2003: 55).

-*You cannot put new wine in old bottles* (Bertram & Spears, 1992: 191).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Eskimiş ip, faydasızdır"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Eski şişelere, yeni şarap bırakamazsınız"* olarak yapılması mümkündür. Birbirlerine yakın anlamda kullanıldığı düşünülen ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; her insan doğar, büyür ve ölür. İnsanlar, gençlik yıllarında hem güçlü hem de istediklerini elde edebilecek güce ve hevese sahiptir; ancak yaşlandıkça insanlardaki istek ve güç azaldığından birçok şeyi başaramamaktadırlar. Dolayısıyla da, yaşlılarımız doğal olarak kendilerini birçok şeyden uzak tutup, dinlenmek isterler; ancak gençlerimiz sürekli genç kalacaklarını düşünüp tembellik yapmaktadırlar. Bu sözlerle, gençlerin vakitlerini dolu dolu geçirmeleri, topluma faydalı ve üretken bireyler olmaları için ikazda bulunulmaktadır.

2.3.10 Kötüleştirme / Kışkırtma/ Öfkelendirme/Sinirlendirme/Kargaşa

-*Hêştir radibin hev, hêstir û ker bin lingên wan de diçin* (Chyet, 2003: 277).

-*Throwing the baby out with the bath water* (Mieder & Hand,1991: 395).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Develer dövüştüklerinde, katırlar ve eşekler ayaklarının altında ezilirler"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Bebeği banyo suyuyla dışarı atma"* olarak yapılması mümkündür. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; toplumdaki güçlü bireyler veya soylu kişiler kendi aralarında sorun veya musibet yaşadıklarında, toplumda kendi halinde olan bireylerin hem maddi hem manevi olarak daha çok zarara girdiği ifade edilmektedir. Bu yüzden toplumda sözü geçen bireyeler; davranışların farkında olmalı ve kimseye zarar gelmesin diye dikkatli davranmalı, aksi taktirde toplumun düzeni kötüye gider, kargaşalar çıkar.

2.3.11 Kadın- Erkek

Jin, hem nura çavan e; hem kula dilan e (Aslan, 2006: 219).

Some women are a pain, others are a salve for wounds (Chyet, 2003: 370).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Kadın, hem gözün nurudur hem de kalbin yarasıdır"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*Bazı kadınlar acıdır/yaradır, diğerleri ise yaralar için bir merhemdir"* olarak yapılması mümkündür. Birbirlerine yakın anlamlara ve benzer kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; tüm kadınların aynı olmadığı, bazılarının eşlerine ve ailelerine çok sadık olduğu; Dolayısıyla ailenin huzuru, mutluluğu ve onuru onlar için en öncül ilkeler olduğu vurgulanmaktadır; ancak bazı kadınların ise aşırı rahat olduğu ve hiçbir şeyi önemsemediği için her daim huzursuzluk çıkardığı ifade edilmektedir.

-Jin derkete ser serî, dê avêt dev derî (Aslan, 2006: 218).

-Fieldmice, hen-pecked husbands, and lambs [nursed] by goats, all three are headed for death (Chyet, 2003: 393).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesinin *"Kadın başa geldi, kaynanayı kapının önüne koydu"* olarak

yapılması mümkündür. İngilizce sözün Türkçe tercümesini ise *"Tarla Fareleri, karısının sözünden çıkmayan koca ve keçinin baktığı kuzu; üçü de ölüme yol alır"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; sürekli birisine bağlı kalan/ bağımlı olan ya da kendi fikirlerine güvenmeyen bireylerin, toplumda herhangi bir konumda olamayacağı ve sürekli kendilerini gerçekleştiremeyeceği belirtilmektedir. Özellikle de, olumlu ya da olumsuz her türlü konuda sürekli karısını dinleyen kocaların özgürce karar veremeyeceği ve dolayısıyla tek başlarına yapacakları bir şeyin önemsiz veya yersiz olacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca bu tür eşlerin sürekli problemlerle ve zorluklarla yüzleşmek zorunda kalabileceği belirtilmektedir. Eşlerin, çoğu şeyde birbirlerine danışıp dinlemeleri gerektiği; ancak her daim sadece birinin değil, ortak kararların alınması gerektiği düşünülmektedir.

2.3.12 Kısmet/Kader/Nasip/Şans/Talih

*Meriv nizanê, de qedera mervan de çi heye (*Aslan, 2006: 277).

Some die of it, some die for it (Chyet, 2003: 259).

Yukarda verilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Kişi kaderinde ne olduğunu bilemez"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*Bazıları bundan dolayı ölüyor, bazıları ise bunun için ölüyor"*olarak yapılması mümkündür. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; yaşantımızdaki birtakım olgu,,durum, varlık ya da nesnelerin değeri veya akıbeti herkes için aynı değildir; kimse hayatta ne yaşayacağını veya neleri göreceğini bilemez. Başka bir deyişle, çok arzuladığımız bazı durumlar bize zarar verirken, başkalarına ise fayda sağlayabilir. Bu yüzden hayatta kimin neyi göreceği veya yaşayacağı kaderine ve kısmetine göre değişmektedir.

Kevir dileqe hew cî digire (Chyet, 2003: 93)

There is no flying from fate (Isaeva vd., 2014: 110).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Bir kaya hareket etmeye başladığında, duramaz/ kendine yer arar"* olarak veİngilizce atasözünün Türkçe tercümesini ise " Kaderden kurtuluş yoktur" olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; her bir birey bir işe başladığın sürekli çabalamakta ve yeni bir şeyler elde etmeye çalışmaktadır. Bireyin amacı, kısmetini bulmak veya kazanmak olduğu ve bu yüzden sürekli bir gayret içerisinde olduğu vurgulanmaya çalışıldığı düşünülmektedir; ancak birey ne yaparsa yapsın asla kaderinden kaçamayacağı ya da kurtulamayacağı belirtilmektedir.

Pezê nêr ji bo kêrê ye (Chyet, 2003: 78).

If you are born to be hanged then you'll never be drowned (Bertram & Spears, 1992: 96).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Koç'un, kaderi bıçaktır"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Kaderinizde asılmak varsa asla suda boğarak ölmezsiniz"* olması mümkündür. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; herkesin alın yazısı/ kaderi bellidir ve birey ne yaparsa yapsın asla ilahi kaderden kaçamayacağı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, insanların kısmetlerini ve kaderlerini kabul etmeleri gerektiği bildirilmektedir.

2.3.13 Kıymet/ Değer/ Örf/ Gelenek

Adetên bav û bapiran, kerik xweştir in ji hêjîran (Chyet, 2003: 235).

So many countries, so many customs (Bertram & Spears, 1992: 151).

Yukardaki atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Dededen babadan âdetse ham incir olgun incirden daha iyidir"* olarak ve İngilizce atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Birçok ülke, birçok gelenek"* olarak yapabiliriz. Atasözü çevirilerinde, farklı anlamlar ve kelimeler bulunmasına rağmen, bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre;

atalarımızdan günümüze kadar gelen bir takım gelenek ve göreneklerin olduğu, dolayısıyla bu gelenekleri bilip onları yaşamımızın da bir parçası haline getirmemiz ve diğer nesillere aktarmamız gerekmektedir. Her ülkenin kendisine has geleneklerin ve değerlerin olduğu, bunların yıllarca doğru bir şekilde aktarılmasındaki önem vurgulanmaktadır.

Navê gund namusa gund e(Chyet, 2003: 226).

A good reputation stands still; a bad one runs (Mieder, 1992: 79).

Yukardaki atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Bir köyün şanı/adı, namusudur/onurudur."* olarak yapabiliriz.İngilizce atasözünün Türkçe tercümesini ise *"İyi bir itibar/şan sürekli dik dururken; kötü bir itibar/şan hızlıca gider/ koşar"* olarak yapabiliriz. Farklı anlamlara ve kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bir toplumdaki değerlerin veya geleneklerin çok önemli olduğu ve hiçbir şekilde bu değerlere ya da geleneklere dil uzatılmaması / dokunulmaması için her şeyin yapılması gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca kötü bir şan/itibar bırakan kişiler toplumda çok fazla sayılmaz ve sürekli bir değer görmediği; ancak toplum için iyi bir şeyle yapıp iyi bir şan/itibar kazanan bireyler ise sürekli el üstünde tutulurlar ve anılırlar.

2.3.14 Kibirlilik/ Kendini Üstün Görme

Axa bi deh gundên xwe ve, bawer dike Keyxosrow e (Chyet, 2003: 60).

If every fool wore a crown, we should all be kings (Quotes, 2020).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Ağa, 10 köyüyle kendisinin [imparator] Keykhosrow olduğunu düşünür."* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*Her aptal taç giyseydi, hepimiz kral olurduk"* olarak yapılması mümkündür. Farklı anlamlara ve kelimelere sahip olan bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; insanların sahip olduğu birtakım imkanlardan dolayı kendilerini aşırı üstün gördüğü ve sürekli kibirlendiği vurgulanmaktadır. Küçük bir şeylere sahip, bireylerin bunları abartıp aşırı kibirli oldukları ve kendilerini

başkasından boş yere üstün görmeye çalıştıkları vurgulanmaktadır. Ayrıca bazı insanların hiçbir deneyimi ya da becerisi olmadığı halde, kendisini birçok işte yetkin ve başarılı göstererek kendisiyle boş bir şekilde gururlanıp kibirlenmeye çalıştığı ifade edilmektedir.

-Golikê nava pembuyan divên, em jî ga ne, tilê çûçîk divên, em jî çîya ne (Celîl & Celîl, 2018: 71).

-I pluck out the feathers of birds that fly in the skies (Chyet, 2003: 24).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin *"Pamukların içindeki buzağılar, bizler de öküzüz der; küçük tepeler, bizlerde dağız derler"* olarak yapılması mümkündür. İngilizce atasözünün Türkçe tercümesinin ise *"Gökyüzünde uçan kuşların tüylerini yoluyorum"* olarak yapılması mümkündür. Farklı anlamlara ve kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; insanların sahip olduğu makam, mevkii ve paraya itibar ederek kibirlenmemeleri gerektiği ve her daim alçakgönüllü olmak için toplumca elimizden geleni yapmamız gerektiği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, toplumda herkesin her türlü imkân ve konum için eşit olduğu herkesçe benimsenmesi gerekmektedir. Ayrıca insanların bulunduğu konumun farkında olmaları gerektiği ve başkasına kandırıp kibirlenmek için boş yere kendilerini övmelerinin yersiz olduğu belirtilmektedir.

2.3.15 Kötüleştirme / Kışkırtma/ Öfkelendirme/Sinirlendirme

Meriyê aqilsivik, tu cara lê meke rik (Celîl & Celîl, 2018: 48).

Never make a foolish man angry (Chyet, 2003: 8).

Bu grupta bulunan atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde Kürtçe ve İngilizcesinin aynı anlamda olup, Türkçe tercümesini *"Aptal/aklı eksik birini asla sinirlendirme."* dır. Verilen atasözlerin Türkçe çevirileri incelendiğine, birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan, aynı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcut olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; aptal kişilerle ile tartışmanın ya da sinirlendirmenin yanlış olduğu ve hatta bu

kişileri espriyle bile sinirlendirilmemesi gerektiği çünkü bu tür kişilerin esprilerden anlamayıp daha olumsuz sonuçlara yol açacağı düşünülmektedir.

2.3.16 Menfaat / Çıkar

Zikê bixwe sawarê divê here hawarê (Chyet, 2003: 529).

Desert and reward seldom keep company (Bertram & Spears, 1992: 54).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Bulguru yiyen mide, gerektiğinde yardıma gitmeli"* olarak yapabiliriz. İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ise "*Liyakat ve ödül bir arada olmaz"* olarak yapılması mümkündür. Farklı anlamlar ve kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; insanlar birtakım işlerde, kendi çıkarları için birbirlerinin yardımına karşılıklı olarak muhtaçtır. Başka bir deyişle, bir işveren işlerinin yürümesi için elemanlara ihtiyaç duymakta ve onlara maaş vermektedir. Maaş karşılığı çalışan elemanlar da, işverenin tüm işlerini eksiksiz yapmak zorundalar. İşveren maaş vererek işlerini hal ederken; elemanlarda aldıkları maaşla geçimlerini sağlamaktadır. Bu durumda her iki taraf için de çıkar elde edildiği düşünülmektedir. Ayrıca, bu sözler bazılarından aldığımız hediye gibi şeylerin, genellikle bir amaç uğruna verildiği ve günü geldiğinde mutlaka bunun karşılığında bir şeyler istenileceği de unutulmaması gerektiği de vurgulamaktadır.

2.3.17 Misafirperverlik

-Dilê mêvana nehêle ew kesê bi xwe here (Aslan, 2006: 129).

-In summer, may the guest not make trouble about meals; in the winter, may the host not force his guest to be difficult about meals (Chyet, 2003: 366).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini, *"Misafirin kalbini kırma, o kendisi gider"* olarak ve İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Yazın, misafir yemek konusunda sorun çıkarmayabilir; kışın, ev sahibi misafirini yemek konusunda geçimsiz olmaya zorlamayabilir"* olarak yapabiliriz. Anlamsal olarak benzerlik göstermeyen ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu

benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; tüm kültürlerde misafir kabul etmek ve ağırlamak çok erdemli bir davranış olduğu; ancak hem misafir olacak kişi hem de ev sahibi birbirlerini rahatsız etmeyip elde bulunan imkânların kullanılmasıyla saygı çerçevesinde hoş zaman geçirmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

2.3.18 Sadakat/Hakkını Verme

Kedkiro, keda xwe nexwaro (Celîl & Celîl, 2018: 46).

Give the bread to the bakers, [and] give an extra loaf (Chyet, 2003: 401).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *" Emekçi (işçi), emeğini (hakkını) yiyemedi/alamadı"* olarak ve İngilizce atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Ekmeği, fırıncılara verin ve bir tane de fazla verin"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın veya gerçek anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bir işçinin ya da çalışanın, yaptığı iş karşılığında hak ettiği ücretin vaktinde fazlasıyla verilmesi gerektiği ve asla kimsenin hakkına göz koyulmaması vurgulanmaktadır. Hak kavramının, çok önemli bir olgu olduğu ve bunun iyice anlaşılmasına yönelik söylenen bir sözdür. Birçok işverenin, çalışanlarının haklarını tam olarak ve zamanında vermediği, dolayısıyla çalışanların haklarına göz koyduğu vurgulanmaktadır.

2.3.19 Sorumluluk

Bê şêx û pîr neçe dîwana mîr, ku nekevî halê feqîr (Aslan, 2006: 53).

Without an instructor/leader, soup for many won't boil (Chyet, 2003: 214).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; İngilizce verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Bir eğitmen / lider olmadan, birçok kişi için çorba kaynamaz"* olarak ve Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Yanında bir şeyh ya da yaşlı (bilen/alim/deneyimli) biri olmadan mirin meclisine girme ki fakir (bilmeyen) konumuna düşmeyesin"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan ve farklı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; günlük yaşantılarımızda bir liderin sorumluluk alması gerektiği ve bu liderin öncülüğüyle iş birliği içinde olup birçok engelin üstesinden

gelinip başarı elde edileceği savunulmaktadır. Dolayısıyla, bazı durumlarda sorumluluk alınıp liderlik yapılmadığı takdirde, birçok kişinin hüsranla veya zorluklarla karşılaşacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca birisinin bilgilerinden ya da deneyimlerinden yararlanmadan, bilenlerin ya da söz sahibi kişilerin yanına gitmememiz gerektiği; aksi takdirde küçük düşürülüp hüsrana uğruma ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmektedir.

Darê edebe ji cinnetê derketî (Aslan, 2006: 104).

A Jew does not pay his tax until he is beaten (Chyet, 2003: 57).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Terbiye sopası, cennetten çıkmadır"* ve İngilizce olarak verilen atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Bir Yahudi dövülene kadar vergisini ödemez"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın anlamda kullanıldığı düşünülen ve aynı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; bazı insanların sorumluluklarının farkında olmadığı ve kendilerine herhangi bir yaptırım uygulanmadıkça, sorumluluklarını yerine getirmediği vurgulanmaktadır. Ayrıca, sorumluluklarının farkında olmayan bireyler; hem toplumda hem de ailede ahlaki olarak olgun görülmemektedirler. Bu tür kişiler için, yaptırım uygulaması bazı durumlarda olum sonuçlar verebilmektedir.

2.3.20 Tasavvufi

-*Çiqas xirabyê bikî, agir behrê nakewe* (Chyet, 2003: 312).

-*God himself is the help of the helpless* (Yurtbaşı, 2007: 313)

Bu grupta bulunan atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ne kadar kötülük yaparsa yapsın, ateş denizi tutmaz"* ve İngilizce verilen atasözünün gerçek anlamda Türkçe tercümesini ise *"Allah çaresizlerin yardımcısıdır"* olarak yapabiliriz. İngilizce atasözünün mecazi anlamda Türkçe tercümesini ise Allah'ın kötüleri eninde sonunda cezalandırdığıdır. Birbirlerine yakın anlamda kullanılan bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre, bazı kişilerin ne kadar çok kötülük yaparlarsa yapsın, Allah korudukça ve müsaade etmedikçe; kötü insanların

emelleri gerçekleşmeyecektir. Allah'a inancı olan kişilerin ; adaletin er ya da geç tecil edeceğinin farkında olduğu belirtilmektedir. Kötülerinde; yanlış yaptıkları emelleri için elbet bir gün yaptıklarının karşılıklarını alacağı vurgulanmaktadır.

2.4 KÜRTÇE VE TÜRKÇE'DE ORTAK ATASÖZLERİ

Birçok bilimsel ve edebi eserin betimsel olarak tarama desenli araştırma modeline göre araştırılıp incelenmesi sonucunda; Kürtçe ve Türkçedeki bazı atasözlerinin konu bağlamında birbirlerine benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bu bölümde, Kürtçe ve Türkçe atasözleri incelenmiş ve konu grupları oluşturulmuştur. Öncelikle atasözlerinin, Türkçe çevirisi yapılmış ve daha sonra konularına göre aynı bağlama sahip atasözleri belirlenmiştir. Oluşturulan bu konu gruplarında, aynı bağlamda olduğu düşünülen Kürtçe ve Türkçe atasözleri yerleştirilmiş olup, yer aldıkları bağlam konusu betimsel olarak yorumlanmıştır. Aşağıda Kürtçe ve Türkçe atasözlerinin kullanıldığı konu bağlamları verilmiştir.

2.4.1 Aç gözlülük / Cimrilik - Cömertlik

-*Bibe baran jî erde şilnake (*Bingöl, 2014: 26)

Açın karnı doyar gözü doymaz (Albayrak, 2009: 95).

Kürtçe verilen atasözün Türkçe tercümesini "Yağmur olsa, yeri ıslatmaz" olarak yapabiliriz. Türkçe ve Kürtçe olarak verilen bu atasözlerinde verilen anlam incelendiğinde; bağlamsal bir benzerliğin olduğu görülebilinir. Bu bağlama göre; toplumda birtakım bireylerin yardıma muhtaç olduklarını ancak yardıma muhtaç olan bu bireylerin aynı zamanda oldukça açgözlü oldukları, kendilerine yapılan yardımdan asla memnun olmadıkları ve sürekli fazlasını istedikleri belirtilmektedir.

*Ka ya te ye, ma kadîn jî ya te ye? (*Bingöl, 2014: 172)

Saman elinse, samanlık senin (TDK Sözlük, 2005).

Kelime kullanımı, anlamı ve bağlamı açısından benzerlik gösteren bu atasözlerine göre; bazı bireyler, başkalarından ödünç aldığı bir şeyleri sonuna kadar tüketir veya sahiplenir. Bu durumun açgözlülük olduğu ve yapılmaması gereken bir davranış olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır.

Malê nexwarî behran/nesîbê zaliman e (Bingöl, 2014: 203).

Yemeyenin malını yerler (Yurtbaşı, 2012: 1074).

Kürtçe verilen atasözünün, Türkçe tercümesini *“ Yenilmemiş mal, zalime kısmettir“* olarak yapabiliriz. Kelime kullanımı ve gerçek anlam bakımından biraz farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedirler. Bu bağlama göre; birey sağlığında ya da yaşarken oldukça fazla mal biriktirdiği ancak bu bireyin bir şeyi harcamaya kıyamadığı ve sürekli biriktirmeye devam ettiği ve daha sonra sağlığını ya da hayatını kaybettiğinde başkalarının bu malları harcayıp zevk ve sefalarına baktığı vurgulanmaktadır.

1. *Derman ê xwestinê dayîn e* (Bingöl, 2014: 61).

1. Ada bana, adayım sana (Aksoy, 1993: 114).

2. Adamakla mal tükenmez (Aksoy, 1993: 116).

3. Bak bana bir gözle, bakayım sana iki gözle (Aksoy, 1993: 177).

4. Hasta ol benim için, öleyim senin için (Aksoy, 1993: 303).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini “*İstemenin ilacı vermektir”* olarak yapabiliriz. Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri hem kelime kullanım, hem anlamı açısından farklı olmasına rağmen, bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; bir şeyleri elde etmek ya da kazanmak istiyorsak cömert olmamız lazım. Bazı şeyleri vererek ya da yardım ederek, elbet mutlaka ilerde daha güzel ve bol kazançların elde edileceği vurgulanmaktadır; ancak cimrilik yapıldığı takdirde bir şeylerin elde edilmesi oldukça güç ve zordur.

2.4.2 Ailevi İlişkiler

-Ji xwarinê re xal û xwarzî, ji şer re mam û birazî (Bingöl, 2014: 169).

-Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış (Aksoy, 1993: 139).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *“Yemekte dayıyla yeğen, kavgada amcayla yeğen”* olarak yapabiliriz. Bu atasözüne göre; güzel günlerde dayı-yeğen iyi anlaşırlar, ama kavgalarda ise, amca-yeğen birbirlerini daha iyi korurlar;

ancak ikisi de aynı kanı taşırlar. Bu atasözüne göre; bir kimse kız kardeşinin çocuğundan çok, erkek kardeşinin çocuğunu gözettiği vurgulanmasına rağmen, ailevi ilişkilerin önemli olduğu hem kötü günde hem de iyi günde aileler yan yana olduğu savunulmaktadır. Türkçe atasözünde ise kardeşlerin gelir ve giderleri farklı olmasına rağmen, kardeş olgusu olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak, aynı bağlamda yer alan bu atasözleri; ailevi bağların ve duyguların önemli olduğu, ne olursa olsun bunların yıkılmasının kolay olmadığı ifade edildiği düşünülmektedir.

2.4.3 Aşk / Muhabbet / Özlem

Çavê muhbetê kor e (Bingöl, 2014: 47).

Aşkın/Sevginin gözü kördür (Yurtbaşı, 2012: 779).

Kelime kullanımı, anlamı ve bağlamı açısından benzerlik gösteren bu atasözlerine göre; bir kimse birisini sevdiği zaman, bu sevgi sevdiği kişinin kötü ve olumsuz yönlerini görmesine engel olduğu ve her daim her şeyi olumlu ve güzel gördüğü vurgulanmaktadır ; ancak insanların, sadece kalplerindeki sevgi değil aynı zamanda mantığını ve düşüncelerini de kontrol etmeleri gerektiği savunulmaktadır.

2.4.4 Azim / Başarı/Çalışkanlık/ Kararlılık- Tembellik

-*Çavên lî derîyan, xwelî lî seriyan* (Bingöl, 2014: 47).

-*Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz* (Exter, 2011).

Kürtçe ve Türkçe verilen atasözleri anlamsal ve bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; kişi başkasından umut veya yardım beklememelidir, kendi gayretleriyle çalışıp bir şeyleri kazanması ve başkasına muhtaç olunmaması vurgulanmaktadır; ancak sürekli başkasından bir şeyler bekleyen birinin her türlü sorunla yüzleşmesi gerektiği ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, çalışan biri kimseye muhtaç olmadığı ve kimseye de imrenmediğinden ötürü azimle çalışmanın önemi belirtilmektedir.

1. Dest dike, dev dixwe (Oncu, 2014: 150).

2. Destê xebitî lî ser zikê têr e (Aydoğdu, 2015: 42).

2. Kefa dest reş nebe, ta'ma dev xweş nabe (Bingöl, 2014: 175).

3. Rizqê bê ihim nabe (Bingöl, 2014: 260).

1. Tarlada izi olmayanın, harmanda yüzü olmaz (Aksoy, 1993: 441).

2. Taşıma (dökme) su ile değirmen dönmez (Aksoy, 1993: 443).

Bu grupta Kürtçe verilen atasözlerinden; birinci Kürtçe atasözünün Türkçe çevirisi *"El çalışır, ağız yer"*, ikinci Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Çalışan el tok karnın üzerindedir.",* üçüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini "*Elin aynası kararmadıkça, ağız tadı güzel olmaz."*ve dördüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Sessiz rızık yoktur"*olarak yapabiliriz. Kürtçe atasözleri, kelime kullanımı ve anlamı açısından Türkçe atasözlerinden farklılıklar göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen tüm atasözleri, bağlamsal açıdan eşittir. Bu bağlama göre; büyümek ve gelişmek isteyen bireylerin sadece belirli bir sermaye ye sahip olması yetmez, bu bireylerin hedeflerine ulaşmak için emek, çaba ve güç harcamaları gerekmektedir. Sadece oturup bekleyerek bir şeylerin olması veya gelişmesini ummak doğru olmadığı vurgulanmaktadır. Ayrıca karnı tok olan bireylerin, çalışarak emek harcayarak bir şeyler elde ettiği savunulmaktadır.

Masî di golan de nabe hût (Bingöl, 2014: 206).

Kuru söğütten düdük olmaz (Sayar, 2015: 52).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin*"Balık, gölde dev olmaz"* olarak yapılması mümkündür Kelime kullanımı bakımından farklılık gösteren ancak anlamsal açıdan benzerlik gösteren bu atasözleri, bağlamsal açıdan da benzerdir. Bu bağlama göre; ilim veya sanat alanlarında büyümek ve gelişmek isteyen ya da bir makamda üst bir mevki ye gelmek isteyen birinin; küçük düşünmemesi gerektiği ve ufkunun geniş olup gerek duyduğu her yere çekinmeden, yorulmadan ve bıkmadan gidip çabalaması gerektiği vurgulanmaktadır. Dar çerçevede düşünen bireyler yüksek makamları elde etmeleri mümkün değildir.

2.4.5 Bilgelik- Cahillik

1.Aqil bi pereyan nayê firotin (Mazî, 2018: 73).

2.Aqil bi pereyan nayê pîvan (Mazî, 2018: 73).

3.Aqil nayê kirrîn (Bingöl, 2014: 10).

4.Aqilê sivik barê giran e (Bingöl, 2014: 11).

1.Akıl yaşta değil baştadır (Aksoy, 1993: 131).

2.Akıl olmayınca ne yapsın sakal (Aksoy, 1993: 130).

3.Akıl kişiye (adama) sermayedir (Aksoy, 1993: 128).

4.Akıl para ile satılmaz (Aksoy, 1993: 130).

Bu grupta Kürtçe verilen atasözlerinden; birinci Kürtçe atasözünün Türkçe çevirisini *"Akıl parayla satılmaz"* olduğu, ikinci Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Akıl, parayla ölçülmez."*, üçüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini "*Akıl, satın alınmaz."*ve dördüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Akılsız baş, ağır yüktür."*olarak yapabiliriz. Kürtçe atasözleri, kelime kullanımı ve anlamı açısından Türkçe atasözlerinden farklılıklar göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen tüm atasözleri, bağlamsal açıdan eşittir. Bu bağlama göre; insanlardaki aklın önemli olduğu parayla satın alınamaz veya satılamaz. Dolayısıyla, akıl insanlar için çok önemli bir sermaye olup onu bir doğru ve dürüst bir şekilde, insanlığa faydalı olacak biçimde kullanmalıyız. Her daim bilgiyi elde etmek için çabalamalıyız ; ancak bilgiye ulaşmak için kullanmazsak bizdeki akıl bizler için yük olmuş olur.

Aqil ji aqil zêdetir e (Mazî, 2018: 74).

Akıl akıldan üstündür (Aksoy, 1993: 128).

Kürtçe ve Türkçe olarak verilen bu atasözleri hem kelime kullanımı hem de gerçek anlam bakımından tamamen benzerdir. Dolayısıyla, Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini, Türkçe verilen atasözüyle aynıdır. Bu atasözleri arasında bağlamsal bir benzerlik mevcut olup, bu bağlama göre bir konuda bilgili ya da ehil olan kişilere danışmak gerektiği ve onların yönlendirmelerini dikkate alınması vurgulanmaktadır.

Aqil taca zêrin e, serê herkesî nîn e (Oncu, 2014: 20).

Akıl kişiye (adama) sermayedir (Aksoy, 1993: 128).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *" Akıl altın taçtır, herkesin başında yoktur"* olarak yapabiliriz. Kürtçe ve Türkçe olarak verilen bu atasözleri kelime kullanımı bakımından farklılık göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre, bireyin giriştiği bir işte başarılı olması, sahip olduğu aklın sayesinde olduğu ve herkesin kullanabileceği etkin, güçlü ve başarılı bir zekasının olmadığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, zeki kişilerinin zekalarının değerini bilmeleri ve doğru şekilde kullanmaları gerekmektedir.

Ji arifî re te'rif nelazim e (Bingöl, 2014: 159).

Yol bilen kervana katılmaz (Aksoy, 1993: 478).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini " *Arife tarif gerekmez"* olduğu ve bu atasözündeki kelimelerinin kullanışı ile anlamı Türkçe atasözüyle aynı olmasa dahi bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre ; bir işte ya da hususta gerekli bilgi ve yetkinliğe sahip bireylerin başkalarının yardımına ihtiyaç duymadıkları ve kendi başına birtakım işleri yürütebileceği ifade edilmektedir.

2.4.6 Bilinmeyen/Görünmeyen veya Genel Durumlar

1. Ji ava gur gur netirs e, ji ava bêdeng bitirse (Aslan, 2006: 209).

2. Ji ava pêlpêlok metirse, ji ava sekinî bitirse! (Bingöl, 2014: 159).

1. Adamın yere bakanından, suyun sessiz akanından kork (Aksoy, 1993: 117).

2. Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork (sakın) (Aksoy, 1993: 434).

Kürtçe verilen atasözlerinin Türkçe karşılıkları birbirlerine yakın olup, çevirisi *"Dalgalı sudan korkma, durgun sudan kork"* olarak yapılması mümkündür. Kelime kullanımı açısından farklılık gösteren ancak anlamsal olarak benzerlik gösteren bu atasözleri, bağlamsal açıdan da benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre; çok konuşan ve bağırıp çağıran kimselerden kolay kolay zarar gelmeyeceği çünkü böyle kişiler konuşmalarıyla kin ve nefreti dışarıya taşırmış kişilerdir. Asıl korkulması gereken kişiler sessiz kalan ve karanlık görünen kimselerdir. Bu tür kişiler sergileyeceği tavrı kolay kolay dışarı yansıtmazlar.

1. *Ne li malkê, ne li hevalkê* (Bingöl, 2014: 234).

1. Damdan düşen, damdan düşenin halini bilir (Aksoy, 1993: 228).

2. Hal halin yoldaşıdır (Aksoy, 1993: 300).

3. Kim düşer daldan, o bilir haldan (Aksoy, 1993: 362).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Bir evde bulunmayan o evin halinden anlamaz"* olarak yapabiliriz. Anlamsal açıdan benzerlik gösteren bu atasözleri bağlamsal açıdan da benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre; toplumda bazı kişiler, başkalarının bir problem hakkında görüşünü kolaylıkla belirtiler; ancak bu kişiler belirtikleri görüşe ilişkin tam ya da yeteri kadar bilgiye sahip değildirler. Dolayısıyla, dışardan konuşulmasının kolay olduğu çünkü birçok bilinmeyen veya hissedilmeyen durumların olduğu ancak yaşayan kişinin bunu derin olarak bilip ve hissettiği için daha zorlu ve farklı olduğu vurgulanmaktadır.

1. Devê pîvazê nexwe, bêhn jê nayê (Oncu, 2014: 156).

2. Devê sîra nexwe, bîhn jê nayê (Aslan 2006: 119).

3. Ba neyê, pel nalive (Aslan, 2006: 35).

1.Ateş olmayan yerden duman çıkmaz (Aksoy, 1993: 161).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Soğan yemeyen ağızdan, koku gelmez"*,ikinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Sarımsak yemeyen ağızdan, koku gelmez"*ve üçüncü atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Rüzgâr esmezse, yaprak kımıldamaz"* olarak yapabiliriz. Kelime kullanımı açısından farklılık gösteren ancak anlamsal bakımdan benzerlik gösteren bu atasözlerinde, aynı zamanda bağlamsal bir benzerlik mevcuttur. Bu bağlama göre; bir olgunun ya da durumun gerçekten olup olmadığı öğrenmek için, elimizde bulunan kanıtlara ya da belirtilere bakılması gerektiği bildirilmektedir. Bazı durumlar, birçok kişi tarafından kapatılmaya çalışılsa dahi, arkasında bıraktığı izler veya kanıtlar gerçeği ve doğruyu yansıtabilmektedir.

2.4.7 Birlik ve Beraberlik

Tenêbun xasê bi xwedê ye (Bingöl, 2014: 295).

Yalnızlık Allah'a mahsustur (yaraşır) (Aksoy, 1993: 465).

Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri hem kelime kullanım, hem anlamı hem de bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; insanlar sosyal bir varlıktır ve Dolayısıyla toplumda tüm insanlar birbirlerine ihtiyaç duymakta ve insanlar yalnız kalmayı sevmemektedir. İnsanların, her daim birlik ve beraberlik içinde olması, birbirlerini desteklemesi gerekmektedir.

2.4.8 Çözüm / Neden-Sonuç

1. Aqilê sivik, nig çepel e (Mazî, 2018: 75).

2. Aqilê sivik barê giran e (Mazî, 2018: 75).

1. *Akılsız başın cezasını (zahmetini) ayak çeker* (Aksoy, 1993: 130).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *"Akılsız baş, kötüdür"* ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Akılsız baş, ağır yüktür"* olarak yapabiliriz. Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözlerinde birbirlerine yakın kelimelerin kullanılmasının yanı sıra, bağlamsal benzerlik de mevcuttur. Bu bağlama göre,

Hemî derî bi hemî mifteyan venabin (Bingöl, 2014: 131).

Her kapının bir anahtarı vardır (Aksoy, 1993: 308).

Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri birbirlerine yakın kelimeler kullanmış olup, hem anlamsal hem de bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; günlük yaşam içinde insanlar arasında birtakım sorunların ya da anlaşmazlıkların olduğu ve tüm sorunların sadece bir yöntem veya yolla çözülemeyeceği, Dolayısıyla bu yolların çözümlenmesi ve refaha erdirilmesi için çeşitli yolların / çözüm yollarının olduğu vurgulanmaktadır.

2.4.9 Değer / Kıymet/ İtibar/ Fırsat

Ga dîmîre çerm dîmîne, mêr dîmîre nav dîmîne (Bingöl, 2014: 104).

At ölür meydan (nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır (Aksoy, 1993: 163).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin "*Öküz ölür derisi kalır, yiğit ölür namı kalır"* olarak yapılması mümkündür. Kürtçe ve Türkçe atasözleri kelime kullanımı açısından kısmen farklılık göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre; ölümün her canlının başına geleceğidir ancak önemli olan kişinin kendi ölümü ardında adını/şanı devam ettirebilmesidir. Eğer kişi dünya hayatında olumlu ve güzel işler başarmışsa, ölümünden sonra elbette çok güzel ve olumlu işler başarabileceği vurgulanmaktadır.

Her roj namire ker (Bingöl, 2014: 139).

Her gün bir olmaz (Aksoy, 1993: 307).

Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri birbirlerine yakın kelimeler kullanmış olup, hem anlamsal hem de bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; bir bireyin

elinde bulunan imkânları ve fırsatları iyi bilmelidir. Kişi, bu imkânlara her daim sahip olamayacağından boş boş kullanmamalı veya savurmamalıdır. Ayrıca kişi her gün güzel günler veya bolluk içerisinde yaşamaz. Elbet bir gün elindeki imkânlar tükenecektir ve bir daha bunlara sahip olamayabilecektir. Dolayısıyla, kişi elindekilerin değerini bilip ona göre davranmalıdır.

Qedrê gulê çi zane, kerbeş divêt kerê reş (Bingöl, 2014: 250).

Eşek hoşaftan ne anlar? (Aksoy, 1993: 275).

Kürtçe verilen atasözün Türkçe tercümesini "*Kara eşek ne bilir gülün değerini, o ister eşek dikenini"* olarak yapabiliriz.Verilen atasözleri; kullanılan kelimeler bağlamında farklılıklar göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre, bazı bireylere ne kadar çok değer verilirse verilsin ya da ne kadar güzel sözler söylenirse söylensin her daim fikren ve aklen daha düşük ya da sıradan olgulara, imgelere değer verdiği görülmektedir. Bu yüzden böyle kişilere kıymet verip, onlar için güzel bir şeyler yapmak ya da söylemek gereksiz ve manasız olacaktır.

Qedrê mirov di destê mirov de ye (Bingöl, 2014: 250).

Tayfanın akıllısı, geminin dümeninden uzak durur (Aksoy, 1993: 445).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin *"İnsanın değeri (yine) insanın elindedir"* olarak yapılması mümkündür. Kürtçe ve Türkçe olarak verilen bu atasözlerinde kullanılan kelimeler benzer olmayıp, bağlamsal açıdan benzerlik mevcuttur. Bu bağlama göre; bir toplumda bireyler her daim aynı değeri görmezler. Bireyler yaptıkları erdemli davranışa göre daha çok fazla kıymet görebilirken, yaptıkları olumsuz ve yersiz davranışları için daha az kıymet görürler. Dolayısıyla, kişinin kıymeti ya da değeri sergilediği ahlaki davranış ya da toplumsal ilişkilerine bağlıdır.

Li cem dînan seb û şekir yek e (Bingöl, 2014: 197).

Deliye her gün bayram (Yenisoy, 1996: 142).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Delin yanında şapla şeker aynıdır*" olarak yapabiliriz. Kürtçe ve Türkçe atasözleri incelendiğinde, bu atasözlerinin kullandığı kelimeler arasında benzerlik olmamasına rağmen, bağlamsal açıdan benzerlik mevcuttur. Bu bağlama göre; hiçbir şeyi takmayan hiçbir şey umurunda olmayan bireylere ne söylenirse söylensin, ne yapılırsa yapılsın ya da ne kadar değer verilirse verilsin, bu bireylerin bir şeyi önemsemeyeceği ve her şeyi istedikleri gibi yapmaya devam edeceği vurgulanmaktadır. Özetle, herkes her şeyin kıymetini bilmez, hak edene kıymet ve değer verilmelidir.

2.4.10 Dostluk/ Arkadaşlık

1. Bira bira ye, bazar cuda ye (Bingöl, 2014: 36).

1. Dostluk başka, alışveriş başka (Aksoy, 1993: 248).

2. Dostluk dağca, hesap kılca (Aksoy, 1993: 248).

3. Dostluk kantarla, hesap miskalle (Aksoy, 1993: 248).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Kardeşlik ayrıdır, pazarlık ayrıdır"* olarak yapabiliriz. Bu atasözünde kullanılan kelime ve anlam Türkçe atasözüyle benzer olmasının yanı sıra, bağlamsal bir benzerlik de mevcuttur. Bu bağlama göre; bir iş ya da alışveriş yapılırken, arkadaşlık ya da dostluğun burada önemli olmadığı çünkü özverili olmak sadece alışverişte değil her türlü konuda olması gerekmektedir çünkü bu dost ve arkadaş olmanın gerekliliğidir. Ancak, bu sözler menfaat ya da çıkar peşinde olanlar için farklı şekilde yorumlanıp arkadaşlık ikinci planda tutulmaktadır ve bu tür kişiler herhangi bir iş ya da pazarlığa girdiklerinde dostluklarını ya da arkadaşlıklarını hiçe sayıp, normal şartnameleri baz alırlar. Özetle, arkadaşlık veya dostluk kavramları çok önemli olgular olup bunların basit ve dünyevi imgelerle bozulması engellenmelidir.

2.4.11 Dürüstlük / Doğruluk- Yalancılık

Rasto duristo, xwehro şikesto (Bingöl, 2014: 256).

Eğri bakandan, doğru iş beklenmez (Albayrak, 2009: 387).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Doğru olan doğruyu bulmuş, eğri olan kırılmış"* olarak yapabiliriz. Kürtçe atasözü, kelime kullanımı ve anlamı açısından Türkçe atasözlerinden farklılıklar göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen tüm atasözleri, bağlamsal açıdan eşittir. Bu bağlama göre; doğru olan bireyler sonunda doğruyu bulacakları ancak kötü düşünceli olanlar ise niyetleri doğrultusunda bir sonla karşılaşacağı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla her daim doğru ve dürüst olmak bireylere güzel ve erdemli sonuçlar sağlayacaktır.

Roj bi bêjingê nayê veşartin (Bingöl, 2014: 262).

Güneş balçıkla sıvanmaz (Aksoy, 1993: 296).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin "*Güneş elekle gizlenemez"* olarak yapılması mümkündür. Bu atasözünde kullanılan kelime ve anlam Türkçe atasözüyle benzer olmasının yanı sıra, bağlamsal bir benzerlik de mevcuttur. Bu bağlama göre; yalanlar ne kadar gizlenme çalışırsa da önemli olmadığı çünkü gerçeklerin güneş gibi olduğu ve her daim karşımıza çıkacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca hiçbir gerçeğin kaybolmadığı ve hiçbir şey gerçeklerin görünmesine engel olamadığı bildirilmektedir.

2.4.12 Gençlik / Yaşlılık

Aqil ne li bejnê ye li serî ye (Mazî, 2018: 74).

Akıl yaşta değil, baştadır (Aksoy, 1993: 131).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin*"Akıl endam da değil, akıl baştadır"* olarak yapılması mümkündür. Kürtçe ve Türkçe verilen atasözleri kelime kullanımı açısından benzerlik göstermemesine karşın, bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre, bir kişinin zeki veya akıllı olması onun büyümesi

veya gelişmesine ya da yaşına bağlı değildir. Çünkü nice gençler var ki yaşlılardan daha akıllıdır. Yine nice yaşlılar vardır gençlerden çok daha zekidir.

Cot bî gayê pîr nabe. (Bingöl, 2014: 46)

Yaşlı öküzle çift sürülmez (Marcus & Sabuncu, 2016).

Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri hem kelime kullanım, hem anlamı hem de bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; insan veya hayvan fark etmez; her canlı bir gün yaşlanacak ve yaşlandığında eskisi gibi aktif olamayacağı ve birtakım işleri kolaylıkla yürütemeyeceği belirtilmektedir.

Hinga gur pîr dibe, dibe mesqereya seyan/sa (Bingöl, 2014: 151).

Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur (Aksoy, 1993: 378).

Aralarında konu bağlamında benzerlik olan bu atasözlerine göre; bir hayvan ya da canlı genç iken atak ve güçlüdür. Dolayısıyla verilen işi çok rahatlıkla kısa süre içerisinde yapabilmektedir; ancak yaşlandığında aynı beklentinin olamayacağı ve Dolayısıyla gücünü yitiren bu canlı varlığın hor görüldüğü ve toplumda değer verilmediği vurgulanmaktadır. Bu durum aslında yanlış bir olgu olup gücünü kullanmayan yaşlılarımızın deneyimlerinden yararlanmak gerekir.

2.4.13 Gizlilik/ Saklılık

-Av çiqas dî golan de bimîne, genî dibe (Bingöl, 2014: 14).

-Laf torbaya girmez (Aksoy, 1993: 383).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesinin ”*Su gölde ne kadar kalırsa o kadar kokar”* olarak yapılması mümkün olup, bu atasözü Türkçe verilen atasözüyle hem kelime kullanımı, hem anlamı açısından benzer olmayıp, bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; bazı şeyler gizli tutulması gerekirken, bazıların da gün yüzüne çıkarılıp herkese bildirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Söylenilmesi gereken bir durum; gizlendiği takdirde bir felakete ya da istenmeyen bir sonuca yol açacaksa bunun mutlaka ifşa edilmesi gerekir çünkü bu hem bireylerin hem de toplumun menfaatine olacağı düşünülmektedir.

Dar û devî bî guh în. (Bingöl, 2014: 57).

Yerin kulağı var (Yurtbaşı, 2012: 898).

Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri hem kelime kullanım, hem anlamı hem de bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; birtakım durum ya da olguların kesinlikle gizlenmesi gerekir ve bu yüzden söz konusu durumların hiçbir şekilde, hiçbir yerde dile getirilmemesi gerekir çünkü istenmedik bir şekilde dile geldiği taktirde duymaması gereken kişiler bu durumdan haberdar olmuş olur ve kötü sonuçlar doğar.

-Ez dizanim kerê mirî li ku derê gura xwariye (Bingöl, 2014: 99).

-Sohbette dilini, sofrada elini kısa tut (Kurnaz, 1962: 34).

Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Kurtların ölü eşeği nerde yediklerini bilmiyorum"* olarak yapabiliriz. Verilen atasözlerinde konu bakımından bağlamsal bir benzerlik olup, bu bağlama göre; bazı kişiler bazı durum ya da olguların farkında olmalarına rağmen, bunları başka durumlara bağlayıp profesyonelce gizlemeyi başardıklarını ifade etmektedir. Ayrıca bazı şeylerin gizli kalınmasının önemli olduğu ve bu yüzden bunların gün yüzüne çıkarılmamasının faydası olacağı ifade edilmektedir.

2.4.14 Güven/ Umut

1. Baweriya xwe; ne bi avê bîne, ne bi hesp bîne, ne bi jinê bîne, ne bi ax'e bîne (Bingöl, 2014: 20).

1. Açma sırrını dostuna, dostunun dostu vardır o da söyler dostuna (Aksoy, 1993: 113).

2. Güvenme (inanma) dostuna, saman doldurur postuna (Aksoy, 1993: 296).

Bu grupta Kürtçe verilen atasözünün; Türkçe tercümesini *"Ne suya güven, ne ata güven, ne kadına gücen ne de ağaya güven"* olarak yapabiliriz. Bu grupta bulunan atasözleri farklı kelimeler kullanmasına rağmen bağlamsal olarak benzerdirler. Bu bağlama göre; hiç kimseye güven olunmayacağı ve hatta en

yakınımızdakilere bile aşırı bir güven göstermemiz gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca Dünya'da her daim zevk ve sefa süreceğimize inanıp dünya malına da güvenmemek gerektiği vurgulanmıştır. Özetle, bireylere veya maddiyata güvenildiği takdirde; umutların hüsranla bitme olasılığı yüksek olduğundan dikkatli olmak gerekmektedir.

2.4.15 İhtiyaç/Gereksinim

1-

-Adarê agir xweştire e ji ser savarê (Bingöl, 2014: 7).

-Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır (Aksoy, 1993: 387).

2-

-Agir gula zivistanê ye (Bingöl, 2014: 9).

-Ateş kış (mevsiminin) gülüdür (Bingöl, 2014: 9).

Türkçe ve Kürtçe olarak verilen bu atasözleri gerçek anlam bakımından yakın veya aynı anlamı ifade etmektedir. Bu atasözleri bağlamsal açıdan incelendiğinde birinci atasözü grubunda; Kürtçe verilen atasözünde, kış ayında soğuğun henüz bitmemesinden ötürü yakılan ateşin, bulgurdan daha önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca Türkçe verilen atasözünde mart ayının çok çetin geçtiği Dolayısıyla odun ve kömür bulunmadığı takdirde kürek ve kazma saplarının yakıldığını ifade etmektedir. Dolayısıyla kış ayında sıcak ortamda barınmanın bir ihtiyaç ve önem olduğu vurgulanmaktadır. İkinci atasözü grubu da birinci atasözü grubu ile benzer olduğu ve kışın havaların oldukça soğuk olmasından ötürü ve ateş, soğukta insanları ısıtıp birtakım ihtiyaçların giderilmesine imkân verdiği bildirilmektedir.

2.4.16 Hoşgörülük / Kibarlık/ Tatlı Dillilik

-Barê te xwirîn rehîm be, bila doqmaqê te jî pê re be (Bingöl, 2014: 19).

-Yükün tamamıyla rahmet ise de yanında sopa da bulunsun (Bingöl, 2014: 19).

Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri hem kelime kullanım, hem anlamı hem de bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; toplumda her daim hoşgörülü olmanın önemli bir erdem olduğu ancak bazı bireylerin hoşgörüden, kibarlıktan ve tatlı dillilikten anlamadıkları, Dolayısıyla bu tür insanlara acımanın ve hoşgörülü olmanın yanında sert de durmanın gerekliliği belirtilmiştir.

1. Gotina xweş bihara dilan e (Aslan, 2006: 178).

2. Gotîna xweş jî qulê dikşîne marê reş (Aslan, 2006: 178).

3. Gotîna xîrab ya xwedîyê xwe ye (Bingöl, 2014: 112).

1. Acı (kötü) söz insanı (adamı) dininden (çıkarır), tatlı söz (dil) yılanı deliğinden (ininden) çıkarır (Aksoy, 1993: 109).

2. Baş dille tartılır (Leontik, 2018: 5).

3. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır (Aksoy, 1993: 444).

Bu grupta Kürtçe verilen atasözlerinden; birinci Kürtçe atasözünün Türkçe çevirisi "*Güzel söz gönüllerin baharıdır."* olduğu, ikinci Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini"Güzel *söz siyah yılanı deliğinden çıkarır."*ve üçüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini ise "*Kötü söz sahibine aittir"*olarak yapabiliriz. Kürtçe atasözleri, kelime kullanımı ve anlamı açısından Türkçe atasözlerinden farklılıklar göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen tüm atasözleri, bağlamsal açıdan eşittir. Bu bağlama göre; İnsanlar birbirleriyle konuştuklarında güzel sözler kullanması gerektiği, tatlı dilli olmanın önemli bir erdem olduğu, kötü sözlerin kullanılması hem söyleyeni kötü düşürür hem de söylenileni kırdığı belirtilmektedir. İnsanların, kendi söylediklerini kontrol etme yetisine sahiptir ve bu yüzden her daim makul, doğru ve hoşgörü çerçevesi içinde sözlerin kullanılması oldukça önemlidir.

Merî xûnê pê xûnê naşo, meri xûnê pê avê dişo (Chyet, 2003: 446).

Kanı kanla yıkamazlar, kanı suyla yıkarlar (Yurtbaşı, 2012: 1076).

Belirtilen atasözlerinin Türkçe çevirileri incelendiğinde; Kürtçe ve İngilizcesinin aynı anlamda olup, Türkçe tercümesini *"Kişi, kanı kanla yıkamaz; kanı, suyla yıkar"* olarak yapabiliriz. Birbirlerine yakın ve gerçek anlamda kullanılan ve aynı kelimelere sahip bu atasözlerinde bağlamsal bir konu benzerliği mevcuttur. Bu bağlama göre; toplumda birtakım tatsız ve hoş olmayan olaylardan ötürü insanların birbirlerine intikam beslediği; ancak intikam almanın doğru olmadığı ve insanları huzur içerisinde yaşamaları gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, hayatta birtakım sorunların ya da sıkıntıların olduğu durumlarda, kin ve nefret beslemek yerine hoşgörü çerçevesinde mantıklı ve doğru davranmanın makul olacağı vurgulanmaktadır.

Ser xwe re binêre xwedê (Bingöl, 2014: 273).

Düşmez kalkmaz bir Allah (Yurtbaşı, 2012: 722).

Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri hem kelime kullanım, hem anlamı hem de bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; bir makama ya da mevkiye gelen kişilerin kendileri ile aşırı böbürlenip insanlara kibirli davranmaması gerektiği ve her daim adaleti elden bırakmamaları gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca bu tür kişilerin, merhametli olup toplumu zulümden arındırmalıdır.

2.4.17 İnatçılık

Bîrka şkestî tejî nabe (Bingöl, 2014: 37).

Keçi geberse de kuyruğunu indirmez (Aksoy, 1993: 353).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Çatlak havuz dolmaz"* olarak yapabiliriz. Verilen atasözleri kelime kullanımı açısından farklılıklar göstermesine rağmen, bağlamsal olarak benzerdir. Bu bağlama göre; bir şeyin olmayacağı kesin ise bu hususta inat etmenin gereksiz ve yersiz olduğu çünkü yapılan inadın daha çok

kişiye üzüntü ve zarar getireceği ifade edilmektedir. Ancak, insanların sürekli boş yere inat yaptığı ve inatlarından bir türlü vazgeçmedikleri belirtilmektedir.

2.4.18 İyilik-Kötülük

-Deriyê xêran nayê girtin (Bingöl, 2014: 60).

-İyilik eden iyilik bulur (Aksoy, 1993: 336).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Hayır, kapısı kapanmaz"*olarak yapabiliriz. Kürtçe ve Türkçe verilen bu atasözleri kelime kullanımı açısından farklılıklar barındırırken, bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; iyilik yapmayan isteyen bireylerin yapacakları iyilikler için kendilerine bir gün ya da vakit belirlememesi gerektiği çünkü her daim iyilik yapılabileceği vurgulanmaktadır. Ayrıca yapılan iyiliğin bir gün kendilerine olumlu bir şekilde geri döneceği ve en zor dönemlerinde birçok sorunlarına çözüm olacağı vurgulanmaktadır.

-Heçî dike, lî xwe dike (Bingöl, 2014: 124).

- Kendi düşen ağlamaz (Aksoy, 1993: 358).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Kim ne yaparsa kendine yapar"* olarak yapabiliriz. Kürtçe verilen atasözü, Türkçe atasözüyle kelime kullanımı açısında farklılık göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; birey, başkasına kötülük yaparsa elbette ilerde karşılığı kötülük olarak görür ; ancak iyilik yaptığı taktirde ilerde karşılığını mutlaka iyilik olarak görür. Bazı insanlar dünya da kalıcı olduklarını düşünür ya da yaptıkları iyiliklerin karşılığı olmadığını düşünüp kötülük ederler; ancak yaptıklarının karşılığını olumlu ya da olumsuz açıdan ne zaman alacakları bilenmese dahi er geç olacağı kesindir.

Îro ronî ye, sibê tarî ye (Bingöl, 2014: 157).

Gün doğmadan neler doğar (Aksoy, 1993: 295).

Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Bugün aydınlıktır, yarın karanlıktır"* olarak yapabiliriz. Verilen atasözleri kelime kullanımı açısından farklılık

göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; insanların ne kadar yaşayacağı bilinmemektedir. Bugün güzel günleri yaşarken, yarın kötü günleri yaşamayacaklarının garantisi yoktur. Dolayısıyla kötülük yapılmaması gerektiği çünkü hayat bugün aydınlık ise de, yarın ölüm var, karanlıktır, Allah kulundan hesap soracaktır. Ayrıca bugün yaşanılan problemlerin veya sıkıntıların yarın da devam edeceğinin kesinliği olmadığı ve insanları sürekli farklı durumlarla karşılaşma ihtimalinin yüksek olduğu ifade edilmektedir.

Ji wî bitirse yê jî Xwedê netirse (Bingöl, 2014: 169).

Kork, Allah'tan korkmayandan! (Alkayiş,2009)

Anlamsal ve bağlamsal açıdan benzer olan bu atasözlerine göre; Allah'ı bilmeyen ya da tanımayan insanlardan korkulması gerektiği çünkü bu tür kişilerin insanı ilişkilerde ve anlayış konularında iyi olmadığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bu tür kişiler toplumda çok rahatlıkla kötülük yapıp başkalarına zarar verebilmektedir.

2.4.19 Kadın-Erkek

Ax'a mêr û jinan ji hev e (Bingöl, 2014: 16).

Erkeksiz avrat, yularsız at (Genç, 2018: 24).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Erkeğin ve kadının toprağı aynıdır"* olarak yapabiliriz. Konu bağlamında bağlamsal olarak benzer olduğu düşünülen bu atasözlerine göre; bir toplumda kadın ve erkek ayrımı yoktur. Hem kadınlar hem de erkekler toplumun veya ailenin her alanında eşit düzeydedirler. Kadınların hor görülmesi veya ikinci plana atılması asla kabul edilecek bir durumun olmadığı vurgulanmaya çalışılmıştır. Kadın ve erkek toplumda birbirlerine tamamlamaktadır. Nasıl erkek olmadan, kadın birçok zorluklara ve problemlere karşı zorlanıyorsa; aynı şekilde kadın olmadığı durumlarda da erkek birçok sorunla tek başına mücadele etmede problemler yaşamaktadır. Dolayısıyla hem toplumsal hem de sosyal yaşamda; kadın ver erkek birbirini tamamlayan öğelerdir.

2.4.20 Kahramanlık /Cesaret/ Güç/ Korkaklık

Mirovê ji guran bitirse,nikare pez xweyî bike (Bingöl, 2014: 223).

Kurttan korkan, çoban olamaz (Mustafa & Moosa, 2008: 1040).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Kurttan korkan kimse koyun besleyemez"* olarak yapabiliriz. Bu atasözünde kullanılan kelime ve anlam Türkçe atasözüyle benzer olmasının yanı sıra, bağlamsal bir benzerlik de mevcuttur. Bu bağlama göre; bireyin yapmak istediği her işte, kendisine engel olabilecek birtakım tehlikeler mevcut olabilir ve bazı bireyler bu tehlikeleri göze alamayıp söz konusu işten çekilirler; ancak kişinin bunları normal karşılaması ve kendine engel olarak görmemesi gerekir. Aksi taktirde istediğini yapamaz ve planladığı başarıyı elde etmesi mümkün olamaz. Bazı durumlarda cesur olmanın ve risk almanın oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır.

2.4.21 Kısmet/Kader/Nasip/Şans/Talih

-Barê ku tu pê nekaribî, nekeve bin de! (Bingöl, 2014: 19).

-Nefesin elverirse borazancı başı ol. (Nefesine güvenen borazancı başı olur) (Aksoy, 1993: 395).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *" Kaldıramayacağın yükün altına girme"* olarak yapabiliriz. Konu bağlamı açısından benzerlik gösteren bu atasözlerine göre; bazı insanlar birtakım hedeflerini gerçekleştirmek için oldukça hırslanırlar ve sonunda hüsrana uğrarlar. Bu tür bireylerin, hüsrana uğramasının nedeni ise sahip oldukları imkânlarından daha fazlasını arzulama veya gücü bulunmadığı durumlarda risk alıp girişmektir.Bu tür durumlarda; birey nasibini kabullenmeli ve daha fazlasına girişmemeli, aksi takdirde birtakım problemlerle yüzleşmek zorunda kalacaktır.

Hinga Xwedê bivê bide yekî nabêje "tu kurê kê yî?" (Bingöl, 2014: 153)

Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez (Aksoy, 1993: 140).

Bağlamsal açıdan benzerlik gösteren bu atasözlerine göre; birisinin nasibi ya da kısmeti varsa, Allah onun zengin mi, fakir mi, güzel mi ya da çirkin mi gibi ne olduğuna bakmaz ve dilerse hiç tanınmayan, sıradan ve yoksul bir ailenin çocuğunu şan, şöhret ve zenginlik nasip eder. İnsanın kaderinde ve kısmetin ne olacağı hiçbir zaman bilinmediği vurgulanmaktadır.

2.4.22 Komşuluk

Cîran hewceyê ava cîran e (Bingöl, 2014: 45).

Komşu komşunun külüne muhtaçtır (Aksoy, 1993: 368).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Komşu, komşunun suyuna muhtaçtır."* Olarak yapabiliriz. Bu atasözünde kullanılan kelime ve anlam Türkçe atasözüyle benzer olmasının yanı sıra, bağlamsal bir benzerlik de mevcuttur. Bu bağlama göre; birbirine yakın oturan kişilerin komşu olduğu ve günlük yaşantılarında birtakım şeylere ihtiyaç duydukları ve bu ihtiyaçların karşılıklı olarak giderilmesi gerektiği savunulmaktadır. Çünkü bazen çok küçük bir ihtiyaç, büyük bir işimizin hal olmasını engelleyebilir ve bu durumda yardımı en yakınımızda olan komşumuzda alıp ilişkilerimizi de güçlendirmiş oluruz.

2.4.23 Mal/ Mülk/ Para

-Dinya ne milkê kesî ye (Bingöl, 2014: 79).

-Dünya malı dünyada kalır (Aksoy, 1993: 252).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Dünya kimsenin mülkü değildir"* olarak yapabiliriz ve verilen atasözlerinde bağlamsal bir benzerlik olup bu bağlama göre; Dünya'nın kimseye ait olmadığı, er ya da geç mutlaka tüm canlıların öleceği ve Dolayısıyla dünya malına değer verilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Çünkü Dünya'daki mülk ya da para dünya da kalacaktır ve kişi öldükten sonra bunları asla ebediyete götüremeyecektir.

2.4.24 Misafirperverlik

1. Cih jî mêhvanan teng nabe (Bingöl, 2014: 45).

2. Mêhvan bi rizqê xwe ve tên (Bingöl, 2014: 210).

1. Misafir, kısmetiyle gelir (Aksoy, 1993: 391).

2. Misafir on kısmetle gelir: birini yer, (dokuzunu) evde bırakır (Aksoy, 1993: 392).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini "*Misafirden yer daralmaz"*ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *" Misafir rızkıyla gelir"* olarak yapabiliriz. Türkçe ve Kürtçe olarak verilen bu atasözleri gerçek anlam bakımından yakın veya aynı anlamı ifade etmektedir. Bu atasözleri bağlamsal açıdan incelendiğinde; aralarında bağlamsal bir benzerlik olduğu barizdir. Bu bağlama göre; misafir ağırlamak, toplumda çok önemli bir yer tuttuğu ve misafire ikramda kusur edilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bir eve misafir olan birisi, eve yük ya da zahmet getirmez, aksine misafir eve bereket ve rızık getirir. Ayrıca birinci grupta evde birkaç misafir ağırlayarak, evin daralmadığı ya da küçülmediği belirtilmektedir ve ikinci grupta ise misafir evdeki yiyecekleri veya içecekleri kısmadığı ya da tamamen bitirmediği, aksine ilahi rızıkla geldiğinden eve bereket getirdiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, misafir kabul etmenin güç değil kolay olduğu anlaşılmaktadır.

Mêvhan ji mêhvanî ne xweş e, xwediye malê jî ji her duyan (Bingöl, 2014: 210).

Misafir misafiri (dilenci dilenciyi) istemez, ev sahibi ikisinden de (Aksoy, 1993: 391).

Verilen atasözleri kelime kullanımı ve bağlamsal açıdan benzerlik göstermekte olup, bu bağlama göre; misafir kabul etmenin güzel bir davranış olduğu; ancak bir evde misafir olan kişi tüm ikram ve saygının kendisine yapılmasını istediğinden başka misafirin gelmesini istemez. Bu durumda da, ev sahibi birden

fazla misafir olduğundan hepsiyle ayrı ayrı ilgilenmesi gerektiğinden hiçbirisini istemediği belirtilmektedir. Dolayısıyla, bir yere misafir olarak gidilecekse aşırı kalabalık gidilmemesi ve oradakilerin rahatsız edilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Mêhvan, gotîye rojek, dudo, sisê; ji wê pê ve tehl e (Bingöl, 2014: 211).

Misafirlik üç gündür (Aksoy, 1993: 391).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Misafir için bir gün, iki gün ya da üç gün; daha fazlası hoş bir şey değil / acıdır"* olarak yapılması mümkün olup, Türkçe verilen atasözüyle kelime bakımından farklılık göstermesine karşın yakın anlamdadır. Ayrıca verilen bu atasözleri bağlamsal olarak da benzerdir. Bu bağlama göre; misafir olunduğunda ev ahalisini fazla rahatsız edilmemesi gerektiği ve bu yüzden uzun süre bir yerde misafir olmanın makbul olmadığı vurgulanmaktadır. En güzel misafirliğin en fazla üç gün süresince olması gerektiği belirtilmektedir.

2.4.25 Kibirlilik/ Kendini Üstün Görme/ Kalp Kırma

Şûşeya dil bişkê, cebar nabe (Bingöl, 2014: 292).

Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz (Aksoy, 1993: 290).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Gönül camı kırılırsa artık onarılamaz"* olarak yapabililiriz. Bu atasözünde kullanılan kelime ve anlam, Türkçe atasözüyle benzer olmasının yanı sıra, bağlamsal bir benzerlik de mevcuttur. Bu bağlama göre; insanoğlu duygusal bir varlıktır ve Dolayısıyla kırıcı bir sözle karşılaştığında hemen tepki gösterir ve kırılır. Bu kalp kırıklığının kolay kolay onarılamayacağı ve Dolayısıyla sevdiklerimizle ya da başkasıyla konuştuğumuzda kibrimize yenik düşmemeli ve karşımızdaki kişiyi kırmamak için elimizden gelenin en iyisini yapmak için çabalamalıyız.

2.4.26 Üzüntü / Keder

Sîtil bi êgir, însan bi xebera (Bingöl, 2014: 280).

Duvarı nem, insanı gam yıkar (Aksoy, 1993: 250).

Kürtçe verilen atasözünün karşılığı *" kazan, ateşle; insan, sözle…"* olarak yapılması mümkündür. Verilen atasözlerinde benzer kelimeler olmamasına rağmen, bağlamsal olarak benzerlik vardır. Bu bağlama göre; Nasıl ki kazan, ateşle ısınıyorsa aynı şekilde insanda sözlerle üzülür ve sürekli stres içinde olur. Türkçe atasözünde ise duvarın yıpranmasına ya da yıkılmasına nem sebep olurken, insanın da yıkılmasına ya da kendisini kaybetmesine üzüntü sebep olmaktadır. Dolayısıyla insanların birtakım şeylere günlük yaşamda üzüldüğü ve bunların kendilerine olumsuz sonuçlar getirdiği vurgulanmaktadır.

2.4.27 Ölüm

1. Şahî nebe li malê miriyan, ev sefer e li dûv me hemûyan (Bingöl, 2014: 282).

1. *Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz* (Aksoy, 1993: 286).
2. *Ölüm gelmiş bu cane, baş ağrısı bahane* (Aksoy, 1993: 408).
3. *Ölümden öte köy yoktur* (Aksoy, 1993: 407).
4. *Ölüme çare bulunmaz* (Aksoy, 1993: 407).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *" Ölünün malına sevinme, hepimiz o yolun yolcusuyuz"* olarak yapabiliriz. Gerçek anlamda farklı olan bu atasözleri bağlamsal açıdan benzerdir. Bu bağlama göre; her canlı mutlaka bir gün öleceği ve Dolayısıyla bugün ölen kişi için sevinmemiz ya da ölümü ciddiyetsizlikle karşılamamız gerektiği vurgulanmaktadır çünkü hiç kimse bu dünya da baki olarak kalmayacaktır ve herkes günü geldiğinde mutlaka bu yoldan geçecektir.

2.4.28 Övme/ Güzel Görme / Anlayış

1. Goşt bê hestî nabe (Bingöl, 2014: 108).

2. Gul bê stîrî nabe (Bingöl, 2014: 119).

1. Hatasız kul olmaz (Aksoy, 1993: 304).

2. Kul kusursuz (hatasız) olmaz (Aksoy, 1993: 376).

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe tercümesini *" Et, kemiksiz olmaz"* ve ikinci atasözünün Türkçe tercümesini ise *" Gül, dikensiz olmaz"* dır. Gerçek anlam bakımından Türkçe atasözüyle benzerlik göstermeyen bu atasözleri, bağlamsal açıdan benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre ; hiçbir bireyin her konuda ya her durumda mahir olmadığı, her bireyin birtakım olgularda ya da durumlarda eksik yanları ya da hataları olduğu ve bunların normal karşılanması gerektiği vurgulanmaktadır çünkü hiçbir güzellik kusursuz değildir.

2.4.29 Sabır

Pehlewan di rojekê de naçe ser têlê (Bingöl, 2014: 241).

Tekkeyi bekleyen çorbayı içer (Aksoy, 1993: 446).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*Cambaz bir günde ipe çıkamaz"* olarak yapabiliriz. Bu atasözünde kullanılan kelime ve anlam Türkçe atasözünden farklı olmasına rağmen, bağlamsal bir benzerlik de mevcuttur. Bu bağlama göre; bir işte, sanatta ya da beceri de kısa süre içerisinde başarılı elde edilemeyeceği; ancak her türlü sıkıntılara ve problemlere katlanarak sabırla, azimle gayret edip çalışıldığı takdirde bu işin üstesinden gelineceği ve istenilen deneyim ya da becerinin kazanılacağı vurgulanmaktadır.

2.4.30 Sadakat / Hakkını Verme- Nankörlük

Nane îsa dixwê, selewatan li ser Mûsa dide (Bingöl, 2014: 226).

Besledik büyüttük danayı, şimdi tanımaz oldu anayı (Üstünova, 2019: 82).

Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini "*İsa'nın ekmeğini yiyiyor, Musa'ya rahmet okuyor"* olarak yapabiliriz. Gerçek anlamda ve bağlamsal açıdan benzerlik gösteren bu atasözlerine göre; birisinden bir fayda ya da değer görüldüğü durumlarda, onu minnetle anmak gerektiği ve başka yerlerde övülmesi gereken kişinin yerine başkasını övmenin doğru olmadığı belirtilmektedir. Minnettar ve vefalı olmak güzel bir davranıştır ancak unutmak ya da unutulmak hoş karşılanmayan bir davranıştır çünkü bu durum nankörlüğün bir göstergesidir.

2.4.31 Tasarruf/Tedbir / Tevekkül/ Şükür

-Bila hindik be, bila rindik be (Bingöl, 2014: 30).

-Az olsun, uz (öz) olsun (Aksoy, 1993: 171).

Kürtçe ve Türkçe olarak verilen bu atasözlerinde hem bağlamsal hem de anlamsal açıdan bir benzerlik mevcuttur. Bağlamsal açıdan incelendiğinde, elimizdekilerine kanaat getirmemiz gerektiği ve Dolayısıyla savurganlıktan kesinlikle uzak durmamız ve Dolayısıyla sadece ihtiyacımız kadar olanı almalı ya da tüketmeliyiz.

1. Av ji rû, bereket ji xwedê(Bingöl, 2014: 15).

2. Bila Xwedê yar be, bila şûr dar be (Bingöl, 2014: 34).

3. Çûk çûk e, avê vedixwe serê xwe radike jor û dinêre xwedê (Bingöl, 2014: 53).

4. Keçelê bê mejî, risqê te kevçîkek ne tejî, tu pê ne qayıl bî wê ew jî birijî (Bingöl, 2014: 173).

5. Bila Xwedê yar be, bila dinya hemî neyar be (Bingöl, 2014: 34).

1. *Allah Kulunu kısmeti ile yaratır* (Aksoy, 1993: 139).

Bu grupta yer alan Kürtçe ve Türkçe atasözleri tevekkül ile şükür bağlamında benzerdir. Birinci Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Su dereden, bereket Allahtan"*, ikinci Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Allah yar olsun da kılıç tahtadan olsun"*, Üçüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini *"Beyinsiz kel, senin kısmetin yarım kaşıktır, razı değilsen oda dökülür",* dördüncü Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini "*Kuş kuştur, su içince başını yukarı kaldırıp Allah a bakar"* ve beşinci Kürtçe atasözünün Türkçe tercümesini ise *"Allah dost olsun da ister bütün alem düşman olsun"* olarak yapabiliriz. Bu bağlama göre; kişinin sahip olduğu nimetlere her daim şükretmesi gerektiği, az veya çok olsa tevekkül sahibi olması

gerektiği ve asla nankörlük yapmaması vurgulanmaktadır. Elindeki imkânlara şükretmeyenlerin gün geldiğinde bunları da kaybedeceği ve bu yüzden her daim şükür eden bireylerin olmamız gerektiği, gözümüzün dışarda değil tok olması gerekmektedir. Açgözlülük yapıp, şükretmeyenlerin hiçbir zaman mutlu olamayacağı ve her daim bir arayış içinde olacakları bu atasözleriyle de belirtilmektedir. Ayrıca her daim Allah'a şükredip, tevekkül edilmesi ve her daim Allah'ın yanında olmaya çalışıp istenileni yapılması vurgulanmaktadır.

2.4.32 Tavsiye / Eğitici/ Didaktik

Agir û pîşo li cem hev nabin (Oncu, 2014: 16).

Ateşle barut (barutla ateş) bir yerde durmaz (olmaz) (Aksoy, 1993: 161)

Kürtçe ve Türkçe olarak verilen bu atasözlerinde hem bağlamsal hem de anlamsal açıdan bir benzerlik mevcuttur. Kürtçe verilen atasözünün Türkçe tercümesini *"Ateş ve ağaç mantarı yan yana olmaz"* olarak yapmamız mümkün olup, kelime kullanımı açısında da aralarında yakın bir benzerlik mevcut olduğu görülmektedir. Bağlamsal açıdan incelendiğinde, zıt karakterlere veya davranışlara sahip bireylerin aynı ortamda bulunmaması gerektiği ya da birbirlerine zarar verecek nesnelerin yan yana bulunması gerektiği tavsiye edilmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Irak, Suriye ve Türkiye sınırları içerisinde belirli bölgelerde konuşulan Hint-İran dilleri grubunda yer alan Kürt dili; Asya dil grubunda Ural-Altay kolunun Altay kolunda yer alan Türk dili ve Avrupa grubunun Cermen dilleri arısında yer alan İngiliz dilleri temel alınmıştır. Bu dillerden Türkçe ve Kürtçe çok köklü bir tarihe sahip olduğu; ancak İngilizcenin bu diller kadar köklü bir tarihe sahip olmamasına rağmen Dünya'da daha yaygın kullanıldığı bilinmektedir. Bu çalışma, karşılaştırmalı bir dilbilim çalışması olup, üç dilde benzer veya aynı konu bağlamında yer alan atasözleri belirlenip yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde çalışmada çalışmadan elde edilen sonuçlar belirtilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmadaki veriler toplanırken temel amaç; Kürtçe, Türkçe ve İngilizcedeki atasözlerinin bağlamsal olarak irdelenip benzer olanlarını saptamaktır; ancak her üç dilde tüm atasözlerinde benzerlik bulunmadığı durumlarda ise Kürtçe-İngilizce veya Kürtçe-Türkçe bağlamında benzer atasözlerinin bulunması hedeflenmiştir. Kürt dilindeki atasözlerinin; İngilizce ve Türkçedeki atasözleriyle karşılaştırılması, özgün olması, objektif veriler elde etmesi, dilbilim ve üç dilde atasözleri ile ilgili kapsamlı literatür çalışması olması ve daha öncesinde bu üç dilde atasözlerinin konu bağlamında karşılatılmasına yönelik eserlerin bulunmamasında ötürü bu çalışma akademik açıdan değerli ve önemli olarak görülmektedir. Bu çalışma betimleyici bir çalışma olup, bu çalışma için gerekli veri; üç dilde belirtilen eserlerin oluşturduğu örneklemlerin tarama deseni veri toplama yöntemine bağlı kalınarak elde edilmiştir. Elde edilen verile, nitel analiz yöntemleriyle analiz edilmiştir.

Kültür ve dil ilişkisi bağlamında yapılan literatür sonucunda; dil yaşamdaki olgu ve düşünceleri somutlaştırdığından, toplum ve kültür arasında köprü vazifesi

görevini üstlenmektedir. Atasözü çatısı altında incelendiğinde ise kültürümüzde yer alan sözleri dil köprüsü ile yaşamımıza yerleştirmekteyiz. Ayrıca kültürdilbilim, bir dildeki atasözlerinin geçmişten günümüze kadar geçirmiş olduğu değişimleri irdelemektedir. Çalışma süresince incelenen eserlerde, atasözlerinin bir toplumun kültürünü yansıtan hikayerlerden, şiirlerden, romanlardan sözlü veya yazılı olarak günümüze kadar ulaştığı görülmüştür.Semantik veya anlambilim ise kısa ve özlü sözler olan atasözlerinin anlaşılmasını ve ifade edilmek istenilen derin mananın gün yüzüne çıkarılmasını sağlamaktadır. Anlambilim ile atasözlerinde verilmek istenilen ince detaylar daha anlaşılır kılınmaktadır.

Kürtçe, Türkçe ve İngilizcede atasözü kavramı incelendiğinde; bu kavramın tarihsel süreç içerisinde sürekli değişime uğradığı ve genel olarak aynı kalmadığı bilinmektedir. Kürtçe'deki atasözü kavramının tarihsel gelişimi irdelendiğinde; birçok kavramın kullanıldığı görülmektedir. Geçmişten günümüzde genel olarak birçok eserde veya günlük konuşmalarımızda çoğu yetişkinlerimiz tarafından atasözleri "*mesel",“ meselok"* ve "*metelok"* gibi kavramlarla ifade edilmesine rağmen, şuan da atasözü kavramı için en yaygın olarak "*gotinêن pêşiyan"* terimi kullanıldığı bilinmektedir. Türkçe 'de atasözü kavramının tarihsel gelişimi incelendiğinde ise *"sav, mesel, darb-ı mesel, mekel, makal, makal-lakap, takpaklar, aytuvlar, özdeyiş, atalar sözü, atasözleri ve atasözü"* gibi terimlerin kullanıldığı görülmektedir.İngilizce'de ise atasözü kavramı için tarih boyunca *"adage, rede, aphorism, saw, dictum, maxim, saying, byword, gynome naywordi proverb"* gibi kavramlar kullanılmıştır.

Ayrıca Kürtçe ile ilgili atasözü kaynakları veya sözlük çalışmaları incelendiğinde ise, ilk yazılı sözlüğün Kürtçe-Arapça sözlük olup 1651-1707 yılları arasında Ehmedê Xanî tarafından yazılan *Nûbihara Biçûkan* olduğu bilinmektedir. Günümüzde Kürtçe ile ilgili eserler sadece divan veya şiir olarak olmayıp; metin, kısa öykü, şiir, atasözü, roman, dilbilim vb. çalışmaların yoğun olarak yapıldığı görülmektedir. Çalışmamızın ana konusu olan atasözleri ile ilgili, özellikle 2000'li yıllardan sonra birçok kitap, makale gibi edebi eserlerin olduğu bilinmektedir; ancak bu eserlerin bir kısmı basımda olmadığında piyasada bulunmamaktadır. Piyasada bulunan eserler ise sözlü ve yazılı dönemde kullanılan tüm atasözlerinin derlemesi olması mümkündür. Türkçedeki atasözü çalışmaları veya kaynakları incelendiğinde,

Türkçedeki atasözü çalışmalarının kaynağı çok eskiye kadar gittiği düşünülmektedir. Türk Edebi eserleri incelendiğinde, yazılı dönemde tarih boyunca birçok yazılı eserde atasözlerinin yer aldığı bilinmektedir. İngilizcedeki atasözü kaynakları incelendiğinde, daha çok edebi metinlerden geldiği ve özellikle de William Shakespeare eserlerinde kullanılan metinlerin önemli bir kaynak sağladığı bilinmektedir. Ayrıca İngilizce 'de yer alan atasözlerinin, çoğunlukla diğer dillerden alıntı yapıldığı da bilinmektedir.

Atasözü tanımı incelendiğinde, birçok bilimsel çalışmanın birçok açıdan farklı farklı tanımlar yaptığı görülmektedir. En genel tanımın; atasözünün kuşaktan kuşağa tarihsel süreç içerisinde sözlü veya yazılı olarak bir sonraki nesle aktarılan, bir toplumun sosyolojik, dilsel, ekonomik, coğrafi, kültür gibi unsurlarıyla ilgili yazılmış ve insanlara öğüt verip ders çıkarmalarını isteyen kafiyeli ve özlü sözlerdir. Atasözleri özellikleri incelendiğinde ise, bu kafiyeli, kısa ve özlü sözlerin; kuşaktan kuşağa hem sözlü hem yazılı olarak aktarıldığı, halkın kültürünü benimsediği, gözlemlere dayandığı, öğütler verdiği, bazı inanışları vurguladığı, birtakım kalıpları kullandığı, öğretici ve eğitici olduğu bilinmektedir. Ayrıca, atasözleri birçok kültüre has özellikleri ve tarihsel gelişimleri, yaşayışları, refahları ve zorlukları hakkında da bilgiler vermektedir. Atasözleri, çok genel ve geçer durum, olay ve olguları bir cümlede özlü ve kısa bir şekilde betimlemeye çalışmaktadır. Bazı atasözlerinde olumsuz yargıların bulunmasına rağmen, en temel amaç; insanlara dünya yaşamı ile ilgili öğütlerde bulunup olumlu izlenimler bırakmak ve doğru yolu bulmaları için desteklemektir.

Atasözleri, cümle türlerine göre sınıflandırıldığında genel olarak basit ve birleşik olduğu bilinmektedir. Basit cümleli atasözleri; genellikle açıktır, nettir ve anlamı kolaylaştırır. Ayrıca basit yapılı atasözlerinde isim ya da fiil den oluşan tek bir yüklem bulunduğunda sadece cümlede tek bir yargı bulunmaktadır. Birleşik cümleli atasözleri ise, daha karışık ve anlamı güç olan olguları, durumları bulundurmaktadır. Birleşik cümleli atasözleri birden fazla isim veya fiil yüklemine sahip olduğundan, birleşik cümleli bir atasözünde en az iki yargı bulunmaktadır. Birleşik Cümleli Atasözleri birçok dilbilgisi kuralına bağlı kalarak çeşitlenmektedir. Ayrıca birleşik atasözü çeşitlerinden olan iç içer birleşik cümleli ve karmaşık birleşik cümleli atasözlerine uygun örnekler Kürt ve Türk dillerinde mevcut olup, İngiliz

dilinde rastlanmamıştır. Bu durum çalışmada yer alan kaynakların detaylı olarak incelenmesine özgüdür.

Atasözleri yüklemlerine göre de isim veya fiil yüklemli olarak ikiye ayrılmaktadır. Eğer bir atasözünde, cümlenin yüklemini oluşturan kelime fiil ise bu atasözüne *"Fiil Yüklemli Atasözü"*; eğer cümlenin yüklemini oluşturan kelime isim ise bu atasözüne *"İsim Yüklemli Atasözü"* denir. Bu husus sadece Türkçe 'deki atasözleri için geçerli bir durum olmayıp, aynı zamanda hem İngilizce hem de Kürtçe atasözleri içinde geçerlidir çünkü Kürtçe ve İngilizce'de birçok isim ve fiil yüklemli atasözü mevcuttur. Birçok dilde yer alan atasözlerinde sınıflandırılmalar yapılmaktadır ve bu sınıflandırılmalar genellikle alfabetik, konu veya mantık-semantik açısından sınıflandırılmaktadır.

Bu çalışmada veri toplamak için incelenen eserlere bakıldığında; atasözlerinin çoğunlukla alfabetik olarak sınıflandırıldığı görülmüştür; ancak kısmi olarak bazı eserlerde konu bağlamında sınıflandırma olduğu görülmüştür. Kürtçe, Türkçe ve İngilizce 'deki atasözlerinin konu bağlamında sınıflandırılması incelendiğinde, genel olarak; *aşk, bencillik, cömertlik, cimrilik, cesaret, coğrafik, dostluk, ekonomi, gelenek, görenek, güzellik, gençlik, kadın, insan, huy, karakter, kahramanlık, misafirperverlik, öfke, ölüm, örf, sevgi, tabiat, yalancılık, yaşlılık* gibi konuların olduğu görülmektedir.

Bilimsel araştırmalar ve çalışmalar incelendiğinde, atasözleri ve dilbilim arasında yakın bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Atasözleri; her dilde yer alan, bir toplumun duygu, düşünce, gelenek, görenek, örf, bilgi birikimlerini, tecrübelerini kafiyeli ve özlü bir şekilde tarihsel dönemler içeresinde ifade etmektedir. Dilbilim ise, bu atasözlerin tarihsel dönem içerisinde geçirmiş olduğu dilbilimsel değişimleri, gelişimi, yayılışı, anlamı ve yapı bakımdan işleyişini detaylı bir biçimde incelemektedir. Dolayısıyla, bir milletin yaşayış biçimi, kültürü, tarihsel değişimi, dili ve dilsel değişimleri ile ilgili bilgiler elde edinmek istenirse, dilbiliminin alt dallarıyla birlikte atasözlerinin incelenmesiyle verilerin toplanacağı düşünülmektedir. Ayrıca dilbilim ve atasözleri arasında yakın bir köprü olduğu açıktır. Dilbilim; bir dili bütün yönleriyle araştır, tasvir eder ve toplumdaki yeri ile ilişkilerini açıklamaya çalışır. Dilbilimin, alt bir dalı olan modern dilbilim ise coğrafya, fizik, fizyoloji,

iletişim, bilişim, felsefe, etnoloji, sosyoloji, nöroloji vb. konularının dilbilimle etkisi ve kapsamını;diğer bilimsel disiplinlerle karşılaştırıp inceler. Amacı, bu bilim dallarında kullanılan dil yapılarını ya da dilsel terimlerin bağlamsal veya anlamsal olarak inceleyip anlamı(semantiği) kolaylaştırmaktadır. Bu durumu aynı şekilde atasözlerinin detaylı ve doğru bir şekilde incelenmesinde de kullanıp, diğer disiplinlere veri sağlamaktadır.

Geçmişten günümüze tarihin her safhasında, tüm toplumlar; yaşayışlarına, geleneklerine, göreneklerine, ekonomik, coğrafi ve tarihi durumlarına göre birtakım atasözleri kullanmıştır. Bu atasözleri nesilden nesle aktarılmış olup, sonraki nesillerdeki insanlara tavsiyelerde bulunma ve kültürel değerlerin korunup geliştirilmesi hedeflenmiştir. Her toplumun, kendi yaşayış bicilerine ve kültürlerine bağlı kalınarak birtakım atasözleri mevcut olup, bu atasözleri toplumdan topluma değişmektedir. Her topluma ait olan atasözleri kendi toplumundaki kelimelere ve bağlamlara sahip olduğundan, tarih boyunca birbirine benzeyen atasözlerinin çevirilerinin olup olmadığı ya da çevirisi yapıldığı takdirde doğru sonuçların elde edilip edilmeyeceği hususunda birçok çalışma ve tartışma mevcuttur. Yapılan bu tartışmalar ve çalışmalar sonucu, atasözlerinin diğer dillere çevrilebileceği ve yakın bir anlamın elde edilmesi gerektiği savunulmuştur; Dolayısıyla atasözlerinin diğer dillere çevrilmesinin mümkün olduğu; ancak yapılacak çevirinin bazı zorlukları barındırdığı barizdir. Çeviriyi yapacak kişinin öncelikle hem hedef dile hem de kaynak dile oldukça hâkim olması ve aynı bağlamda uygun kelimeleri kullanması gerekmektedir. Ayrıca çevirmenin her iki dilde yer alan anlamsal imgeleri iyi bilmeli ve bütünlüğü yakalamalıdır.

Atasözlerinin, bağlamsal olarak incelenmesinin mümkün olduğu ve inceleme ile geçmişten günümüze birçok konu bağlamında veriler elde edileceği açıktır. Bu elde edilen veriler genellikle dilsel, toplumsal, ahlaki, ekonomik, coğrafi, iletişim vb. alanları kapsamaktadır. Atasözleri bağlamsal açıdan detaylı olarak incelendiğinde, sadece bir konuya ya da bir ulusun geleneklerine, göreneklerine veya kültürüne bağlı kalınmayacağı, aksine atasözleri evrensel bir boyutu taşıdığından birçok kültürdeki bağlamsal benzerlik ve farklılıkları da gösterebileceği bilinmektedir. Dolayısıyla, Dünya'daki dillerden benzer atasözlerinin bağlamları incelendiğinde; evrensel

değerler ve olgular ile ilgili daha net ve doğru veriler elde edileceği, evrensel toplumun değerleri ve normları daha öğrenilecektir.

Konularına göre atasözleri incelendiğinde "Kadın" kavramıyla ilgili atasözlerinin en çok Kürtçe atasözlerinde bulunduğu ve bu kavrama birçok anlamların yüklendiği görülmüştür. Kürtçe 'de iyi bir eşin ya da kadının evdeki rolü, evdeki huzur ve mutluluğu sağlanmasındaki işlevi, eşini şahlandırması veya kalkındırması ile ilgili birçok atasözleri bulunmuş ve bağlamsal açıdan analiz edilmiştir. Türkçede ise Kadının evdeki ya da ailedeki rolü ile ilgili birkaç atasözü bulunmasına rağmen, bu sayı Kürtçedeki atasözlerine kıyasla oldukça azdır. İngilizcede kadının ailedeki rolü bağlamındaki atasözleri incelendiğinde ise yalnızca bir tane bulunduğu barizdir.

Ayrıca bu çalışmada; Kürtçe, Türkçe ve İngilizce dillerinde yer alan atasözleri bir bütün olarak birçok eserden betimsel olarak incelenmiştir. İncelenen bu eserler nitel olarak analiz edilmiş ve dilsel, toplumsal, ahlaki, ekonomik, coğrafi, iletişim bağlamlarında yer alan atasözlerinin incelenmesine gayret edilmiştir. İncelenen atasözleri Kürtçe, Türkçe ve İngilizce, Kürtçe-Türkçe ve Kürtçe-İngilizce konu bağlamları olarak irdelenmiştir. Konu bağlamında sınıflandırılma öncelikle üç dilde yapılmaya çalışılmış olup, üç dilde yeterli verinin bulunmadığı durumlarda ise iki dilde sınıflandırmalar ve analizler yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda; incelenen atasözlerinde genel olarak bulunan konu bağlamları şöyledir; *Aç gözlülük / Cimrilik, Aşk / Muhabbet / Özlem, Azim / Başarı/Çalışkanlık/ Kararlılık- Tembellik, Bencillik/ Hainlik, Bilgelik- Cahillik, Bilinmeyen/Görünmeyen veya Genel Durumlar, Birlik ve Beraberlik, Cimrilik/Açgözlülük, Çok Fikirlilik/ Karmaşıklık/ Kargaşa, Çözüm/ Neden-Sonuç, Davranış/ Huy/ Karakter, Değer / Kıymet/ Fırsat, Dostluk / Arkadaşlık, Dürüstlük / Doğruluk- Yalancılık, Evlilik, Gençlik/Yaşlılık, Gizlilik/ Saklılık, Güven/ Umut, Hoşgörülük / Kibarlık/ Tatlı Dillilik, İğneleme/ İma Etme/ Şevkini Kırma, İnatçılık, İyilik-Kötülük, Kadın-Erkek, Kahramanlık /Cesaret/ Güç – Korkaklık, Kararsızlık, Kısmet/Kader/Nasip/Şans/Talih, Kıymet/ Değer/ Örf/ Gelenek, Kibirlilik/ Kendini Üstün Görme/Kalp Kırma, Kötüleştirme / Kışkırtma/ Öfkelendirme /Sinirlendirme, Mal/ Mülk/ Para, Menfaat / Çıkar, Misafirperverlik, Nankörlük, Ölüm, Öngörü/Tahmin, Övme/ Güzel Görme, Özgünlük, Sabır, Sadakat / Hakkını Verme, Sorumluluk, Tasarruf/Tedbir / Tevekkül/ Şükür, Temizlik,*

Vatan/Memleket/Toprak, Yönetim/Yöneticilik. Bu çalışma ile Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki atasözlerinin bağlamsal olarak benzeyenlerinin saptanmasının önümüzdeki yıllarda yapılacak olan dilbilim çalışmalarına katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

Son olarak bu çalışmada Kürtçe, Türkçe ve İngilizcede atasözlerinin derlenip toplanması için birçok kaynak incelenmiş olup, her üç dilde atasözlerinin cümle türlerine göre sınıflandırılmasında, yüklemlerine göre sınıflandırılmasında ve bağlamsal olarak karşılaştırılmasında; Kürtçeden 657 (altı yüz elli yedi), Türkçeden 485 (dört yüz seksen beş) ve İngilizceden 382 (Üç yüz seksen iki) atasözüne yer verilmiştir. Her dilden kullanılan bu atasözleri biblografi olarak son bölümde ayrı ayrı olarak verilmiştir. Kullanılan bu atasözleri ve kaynaklar incelendiğinde; Kürtçedeki atasözü sayısının hem Türkçedeki hem de İngilizcedeki atasözü sayısından oldukça fazla olduğu ve Kürtçede atasözleri ile ilgili birçok kaynağın bulunduğu ancak bunların çoğunlukla sözlü olduğundan günümüzde yazılı olarak ulaşanların 16.yy'dan sonra geldiği düşünülmektedir. Türkçedeki atasözü sayısının ve kaynağının ise İngilizceye göre daha fazla olduğu söylenebilir. Ayrıca atasözlerinin; anlamsal ve yapısal bakımdan en çok detaylı incelenildiği dil Türkçedir çünkü çalışma boyunca birçok makale ve kitap eserinde örneklerin mevcut olduğu görülmüştür. İngilizcedeki atasözleri; Türkçenin aksine çoğunlukla anlamsal (semantik) olarak incelenmiş olup, yapısal açıdan inceleyen eserlerle pek karşılaşılmamıştır. Kürtçede yer alan atasözü eserleri çoğunlukla alfabetik olarak atasözlerini sıralamış veya konu bağlamlarına göre sınıflamıştır. Kürtçedeki atasözlerini yapısal veya cümle türlerine göre inceleyen eserlerin bulunmaması, bu çalışmamızı daha özgün kılmaktadır.

KAYNAKÇA

Abu-Talib, M. (1982). Proverbs in the classroom. In A. Benhallam (Ed.), Proceedings *2nd Spring Conference of MATE* (pp. 99-103).

Akarsu, B. (1984). Wilhelm von Humboldt'ta dil-kültür baglantisi. *Istanbul: Remzi Kitabevi*.

Akarsu, B. (1998), *Dil-kültür bağlantısı*, İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Akçataş, A. (2011). A study on antonymous relations in Turkey -Turkish proverbs and idioms. *Electronic Turkish Studies*, *6*(1).

Akdemir, M. (2009). *Dilin "konuşan dil" için anlamı.* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 97-103.

Akdoğan, G. (2002). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde eğitsel oyunlar. *V. Dünyada Türkçe Öğrenimi Sempozyum Bildirileri*.

Akgün, M. S. (2019). *İngilizce atasözleri ve deyimler.* Panama Yayıncılık, Ankara. ISBN:978-605-9660-60-0

Akgündüz, H. (2006). *Eğitime dair kuramsal ve tarihsel çözümlemeler yüksek lisans ders notları*, Diyarbakır.

Akın, A. (2010). The cultural basis of Turkish business system and a proposal of a model inspired by Turkish proverbs. *Journal of Human Sciences*, *7*(2), 809-838.

Aksan, D. (1987). *Türkçenin gücü: Türk dilinin zenginliklerine tanıklar* (Vol. 68). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Aksan, D. (1998), *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları

Aksan, D. (2004). *Dilbilim ve Türkçe yazıları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, D.(2009). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*, Cilt 3, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Aksoy, Ö. A. (1971). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü: atasözleri sözlüğü-I.* 2 Cilt, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksoy, Ö. A. (1981). *1. Atasözleri sözlüğü*, Üçüncü Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Aksoy, Ö. A. (1984). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü, I-Atasözleri sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 1* (7. Baskı). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Aksoy, Ö. A. (1995). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 2*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi. ISBN 975-10-0128-5.

Aktaş, T. (2005). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeti. *Dil ve Dilbilimi Çalışmaları Dergisi*, *1*(1), 89-100.

Alakom, R. (2002). Folklor û jinên kurd. *Stockholm: Weşanên Nefelê.*

Al-Sindî, B. E., (1989), *al-Hikme al-Kurdîye,* Çapa Yekemîn, Bexda.

Albayrak, N. (2009). *Türkiye Türkçesinde atasözleri*. Kapı Yayınları.

Alkayiş, M. F. (2009). Dini İçerikli Atasözleri Üzerine. *Electronic Journal of Social Sciences*, *8*(27).

Altaylı, S. (2010). Atasözü ve deyimler arasındaki farklar. *Karadeniz Araştırmaları*, (25), 125-134.

Altun, M. (2004). "Türk atasözleri üzerine sentaktik bir inceleme", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Mayıs-Temmuz, Yıl 6, Sayı 21, s. 79-91.

Amanova, L., & Aminova, L. (2014). Türkiye Türkçesindeki deyim ve atasözlerin Özbek Türkçesine aktarma problemi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *183*(183), 167-177.

Annaberdiyev, D. (2013). Türkmen halk biliminde atasözü tanımlamalarına genel bir bakış. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 13* (2), 185-197.

Apperson, G. L. (1969). English proverbs and proverbial phrases: a historical dictionary. 1929. *Detroit: Gale Research.*

Apperson, G. L. (2006). *Dictionary of proverbs. Wordsworth Editions.*

Arslan, M. (2012). *Ziya Gökalp' de Kültür ve Uygarlık Anlayışı*. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3 (10), 11-19.

Asım, Ö. (1988). Atasözleri ve deyimler sözlüğü. İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

Aslan, Şêxmus (2006).*Ferhenga gotinên pêşiyan*,Diyarbakır Kürt Enstîtüsü, Diyarbakır.

Asna, B. (2015). Bingöl'de konuşulan Zazaca atasözlerine çevre kültürlerin etkisi. *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 41-62.

Aydın, Ö. (1997). Anadili eğitimi, yabancı dil öğretimi ve evrensel dilbilgisi. *Dil Dergisi*, *54*, 23-30.

Aydoğdu, A. (2015). *Gotinên pêşîyan*, Na Yayınları, İzmir.

Ayvaz, G. (2013-II). Sözcükler, Söz Öbekleri, Deyimler ve Atasözleri'nin Çevirisi ve Çeviri Eylemine Etkisi. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*. Sakarya Üniversitesi. Ss. 211-221.

Ayyıldız, Z. (2015). *Gotinen bapiren me,* 1.Baskı.

Baker, M. (1992). *In other words: a coursebook on translation*. USA and Canada: Routledge.

Baltacıoğlu, İ. H. (1994). *Türke doğru*. Ankara: AKM Yayınları.

Banguoğlu, T. (1964). Eski Türkçe üzerine. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 77-84*.

Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Başkan, Ö. (2003). *Dilde yaratıcılık*. Multilingual.

Batur, Z., & Yavaşça, H. (2018). Dinle atasözünü oyna öğren özünü: Atasözü öğretimi. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, *3*(2), 93-117.

Baylon, C., & Mignot, X. (1995). *Sémantique du langage: initiation*. Nathan.

Bayraktar, N.(2014). *Dilbilim,* Nobel Yayın, Ankara.

Bayram, E.(2013). Kültürel arası bağlamında atasözlerinin evrenselliği üzerine bir inceleme. *Atatürk İletişim Dergisi*, (5), 11-24.

Bayrav, S. (1998). *Yapısal dilbilimi*. Multilingual.

Bedar, J. (2017). *Hawraman and Hawrami and Proverbs*. Kurdish Heritage Institute, Sulaimaniyah: Iraq.

Bedirhan, C. E., & Lescot, R., (2001). *Grammaire Kurde (Diaclecte Kurmandji).* Institut kurde de Paris : Paris.

Beglar, D. and Hunt, A. (2002). *Implementing task-based language teaching*. In J. Richards and W.A. Renandya (Eds.), Methodology in language teaching: An Anthology of current practice, Cambridge University Pres, Cambridge.

Benek, A. (2014).*Gotinên pêşiyan çîrokên dawiyan*, Nûbihar Yayınları, İstanbul.

Bertram, A., & Spears, R. A. (1992). *NTC's Dictionary of Proverbs and Clichés*. Natl Textbook Co Trade.

Bılbıl, M & Baran, B., (2008). *Rêzimana Kurmancî*, Enstîtuya Kurdî ya Amedê, Gün Matbaacılık: İstanbul.

Bingöl, A. (2014). *Gotinên Pêşiyan û Biwêj-Deyimler ve Atasözleri,* Na Yayınları, İzmir.

Blau, J. (1992). *The Kurdish Language and Literature*. InstituteKurde. org.

Bolelli, N. & Ertekin, N. (2017). Ferhengên Menzûm Di Edebîyata Kurdî De. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi*, *3*(5), 21-44.

Borak, M. (1996). *Gotinên Pêşiyan Kurda*, Çapa Yekem, Yön Matbaacılık, İstanbul. Weşanên Berfin.

Boratav, P. N. (1969), *100 Soruda Türk halk edebiyatı*, Gerçek yayınları, İstanbul.

Bosworth, B. (2011). Anecdote, Apophthegm and the‘real’Alexander.*Humanities Australia*, *2*, 44-52.

Boylu, E. (2014). *Dil-kültür ilişkisi ve İran'da Türkçe öğretimine etkisi.* Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014 (4), 19-28. DOI: 10.18493/kmusekad.52839

Bozkurt, F. (2012). *Türklerin dili*. Eğitim Yayınevi.

Brown, H. D. (2000). *Principles of language learning and teaching* (Vol. 4). New York: Longman.

Buran, A. (2011). Kürtler ve Kürt dili. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, *6*, 3.

Burdurlu, İ. Z. (1967). Atasözlerimizin Cümle Yapıları. *Türk Dili*, *16*(187), 508-513.

Cambridge Dictionary, (2020). https://dictionary.cambridge.org/tr. Erişim Tarihi: 30.07.2020

Çaçan, X. (2015). *Gotinên pêşiyan*, Çapa Yekem, Lis, Diyarbakır.

Caferoğlu, A. (1930). Orhun Abidelerinde Atalar Sözü. *Halk Bilgisi Haberleri*, *1*(3),1.

Carless, D. (2002). Implementing task-based learning with young learners. *ELT journal*, *56*(4), 389-396.

Celalî, M. Û. (2014). *Gotinên peşiyan ên Kurdan*, Weşanxaneye Sitav, Van.

Celîl, O., & Celîl, C. (1978). *Zargotina Kurda-2*. Neşirxana Naûka [Nauka].

Celîl, Prof.Dr. O. & Celîl, Prof.Dr. C. (2018). *Gotinên pêşîyan,* Wardoz Yayınları, İstanbul.

Chyet, M. L. (2003). *Ferhenga Kurmancî-Inglîzî*. Yale University Press.

Çiftçi, H. (2016a). Ortak atasözlerinin hikâyeleri Farsî Kurmancî Zazakî 1. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi*,*2(2), 8–22.*

Çiftçi, H. (2016b). Ortak atasözlerinin hikâyeleri Farsî Kurmancî Zazakî 2 . *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi*, *2*(4), 8–21.

Çiftçi, H. (2017a). Ortak atasözlerinin hikâyeleri Farsî Kurmancî Zazakî 3. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi*, *3*(5), 61–66.

Çiftçi, H. (2017b). Ortak atasözlerinin hikâyeleri Farsî Kurmancî Zazakî 4 . *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi*, *3*(6), 9–28.

Çiftçi, H. (2018a). Ortak atasözlerinin hikâyeleri Farsî Kurmancî Zazakî 5- kadının hilesi. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi*, *4*(7), 9–50.

Çiftçi, H. (2018b). Ortak atasözlerinin hikayeleri Farsî Kurmancî Zazakî 6. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi*, *4*(8), 9–32.

Çiftçi, H. (2019a). Kuyruk acısı ortak atasözlerinin Hikâyeleri Fârsî Kurmancî Zazakî 7. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü*, *5*(9), 9–42.

Çiftçi, H. (2019b). Dil kafanın belasıdır ortak atasözlerinin hikâyeleri Farsî Kurmancî Zazakî Türkçe. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü*, *5*(10), 9–30.

Conroy, F. (2012). *Dogs bark, but the caravan rolls on: observations from then and now*. HMH.

Crystal, D.(1997). *English as a global language*. Cambridge: CUP.

Çobanoğlu, Ö. (2004). *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Cooper, T. C. (1999). Processing of idioms by L2 learners of English. *TESOL Quarterly, 33*(2), 233-262.

Çotuksöken, Y. (1991). Dr. Sermet Sami Uysal ile söyleşi: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi'. *Dil Öğretimi Dergisi*, (3), 65-69.

Cumakunova, G. (2001). Yakın akraba diller arasındaki benzerlik ve farklılıkların öğrenime yansıması, *Dil Dergisi, Sayı: 100*.

Dağpınar, A. (2017). *English Idioms and Proverbs with their Turkish Equivalents*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

D'Angelo, F. J. (1977). Some uses of proverbs. *College Composition and Communication, 28*(4), 365-369.

Demircan, A. (2007). *Dillerin sınıflandırılması ve Türkçenin Dünya dilleri arasındaki yeri*, Ankara.

Deniz, H. (1994). *Gotnê Pêşyê Kurda Kürt Atasözleri,* Kaynak Yayınları, Baskı Colorland, İstanbul.

Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (2005). Introduction: the discipline and practice of qualitative research. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), The sage handbook of qualitative research (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Dêrşewî, M. M. (1989). *Mîştaxa Çiya Ji Gotinên Peşiya.* Çapa Yekem, Kista,Sweden. ISBN: 91-7970-535-9

Diyadînî, B. (2011).*Gotinên pêşiyan,* J&J Yayınları, Diyarbakır.

Dorson, R. M.(ed.) (1972). Concepts of folklore and folklife studies. *Folklore and Folklife* (ed.R.M.Dorson), The University of Chicago Press: Chicago & London, pp.1-51.

Dobrovol'skij, D., & Piirainen, E. (2005). Figurative language: *Cross-cultural and crosslinguistic perspectives*. Oxford: Elsevier.

Dundes, A. (1975). On the structure of the proverb. *Proverbium, 25*, 961-973.

Ebubekir, N.S. (2005), *Berkotêkî Metelî folklorî Kurdî,* Birinci Baskı, Hewlêr: Wezareta Ruşinbîrî Yayımcılık

Eker, S. (2005). *Çağdaş Türk dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.

Emrich, D. (1946). " Folk-Lore": William John Thoms. *California Folklore Quarterly*, *5*(4), 355-374.

Enginarlar, H. (2006). *Dilbilim temel kavramlar sorunlar tartışmalar* (ed. Ahmet KOCAMAN) içinde "Dilbilim ve Dil Öğretimi", s. 151-160, Ankara: Dil Derneği Yayınları.

Ergin, M. (2007). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Dağıtım.

Ertekin, Z. (2017). İlk manzum Türkçe-Kürtçe sözlük: Nûbihara Mezinan. *Şarkiyat*, *9*(1), 89-105.

Exter, J. D. (2011). Turks and Birds. *In the future of Ecocriticism: New Horizons* (Vol. 227, No. 241, pp. 227-241). Cambridge Scholars Publishing in association with GSE Research.

Eziler Kıran, A. (2014). Dilbilim, Anlambilim ve Edinbilim. *Electronic Turkish Studies*, *9*(6).

Garzoni, M. (1787). *Grammatica e vocabolario della lingua kurda composti dal p. Maurizio Garzoni de'predicatori ex-missionario apostolico*. nella Stamperia della Sacra Congregazione di Propaganda Fide.

Genç, H. N. (2018). Atasözlerinde toplumsal cinsiyet algısı olarak Kadın. *Folklor/Edebiyat*, *24*(94), 13-34.

Gillis, M. B., & McCombes-Tolis, J. (2016). You can't make an omelette without breaking a few eggs: The trials, tribulations and triumphs of retraining tenured teachers in scientific research-based approaches to teaching reading. *Perspectives on Language and Literacy*, *42*(4), 33-41.

Glucksberg, S. (1993). Idiom meanings and allusional content. *Idioms: Processing, structure, and interpretation*, 3-26.

Göçer, A. (2012). *Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine.* Türk Dili, 729, 50-57.

Gökalp, Z. (2005). Türkçülüğün esasları. İstanbul: Akvaryum Yayınevi.

Gözaydın, N. (1998). Türk Dünyasının atasözleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (6).

Gözpinar, H. (2014). Activities to promote the use of proverbs to develop foreign language skills. *Online Submission*, *4*(4), 107-111.

Hesen, B. (2008). *Ji wêjeya gel*: Pend û Peng.

Hezîn, M. H. (2011). *Guldan*: Nûbihar Yayınları,2.baskı. İstanbul.

Hoeffler, A. (2013). *Out of the frying pan into the fire?* Migration from fragile states to fragile states.

Glosbe Sözlük- Tüm diller bir arada, (2020). https://tr.glosbe.com/Erişim Tarihi: 30.07.2020

Güncel Türkçe Sözlük, (2005).www.tdk.gov.trErişim Tarihi: 30.03.2020

Güven, A. (2012). Toplumsal dilbilimin kapsam alanı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 55-62.

Güvenç, B. (1994), *İnsan ve kültür* (6. baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Güvenç, B. (2002). *İnsan ve kültür. (9.bs.).* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Haldan, A., & Tuna, S. (2019). Kültürdilbilim ve çeviri bağlamında Almanca deyimlerin çevirisine bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *11*(29), 453-463.

Hamilton, V. (2013), "The dictionary of modern proverbs", *Reference Reviews*, Vol. 27 No. 6, pp. 30-31. https://doi.org/10.1108/RR-04-2013-0066

Hanzen, M. (2007). ―When in Rome, do as the Romans do": Proverbs as a part of EFL teaching. *Högskolan För Larande Och Kommunikation (HLK), 36*, 1-24.

Hardie, M. (1929). Proverbs and proverbial expressions current in the United States East of the Missouri and North of the Ohio Rivers. *American Speech*, *4*(6), 461-472.

Harel, D., & Rumpe, B. (2004). Meaningful modeling: what's the semantics of" semantics"?. *Computer*, *37*(10), 64-72.

Harnish, R. M. (1993). Communicating with proverbs. *Communication and Cognition, 26*(3/4), 265-290.

Hatipoğlu, V. (1964). *Atasözleri ve deyimler*, Türk Dili, XIII/152, Ankara.

Hayıg, R. & Werner, B. (2012). *Zazaca-Türkçe sözlük-Türkçe-Zazaca sözcük listesi*, Tîj Yayıncılık, İstanbul, s. 325.

Hernadi, P., & Steen, F. (1999). The tropical landscapes of proverbia: A crossdisciplinary travelogue. *Style, 33*(1), 1-20.

Hirik, E. (2017). Türkiye Türkçesi atasözlerinde akrabalık bildiren kelimeler ve duygu değerleri. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, *6*(3).

Hiso, A. (2016). *Ji gotinên berê*, Şemal Yayınları, İstanbul.

Holden, M. H., & Warshaw, M. (1985). A bird in the hand and a bird in the bush: Using proverbs to teach skills and comprehension. *The English Journal, 74*(2), 63-67.

Irujo, S. (1986). Don‘t put your leg in your mouth: Transfer in the acquisition of idioms in a second language. *TESOL Quarterly, 20*(2), 287-304.

Isaeva, Z. I., Karsıbekova, Ş. P., & Yergubekova, Z. S. (2014). Semantics of proverbs in the works of Sherkhan Murtaza. *Международный журнал экспериментального образования*, (2-1), 109-110.

Ivanov, E. E., & Petrushevskaia, J. A. (2015). Etymology of English Proverbs.

Jiang, W. (2000). The relationship between culture and language. *ELT journal*, *54*(4), 328-334.

Keskin, N., & Pertev, R. Bîbliyografyayeke Weşanên bi Îngilîzî li ser Folklora Kurdan. *Nûbihar Akademî*, *1*(3), 101-116.

Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin söz dizimi*, Kesit yayınları, İstanbul.

Karacan, H. & Erdinç, R. (2014). Rus ve Kürt atasözlerinin kelime ve anlam karşılaştırması. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 16(2),* 539-583.

Karacan & Ayus (2016). *Kürtçe ve Türkçedeki atasözlerinin karşılaştırılmalı biçimde incelenmesi.* Kürdoloji Akademik Çalışmalar-1, ss.113-158.

Karahan, L. (2000). Yapı bakımından cümle sınıflandırmaları üzerine. *Türk Dili*, *583*, 16-24.

Karataş, H.(2016). *Kürt atasözlerinde kadın kavramı*. Eurasian House, Dosya No:12, Ankara.

Kaydar, A. (2008*). Kazak Kanday Halık?*, Almatı.

Kempson, R. M. (1977). *Semantic theory*. Cambridge University Press.

Kılıç, V. (2009). *Anlambilime giriş: temel kavramlar*. Papatya Yayıncılık Eğitim.

Kıran, Z., ve Eziler Kıran, A. (2013). *Dilbilime Giriş (Dilbilgisinden Dilbilime)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kırkan, A. (2019). *Zazacanın fonetik açıdan incelenmesi; kuzey, güney ve merkez zazacasının karşılaştırılması*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kızıl, H., & Tanrıkulu, V. (2015). Berawirdkirina çîroka Hedlîlik Bedlîlik a bi Kurdî bi Gur ü Heft Karikan a Birayên Grimm re. *International Journal of Kurdish Studies*.

Kızıl, H. (2018). Çavkaniyên ji çanda Kurdî di Nûra Qelban de. *E-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, Mayıs-2018 Cilt:10 Sayı:2 (20),* ss.578-597.

Kocaman, A. (1992). Anlambilim sorunları. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, *3*, 87-92.

Korkmaz, Z. (2007). "Dil nedir?". (Z. Korkmaz, A. B. Ercilasun, T. Gülensoy, İ. Parlatır, H. Zülfikar, N. Birinci) Türk Dili ve Kompozisyon içinde (s. 1-46). Ankara: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

Korkmaz, Z. (2007), *Gramer terimleri sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara.

Kronasser, H. (1952). Handbuch der Semasiologie. Kurze Einführung in die Geschichte. Problematik und Terminologie der Bedeutungslehre. Heidelberg: C. *Worttopologisches Dar stellungsmodell*, *637*.

Kozan, O. (2014). *Kültürdilbilim (temel kavramlar ve sorunlar)*. Gazi Kitabevi, Ankara.

Kumlu, D., (2020). Karşılaştırmalı dilbilim ve çeviribilim çerçevesinde retrospektif ve prospektif sahneler: geçmişten günümüze eşdeğerlik kavramının evrimi. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (Çeviribilim Özel Sayısı), 113-129.

Kurnaz, S. (1962). *Konularına göre seçme Türk atasözleri*. İstanbul: Emek Yayınları.

Kurt, İ. (1992). "Atasözlerinde aile", sosyo-kültürel değişme sürecinde Türk ailesi. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Küzeci, D. (2015). Yabancı dil seçimi ve yabancı dil politikaları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 13-26.

Lantolf, J. P. (2007). Sociocultural theory. In *International Handbook of English Language Teaching* (pp. 693-700). Springer, Boston, MA.

Lauhakangas, O. (2007). "Use of proverbs and narrative thought". *Folklore. 35:* 77-84.

Leontev, A.A.(1990). Proishojdenie yazıka *Lingvitiçeskiy Ensiklopediçeskiy Slovar*, s. 400-401, philology.ru.

Leontik, M. (2018). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Türkçe Atasözlerinin Kullanılması. *16. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu-Bildiriler*, 50-62.

Lescot, R. & Bedirxan, C. A. (2012). *Kürtçe gramer*, Avesta Yayınları, İstanbul

Liontas, J. I. (2002). Exploring second language learners' notion of idiomaticity. *System*, *30*, 289-313.

Litovkina, A. T. (2019). “Give a girl enough rope and she’ll ring the wedding bell”: The nature of young women, girls, daughters and brides as represented in Anglo-American anti-proverbs. In *Women Through Anti-Proverbs* (pp. 81-93). Palgrave Macmillan, Cham.

Litovkina, A. T., & Mieder, W. (2006). *Old proverbs never die, they just diversify*. Hungary: University of Veszprem Press.

Lyons, J. (1981). An introduction to language and linguistics. *Cambridge: CUP*.

Lyons, J. (1987). *New horizons in linguistics 2*, Penguin Books.

Macfie, A. L., Macfie, F., & Refiki. (2001). A Proverb Poem by Refiki. *Asian Folklore Studies*, 5-19.

Malmısanıj, (1996). *Kird, Kirmanj, Dimili ve Zaza Kürtleri*, Deng Yay., İstanbul.

Marcus, J., & Sabuncu, N. (2016). “Old oxen cannot plow”: Stereotype themes of older adults in Turkish folklore. *The Gerontologist*, *56*(6), 1007-1022.

Maslova, V. A. (2014). Lingvokul'turologiya kak nauka o naibolee kul'turonosnyh yazykovyh sushchnostyah [Cultural linguistics as the science of the most culture-bearing linguistic entities]. Aktual'nye problemy filologii i pedagogicheskoj lingvistiki [Actual problems of philology and pedagogical linguistics]. 16, 78—90.

Mazî, M. Ç. (2018). *Ferhenga gotinên pêşiyan*, ikinci baskı, Kayhan Matbaacılık, Berbang Yayımcılık, İstanbul.

Mccormic, P. (1979). *Adventures in English literature (Classic Edition).* New York: Hartcourt Brace & World.

McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2010). Research in education: evidence-based inquiry, MyEducationLab Series. *Pearson*.

Mejuyev, V. (1987). *Kültür ve tarih*. (S. H. Yokova, Çev.). Ankara: Başak Yayınları.

Memmedli, Ş. (2015). Gürcistan'da yaşayan Türk folklorunun temel motifleri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, *3*(6), 123-146.

Mieder, W. (1992). *A dictionary of American proverbs*. New York: Oxford University Press.

Mieder, W. (2004). *Proverbs - a handbook*. Westport, CT; Greenwood Press.

Mieder, W., & Dundes, A. (Eds.). (1994). *The wisdom of many: essays on the proverb* (Vol. 1). Univ of Wisconsin Press.

Mieder, W., & Hand, W. D. (1991). "(Don't) throw the baby out with the bath water": The Americanization of a German Proverb and Proverbial Expression. *Western folklore*, *50*(4), 361-400.

Mieder, W., & Holmes, D. (2000). *Children and proverbs speak the truth*. Burlington, Vermont: Queen City Printers.

Modarresi, M. A. (2006). *Proverbs and kurdish heritage*. Sheikhi publication. Sanandaj: Iran.

Moran, W. L. (1978). An Assyriological gloss on the new Archilochus fragment. *Harvard Studies in Classical Philology*, *82*, 17-19.

Mustafa, F. S., & Moosa, N. K. (2008). Animals in the Iraqi Turkmen proverbs. *38. ICANAS*, 1037.

Mutlu, K. (2016). Yabancılara Türkçe öğretiminde benzer atasözü ve deyimlerin önemi ve Polonyalılara Türkçe öğretiminde bunların kullanımı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, *64*(2), 245-268.

Nadrşina, F. (2006). *"Başkort halk Mekeldere hem Eytemderi"*, Başkort Halık İjadı, X tom, Mekelder hem Eytemder, Öfö.

Noel, E. W. C. (1920). *Diary of Major Noel on Special Duty in Kurdistan*, Baghdad.

Noel, E. W. C. (1999). Kürdistan 1919 Binbaşı Noel'in Günlüğü. *Avesta Yayınları, 3. Baskı. Çev*: Bülent Birer, İstanbul.

Norrick, N. R. (1985). *How proverbs mean: Semantic studies in English proverbs*. Berlin: Mouton.

Nuessel, F. (2003). Proverbs and metaphoric language in second-language acquisition. In W. Mieder (Ed.), *Cognition, comprehension and communication. A decade of North American proverb studies* (pp. 395-412). Hohengehren: Schneider-Verlag.

Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *28*(2).

Onan, B. (2005). İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde dil yapılarının anlama becerilerini (okuma/dinleme) geliştirmedeki rolü. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Oncu, M. (2014). *Gotinên pêşiyan*, Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê, Çapa duyem, Berdan Matbaacılık, İstanbul.

Ong, W. J. (1995). *Sözlü ve yazılı kültür*, Çev: Sema Postacıoğlu Banon, Metis Yayınları, İstanbul.

Onuk, M. R. (2017). *Gotine Peşivana.* Ares Kitap, 1.Baskı. ISBN:6059381758, İstanbul.

Oranski, I. M. (1979). *Tarihin ışığı altında yatan İran dilleri*, Moskova.

Oy, A. (1972). *Tarih boyunca Türk atasözleri* (Vol. 2). Türkiye İş Bankasi Kültür Yayinlari.

Oy, A., (1991). "Atasözü". *İslâm ansiklopedisi, (Cilt 4*, s. 44-46), Ankara: TDV.

Öcal, O. (2007). Folklor ve kültürel mekân. *Millî Folklor*, *19*(76), 30-32.

Ögel, B. (2000). *Türk kültür tarihine giriş.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özbay, M. (2008). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Basımevi.

Özcan, M. (2013). *Kur'an-ı Kerîm'deki bazı deyimlerin çeviri stratejileri açısından değerlendirilmesi.* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Özçelik, S., & Erten, M. (2005). Türkiye Türkçesi Dilbilgisi. *Kişisel Yayın, yy*.

Özkan, I. A. & ÖZEN, Y(2015). Göstergebilim ve dilbilim. Ankara: Hece Yayınların,(Yayın Tanıtma). *MOLESTO: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 54-56.

Özlem, D. (2000). *Kültür bilimleri ve kültür felsefesi*. İstanbul: İnkîlap.

Paget, R., & Paget, R. A. S. (1930). *Babel: or, the past, present, and future of human speech* (Vol. 101). K. Paul, Trench, Trubner & co.

Pala, İ. (2002). *Atasözleri sözlüğü*, L&M Yay., İstanbul.

Pedersen. H (1962). *The discovery of language. Bloomington*: University of Indiana.

Porto, M. (1998). Lexical phrases and language teaching. *Forum* 36(3). Retrieved from http://exchanges.state.gov/forum/vols/vol36/no3/p22.htm

Piirainen, E. (2007). Phrasemes from a cultural semiotic perspective. In H. Burger, D. Dobrovol'skij, P. Kühn & N. R. Norrick (Eds.), Phraseology: *An international handbook of contemporary research (pp. 208-220).* Berlin, Germany: Walter de Gruyter.

Püsküllüoğlu, A., (2002). *Türk atasözleri sözlüğü*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.

Pyles, T. (1964). *The origin and development of the English language*. New York: artcourt Brace & World.

Quotes.net, (2020). https://www.quotes.net/quote/78200Erişim Tarihi: 30.07.2020

Resol, İ.M., (2011), *Dîrase fî -Edeb al-Folklor al-Kurdî,* Birinci Baskı, Erbîl:

Hacî Haşim Yayımcılık.

Resûl, Ş., (1976). *"Mêjûy kokırdnewe û lêkolinewey pendî pîşînân û qısey nesteqî Kûrdî"* [Kürtçe Pendî Pîşînân ve Özlü Sözlerin Derlenmesi Tarihi], Mecelletu'l-Mecme'u'l-'lmî el-Kurdî, Bağdat.

Resul, Ş. (1983), Lêkûlîneweyî zanistî folklor "Le Ewrupa û le Kurdistan",

Kovara Dergisi, Sayı: 14, ss. 16-24.

Resul, Ş.(2008), *Edebî folklorî Kurdî,* Hewlêr: Mukrîyan Yayıncılık.

Rhea, S. A. (1872). Brief grammar and vocabulary of the Kurdish language of the Hakari district. *Journal of the American Oriental Society*, *10*, 118-155.

Rymkıewıcz, S. P., (1968). "*Olumsuz yargılı Türk atasözleri"*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Saeed, M. N. , (2019). *Layenê perwerdekirinê di gotinên mezinan da.* Van: Yüzüncü Yıl, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Sağlam, M. Y. (2001). Atasözleri ve deyimlerde imgelem. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *18*(1).

Sarsek, N., (2018). *Kuzeybatı Grubu Türk Lehçelerindeki (Başkurt, Kazak, Kırgız, Nogay, Tatar) Tabiat Konulu Atasözleri ve Türkiye Türkçesi Atasözleri ile Karşılaştırılması*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Saussure, F. (2001). *Genel dilbilim dersleri*. (Çev.: Berke Vardar), İstanbul Multilingual Yayınları.

Saucet, M. (1983). *La sémantique générale aujourd'hui* (Vol. 15). Retz.

Sayar, A. (2015). *Can şenliği*. Ötüken Neşriyat AŞ.

Schweickart, P. P. (1996). Speech is silver, silence is gold: The asymmetrical intersubjectivity of communicative action. *Knowledge, difference and power: essays inspired by women's ways of knowing*, 317.

Sebüktekin, H. (1982). Yabancı Dil Öğretimi ve Dilbilim. *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, 241-250.

Selcan, Z., (2013). *Qese u qesê vırênu leksikon*, Dersim, s. 3.

Sellheim, R. (1987). *Arabische Handschriften: Materialien zur arabischen Literaturgeschichte/von Rudolf Sellheim*. Steiner.

Serhatlı, K. ,(2016). *Gotinên pêşiyan.* 1.Baskı, J&J Yayınları, Diyarbakır

Sever, S. (1997). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Anı Yayıncılık.

Shem, I. H., (2007). *Turkish proverbs & idioms Turkish – English with explanations*, the Australia Western Thrace Turkish Association, Melbourne, Australia.

Simpson, J. & Speake, J. (2007). *Oxford dictionary of Proverbs*. 5th edition, Oxford University Press: Oxford.

Simpson, J. & Speake, J. (2015). *Oxford Dictionary of Proverbs*. 6th edition, Oxford University Press: Oxford.

Smith, R. (2005). Global English: gift or curse? *English Today*, *21*(02), 56-62.

Smith, N., & Wilson, D. (1979). *Modern linguistics: The results of Chomsky's revolution* (Vol. 255). Indiana Univ Pr.

Soane, E. B. (1913). *Grammar of the Kurmanji or Kurdish language*. Luzac & Company.

Soane, E. B. (1919). *Elementary Kurmanci Grammar (Sulaimania District)*.London.

Soykan, Ö. N. (2002), *Wittgenstein felsefesi: temel kavram ve sorunlar*, Üç Aylık Düşünce Dergisi, Sayı:33,İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Soysal, R. (1971). *Türk atasözleri*, Ankara: Aynur Matbaası.

Stanek, K. (2018). Dil ve kültür arasındaki bağlantı-" merhamet" duygusunun dilsel dünya tasviri (Türk atasözleri ve deyimleri). *Turkic peoples through the ages and lands*.486-496.

Stone, J. R. (2006). *The Routledge book of world proverbs*. Routledge.

Suçin, M.H. (2013). *Öteki Dilde Var Olmak*. Ankara: Say Yayınları

Şahin, M. (2004). Anglikanizm öncesi İngiltere Ve Anglikanizmin doğuşu. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *18*(18).

Tergip, A. (2014). Türk atasözleri ve deyimlerinde kötüleme ifadeleri. *Cyprus International University Folklor/Edebiyat. 20*(80), 275-294.

Tîgrîs, A., (2001). *6762 Gotinen pêşiyan.* Rewşen Yayinları, Stockholm.

Toparlı, R. (2000). Lehçe-i Osmânî'deki atasözleri. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (15), 31-38.

Trench, R. C. (2003). *Proverbs and their lessons*. Burlington, Vermont: Queen City Printers.

Tuğluk, M. E. , (2015). *Atasözlerinin sınıflandırılması ve yapısal özellikleri* (Yüksek Lisans Tezi).

Tuğluk, M. E. ,(2018). Atasözlerinde cümle türleri. *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(5)*, s.26-47.

Tuna, O. N. , (1997). Sümer ve Türk Dillerinin Tarihî İlgisi ve Türk Dilinin Yaşı Meselesi, *Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 49*. ISBN 975-16-0249-1

Turhan, M. (2002). *Kültür değişmeleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Turkol, S. (2003). *Proverb familiarity and interpretation in advanced non-native speakers of English.* Retrieved from ProQuest Dissertations & Theses. (AAT1414311).

Tutaş, N. (2017). İngiliz dilinde "aydınlanma": Eski İngilizceden günümüze değişimi ve gelişimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, *54*(1).

Tülbentçi, F. F. , (1988). *Atasözleri ve deyimler*, İstanbul.

Türkçe Sözlük, (1998). *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu*, Türk Dil Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul.

Unseth, P. (2018). The World's Oldest Living Proverb Discovered Thriving in Ethiopia. *Aethiopica, 21*, 226-236.

Uygur, N., (1997). *Dilin gücü denemeler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Kasıms.68.

Uysal, N. (2006). *Türkçe ve Urduca atasözlerinin biçim ve kavram özellikleri bakımından mukayesesi* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Uzun, L. S. (1991). Deyimleşme ve Türkçede deyimleşme dereceleri. *Dilbilim araştırmaları dergisi*, *2*, 29-39.

Uzun, M. (2010). *Kürt edebiyatına giriş* (Vol. 73). Ithaki Publishing.

Ültanır, G. (2003). *Eğitim ve kültür ilişkisi eğitimde kültürün hangi boyutlarının genç kuşaklara aktarılacağı kaygısı.* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23 (3).

Ünalan, Ş. (2005). *Dil ve kültür. Ankara*: Nobel Yayın Dağıtım.

Üstüner, A. (2002), "Olumsuz yargılı atasözleri", *Türk Dili,* 83 (601), s. 35-42.

Üstünova, K. (2019, July). Empatik iletişim bakımından deyimler. In *7th Eurasian Conference on Language and Social Sciences* (p. 74).

Vanyushkina-Holt, N. (2005). *Proverbial language and its role in acquiring a second language and culture*. Retrieved from ProQuest Dissertations & Theses. (AAT 3319175)

Vardar, B. (1982). *Dilbilimin temel kavram ve ilkeleri*. Ankara: Tdk Yayınları: 492.

Vardar, B. (1998). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul.

Vendryes, J. V. (2001). Dil ve düşünce, (Çev. Berke Vardar). *Multilingual Yayınları, İstanbul*.

Vincent, N. (1998). *Sémantique,* Belin yayınevi, Paris

Williams, F. (1992). *Irish proverbs*. Dufour Editions.

Williams, R. (1977). *Culture and Society*: 1780-1950. Middlesex: Penguin Books

Windfuhr, Gernot (2009). *The Iranian languages.* Routledge Language Family Series p.587.

Whiting, B. J. (1977). *Early American proverbs and proverbial phrases*. Harvard University Press.

Whybray, R. N. (1972). *The book of proverbs* (Vol. 24). Cambridge University Press.

Wray, A. (2000). Formulaic sequences in second language teaching: Principle and practice. *Applied Linguistics, 21*(4), 463-489.

Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M., Yelok, S. (2012). *Yazılı anlatım*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri kuram ve uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Yalçın, P. & Büyüksaraç, Z. (2017). Atasözü ve deyim çevirilerinin Mona Baker çeviri stratejilerine göre incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching, Volume 5, Issue 4, December, p. 817-829.* Doi Number; 10.18298/ijlet.2110.

Yaşar, R. (2014). Arap dilbilimcilerine göre dillerin kaynağı meselesi: Hz. Adem'in dili. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5.sayı*, 89-84 sayfalar.

Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin temel kavram ve kuramları*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Yenisoy, H. S. (1996). Bulgar Folklorunda Türk Folkloru Etkileri. *Bilig Bilim ve Kültür Dergisi*, (2).

Yıldırım, K., Pertev, R., & Aslan, M. (2013). *Ji destpêkê heta niha folklora kurdî*. Mardin Artuklu Üniversitesi.

Yılmaz, A. (1999). *Müstakim-zâde ve Durûb-ı Emsâlinin Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi*, Selçuk Ü., Türkiyat Araştırmaları Dergisi, sayı 6, Konya.

Yılmaz, H. (2017). Modern dönem Kur'an yorumunda dilbilimsel ve semantik yöneliş, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 7, 14 – 30*, Kars.

Yilmaz, N. (2007). Kültürümüzden atasözlerimize yansıyan İslam dinin inanç esasları:" ÂMENTÜ". *Electronic Turkish Studies*, *2*(4).

Yorio, C. A. (1980). Conventionalized language forms and the development of communicative competence. *TESOL Quarterly, 14*(4), 433-442.

Yule, G. (2006). *The Study of Language*. Cambridge: CUP.

Yurtbaşı, M. (2007). *Turkish and English Proverbs*. İstanbul: Bahar Yayınları.

Yurtbaşı, M. (2012). *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: Excellence Publishing

Yücel, F. (2013). Alanların örtüşen yönleri: çeviribilim ile karşılaştırmalı edebiyat bilimi. *Von Generation zu Generation: Germanistik*, 347.

Yücel, F., Öncü, M. T., & Üründü, H. (Eds.). (2013). *Çeviribilimin paradigmaları: çeviri seçkisi*. Çanakkale Kitaplığı.

Yüksel, Prof.Dr. Azmi & Yılmaz, M. Lütfü (1993). *İngilizce-Türkçe-Arapça sözlük (deyimler ve atasözleri)*, Birleşik Dağıtım Kitabevi, Ankara.

EKLER

EK-1:KÜRTÇE ATASÖZÜ BİBLOGRAFYASI

SIRA	KÜRTÇE ATASÖZÜ
1	*A qerêş ku av here êş* (Hiso, 2016: 11).
2	*Adarê agir xweştire e ji ser savarê* (Bingöl, 2014: 7).
3	*Adetên bav û bapiran, kerik xweştir in ji hêjîran* (Chyet, 2003: 235).
4	*Agir gula zivistanê ye* (Bingöl, 2014: 9).
5	*Agir stara zivistanê ye.* (Aslan, 2006: 19)
6	*Agir û pîşo li cem hev nabin* (Oncu, 2014: 16).
7	*Agir xweş e, lê xwelî jî jê çêdibe* (Oncu, 2014: 16).
8	*Agir xweş kirin* (Glosbe, 2020).
9	*Agirê dosta, meriva naşewitîne* (Aslan, 2006: 19).
10	*Agirê işqê germ e, dikeve nav hestî çerm e, nedibêje fedî ye, ne jî şerm e* (Bingöl, 2014: 9).
11	*Agirê kuçikan timî germ e.* (Mazî, 2018: 73)
12	*Ah lî erde namîne* (Aslan, 2006: 20).
13	*Aqil ar e hiş av e* (Hiso, 2016: 11).
14	*Aqil bi pereyan nayê firotin* (Mazî, 2018: 73).
15	*Aqil ji aqil zêdetir e* (Mazî, 2018: 74).
16	*Aqil nayê firotin.* (Hiso, 2016: 11)
17	*Aqil nayê kirrîn* (Bingöl, 2014: 10).
18	*Aqil ne li bejnê ye li serî ye* (Mazî, 2018: 74).
19	*Aqil taca zêrin e, serê herkesî nîn e* (Oncu, 2014: 20).
20	*Aqilê hurî, bi teyran firî* (Aslan, 2006: 23)
21	*Aqilê sivik barê giran e* (Bingöl, 2014: 11).
22	*Aqilê sivik, nig çepel e* (Mazî, 2018: 75).
23	*Aşê dîna, bê av digere* (Aslan, 2006: 26).
24	*Av ciyê nizim de diçe* (Aslan, 2006: 27).
25	*Av çiqas dî golan de bimîne, genî dibe* (Bingöl, 2014: 14).
26	*Av di cihê teng de deng dide* (Aydoğdu, 2015: 11).
27	*Av ji rû, bereket ji xwedê*(Bingöl, 2014: 15).
28	*Av nafetile.* (Aslan, 2006: 28)
29	*Av zane benaw li ku ye* (Chyet, 2003: 34).
30	*Ava bîra, bi tedbîra* (Aslan, 2006: 29).

31	*Ava bîre, bi tekbîrê* (Celîl & Celîl, 2018: 169).
32	*Ava ku di binê bîrê de bimîne genî dibe* (Hiso, 2016: 14).
33	*Avahiya malan di destê jinê de ye* (Karataş, 2016: 7).
34	*Ax bi avayî, nav bi nandayî* (Aslan, 2006: 31).
35	*Ax û avayî, nav û navdayî.* (Aslan, 2006: 31).
36	*Ax'a mêr û jinan ji hev e* (Bingöl, 2014: 16).
37	*Axa bi deh gundên xwe ve, bawer dike Keyxosrow e* (Chyet, 2003: 60).
38	*Ba ji tehtê çi dibe?* (Aslan, 2006: 34).
39	*Ba neyê, pel nalive* (Aslan, 2006: 35).
40	*Baê cahila kevira bi xwe ra dibe* (Celîl & Celîl, 2018: 111).
41	*Bahar gul û sosin tîne* (Celîl & Celîl, 2018: 26).
42	*Barê ku tu pê nekaribî, nekeve bin de!* (Bingöl, 2014: 19).
43	*Barê ku tu pê nikanî, nekeve bin* (Hiso, 2016: 16).
44	*Barê te xwirîn rehîm be, bila doqmaqê te jî pê re be* (Bingöl, 2014: 19).
45	*Baweriya xwe; ne bi avê bîne, ne bi hesp bîne, ne bi jinê bîne, ne bi ax'e bîne* (Bingöl, 2014: 20).
46	*Bê şêx û pîr neçe dîwana mîr, ku nekevî halê feqîr* (Aslan, 2006: 53).
47	*Bê tişt, tu tişt, nabin tişt* (Aydoğdu, 2015: 15).
48	*Bê zehmet rehmet nabe* (Aydoğdu, 2015: 15).
49	*Bê, "Gawiro", nebê, "Feqîro"* (Celîl & Celîl, 2018: 33).
50	*Ber baranê revî, li zîpikan qelibî* (Hiso, 2016: 17).
51	*Ber bayî çû ber barovê* (Celîl & Celîl, 2018: 201).
52	*Berê bixwe, paşê bişikirîne* (Aslan, 2006: 45).
53	*Berf dihele, çiya dimîne* (Aydoğdu, 2015: 17).
54	*Berî hev dan* (Glosbe, 2020).
55	*Bi bayê tê, bi baranê diçe* (Glosbe, 2020).
56	*Bi bêhna fireh bisîre dibe helaw* (Bingöl, 2014: 27).
57	*Bi gotegot mirov naçe cot.* (Oncu, 2014: 57).
58	*Bi peyvê paxir nabe zêr* (Mazî, 2018: 103).
59	*Bûn darika nav tirafê* (Glosbe, 2020).
60	*Berî kirin herî* (Glosbe, 2020).
61	*Berîya baranê xwe şil kirin* (Glosbe, 2020).
62	*Beriya bighêy avê, delingê xwe hilnede* (Chyet, 2003: 29).
63	*Bertil kevira nerm dike* (Chyet, 2003: 45).
64	*Berû ji kovkê derket, go, "Devî çende ye"* (Celîl & Celîl, 2018: 232).
65	*Berxa asê, gur naxwe* (Aslan, 2006: 50).
66	*Berxa virnî gotye, "Bdine min şîr, min bavêjne ser berfa pîr"* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
67	*Betalî, xirabmalî* (Oncu, 2014: 47).
68	*Bextê şeva tarî tune* (Aslan, 2006: 52).
69	*Bextê xwe xirab neke.* (Aslan, 2006: 52)

70	*Bi alemê bişêwire, bi aqilê xwe bike* (Aslan, 2006: 55).
71	*Bi goştê ber diranan zik têr nabe* (Hiso, 2016: 20).
72	*Bi gotinan, zîv nabe zêr* (Hiso, 2016: 20).
73	*Bi pesnê sifir nabe zêr* (Aslan, 2006: 60).
74	*Bi werîsê xelqê danekeve bîrê (Oncu, 2014: 63).*
75	*Bi zimanê xwe maran ji qûlan derdixe (Celîl & Celîl, 2018: 180).*
76	*Bibe baran jî erde şilnake (*Bingöl, 2014: 26)
77	*Biçûk lî mezinan dinêrin.* (Aslan, 2006: 63)
78	*Biharê pez, payizê rez, zîvîstanê ez û ez* (Aslan, 2006: 65).
79	*Bila baş be, bila derengî be* (Celîl & Celîl, 2018).
80	*Bila hindik be, bila rindik be* (Bingöl, 2014: 30).
81	*Bila navê mirina merivan derkeve, navê xirabiya merivan dernekeve* (Aslan, 2006: 71).
82	*Bila Xwedê yar be, bila dinya hemî neyar be* (Bingöl, 2014: 34).
83	*Bila Xwedê yar be, bila şûr dar be* (Bingöl, 2014: 34).
84	*Bira bira ye, bazar cuda ye* (Bingöl, 2014: 36).
85	*Birîna xeberan ji ya birîna şûr xerabtir e (Mazî, 2018: 114).*
86	*Bîrka şkestî tejî nabe* (Bingöl, 2014: 37).
87	*Bizin mir, gir vemirî* (Bingöl, 2014: 39).
88	*Bizin mir, şîr qedîya.*
89	*Bizina reş heroj nexweş e.* (Hiso, 2016: 24)
90	*Bona gerê xurbet baş e, bona mirinê welat xweş e* (Celîl & Celîl, 2018: 21).
91	*Carna mirin zîvê zêr e* (Hiso, 2016: 25).
92	*Ceh dan (yekî) genim jê stendin* (Glosbe, 2020).
93	*Cerê avê li riya avê dişkê* (Aslan, 2006: 84).
94	*Çu jihelî bê jordani nine* (Chyet, 2003: 290).
95	*Çûk çûk e, avê vedixwe serê xwe radike jor û dinêre xwedê* (Bingöl, 2014: 53).
96	*Cih bi dil fireh dibe* (Aydoğdu, 2015: 29).
97	*Cih jî mêhvanan teng nabe* (Bingöl, 2014: 45).
98	*Cilê terziyan timî qetiya ye.* (Mazî, 2018: 117)
99	*Cim'ata dînan nabe* (Aydoğdu, 2015: 29).
100	*Cimet dikare dengê merîkî bibire, lê merîk nikare dengê cimatê bibire* (Celîl & Celîl, 2018: 21).
101	*Cin ji hesin ditirsin* (Aydoğdu, 2015: 29).
102	*Cîran hewceyê ava cîran e* (Bingöl, 2014: 45).
103	*Cîranê xirab bihêle, diranê êşiyayî bikşîne* (Aslan, 2006: 87).
104	*Cîye qencî lê xirabî cî ye?* (Celîl & Celîl, 2018: 65).
105	*Cot bi gayê pîr nabe* (Aslan, 2006: 87).
106	*Çav tirsonek, dest û pê bi xîret* (Aslan, 2006: 88).
107	*Çavê însan, ji mal têr nabe* (Celîl & Celîl, 2018: 35).
108	*Çavê kor, hêsir jê nayên* (Aslan, 2006: 89).

109	*Çavê merivan derê, nave merivan derneyê.*
110	*Çavê muhbetê kor e* (Bingöl, 2014: 47).
111	*Çavê şeytên kor kirin* (Glosbe, 2020).
112	*Çavên lî derîyan, xwelî lî seriyan* (Bingöl, 2014: 47).
113	*Çavên xerîba kor in.* (Aslan, 2006: 91)
114	*Çawan tê, wisan jî diçe* (Glosbe, 2020).
115	*Çem ji kaniyê çêdibe* (Aydoğdu, 2015: 33).
116	*Çêyî pere nake.* (Aslan, 2006: 94)
117	*Çi şol dibe, bê zehmet nîn in* (Celîl &Celîl, 2018: 41).
118	*Çiqas xirabyê bikî, agir behrê nakewe* (Chyet, 2003: 312).
119	*Çîya bi çîya nakevin, lê çav lî çavan dikevin (Oncu, 2014: 116).*
120	*Çîya gote çîya, "Kanê koçerê van erda?" Go,* *"Mala xwe bar kirin çûne gunda"* (Celîl & Celîl, 2018: 240).
121	*Çîya gote çîyê, "Berfa serê min helya, payîz e,* *zozana min û te dîsa gerya."* (Celîl & Celîl, 2018: 232).
122	*Çiyayê bilind bê mij nabe newalên kûr bê av nabe* (Aslan, 2006: 98).
123	*Çov bi çov vedigere.* (Hiso, 2016: 28)
124	*Çûn bûk anîn, go, "Me da gemara salê,* *me anî bûka malê"* (Celîl & Celîl, 2018: 232).
125	*Damarî, mara karî* (Aslan, 2006: 101).
126	*Dar bi terrî ditewe* (Aydoğdu, 2015: 36).
127	*Dar bi terrî xwar dibe* (Aydoğdu, 2015: 36).
128	*Dengê defê ji dûr ve xweş e* (Hiso, 2016: 30).
129	*Derman ê xwestinê dayîn e* (Bingöl, 2014: 61).
130	*Dar bi kotonê, însan bi gotinê* (Aslan, 2006: 101).
131	*Dar bi terî ve tê* (Glosbe, 2020).
132	*Dar û devî bî guh în.* (Bingöl, 2014: 57).
133	*Dara blind nizm nabe.* (Hiso, 2016: 29)
134	*Darê edebe ji cinnetê derketî* (Aslan, 2006: 104).
135	*Darê li ser xwe re nebirre* (Bingöl, 2014: 56).
136	*Dawet tune ye tu li kevçîyan digerî* (Glosbe, 2020).
137	*Dê û dotan şer kir, der û cîranan bawer kir*(Oncu, 2014: 163).
138	*Dê û dotan şer kirin, kêm aqilan înan kirin* (Hiso, 2016: 30).
139	*Def bi adet lê dikeve.* (Mazî, 2018: 132)
140	*Dema heywan bê xwê bimîne keviran dialêse* (Aslan, 2006: 108).
141	*Dema kela beroşê radibe, bihayê çil heskî tê pereyekî* (Oncu, 2014: 137).
142	*Dema ker bikeve heriyê, ji xwedi zeximtir kes tune* (Aslan, 2006: 108).
143	*Dema ku dîn dînan dibinin, çavên xwe qurç dikin* (Oncu, 2014: 137).
144	*Dema pez dikeve kêrik li ser serê wî zahf dibin* (Bingöl, 2014: 58).
145	*Dema te derîyê xwe şikand , êzing pir dibin* (Oncu, 2014: 138).
146	*Dengê defê ji dûr ve xweş e* (Hiso, 2016: 30).

147	*Derd heye, derman jî heye* (Celîl & Celîl, 2018: 147).
148	*Derbê hirçan kevir e* (Mazî, 2018: 136).
149	*Derdê hêwiyan, jana tiliyan* (Aslan, 2006: 111).
150	*Derew sêwî ne.* (Hiso, 2016: 31)
151	*Deriyê pere veneke nîn e* (Bingöl, 2014: 60).
152	*Deriyê xêran nayê girtin* (Bingöl, 2014: 60).
153	*Derwîş dizane li hebana derwîş çi heye* (Chyet, 2003: 234).
154	*Dest dike, dev dixwe* (Oncu, 2014: 150).
155	*Destê ku tu nikarî gezkî maçke* (Hiso, 2016: 32).
156	*Destê merivan nebe rêx, devê merivan nabe rûn* (Aslan, 2006: 117).
157	*Destê tu nikarî gez bikî, maç bike* (Oncu, 2014: 153).
158	*Destê vekîrî, vala namîne* (Aslan, 2006: 116).
159	*Destê xebitî lî ser zikê têr e* (Aydoğdu, 2015: 42).
160	*Devê (yekî) çi be dilê wî jî ew e* (Glosbe,2020).
161	*Devê hirçê nagihîje sêva, divê,"T'el e."* (Celîl & Celîl, 2018: 235)
162	*Devê pîvazê nexwe, bêhn jê nayê* (Oncu, 2014: 156).
163	*Devê rovî nagihîje tirî dibêje: "Bila xêra dê u bavê min be."* (Mazî, 2018: 144).
164	*Devê rovî nagihîje tirî dibêje: "Bila xêra dê u bavê min be"* (Mazî, 2018: 144).
165	*Devê rovî nedigehîşt tirî, got: "mîrato, çi qas tirş e."* (Bingöl, 2014: 66).
166	*Devê rovî nedigehîşt tirî, got: "mîrato, çi qas tirş e"* (Bingöl, 2014: 66).
167	*Devê sîra nexwe, bîhn jê nayê* (Aslan 2006: 119).
168	*Dewletî dû dewletê gerya, dewlet pê ra kêlimî, go, "wexta lazim bû tu ber bi ro û sîyê av bidama, wî çaxî tu dû min bigeryayî, îro dereng e"* (Celîl & Celîl, 2018: 230).
169	*Dewletî gote kesîv, "Heta naha min derê te venekirye, belkî pê pare min tu têr bixwî?"* (Celîl & Celîl, 2018)
170	*Dewr te ra naê, tu dewrê ra here* (Celîl & Celîl, 2018: 29).
171	*Di her gûndî de kûçik heye.*
172	*Dil heye, taqet tuneye* (Glosbe, 2020).
173	*Dîlê fireh pîr nabe* (Aydoğdu, 2015: 46).
174	*Dilê mêvana nehêle ew kesê bi xwe here* (Aslan, 2006: 129).
175	*Dinya bi sebrê ava bûye* (Aslan, 2006: 131).
176	*Dinya çerx û felek e* (Celîl & Celîl, 2018: 30).
177	*Dinya gulek e, bêhn bike û wê bide hevalê xwe* (Chyet, 2003: 75).
178	*Dinya ne milkê kesî ye* (Bingöl, 2014: 79).
179	*Dinya siya darê ye* (Aslan, 2006: 133).
180	*Diravê spî bo roja reş e* (Celîl & Celîl, 2018: 169)
181	*Diya mirovtim lawan nayne* (Hiso, 2016: 36).
182	*Diya qiza -pirûda dîza, dîz çê kirin, xelqê biri* (Chyet, 2003: 161).
183	*Dû bê agir nabe* (Hiso, 2016: 37).
184	*Du hesp li ser afirekî nabe* (Aslan, 2006: 141).

185	*Du mal li ser hev nabin* (Aslan, 2006: 141).
186	*Du malxo di malekê de nabe* (Aslan, 2006: 141).
187	*Du sere çê naçine ser be'lgîkî (Chyet, 2003: 117).*
188	*Dûro bi nûro, nêziko kêziko* (Hiso, 2016: 37).
189	*Ê ji jina xwe netirse, ji Xwedê jî natirse* (Oncu, 2014: 219).
190	*Ê ketî golê , ji baranê natirse* (Aslan, 2006: 156).
191	*Ê ketî govendê, ese dê xwe bihêjîne* (Aslan, 2006: 156).
192	*Ê koma xwe nasneke, nikare xwe nas bike* (Aydoğdu, 2015: 52).
193	*Ê ku bi avê dizane, ji avê natirse* (Oncu, 2014: 222).
194	*Ê ku çûyî diziya hingiv, bi pêvedana mêşan qebûl e* (Aydoğdu, 2015: 52).
195	*Ê ku derdê wî hebe xwe ditîzikîne (Glosbe, 2020).*
196	*Ê ku ji bizina ra çû nêrî, heta hat li pizanê şemitî, go "Tirba bavê ecele ..."* (Celîl & Celîl, 2018: 230).
197	*Ê ku xebitî, nexelitî* (Celîl & Celîl, 2018: 39).
198	*Ê nedîtibe nizane* (Aslan, 2006: 157).
199	*Ê te gerandîye min çêrandîye* (Glosbe, 2020).
200	*Edalet û zilm li cîkî namîne* (Aslan, 2006: 144).
201	*Eger aqil hebe bikirre, eger tune ye nefiroşe* (Aydoğdu, 2015: 53).
202	*Eger axaftin zîv be, ne axaftin zêr e* (Hiso, 2016: 38).
203	*Eger bi mal î, bi (mamî) xilat u xal î* (Aslan, 2006: 144).
204	*Eger bi min e, bo min e* (Aslan, 2006: 145).
205	*Eger bi te xweş e, ji min re bîst û şeş e* (Hiso, 2016: 38).
206	*Eger ders e, herfek bes e* (Aslan, 2006: 145).
207	*Eger diran êşiya kaş ke* (Aydoğdu, 2015: 54).
208	*Eger dixwazî kurê xwe bikî mêr, bike şivan* (Aslan, 2006: 145).
209	*Eger diz ji mal e, hîle betal e* (Aslan, 2006: 145).
210	*Eger îkbal hat sêrî, bizire wek kerî, her kesê bên eferî* (Aslan, 2006: 145).
211	*Eger kurmê darê ne ji darê bit, dar nakevit* (Aydoğdu, 2015: 54).
212	*Eger nebî gul, nebe strî jî* (Aydoğdu, 2015: 54).
213	*Eger nemin nebe, pez û gur bi hev re av vedixwe* (Aydoğdu, 2015: 54).
214	*Eger nezanî, bikire cahnî* (Aslan, 2006: 145).
215	*Eger rî hat, gerek şe hilgirî* (Aydoğdu, 2015: 54).
216	*Eger te girt bernede, ku te berda dû nekeve* (Hiso, 2016: 38).
217	*Eger teqdîr sêrî, feydenake hişyarî* (Aslan, 2006: 145).
218	*Eger tu bileyîzî xara, tu nabî şifêrê teyaran* (Aydoğdu, 2015: 54).
219	*Eger tu ne gul î, dirrik jî nebe* (Aydoğdu, 2015: 54).
220	*Eger tu nexwînî bi sal û meha, tu rûnanî ser kursiyê biha* (Aydoğdu, 2015: 54).
221	*Eger tu nizanî bipirse ji cîranî* (Hiso, 2016: 38).
222	Eger tu Sînemê nasnekî, fet bike birayê wê (Aydoğdu, 2015: 54).
223	*Eger xêr li malê biçe, ne hewceyî mizgeftê ye* (Aslan, 2006: 146).
224	*Eger xêrek bê welatekî, wê bihihîje hemî cihê welat* (Aydoğdu, 2015: 54).

225	*Eger Xwedê ji yekî bistîne, pêşî hiş jê distîne* (Aydoğdu, 2015: 54).
226	*Eger xweliyêkê li xwe dikî, bila xweliyek germ be* (Aslan, 2006: 146).
227	*Emanet dar û qiyamet* (Aslan, 2006: 146).
228	*Emelê jina tune* (Aslan, 2006: 147).
229	*Emrê ku çû nede dû* (Hiso, 2016: 38).
230	*Ên bi qelemê hatin nivîsandin, bi bivir nayên şikênandin* (Oncu, 2014: 236).
231	*Ên biçûk radibin, li yên mezin dinêrin* (Oncu, 2014: 236).
232	*Erd bi guh e.* (Hiso, 2016: 38)
233	*Erdê baş, nan tîne* (Celîl & Celîl, 2018: 22).
234	*Esil winda nabe* (Aslan, 2006: 148).
235	*Eşîr bavê eşîra ye* (Celîl & Celîl, 2018: 21).
236	*Evraz bê nişûv ninin* (Cheyt, 2003: 417).
237	*Ew kese ku tu pê nikarî belaya xwe lê nede* (Hiso, 2016: 39).
238	*Ew war e, ne ew bahar e* (Celîl & Celîl, 2018: 23).
239	*Ewê hêştiran xwedî dike, deriyê xwe bilind vedike* (Aslan, 2006: 149).
240	*Ewê ku li ser sifra xwe têr nebe, li mala xelkê têr nabe* (Hiso, 2016: 39).
241	*Ez axa tu axa, kî pez bibe nav baxa(n)* (Celîl & Celîl, 2018: 44).
242	*Ez axa tu axa, wê kî çêlekan bibe baxan* (Bingöl, 2014: 98).
243	*Ez çîya tu çîya, kulîlk ma bê gîya* (Celîl & Celîl, 2018: 44).
244	*Ez çiya, tu çiya, golik ma bê giya* (Bingöl, 2014: 99).
245	*Ez çiya, tu çiya, kî dê golikan bibe giya* (Bingöl, 2014: 99).
246	*Ez dizanim kerê mirî li ku derê gura xwariye* (Bingöl, 2014: 99).
247	*Ezelê bizine tê diçe nanê şivên dixwe* (Hiso, 2016: 38).
248	*Feqîr çûn ku xwe daliqînin, dîtin ku dewlemend li ba dibin* (Hiso, 2016: 42).
249	*Filehê pîr, misilman nabit* (Bingöl, 2014: 103).
250	*Fira mirîşkê heta kadînê ye (Oncu, 2014: 240)*
251	*Ga dîmîre çerm dîmîne, mêr dîmîre nav dîmîne* (Bingöl, 2014: 104).
252	*Gavê goşt tune be, goştê kera tê xwarin* (Celîl & Celîl, 2018: 35).
253	*Gayê reş çermê xwe naguhere* (Aslan, 2006: 166).
254	*Genim bê zîwan nabe* (Hiso, 2016: 43).
255	*Girara mêran bêhemd dikele* (Aslan, 2006: 171).
256	*Girî pere nake.* (Aslan, 2006: 172)
257	*Golikê nava pembuyan divên, em jî ga ne,* *tilê çûçîk divên, em jî çîya ne* (Celîl & Celîl, 2018: 71).
258	*Golikê navmalî nabe ga* (Aslan, 2006: 173).
259	*Goşt bê hestî nabe* (Bingöl, 2014: 108).
260	*Got; "Kê dinya dot?" Got; "Ê kirî û firot"* (Oncu, 2014: 258).
261	*Gotin nayê dotin* (Aydoğdu, 2015: 61).
262	*Gotin pîrê; "Xwazginiyên te hatin." Pîrê got:* *"Aqilê min nabirre"* (Aydoğdu, 2015: 62).
263	*Gotin; "Azibo, tu ji ku yî?" Got: "Hê ez nezewicîme"* (Oncu, 2014: 260).

264	*Gotinên mezinan nexşê beran e* (Aslan, 2006: 178).
265	*Gotîna xîrab ya xwedîyê xwe ye* (Bingöl, 2014: 112).
266	*Gotina xweş bihara dilan e* (Aslan, 2006: 178).
267	*Gotîna xweş jî qulê dikşîne marê reş* (Aslan, 2006: 178).
268	*Gotina xweş, xweş e, gotina ne xweş, kula reş e* (Aslan, 2006: 178).
269	*Gotinên xweş şadbûna dilan e* (Oncu, 2014: 271).
270	*Gotinên xerab wekî giyayê kûvî ne, neyên avdan jî hêşîn dibin* (Oncu, 2014: 270).
271	*Gul bê stîrî nabe* (Bingöl, 2014: 119).
272	*Gulan dibêje; "Ez gulana bi gul im, ez a bi şalûl û bilbilim, ez melhema birînên kul im"* (Aydoğdu, 2015: 63).
273	*Hat ji newalê, bû xwediyê malê (Aydoğdu, 2015: 65 & Bingöl, 2014: 122).*
274	*Havîn hat, baran nehat* (Celîl & Celîl, 2018: 26).
275	*Havîn kîrasê fuqaran e* (Celîl & Celîl, 2018: 33).
276	*Havînan ber hev bike, da ku tu zivistanê bixwî* (Aydoğdu, 2015: 65).
277	*Hebûna dinê, çavê dijmina kor dike* (Celîl & Celîl, 2018: 37).
278	*Heçî dike, lî xwe dike* (Bingöl, 2014: 124).
279	*Hekîm kî ye? – Ê sêrîde hatî ye* (Aslan, 2006: 187).
280	*Hêlîna teyrê kor Xwedê çêdike.* (Aslan, 2006: 203)
281	*Hemî derî bi hemî mifteyan venabin* (Bingöl, 2014: 131).
282	*Hemû kulîlk nayên bêhnkirin* (Aydoğdu, 2015: 67).
283	*Hemû mêr, mêr nîn e, hemû şêr, şêr nîn e* (Celîl & Celîl, 2018: 72).
284	*Hemû kes risqê xwe dixwe* (Celîl & Celîl, 2018: 142).
285	*Her dîk axayê sergoyê xwe ye* (Bingöl, 2014: 133).
286	*Her kes li ber derê xwe şêr e* (Bingöl, 2014: 136).
287	*Her kes li ber deriyê xwe egîd e* (Oncu, 2014).
288	*Hevalen xwe min ra beje, de ez bizanim tu kî î* (Celîl & Celîl, 2018: 126).
289	*Heq/î ciyê xwe dibine* (Aslan, 2006: 189).
290	*Her giha lı ser koka / repina xwe hêşin dibe* (Bingöl, 2014: 135).
291	*Her gûlekê bînek jê tê* (Celîl & Celîl, 2018: 195).
292	*Her kes di mala xwe de mêr e, yan rovî ye, yan şêr e* (Celîl & Celîl, 2018).
293	*Her kes di tixûbê xwe de şêr e* (Aslan, 2006: 191).
294	*Her kes navê xwe bi xwe bilind dike* (Aydoğdu, 2015: 69).
295	*Her malek bi hewalekî* (Aslan, 2006: 193).
296	*Her pereke wî ji hawakê ye (Chyet, 2003: 14).*
297	*Her roj namire ker* (Bingöl, 2014: 139).
298	*Her sal, xwezî li par* (Celîl & Celîl, 2018: 29).
299	*Her sebrekî xêrek lê tê* (Celîl & Celîl, 2018: 167).
300	*Her tişt wextê xwe zane* (Celîl & Celîl, 2018: 29).
301	*Her warek, baharek* (Celîl & Celîl, 2018: 23).
302	*Hêrs tê çav reş dibe, hêrs diçe rû reş dibe* (Aslan, 2006: 204).
303	*Hesinê bê esas ne dibe kêrendî, ne dibe des* (Chyet, 2003: 241).

304	*Hesp bi hevsar, mêr bi qirar* (Aslan, 2006: 196).
305	*Hesp nîn e,afiran çêdike* (Bingöl, 2014: 140).
306	*Hêştir radibin hev, hêstir û ker bin lingên wan de diçin* (Chyet, 2003: 277).
307	*Heta genim firîke, melle şirîke* (Chyet, 2003: 197).
308	*Heta kefa dest nebe reş, tama dev nabe xweş* (Aslan, 2006: 198).
309	*Heta tu derîya nekutî, derî li ber te venabe* (Mazî, 2018: 213).
310	*Heta tu zahmetê nebîni ne'emetê naxwî* (Chyet, 2003).
311	*Hetamirinê, çav li kirinê* (Aslan, 2006: 198).
312	*Hêvî ji Xwedê nayê birîn (Aslan, 2006: 204).*
313	*Hêvî taştêye mirovên neçar e (Oncu, 2014: 323).*
314	*Hevraz tûkim- simêle, berjêr tûkim- rûye*(Cheyt, 2003: 245)
315	*Hezîran e, hizna teyran e* (Celîl & Celîl, 2018: 28).
316	*Hînbuyan hîn neke* (Aslan, 2006: 206).
317	*Hindik rindik* (Aydoğdu, 2015: 75).
318	*Hinga gur pîr dibe, dibe mesqereya seyan/sa* (Bingöl, 2014: 151).
319	*Hinga Xwedê bivê bide yekî nabêje "tu kurê kê yî?*" (Bingöl, 2014: 153)
320	*Hirçê birçî naleyze*
321	*Hûrik-hûrik, bêxe bine tûrik* (Celîl & Celîl, 2018: 169).
322	*Însanê feqîr, kor e* (Celîl & Celîl, 2018: 35).
323	*Îro ronî ye, sibê tarî ye* (Bingöl, 2014: 157).
324	*Jahra maran, ji maran naçe* (Aslan, 2006: 209).
325	*Jê ket, pêket* (Hiso, 2016: 47).
326	*Jê keto pê keto* (Aydoğdu, 2015: 77).
327	*Jehra maran derman e.* (Hiso, 2016: 47)
328	*Ji ava gur gur netirs e, ji ava bêdeng bitirse* (Aslan, 2006: 209).
329	*Ji bo libek tirî mehsera çêdikin.*
330	*Ji tirşikê re xal û xwarzî, ji şeran re ap û birazî* (Hesen, 2008: 145).
331	*Ji xwarinê re xal û xwarzî, ji şeran re ap û birazî* (Hesen, 2008: 146).
332	*Jin mêra jî radikin, mêra jî hinda dikin* (Celîl & Celîl, 2018: 103).
333	*Jin serê mêr radike jî, serê mêr ditewîne jî* (Celîl & Celîl, 2018: 103).
334	*Jin serê meran radike û datîne jî* (Hiso, 2016: 52).
335	*Jina baş jiyan e* (Hiso, 2016: 52).
336	*Jina ne qenc, heriyek sar e* (Hiso, 2016: 52)
337	*Jina xerab wekî sola teng e* (Hiso, 2016: 53)
338	*Jina xirab berde, mêrê xirab derd e*(Celîl & Celîl, 2018: 103).
339	*Ji arifî re te'rif nelazim e* (Bingöl, 2014: 159).
340	*Ji ava pêlpêlok metirse, ji ava sekinî bitirse!* (Bingöl, 2014: 159).
341	*Ji ava rijiyayî xêr nayê* (Aslan, 2006: 210).
342	*Ji ber dilopa çû ber şirrikê* (Aydoğdu, 2015: 77).
343	*Ji ber şirikê çû ber mezrîbê/mezîlê* (Bingöl, 2014: 160).
344	*Ji biçûka bipirse, ji mezina bitirse* (Hiso, 2016: 47).

345	*Ji bo gurzek giha, lodekê dişewitîne* (Aydoğdu, 2015: 78).
346	*Ji çavan dûr, ji dilan jî dûr* (Aydoğdu, 2015: 77).
347	*Ji dewletan law, ji mal tene, ji milkan aş* (Aslan, 2006: 212).
348	*Ji êgir revîn ketin alavê* (Glosbe, 2020).
349	*Ji gur re gotine: Çima stûyê te wisa qalind e? Gotî:* *Ez bi destê xwe dikim, bi deve xwe dixwim* (Aslan, 2006: 213).
350	*Ji jina, jindotmam. Ji şûra, şurê Şam* (Aslan, 2006: 213).
351	*Ji kesê ku fam dike gotinek ber e* (Hiso, 2016: 49).
352	*Ji merhemetê merez çêdibe* (Aslan, 2006: 215).
353	*Ji qertel re gotine: Warê te ku derê ye? Gotî:Ji bê bipirse* (Aslan, 2006: 214).
354	*Jî şer re ap û birazê, ji şorbê re xal û xwarzê* (Aslan, 2006: 217).
355	*Ji weliya pelî, ji peliya welî* (Aslan, 2006: 217).
356	*Ji wî bitirse yê jî Xwedê netirse* (Bingöl, 2014: 169).
357	*Ji xwarinê re xal û xwarzî, ji şer re mam û birazî* (Bingöl, 2014: 169).
358	*Jin derkete ser serî, dê avêt dev derî* (Aslan, 2006: 218).
359	*Jin malê dikin mal* (Hiso, 2016:52).
360	*Jin stûna malê ye* (Hiso, 2016: 52).
361	*Jin, hem nura çavan e; hem kula dilan e* (Aslan, 2006: 219).
362	*Jina baş jin e, jina xerab jan e* (Hiso, 2016: 52)
363	*Jinikê go jinikê, "Tu were dewê min keyne,* *ez ê herim dewê mala mîr bikeynim"* (Celîl & Celîl, 2018: 44).
364	*Jinkê got mêrê xwe, "Heker tu hatî, ez ki ser rê me, hinga tu qehirîî,* *ez ne li xemê me, hinga tu bêjî, ez ji malek mezin im,* *ez jî ji malbatî çê me"* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
365	*Jujî destê xwe ser strîyê çêlkê xwe ra xuşandye, gotye,* *"Ez qurbana vê pirçê nerm wek hêrîre"* (Celîl & Celîl, 2018: 235).
366	*Ka ne kaya te ye ma kadîn jî ne a te ye?* (Aydoğdu, 2015: 82).
367	*Ka sî dibe dost? Dijmin bibe dost* (Aslan, 2006: 225).
368	*Ka ya te ye, ma kadîn jî ya te ye? (*Bingöl, 2014: 172)
369	*Kaniya ku tu avê jê vedixwî, keviran mavêjê* (Hiso, 2016: 54).
370	*Kanya ku tu avê jê vexwi kevra navêjyê* (Oncu, 2014: 238).
371	*Kar divêje, "Dîya min tek e, bavê min tek e,* *çil şevî ser min bar neke,* *roja çilyekî min tewala da werke"* (Celîl & Celîl, 2018: 233).
372	*Karê dinê naqede.* (Hiso, 2016: 54)
373	*Karê sewî, nabe nêrî.* (Mazî, 2018: 239)
374	*Kaya havînê bavê kadînê* (Celîl & Celîl, 2018: 26).
375	*Kê dinya dot? Yê girt û firot* (Aslan, 2006: 244).
376	*Kê dîtiye? Kalê bi guhar, Pîra ling xirxal, Zivistana du bihar* (Aslan, 2006: 244).
377	*Kê got?"Dizo mal hava"* (Aslan, 2006: 244).
378	*Kê gotye, "Dizo, malî ava?"* (Celîl & Celîl, 2018: 149).

379	*Kê kara pir kirî? Xwezî bi yên karkirî* (Aslan, 2006: 245).
380	*Kê kir xatûn?- Mêr kir xatûn. -Kê kir darqûn? -Mêr kir darqûn* (Aslan, 2006: 245).
381	*Kê kir? Kê nekir?- Sêwiyê bê dê û bê bav kir* (Aslan, 2006: 245).
382	*Kê mirî rakirî? - Ê dil kirî* (Aslan, 2006: 245).
383	*Kê mirî vegerandî? - Tazîvanan* (Aslan, 2006: 245).
384	*Kê nexweş rakir? -Ê pirs kir* (Aslan, 2006: 245).
385	*Kê tir kir? -Xwerîbê gund kir* (Aslan, 2006: 245).
386	*Keçê ez ji te re dibêjim, bûkê tu fêm bike* (Kızıl, 2018: 586).
387	*Keçê ez ji te re dibêjim, bûkê tu fêm bike* (Kızıl, 2018: 586).
388	*Kêçe got, "Kuştin kuştin e, bes gemrandin çi gwîxwarin e?"* (Celîl & Celîl, 2018: 230).
389	*Kedkiro, keda xwe nexwaro* (Celîl & Celîl, 2018: 46).
390	*Kefa dest reş nebe, ta'ma dev xweş nabe* (Bingöl, 2014: 175).
391	*Kela hêrsê, kefa sabûnê ye* (Aslan, 2006: 232).
392	*Ker çi zane şefran çî ye?* (Celîl & Celîl, 2018: 57).
393	*Kera ku pir beza bû guran ew xwar* (Hiso, 2016: 57).
394	*Kerê (hespê) xwe rind girê de, paşe li Xwedê biwasîne (Hewalî Xwedê ke)* (Celîl & Celîl, 2018: 41).
395	*Kerê gotî "Xwedê kirî ez ne koçer im"* (Aslan, 2006: 236).
396	*Kerê memire baharê hat (tê)* (Celîl & Celîl, 2018: 26).
397	*Kes derdê kesekî nizane, xweyê derd derdê xwe zane* (Celîl & Celîl, 2018: 146).
398	*Kes tiliya xwe di çavê xwe re nake* (Aslan, 2006: 238).
399	*Kesê ku deveyan (hêştiran) xwedî bike, divêt serdera deriyê xwe bilind bike* (Bingöl, 2014: 182).
400	*Kesê ku nizane guhdarî bike, nikare gotinên xwe bide fêmkirin* (Hiso, 2016: 59).
401	*Kesî bê derd tune* (Aslan, 2006: 241).
402	*Kesî negotî "Ev dîz yan xumarbazan e ?"* (Aslan, 2006: 241).
403	*Kestek rûniştye derdê kêvir digrî, divê, "Baran hat, kevîr ê çawa bike?"* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
404	*Kevir çiqasî giran be, li cî xwe dimîne* (Celîl & Celîl, 2018: 23).
405	*Kevir dileqe hew cî digire* (Chyet, 2003: 93)
406	*Kevirê havînê, bavê bine kadînê* (Celîl & Celîl, 2018: 169).
407	*Kî babê subahî ye?* (Celîl & Celîl, 2018: 55).
408	*Kî hekîm e ?- Ê sêrî de hatî* (Aslan, 2006: 248).
409	*Kî hevalê barê ketî ye?* (Aslan, 2006: 249).
410	*Kî ji agirê xweş direve?* (Aslan, 2006: 249).
411	*Kî kor e? -Xerîb kor e* (Aslan, 2006: 249).
412	*Kî, ji kê ditirse?* (Aslan, 2006: 249).
413	*Kilambêj, ku destê xwe danî ber guhê xwe, dizane wê çi bibêje* (Mazî, 2018: 258).
414	*Kincê feqîra zivistanê diqete* (Aydoğdu, 2015: 87).

415	*Kincê gotye, "Tu min xwey ke nav qutyê da,* *ez te xwey kim nav meriva da"* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
416	*Ko agir li çiyê ket, ter û hişk tev de dişewitin* (Chyet, 2003: 2).
417	*Koça paşîn li koça pêşîn dinêr e* (Aslan, 2006: 250).
418	*Kom koka darê ye* (Celîl & Celîl, 2018: 25).
419	*Ku bextê te heba, heft textên te wê hebana* (Hiso, 2016: 62).
420	*Ku ji yekê fe'm neke, ji sedi ji fe'm nake* (Chyet, 2003: 189).
421	*Kûçê havînê biavêje kadînê* (Bingöl, 2014: 192).
422	*Kûçikê reş sipî nabe* (Aydoğdu, 2015: 89).
423	*Kaê havînê, çe ke kadînê* (Celîl & Celîl, 2018: 169).
424	*Keçelê bê mejî, risqê te kevçîkek ne tejî,* *tu pê ne qayıl bî wê ew jî birijî* (Bingöl, 2014: 173).
425	*Kûçikê di ewte gez nake* (Celîl & Celîl, 2018).
426	*Kaniya ku tu avê jê vedixwî, keviran mavêjê* (Hiso, 2016: 54).
427	*Kurê merivan ronahiya çavê merivan e* (Aslan, 2006: 253).
428	*Kurmê şîrî, heta pîrî* (Aslan, 2006: 254).
429	*Law li xala, keç li xaltiya derin.* (Aslan, 2006: 257).
430	*Lawkê derewîn, carekê dixwe firavîn (Bingöl, 2014: 196).*
431	*Lê gerîyaye tê gerîyaye, hawayê ku saq e gore lîyaq e.* (Glosbe, 2020).
432	*Lehatî, jêhatî* (Aslan, 2006: 258).
433	*Li ber avê be, risq li Xwedê be* (Celîl & Celîl, 2018: 142).
434	*Li cem dînan seb û şekir yek e* (Bingöl, 2014: 197).
435	*Li hev sor kirin* (Glosbe, 2020).
436	*Libo libo, dibe qubo* (Bingöl, 2014: 197).
437	*Lingê xwe an gori bera xwe dirêjke* (Chyet, 2003: 36).
438	*Ma ji mirinê wê de tişt heye?* (Aslan, 2006: 262).
439	*Mafê mêran nayê xwarin* (Aydoğdu, 2015: 91).
440	*Mal dibistan e (mekteb e)* (Aslan, 2006: 262).
441	*Mal, gemara destê camêra ye* (Celîl & Celîl, 2018: 37).
442	*Mala bava teq û req, mala mêra mala heq* (Aslan, 2006: 263).
443	*Mala diza, qûça gûza* (Aydoğdu, 2015: 92).
444	*Mala gur e, ne ard e, ne bilxur e* (Celîl & Celîl, 2018: 33).
445	*Mala me, xebera me* (Celîl & Celîl, 2018: 25).
446	*Mala pîrê gora pîrê* (Oncu, 2014: 466)
447	*Malê comerda û xesîsa wek hev dere* (Aslan, 2006: 267).
448	*Malê dinê şêrîn e.* (Hiso, 2016: 65)
449	*Malê dinê, qorçê (struyê) mêran e* (Aslan, 2006: 267).
450	*Malê dînyaê, çavê îsan kor dike* (Celîl & Celîl, 2018: 37).
451	*Malê dinyaê, kes têr nave* (Celîl & Celîl, 2018: 36).
452	*Malê êlê naqede* (Aydoğdu, 2015: 93).
453	*Malê nexwarî behran/nesîbê zaliman e* (Bingöl, 2014: 203).

454	*Mar divê, "Xwezî min têr xûna guzeka însan bixwara"* (Celîl & Celîl, 2018: 233).
455	*Marê ku go, "Ez naxim", tu jê bitirse* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
456	*Masî di golan de nabe hût* (Bingöl, 2014: 206).
457	*Masî ji serê xwe bêhn pê dikeve* (Bingöl, 2014: 206).
458	*Masîyê ku ji avê derkeve ji êgir natirse* (Hiso, 2016: 67).
459	*Mast her tim mast e.* (Hiso, 2016: 67)
460	*Me da we genimê çala, me ji we stand kevanya mala* (Celîl & Celîl, 2018: 118).
461	*Mêhvan, gotîye rojek, dudo, sisê; ji wê pê ve tehl e* (Bingöl, 2014: 211).
462	*Mele dibêjin, "Elîf û bê", nabêjin, "Elîf û ler"* (Celîl & Celîl, 2018: 232).
463	*Mêr bi simbêlê xwe tê naskirin* (Aydoğdu, 2015: 93).
464	*Mêr çem e, jin gol e* (Aydoğdu, 2015: 93).
465	*Mêr çol e, jin gol e* (Aydoğdu, 2015: 93).
466	*Merî xûnê pê xûnê naşo, meri xûnê pê avê dişo* (Chyet, 2003: 446).
467	*Mêrik gote jinikê, "Hinka ne ji min û te bê mal xirabe ye"* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
468	*Meriv nizanê, de qedera mervan de çi heye (*Aslan, 2006: 277).
469	*Meriv, çi ji Xwedê bixwaze, Xwedê wî dide merivan* (Aslan, 2006: 275).
470	*Merivê bi hêrs rabû, ê bi zirar rûne* (Celîl & Celîl, 2018: 152)
471	*Meriyê aqilsivik, tu cara lê meke rik* (Celîl & Celîl, 2018: 48).
472	*Mêş bêyî wawik nabe* (Aslan, 2006: 289).
473	*Mêş kirin gamêş.*
474	*Mêhvan bi rizqê xwe ve tên* (Bingöl, 2014: 210).
475	*Mêvhan ji mêhvanî ne xweş e, xwediye malê jî ji her duyan* (Bingöl, 2014: 210).
476	*Meymun, di cave diya xwe de kifş e* (Mazî, 2018: 302).
477	*Mi go, "Çîlê, here golîke", Çilê çûbû holikê* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
478	*Mirîşkê çav li betê kir, qûna wê çirand* (Chyet, 2003: 47).
479	*Mirov bi sebrê dihere qebrê.* (Mazî, 2018: 306)
480	*Mirov ku ji xwe hez neke, kes jê hez nake* (Hiso, 2016: 75).
481	*Mirovê ji guran bitirse,nikare pez xweyî bike* (Bingöl, 2014: 223).
482	*Nagihîje ber avê derpî diavê* (Glosbe, 2020).
483	*Nan winda nabe.* (Hiso, 2016: 78)
484	*Nanê êvarê bihêle sibê, karê êvarê nehêle sibê* (Aslan, 2006: 300).
485	*Nane îsa dixwê, selewatan li ser Mûsa dide* (Bingöl, 2014: 226).
486	*Nanê pirr ji hevîrê pirr çêdibe* (Aydoğdu, 2015: 98).
487	*Nanê rast, tasek mast* (Aslan, 2006: 302).
488	*Nanê xwe ku tu têxî tûrê hevalan, tê bi minet bîxwî* (Hiso, 2016: 79).
489	*Nanik nanik bû arvanik* (Bingöl, 2014: 228).
490	*Navê gund namusa gund e* (Celîl & Celîl, 2018: 165).
491	*Navê gund namusa gund e*(Chyet, 2003: 226).
492	*Ne dixwim sawarê, ne diçim hawarê* (Glosbe, 2020).
493	*Ne dostê file, ne hespê/a qule* (Aslan, 2006: 305).

494	*Ne gundê bêrez, ne konê bêpez, ne mêrê bibêje, "Ez û ez"* (Celîl & Celîl, 2018: 67).
495	*Ne li malkê, ne li hevalkê* (Bingöl, 2014: 234).
496	*Ne mêrên şermok, ne jinên kenok* (Aslan, 2006: 307).
497	*Newalên kûr bê av nabe* (Aslan, 2006: 309).
498	*Neyar bi rewşa neyar nizane* (Aydoğdu, 2015: 100).
499	*Nezani rihetîya canê ye* (Chyet, 2003: 412).
500	*Nîsk dibe gîsk* (Oncu, 2014: 542).
501	*Nîska pîrê nadim bi birinca mîrê* Oncu, 2014: 543).
502	*Nok di devê (wî) de şil nebûn (Glosbe, 2020).*
503	*Noka genî, çu bajêr bû leblebî.* (Aslan, 2006: 311).
504	*Nû hat, kevn (bû xilat) hilat* (Aslan, 2006: 312).
505	*Padşa bi merivan ve padşa ye* (Celîl & Celîl, 2018: 25).
506	*Paqijî ji imanê ye* (Hiso, 2016: 83).
507	*Parî, neyê cûyin, nare xwarê* (Aslan, 2006: 313).
508	*Paşiya sebrê rehetî ye.* (Hiso, 2016: 83)
509	*Payîz e, dew ezîz e* (Celîl & Celîl, 2018: 27).
510	*Pehlewan di rojekê de naçe ser têlê* (Bingöl, 2014: 241).
511	*Pelê darê, mizgîniya biharê ye* (Aydoğdu, 2015: 101).
512	*Pere hebin, helaw mîşe ye* (Oncu, 2014: 549).
513	*Pere hebin, hingiv ji Bexdayê tê* (Oncu, 2014: 549).
514	*Pere li cem pereyan in* (Oncu, 2014: 549).
515	*Pere pereyan tîne* (Bingöl, 2014: 241).
516	*Pere, derin cem pereyan* (Aslan, 2006: 314).
517	*Peyv ji peyvê derdikeve.* (Mazî, 2018: 327)
518	*Peza ku ji kerî biqete yan diz dibe, yan gur dixwe* (Hiso, 2016: 85).
519	*Pezê nêr ji bo kêrê ye* (Chyet, 2003: 78).
520	*Pîr bi nimêj e, sal dûvdirêj e* (Aslan, 2006: 319).
521	*Pir gotin, ceger sotin* (Aslan, 2006: 316).
522	*Pîra zemana ber tendûrê çû ber kulfikê, go,* *"Xudê xirab ke, ez çiqa erd geryam?"* (Celîl & Celîl, 2018: 232).
523	*Pisîkê got mişkê, "Ji vê kunê were vê kunê,* *ez ê barek ardî bidim te"* (Celîl & Celîl, 2018: 232).
524	*Puşê havînê, şîrinê sivistanê* (Celîl & Celîl, 2018: 169).
525	*Qahr, bêyî xîsar nabe* (Aslan, 2006: 320).
526	*Qedrê gulê çi zane, kerbeş divêt kerê reş* (Bingöl, 2014: 250).
527	*Qedrê mirov di destê mirov de ye* (Bingöl, 2014: 250).
528	*Qedrê porê sipî heye* (Aslan, 2006: 321).
529	*Qencî qenciyê nas dike* (Mazî, 2018: 335).
530	*Qencî qenciyê tîne.* (Hiso, 2016: 87)
531	*Qewmê kew, kurmê hev* (Aslan, 2006: 323).

532	*Qijika reş, nabe bilbil* (Aydoğdu, 2015: 103).
533	*Qîsa ne li cî, kûçik pê dikene* (Aslan, 2006: 324).
534	*Qismet heye boy navê Xwedê ye* (Celîl & Celîl, 2018: 142).
535	*Quruşê xwe yî spî bihêle ji rojên tarî ra (reş ra)* (Celîl & Celîl, 2018: 169).
536	*Rastî, ji cem Xwedê hatî* (Aslan, 2006: 330).
537	*Rasto duristo, xwehro şikesto* (Bingöl, 2014: 256).
538	*Rewşa jinan, kofî ye* (Aslan, 2006: 332).
539	*Rezê êş li mal nayê payîn* (Aydoğdu, 2015: 104).
540	*Risqê gurê kor tê ber dêrî.* (Celîl & Celîl, 2018: 145).
541	*Risqê gurê kor Xwedê dighîne* (Celîl & Celîl, 2018: 145).
542	*Riya malê kin e.* (Hiso, 2016: 90)
543	*Rizqê bê ihim nabe* (Bingöl, 2014: 260).
544	*Roj bi bêjingê nayê veşartin* (Bingöl, 2014: 262).
545	*Roj ku çû ava cardin nayê* (Hiso, 2016: 91).
546	*Roj nayê vemirandin.* (Mazî, 2018: 342)
547	*Roja çû, êdî venagere* (Aslan, 2006: 337).
548	*Rûvî go, "Xwezî ez, biraê biçûk nebama"* (Celîl & Celîl, 2018: 233).
549	*Se diewte, kerwan diçe* (Chyet, 2003: 183).
550	*Se, çi dizane ziyaret çi ye?* (Aslan, 2006: 344).
551	*Sebir mîrê misrê ye* (Aslan, 2006: 343).
552	*Sebir tehl e, berê wê şîrîn e* (Bingöl, 2014: 268).
553	*Ser xwe re binêre xwedê* (Bingöl, 2014: 273).
554	*Serê belengaza hero dişkê* (Celîl & Celîl, 2018: 33).
555	*Serê hat birîn, nayê kirîn* (Aslan, 2006: 345).
556	*Serê hezar qiseyî, qisek e* (Aslan, 2006: 345).
557	*Serê ku neêşe, kundirek jê çêtir e* (Hiso, 2016: 94).
558	*Serê rastgota, tim bilind e* (Aslan, 2006: 346).
559	*Sêva çê, para hirçê* (Aslan, 2006: 350).
560	*Sewala cîrîn, ji cîrîn dibe* (Aslan, 2006: 348).
561	*Sibatê, berf û ba tê* (Celîl & Celîl, 2018: 27).
562	*Sîtil bi êgir, însan bi xebera* (Bingöl, 2014: 280).
563	*Sûq tijî qumaş e, lê mela bêşaş e* (Chyet, 2003: 370).
564	*Şahî nebe li malê miriyan, ev sefer e li dûv me hemûyan* (Bingöl, 2014: 282).
565	*Şayî li mitriba nayê* (Aslan, 2006: 354).
566	*Şeb û şekir, çûn Diyarbekir* (Aydoğdu, 2015: 108).
567	*Şêr, şêr e, çi jin e, çi mêr e* (Aslan, 2006: 357).
568	*Şêx nafirin, mirîd wan difirînin* (Aslan, 2006: 358).
569	*Şîr bi şêkir xweş e.* (Hiso, 2016: 99)
570	*Şûşeya dil bişkê, cebar nabe* (Bingöl, 2014: 292).
571	*Şuxul bike bi esas, da ku dil neke waswas* (Celîl & Celîl, 2018: 46).
572	*Şuxulê xwe bike asas, qe ne dilê te nekitin waswas* (Celîl & Celîl, 2018: 47).

573	*Tasa vala, çingîn jê tê*. (Mazî, 2018: 364)
574	*Taştê bi hûnkayî, şîv bi rohnîkayî* (Aslan, 2006: 363).
575	*Te çi çand tê wî biçinî* (Oncu, 2014: 630).
576	*Te çi dani beroşê, tê wi bixwi* (Chyet, 2003: 43).
577	*Te çi kir beroşa xwe, dê ew were kevçiyê te* (Oncu, 2014: 630).
578	*Te dinya çawan dît? – Wek xwe* (Aslan, 2006: 364).
579	*Te xêrek kir mebê, "Tu kî yî?"* (Celîl & Celîl, 2018: 132).
580	*Temaşe, ji mewijan xweştir e.* (Aslan, 2006: 365).
581	*Tenêbun xasê bi xwedê ye* (Bingöl, 2014: 295).
582	*Têr nexwarye, divê, "Erhemdule!"* (Celîl & Celîl, 2018: 232)
583	*Tev bikin , tev bixwin* (Aydoğdu, 2015: 110).
584	*Teyrê kû sibê zû radibê, île kurman dibine* (Celîl & Celîl, 2018: 41).
585	*Tif kirine beqê, wan Keniya, go,"Rûyê min ji ava behre şil nebûye, ji tifa we qe şil nabe"* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
586	*Tilêt desta ne şitî êk in* (Chyet, 2003: 585).
587	*Tiliya xwe di her qulkê re neke* (Aslan, 2006: 368).
588	*Tiliyê destan nabin yek* (Mazî, 2018: 368 & Celalî, 2014: 194).
589	*Tilya şirîyat bibire, xûn jê naê* (Celîl & Celîl, 2018: 21)
590	*Tiştê ku bê serê me em ê bikişînin* (Glosbe, 2020)
591	*Tiştê ku çû lê megere* (Hiso, 2016: 101).
592	*Tixûba xorta Tuneye* (Chyet, 2003: 623).
593	*Tu çi biçînî, tê wî hilînî* (Celalî, 2014: 193).
594	*Tu çi bikî kewarê, ew jî wê were xwarê* (Aydoğdu, 2015: 111).
595	*Tu ji gerê têyî ez jî ji gerafetê têm* (Glosbe, 2020).
596	*Tu rind zanî axlêve çi ye, hema te axlêve ne dîtiye* (Chyet, 2003: 15).
597	*Virek, çala xwe dikolin* (Aslan, 2006: 375).
598	*Virr nabin kavirr* (Aydoğdu, 2015: 112).
599	*Wek dînan bike, wek baqilan bixwe* (Aslan, 2006: 376).
600	*Wekî mû ji nava rûn bê kişandin* (Glosbe, 2020)
601	*Werîs di cihê zirav de diqete* (Hiso, 2016: 105).
602	*Werisê kin û dirêj li hev negirê* (Aslan, 2006: 377).
603	*Werîsê rizî bêkêr e* (Chyet, 2003: 55).
604	*Wextê meriv zêr e* (Celîl & Celîl, 2018: 31).
605	*Wî hevalî re bi rêbikeve, kû di ser te re ye* (Celîl & Celîl, 2018: 125).
606	*Xal xal e, çi genc , çi kal e* (Aydoğdu, 2015: 113).
607	*Xanî li ser cemedê çênabe* (Aslan, 2006: 378).
608	*Xayin berxudar nabin* (Aslan, 2006: 378).
609	*Xeber ji nepazan, sipî ji palasan* (Aslan, 2006: 379).
610	*Xebera tehl zû digere (Bingöl, 2014: 310).*
611	*Xew û mirin yek e.*(Mazî, 2018: 378)
612	*Xew, ji hesin girantir, ji şekir şîrîntir e* (Aslan, 2006: 381).

613	*Xiyara li kûtkê diyar e* (Chyet, 2003: 343).
614	*Xudê gotye, "Hun dudu bi hev ra rast bin, ez yê sisya"* (Celîl & Celîl, 2018: 160).
615	*Xudîyê sebrê be, mîrê Misrê be* (Celîl & Celîl, 2018: 167).
616	*Xûyê şîrî, heta pîrî* (Aslan, 2006: 384).
617	*Xwarin xweş e, kirin reş e* (Celîl &Celîl, 2018: 43).
618	*Xwarina nayê cûtin, naçê xwarê*(Aydoğdu, 2015: 114).
619	*Xwedê çiyê dibine, berfê lê dibarîne* (Aslan, 2006: 387).
620	*Xwedê derd dane, derman jî dane* (Celîl & Celîl, 2018: 147).
621	*Xwedê gotye, "Ez her tiştî dikarim,* *nezara çeva nikarim"* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
622	*Xwedê gotye, "Ji min bereket, ji te hereket"* (Celîl & Celîl, 2018: 44).
623	*Xwedê gotye, "Min dest, pê, çev dane te,* *pêşya te av-agir e, xwe navêje."* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
624	*Xwedî bike bi nanê (malê) xwe berde canê xwe* (Glosbe, 2020).
625	*Xweşbûna rojê ji serê sibehê ve diyar e* (Glosbe, 2020).
626	*Xweyê sebrê buye melîkê Misrê* (Celîl & Celîl, 2018: 167).
627	*Xweyê sebrê be, xweyê malê Misrê be* (Celîl & Celîl, 2018: 167).
628	*Xwîn nabe av.* (Hiso, 2016: 107)
629	*Ya pez? ya rez?-île rez, île rez* (Aslan, 2006: 395).
630	*Ya şêr? ya mêr? – îla mêr, îla mêr* (Aslan, 2006: 395).
631	*Yê ku bilind bifire, dê nizm bikeve* (Hiso, 2016: 109).
632	*Yê ku dest u pê dike, dê û bav nake* (Aslan, 2006: 396).
633	*Yê ku diziya hinguv bike, mêşê pêdedin* (Hiso, 2016: 109).
634	*Yê ku hêkê bidize, kînga hebe wê bizê* (Mazî, 2018: 392).
635	*Yê ku nefsa xwe islah nekiriye, nikare yekî din,islah bike* (Asna, 2015: 58).
636	*Yê ku têkeve govendê, divê xwe bihejîne* (Hiso, 2016: 109).
637	*Yê pir zane, pir xesîriye* (Mazî, 2018: 392).
638	*Yê xerabiyê bike, dikare başiyê jî bike* (Mazî, 2018: 393).
639	*Yek e, jîrek e, dûdû ne, komek e; sisê ne,* *li hev asê ne, çar in, hev dû xwarin* (Celîl & Celîl, 2018).
640	*Yek yek e, dudo komek e* (Aslan, 2006: 396).
641	*Yek, şahide dehan e.* (Mazî, 2018: 394)
642	*Yekî gote kurê xwe, "Xwezî tu tîravêj bîyayî,* *bila tîra ewil te sîngê mi bida"* (Celîl & Celîl, 2018: 231).
643	*Yekîtî li ku derê ye, rizq li wê derê ye* (Aslan, 2006: 396).
644	*Zan-zane, bê,"Baqê nîska çend tane?"* (Celîl & Celîl, 2018: 56).
645	*Zarok negirî, dê şîr nadiyê* (Aslan, 2006: 398).
646	*Zarok tunebûnê nizanin* (Aslan, 2006: 398).
647	*Zavayê li ser xezûran, seyê li ber tenûran* (Aslan, 2006: 399).
648	*Zebeş bi dengê xwe, hinar bi rengê xwe* (Aslan, 2006: 399).
649	*Zebeş e, dendik reş e, lê pir xweş e* (Hiso, 2016: 111).

650	*Zêr zengê nagire* (Aslan, 2006: 401).
651	*Zêr zengê nagire.* (Aslan, 2006: 401)
652	*Zikê bixwe sawarê divê here hawarê* (Chyet, 2003: 529).
653	*Zikê t'êr haj ji ê birçî tune* (Mazî, 2018: 397).
654	*Zilamek got, "Ez ji kûçikê xwe hînî mêranîyê bûm."* (Celîl & Celîl, 2018)
655	*Zimanê şêrîn, pîvaza tûj wek hingiv dike* (Aslan, 2006: 404).
656	*Zimanê xwe bibire, ciyê xwe bikire* (Aslan, 2006: 404).
657	*Zû rabe kare xwe, şekir têxe devê xwe* (Aslan, 2006: 406).

EK-2: TÜRKÇE ATASÖZÜ BİBLOGRAFYASI

SIRA	TÜRKÇE ATASÖZÜ
1	*Abanın kadri, yağmurda bilinir.* (Aksoy, 1993: 105)
2	*Abdal ata bin**ince "Bey oldum."** sanır,* *Şalgam aşa gir**ince "Yağ oldum."** Sanır* (Aksoy, 1993: 106).
3	*Acele işe şeytan karışır.* (Aksoy, 1993: 107)
4	*Acemi nalbant gibi kâh nalına vurur, kâh mıhına* (Akın, 2010: 820).
5	*Acı (kötü) söz insanı (adamı) dininden (çıkarır),* *tatlı söz (dil) yılanı deliğinden (ininden) çıkarır* (Aksoy, 1993: 109).
6	*Acı patlıcanı kırağı çalmaz* (Aksoy, 1993: 108).
7	*Acıklı başta akıl olmaz.* (Aksoy, 1993: 108)
8	*Aç ayı oynamaz* (Aksoy, 1993: 110).
9	***"Aç ile dost olayım."** diy**en** peşin karnını doyursun* (Aksoy, 1993: 112).
10	*Aç tavuk (düşünde) kendini buğday (arpa, darı)* *ambarında sanır (görür)* (Aksoy, 1993: 113).
11	*Açık yaraya tuz ekilmez* (Aksoy, 1993: 111).
12	*Açın imanı olmaz.* (Aksoy, 1993: 111)
13	*Açın karnı doyar gözü doymaz* (Albayrak, 2009: 95).
14	*Açın kursağına çörek dayanmaz.* (Aksoy, 1993: 112)
15	*Açma sırrını dostuna, dostunun dostu vardır* *o da söyler dostuna* (Aksoy, 1993: 113).
16	*Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü* (Aksoy, 1993: 113).
17	*Ada bana, adayım sana* (Aksoy, 1993: 114).
18	*Adam, ahbabından bellidir.*(Aksoy, 1993: 115)
19	*Adama dayanma ölür, ağaca dayanma kurur.* (Aksoy, 1993: 115)
20	*Adamakla mal tükenmez* (Aksoy, 1993: 116).
21	*Adamın adı çıkacağına canı çıksın.* (Aksoy, 1993: 116)
22	*Adamın yere bakanından, suyun sessiz akanından kork* (Aksoy, 1993: 117).
23	*Ağaca balta vurmuşlar, **"Sapı bedenimden."** demiş* (Aksoy, 1993: 118).
24	*Ağaç yaş iken eğilir* (Aksoy, 1993: 119).
25	*Ağanın alnı terlemez**se**, ırgatın burnu kanamaz* (Aksoy, 1993: 120).
26	*Ağanın gözü, yiğidin sözü.* (Aksoy, 1993: 120)
27	*Ağılda oğlak doğ**sa** ovada otu biter* (Aksoy, 1993: 120).
28	*Ağır git **ki** yol alasın* (Aksoy, 1993: 121).
29	*Ağır otur **ki** bey (ağa, molla) desinler* (Aksoy, 1993: 121).
30	*Ağlamayan çocuğa meme vermezler* (Yurtbaşı, 2012: 921).
31	*Ağustosta gölge kovan, zemheride karnın ovar.* (Aksoy, 1993: 123)
32	*"Ah!" deme ki düşmanın "Oh!" demesin* (Altun, 2004: 86).
33	*Ah, yerde kalmaz.* (Aksoy, 1993: 125)
34	*Ahmağa yüz, abdala söz ver**me**ye gelmez.* (Aksoy, 1993: 125)

35	*Ak akçe kara gün içindir* (Aksoy, 1993: 126).
36	*Ak köpeğin (itin) pamuk pazarına (pamuğa, pamukçuya) zararı vardır.* (Aksoy, 1993: 132)
37	*Akıl akıldan üstündür* (Aksoy, 1993: 128).
38	*Akıl kişiye (adama) sermayedir* (Aksoy, 1993: 128).
39	*Akıl olmayınca ne yapsın sakal* (Aksoy, 1993: 130).
40	*Akıl para ile satılmaz* (Aksoy, 1993: 130).
41	*Akıl yaşta değil baştadır* (Aksoy, 1993: 131).
42	*Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.* (Aksoy, 1993: 128)
43	*Akıllı düşününceye kadar deli oğlunu evirir.* (Aksoy, 1993: 129)
44	*Akıllı köprü arayıncaya dek deli suyu geçer.* (Aksoy, 1993: 129)
45	*Akılsız başın cezasını (zahmetini) ayak çeker* (Aksoy, 1993: 130).
46	*Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir (yeğdir).* (Aksoy, 1993: 133)
47	*Aktan kara kalktı mı?* (Aksoy, 1993: 133)
48	*Al kaşağıyı gir ahıra, yarası olan gocunur* (Aksoy, 1993: 137).
49	*Alışmış, kudurmuştan beterdir.* (Aksoy, 1993: 137)
50	*Allah doğrunun yardımcısıdır.* (Aksoy, 1993: 138)
51	*Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış* (Aksoy, 1993: 139).
52	*Allah kulunu kısmeti ile yaratır* (Aksoy, 1993: 139).
53	*Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez* (Aksoy, 1993: 140).
54	*Allah'tan umut kesilmez* (Aksoy, 1993: 140).
55	*Almadan vermek, Allah'a mahsus (yaraşır)* (Aksoy, 1993: 141).
56	*Alta gittim diye yerinme, üste çıktım diye sevinme* (Dağpınar, 2017: 61).
57	*Altın anahtar her kapıyı açar* (Aksoy, 1993: 142).
58	*Altın leğenin kan kusana ne faydası var?* (Aksoy, 1993: 143)
59	*Anaları ne ki danaları ne olsun* (Altun, 2004: 86).
60	*Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az* (Yurtbaşı, 2012: 996).
61	*Arabanın ön tekerleği nereden geçerse art tekerleği de oradan geçer* (Aksoy, 1993: 149).
62	*Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim* (Aksoy, 1993: 152).
63	*Armudun önü, kirazın sonu.* (Aksoy, 1993: 152)
64	*Armut dalının dibine düşer* (Aksoy, 1993: 153).
65	*Arnavut'a sormuşlar:* ***"Cehenneme gider misin?"*** *diye,* ***"Aylık kaç?"*** *demiş* (Aksoy, 1993: 153).
66	*Arpa samanıyla, kömür dumanıyla.* (Aksoy, 1993: 153)
67	*Aslan aslandir; ha dişi, ha erkek* (Bingöl, 2014: 287).
68	*Aslan kükrer**se** beygir titrer* (Aksoy, 1993: 155).
69	*Aşkın gözü kördür* (Yurtbaşı, 2012: 779).
70	*Aşkın/Sevginin gözü kördür* (Yurtbaşı, 2012: 779).
71	*Aşure ye**me**ye giden kaşığını taşır.* (Aksoy, 1993: 157)
72	*At ölür meydan (nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır* (Aksoy, 1993: 163).

73	*Ata arpa, yiğide pilav.* (Aksoy, 1993: 157)
74	*Atalar sözünü tutmayanı yabana atarlar.* (Aksoy, 1993: 159)
75	*Ateş kış (mevsiminin) gülüdür* (Bingöl, 2014: 9).
76	*Ateş olmayan yerden duman çıkmaz* (Aksoy, 1993: 161).
77	*Ateşle barut (barutla ateş) bir yerde durmaz (olmaz)* (Aksoy, 1993: 161)
78	*"Atı alan Üsküdar'ı geçti"* (Yalçın & Büyüksaraç, 2017: 820).
79	*Atın ürkeği, yiğidin korkağı.* (Aksoy, 1993: 162)
80	*Ava gelmez kuş olmaz, başa gelmez iş olmaz.* (Aksoy, 1993: 165)
81	*Ay görmüşün yıldıza minneti (itibarı) yoktur.* (Aksoy, 1993: 167)
82	*Ayağı yürüten baştır.* (Aksoy, 1993: 166)
83	*Ayağını yorganına göre uzat* (Aksoy, 1993: 166).
84	*Ayıpsız yar arayan (dost isteyen), yarsız (dostsuz) kalır* (Aksoy, 1993: 168).
85	***"Ayranım (yoğurdum) ekşidir."*** *diy**en** olmaz* (Aksoy, 1993: 169).
86	*Az ateş çok odunu yakar* (Aksoy, 1993: 170).
87	*Az olsun, uz (öz) olsun* (Aksoy, 1993: 171).
88	*Babanın (atanın) sanatı oğula mirastır.* (Aksoy, 1993: 174)
89	*Bağın taşlısı, karının saçlısı.* (Aksoy, 1993: 176)
90	*Bahşiş atın dişine bakılmaz* (Aksoy, 1993: 176).
91	*Bak bana bir gözle, bakayım sana iki gözle* (Aksoy, 1993: 177).
92	*Baktın **ki** kar havası, eve gel kör olası* (Aksoy, 1993: 177).
93	*Bal bal de**mek**le ağız tatlanmaz (tatlı olmaz).* (Aksoy, 1993: 177)
94	*Balı olan bal yemez mi?* (Aksoy, 1993: 178)
95	*Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir.* (Aksoy, 1993: 178)
96	*Balık baştan kokar* (Aksoy, 1993: 178).
97	*Balık baştan kokar.* (Aksoy, 1993: 178)
98	*Balık demiş **ki**: **"Etimi yiyen doymasın, avımı yapan gülmesin"** (onmasın)* (Aksoy, 1993: 178).
99	*Balık, **"Çok konuşurum ama ağzım su dolu."** demiş* (Aksoy, 1993: 178).
100	*Balta değmedik ağaç olmaz.* (Aksoy, 1993: 179)
101	*Balta sapını yonamaz.* (Aksoy, 1993: 179)
102	*Bana dokunmayan (beni sokmayan) yılan bin yaşasın* (Aksoy, 1993: 179)
103	*Baş dille tartılır* (Leontik, 2018: 5).
104	*Baş sağ olur**sa** börk çok bulunur* (Aksoy, 1993: 182).
105	*Baş sallamakla kavuk eskimez.* (Aksoy, 1993: 182)
106	*Baş yastığı, baş derdini bilmez* (Aksoy, 1993: 183).
107	*Başa gelen çekilir* (Aksoy, 1993: 180).
108	*Başa gelmez iş olmaz, ayağa değmez taş olmaz.* (Aksoy, 1993: 180)
109	*Baykuşun kısmeti ayağına gelir* (Aksoy, 1993: 183).
110	*Besle kargayı, oysun gözünü* (Aksoy, 1993: 185).
111	*Besledik büyüttük danayı, şimdi tanımaz oldu anayı* (Üstünova, 2019: 82).
112	*Beş parmağın beşi bir değil* (Yurtbaşı, 2012: 966)

113	*Beş parmak bir değil (olmaz)* (Aksoy, 1993: 186).
114	*Bey mi yaman "el" mi yaman?* (Aksoy, 1993: 188)
115	*Beylik fırın has çıkarır.* (Aksoy, 1993: 188)
116	*Bez alırsan Musul'dan, kız alırsan asilden.* (Aksoy, 1993: 188)
117	*Bıçak yarası geçer (onulur), dil yarası geçmez (onulmaz)* (Aksoy, 1993: 189).
118	*Bir **"Yemem."** diy**en**den kork, bir **"Oturmam."** diy**en**den* (Aksoy, 1993: 200).
119	*Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağın olsun.* (Aksoy, 1993: 192)
120	*Bir çuval inciri berbat etmek* (Aksoy, 1995: 644).
121	*Bir elin nesi var, iki elin sesi var* (Aksoy, 1993: 195).
122	*Bir **hatır**, iki **hatır**, üçüncüde **yur yatır*** (Aksoy, 1993: 196)
123	*Bir söz söyler ki dirhemini yiyen köpek kudurur* (Altun, 2004: 86).
124	*Birlikten kuvvet doğar* (Batur & Yavaşça, 2018: 101).
125	*Borç vermekle, düşman vurmakla.* (Aksoy, 1993: 203)
126	*Boş fıçı çok langırdar* (Aksoy, 1993: 204).
127	*Boş teneke çok ses çıkarır* (Mutlu, 2016: 258).
128	*Boşboğazı cehenneme atmışlar, **"Odun yaş (az)."** diy**e** bağırmış* (Aksoy, 1993: 204).
129	*Bugünkü (akşamın) işini yarına(sabaha) bırakma (koyma)* (Aksoy, 1993: 206).
130	*Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok?* (Aksoy, 1993: 206)
131	*Buğday Hicaz'a gider**ken** arpaya, **"İnce yufkaya karışma**." demiş* (Aksoy, 1993: 207).
132	*Buğday mısıra demiş **ki: "Aş ol, keş ol, hamur işine karışma."*** (Aksoy, 1993: 207).
133	*Bükemediğin (ısıramadığın) eli öp, başına koy* (Aksoy, 1993: 208)
134	*Bülbülü altın kafese koymuşlar, "ah vatanım" demiş* (Aksoy, 1993: 208).
135	*Cami ne kadar büyük (cemaat ne kadar çok) olsa imam (hoca) gene bildiğini okur* (Aksoy, 1993: 210).
136	*Can çıkmayınca (çıkmadan, çıkmadıkça, çıkar) huy çıkmaz.* (Aksoy, 1993: 212)
137	*Cefayı çekmeyen safanın kadrini bilmez* (Aksoy, 1993: 213).
138	*Cins horoz yumurtada öter.* (Aksoy, 1993: 213)
139	*Cömertle nekesin (nekesle cömerdin) harcı birdir.* (Aksoy, 1993: 214)
140	*Çağrılmayan yere çörekçi ile börekçi gider* (Aksoy, 1993: 215).
141	*Çarık çarıkla, sarık sarıkla.* (Aksoy, 1993: 216)
142	*Çiftçinin ambarı sabanın ucundadır.* (Aksoy, 1993: 218)
143	*Çingene çadırında musandıra ne arar?* (Aksoy, 1993: 219)
144	*Çingene çingeneye çatmadıkça kasnak boynuna geçmez.* (Aksoy, 1993: 219)
145	*Çocuğa iş buyuran, ardınca kendi gider.* (Aksoy, 1993: 221)
146	*Çocuk düşe kalka büyür.* (Aksoy, 1993: 221)
147	*Çok havlayan köpek ısırmaz* (Mutlu, 2016: 258).
148	*Çok söz (laf) yalansız, çok para (mal) haramsız olmaz.* (Aksoy, 1993: 224)
149	*Çömlek taşa dokunur**sa** vay çömleğin haline* (Aksoy, 1993: 225).

150	*Dadandırma kara gelin, dadanır**sa** yine gelir* (Aksoy, 1993: 226).
151	*Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur* (Aksoy, 1993: 227).
152	*Dağdan gelen bağdakini kovar (Memmedli, 2015: 141).*
153	*Damdan düşen, damdan düşenin halini bilir* (Aksoy, 1993: 228).
154	*Damlaya damlaya göl olur* (Aksoy, 1993: 228).
155	*Davul dengi dengine diye çalar.* (Aksoy, 1993: 229)
156	*Davulun sesi uzaktan hoş gelir* (Aksoy, 1993: 229).
157	*Değirmenden gelenden poğaça umarlar.* (Aksoy, 1993: 230)
158	*Deh! denmiş dünyayı, "Çüş!" diye sen mi durduracaksın?* (Aksoy, 1993: 231)
159	*Deli deliyi görünce değneğini (çomağını) saklar (gizler).* (Aksoy, 1993: 231)
160	*Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun.* (Aksoy, 1993: 231)
161	*Deli odur ki bir düştüğü çukura bir daha düşer* (Altun, 2004: 86).
162	*Deliden al uslu haberi.* (Aksoy, 1993: 231)
163	*Deliye her gün bayram* (Yenisoy, 1996: 142).
164	*Demir tavında dövülür* (Aksoy, 1993: 233).
165	*Demir tavında, dilber çağında* (Aksoy, 1993: 233).
166	*Denenmişi dene**mek** ahmaklıktır.* (Aksoy, 1993: 233)
167	*Deniz kenarında dalga eksik olmaz.* (Aksoy, 1993: 234)
168	*Denizdeki balığın (pazarı) pazarlığı olmaz.* (Aksoy, 1993: 234)
169	*Derdini söylemeyen (saklayan) derman bulmaz* (Aksoy, 1993: 235).
170	*Dereden geçerken at değiştirilmez.* (Aksoy, 1993: 235)
171	*Dereyi görmeden paçaları sıvamak* (Gözaydın, 1998: 713).
172	*Dert gezmiş, derman beraber gezmiş* (Aksoy, 1993: 236).
173	*Dertsiz baş, bostan korkuluğunda.* (Aksoy, 1993: 236)
174	*Dervişin fikri ne ise, zikri de odur*(Aksoy, 1993: 237).
175	*Deve boynuz ararken kulaktan olmuş.* (Aksoy, 1993: 238)
176	*Deveye bindikten sonra çalı ardına gizlenilmez.* (Aksoy, 1993: 239)
177	*Deveye burç gerek olur**sa** boynunu uzatır* (Aksoy, 1993: 239).
178	*Devlet adama ayağıyla gelmez.* (Aksoy, 1993: 240)
179	*Dışı eli yakar, içi beni yakar* (Akçataş, 2011: 317).
180	*Dibini göremiyorsan dalma* (Yurtbaşı, 2007: 360).
181	*Doğmadık çocuğa don (kaftan) biçilmez* (Aksoy, 1993: 244).
182	*Dostluk başka, alışveriş başka* (Aksoy, 1993: 248).
183	*Dostluk dağca, hesap kılca* (Aksoy, 1993: 248).
184	*Dostluk kantarla, hesap miskalle* (Aksoy, 1993: 248).
185	*Dostunu överken yerecek yer bırak.* (Aksoy, 1993: 249)
186	*Duvarı nem, insanı gam yıkar* (Aksoy, 1993: 250).
187	*Düğünde Fatmacığı kim bilir?* (Aksoy, 1993: 250)
188	*Dünya malı dünyada kalır* (Aksoy, 1993: 252).
189	*Düşenin dostu olmaz (hele bir düşde gör)* (Aksoy, 1993: 253).
190	*Düşmez kalkmaz bir Allah* (Yurtbaşı, 2012: 722).

191	*Eğri bakandan, doğru iş beklenmez* (Albayrak, 2009: 387).
192	*Eken biçer, konan göçer* (Aksoy, 1993: 258).
193	*Ekmeğin (çöreğin) büyüğü, hamurun (unun) çoğundan olur* (Aksoy, 1993: 259).
194	*Ekmekten kaşık olur ama her yoğurdun hakkına değil.* (Aksoy, 1993: 259)
195	*El elin aynasıdır.* (Aksoy, 1993: 261)
196	*El için kuyu kazan, evvela kendi düşer.* (Aksoy, 1993: 263)
197	*Elçiye zeval olmaz.* (Aksoy, 1993: 259)
198	*Elin ağzı torba değil **ki** (çekip) büzesin* (Aksoy, 1993: 263).
199	*Elin vergisi, gönülün sevgisi.* (Aksoy, 1993: 264)
200	*Emanete hıyanet olmaz.* (Aksoy, 1993: 266)
201	*Emek olmadan (emeksiz) yemek olmaz* (Aksoy, 1993: 267).
202	*Er ekmeği, meydan ekmeği.* (Aksoy, 1993: 267)
203	*Er gönülü ibrişim, dolaşır**sa** açılmaz* (Aksoy, 1993: 268).
204	*Erkeksiz avrat, yularsız at* (Genç, 2018: 24).
205	*Erken kalkan (çıkan) yol alır, er evlenen döl alır* (Aksoy, 1993: 269).
206	*Eski diye atma kürkünü; gerek olur bürünürsün bir günü.* (Aksoy, 1993: 270)
207	*Eşeği düğüne çağırmışlar, **"Ya odun eksik ya su."** demiş* (Aksoy, 1993: 273).
208	*Eşeği sattık ki "Çüş" demeden kurtulalım diye* (Altun, 2004: 86).
209	*Eşeğini bağla, işini sağla.* (Aksoy, 1993: 273)
210	*Eşeğini sağlam bağla, sonra Allah'a ısmarla (komşunu hırsız çıkarma.* (Aksoy, 1993: 273)
211	*Eşek bile bir düştüğü yere (çukura) bir daha düşmez.* (Aksoy, 1993: 274)
212	*Eşek hoşaftan ne anlar?* (Aksoy, 1993: 275).
213	*Eti ciğer eden de avrat, ciğeri et eden de* (Aksoy, 1993: 276).
214	*Fırsat bir rüzgârdır ki bilinmez nerden eser* (Altun, 2004: 86).
215	*Fırsat her vakit ele geçmez.* (Aksoy, 1993: 281)
216	*Fırsat sakal altından geçer.* (Aksoy, 1993: 281)
217	*Fıs fıstığı kırıp düşman gözü çıkarmalı.* (Aksoy, 1993: 281)
218	*Fukaranın düşkünü, beyaz giyer kış günü* (Aksoy, 1993: 281).
219	*Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar.* (Aksoy, 1993: 281)
220	*Geç olsun da güç olmasın* (Aksoy, 1993: 284).
221	*Gel de**mek** kolay ama git de**mek** güçtür.* (Aksoy, 1993: 284)
222	*Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz* (Aksoy, 1993: 286).
223	*Gelin olmayan kızın vebali amcası oğlunun boynuna.* (Aksoy, 1993: 286)
224	*Gelini ata bindirmişler, **"Ya nasip."** demiş* (Aksoy, 1993: 286).
225	*Gençliğin Kıymeti İhtiyarlıkta Bilinir/Anlaşılır* (Aksoy, 1993: 287).
226	*Gölgesinde oturulacak ağacın dalı kesilmez.* (Aksoy, 1993: 289)
227	*Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz* (Aksoy, 1993: 290).
228	*Görenedir görene, köre nedir köre ne?* (Aksoy, 1993: 292)
229	*Görgülü kuşlar gördüğünü işler, görmedik kuşlar ne görsün ki ne işler?* (Aksoy, 1993: 292)

230	*Gözden ırak(uzak) olan gönülden de ırak(uzak) olur* (Aksoy, 1993: 293).
231	*Göze yasak olmaz.* (Aksoy, 1993: 293)
232	*Gözlerinin akına kadar kızarmaktır* (Yalçın & Büyüksaraç,2017: 820).
233	*Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz* (Exter, 2011).
234	*Gül dalından odun, beslemeden kadın olmaz.* (Aksoy, 1993: 294)
235	*Gülü seven dikenine katlanır.* (Aksoy, 1993: 295)
236	*Gün doğmadan neler doğar* (Aksoy, 1993: 295).
237	*Güneş balçıkla sıvanmaz* (Aksoy, 1993: 296).
238	*Güvenme (inanma) dostuna, saman doldurur postuna* (Aksoy, 1993: 296).
239	*Güzele ne yaraşmaz (yakışmaz).* (Aksoy, 1993: 298)
240	*Habbeyi kubbe yapmak* (Aksoy, 1995: 833).
241	*Hacı hacıyı Mekke'de (derviş dervişi tekkede) bulur* (Aksoy, 1993: 299).
242	*Hak deyince akan sular durur.* (Aksoy, 1993: 300)
243	*Hal halin yoldaşıdır* (Aksoy, 1993: 300).
244	*Hamala semeri yük olmaz (değildir).* (Aksoy, 1993: 301)
245	*Haramın temeli (binası) olmaz.* (Aksoy, 1993: 302)
246	***"Harmanı yakarım."*** *diy**en**, oraga yetişmemiş* (Aksoy, 1993: 302).
247	*Harman yel ile, düğün el ile.* (Aksoy, 1993: 303)
248	*Hasta ol benim için, öleyim senin için* (Aksoy, 1993: 303).
249	*Hatasız kul olmaz* (Aksoy, 1993: 304).
250	*Haydan gelen huya gider* (Aksoy, 1993: 304).
251	*Hayvan koklaşa koklaşa, insan söyleşe söyleşe.* (Aksoy, 1993: 305)
252	*Her delinin başına bayrak dikilse bedestende bez kalmaz.* (Aksoy, 1993: 307)
253	*Her evin bir lağımı vardır* (Yüksel &Yılmaz, 1993: 29).
254	*Her gün bir olmaz* (Aksoy, 1993: 307).
255	*Her horoz kendi çöplüğünde öter* (Aksoy, 1993: 308).
256	*Her inişin bir yokuşu (her yokuşun bir inişi) vardır* (Aksoy, 1993: 308).
257	*Her kapının bir anahtarı vardır* (Aksoy, 1993: 308).
258	*Her kaşığın kısmeti bir olmaz* (Aksoy, 1993: 308).
259	*Her Koyun Kendi Bacağından Asılır* (Aksoy, 1993: 312)
260	*Her kuşun eti yenmez* (Yurtbaşı, 2012: 743).
261	*Her telden çalar* (Aksoy, 1995: 855).
262	*Her yiğidin bir yoğurt yiy**işi** vardır.* (Aksoy, 1993: 313)
263	*Her yok**uş**un bir in**işi** vardır.* (Aksoy, 1993: 313)
264	*Her ziyan bir öğüttür.* (Aksoy, 1993: 314)
265	*Herkes ne ederse kendine eder* (Aksoy, 1993: 311).
266	*Herkesin tenceresi kapalı kaynar* (Aksoy, 1993: 310).
267	*Hırsız evden olur**sa** mandayı bacadan aşırır.* (Aksoy, 1993: 314).
268	*Horozu çok olan köyün sabahı geç olur* (Yurtbaşı, 2012: 897).
269	*Huylu huyundan vazgeçmez* (Aksoy, 1993: 317).
270	*Irak yerin haberini kervan getirir* (Aksoy, 1993: 318).

271	*Irmak kenarına çeşme yapılmaz.* (Aksoy, 1993: 318)
272	*Irz insanın kanı pahasıdır.* (Aksoy, 1993: 318)
273	*Isıracak köpek dişini göstermez* (Yurtbaşı, 2012: 702).
274	*Isıtma**, “Ben tuttuğumu kırk yıl sonra tanırım.”** demiş* (Aksoy, 1993: 319).
275	*It ürür, kervan yürür* (Aksoy, 1993: 335).
276	*İki at bir kazığa bağlanmaz* (Aksoy, 1993: 321).
277	*İki baş bir kazanda kaynamaz* (Aksoy, 1993: 321).
278	*İki cambaz bir ipte oynamaz* (Aksoy, 1993: 321).
279	*İki karpuz bir koltuğa sığmaz* (Aksoy, 1993: 322).
280	*“İki kişi başında fes yok.” derse başını yokla* (Aksoy, 1993: 322).
281	*İki koç kafası bir kazanda kaynamaz* (Aksoy, 1993: 323).
282	*İki testi çarpışınca biri kırılırsa biri de çatlar* (Aksoy, 1993: 323).
283	*İneğin sarısı, toprağın karası.* (Aksoy, 1993: 324)
284	*İnsanın adı çıkmadansa canı çıkması yeğdir (hayırlıdır).* (Aksoy, 1993: 326)
285	*İnsanın evi gibisi yok* (Gökçen & Ulutaş, 2019: 132).
286	*İt ulur birbirini bulur* (Aksoy, 1993: 335).
287	*İtle çuvala girilmez.* (Aksoy, 1993: 334)
288	*İyi dost kara günde belli olur* (Aksoy, 1993: 335).
289	*İyiliğe iyilik ol**sa**ydı, koca öküze bıçak olmazdı* (Aksoy, 1993: 336).
290	*İyilik eden iyilik bulur* (Aksoy, 1993: 336).
291	*İyilik yap, denize at. Balık bilmezse Halik bilir* (Yurtbaşı, 2012: 831).
292	*Kabahat ölende mi, öldürende mi?* (Aksoy, 1993: 338)
293	*Kadın var arpa ununu aş eder, kadın var buğday ununu keş eder* (Aksoy, 1993: 340).
294	*Kadının şamdanı altın olsa mumu dikecek erkektir* (Aksoy, 1993: 340).
295	*Kalendere, **“Kış geliyor.”** demişler, **“Titremeye hazırım.”** diy**e** cevap vermiş* (Aksoy, 1993: 341).
296	*Kalıp kıyafetle adam, adam olmaz.* (Aksoy, 1993: 342)
297	*Kanaat gibi devlet olmaz.* (Aksoy, 1993: 342)
298	*Kanatsız kuş uçmaz.* (Aksoy, 1993: 342)
299	*Kanı kanla yıkamazlar, kanı suyla yıkarlar* (Yurtbaşı, 2012: 1076).
300	*Kara haber tez ulaşır* (Yurtbaşı, 2012: 847).
301	*Karga dermiş **ki: “Çocuklarım olalı burnumu göme göme bok yiyemedim”*** (Aksoy, 1993: 345).
302	*Karga kekliği taklit edeyim derken kendi yürüy**üş**ünü şaşırmış.* (Aksoy, 1993: 345)
303	*Karga yavrusuna bakmış, “benim ak pak evladım” demiş* (Aksoy, 1993: 346).
304	*Karpuz kabuğunu görmeden denize girme.* (Aksoy, 1993: 347)
305	*Kasap ister**se** keçinin boynuzundan yağ çıkarır* (Aksoy, 1993: 348).
306	*Kaya uçmaz**sa** dere dolmaz* (Aksoy, 1993: 351).
307	*Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez.* (Aksoy, 1993: 353)

308	*Kazanına ne korsan çömçende o çıkar* (Aksoy, 1993: 352).
309	*Keçi geberse de kuyruğunu indirmez* (Aksoy, 1993: 353).
310	*Kedi ulaşamadığı ciğere mundar der* (Yurtbaşı, 2012: 658).
311	*Kendi düşen ağlamaz* (Aksoy, 1993: 358).
312	*Keskin sirkenin zararı küpüne (*Yurtbaşı, 2012: 868).
313	*Kırk gün taban eti, bir gün av eti.* (Aksoy, 1993: 359)
314	*Kısmet ise gelir Hint'ten Yemen'den, kısmet değilse ne gelir elden?* (Aksoy, 1993: 361).
315	*Kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar* (Aksoy, 1993: 361).
316	*Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla* (Aksoy, 1995: 933).
317	*Kızım sana söylüyorum, gelinim sen dinle (işit, anla)* (Aksoy, 1995: 933).
318	*Kim düşer daldan, o bilir haldan* (Aksoy, 1993: 362).
319	*Kiminin devesi (parası), kiminin duası.* (Aksoy, 1993: 363)
320	*Kiraz, dut yetişme**se** **"Beni yiyenin boynunu sapıma döndürürüm."** demiş* (Aksoy, 1993: 365).
321	*Komşu komşunun külüne muhtaçtır* (Aksoy, 1993: 368).
322	*Komşunu iki inekli (öküzlü) iste **ki** kendin bir inekli (öküzlü) olasın* (Aksoy, 1993: 368).
323	*Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür (karısı kız görünür)* (Aksoy, 1993: 368).
324	*Kork, Allah'tan korkmayandan!* (Alkayiş,2009)
325	*Korkulu rüya (düş) görmekten**se** uyanık yat**mak** hayırlıdır* (Aksoy, 1993: 369).
326	*Köre **"şimdi gece."** demişler; **"Ne zaman gündüzdü?"** demiş* (Aksoy, 1993: 373).
327	*Kötü komşu insanı (adamı) hacet (mal) sahibi eder.* (Aksoy, 1993: 375)
328	*Kötü söyleme eşin, ağı katar aşına* (Aksoy, 1993: 375).
329	*Kötü söz insanı dininden çıkarır* (Aksoy, 1993: 375).
330	*Köylü, **"Misafir kabul etmeyiz."** demez, **"Konacak konak yoktur."** der* (Aksoy, 1993: 376).
331	*Kul kusursuz (hatasız) olmaz* (Aksoy, 1993: 376).
332	*Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur* (Aksoy, 1993: 378).
333	*Kurttan korkan, çoban olamaz* (Mustafa & Moosa, 2008: 1040).
334	*Kuru söğütten düdük olmaz* (Sayar, 2015: 52).
335	*Kurunun (arasında) yanında yaş da yanar* (Aksoy, 1993: 379).
336	*Kuzguna yavrusu anka (şahin,güzel) görünür* (Aksoy, 1993: 381).
337	*Laf torbaya girmez* (Aksoy, 1993: 383).
338	*Lafla (lakırdı ile) peynir gemisi yürümez* (Aksoy, 1993: 383).
339	*Lafla pilav pişer**se** deniz (dağ) kadar yağı benden* (Aksoy, 1993: 383).
340	*Leyleğin ömrü (günü) laklaka ile geçer* (Aksoy, 1993: 384).
341	*Mahkeme kadıya mülk değil.* (Aksoy, 1993: 385)
342	*Mal istersen bedeninden, evlat istersen belinden.* (Aksoy, 1993: 386)

343	*Mart çıkmadıkça dert çıkmaz.* (Aksoy, 1993: 387)
344	*Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır* (Aksoy, 1993: 387).
345	*Mazlumun ahı, indirir şahı (yerde kalmaz).* (Aksoy, 1993: 388)
346	*Misafir misafiri (dilenci dilenciyi) istemez, ev sahibi ikisinden de* (Aksoy, 1993: 391).
347	*Misafir on kısmetle gelir: birini yer, (dokuzunu) evde bırakır* (Aksoy, 1993: 392).
348	*Misafir, kısmetiyle gelir* (Aksoy, 1993: 391).
349	*Misafirlik üç gündür* (Aksoy, 1993: 391).
350	*Müflis (züğürtleyen) bezirgan (tüccar) eski defterlerini karıştırır* (Aksoy, 1993: 393).
351	*Mühür kimde ise Süleyman odur.* (Aksoy, 1993: 393)
352	*Mürüvvete endaze olmaz.* (Aksoy, 1993: 394)
353	*Namazda meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz.* (Aksoy, 1993: 395)
354	*Nasihat ister**se**n tembele iş buyur* (Aksoy, 1993: 395) .
355	*Ne doğrarsan aşına, o çıkar karşına (kaşığına)* (Aksoy, 1993: 395).
356	*Ne ekersen onu biçersin* (Aksoy, 1993: 395).
357	*Ne karanlıkta yat, ne kara düş gör.* (Aksoy, 1993: 396)
358	*Ne şeytani gör, ne salavat getir* (Yurtbaşı, 2012: 1014).
359	*Nefesin elverirse borazancı başı ol. (Nefesine güvenen borazancı başı olur)* (Aksoy, 1993: 395).
360	*Nereye gitsen okka dört yüz dirhem* (Aksoy, 1993: 396).
361	*O hacı, bu hacı, kim olacak boyacı?* (Aksoy, 1993: 399).
362	*On ceviz al**sa**n ikisi çürük çıkar* (Aksoy, 1993: 401).
363	*Orman olur da domuz olmaz mı?* (Aksoy, 1993: 401)
364	*Ortaklık öküzden başka (yalnız) buzağı yeğdir.* (Aksoy, 1993: 401)
365	*Osmanlının ekmeği dizi üstündedir.* (Aksoy, 1993: 402)
366	*Otuz iki dişten çıkan, otuz iki mahalleye yayılır.* (Aksoy, 1993: 403)
367	*Oynamasını bilmey**en** kız,* ***"Yerim dar."*** *demiş; yerini genişletmişler (bollatmışlar),* ***"Gerim (yenim) dar."*** *demiş* (Aksoy, 1993: 403).
368	*Öfke baldan tatlıdır.* (Aksoy, 1993: 405)
369	*Öfkede akıl olmaz.* (Aksoy, 1993: 405)
370	*Öfkeyle kalkan zararla oturur* (Yurtbaşı, 2012: 953).
371	*Öksüz hırsızlığa çıkar**sa** ay ilk akşamdan doğar* (Aksoy, 1993: 406) .
372	*Öküz öküzün boynuzunda çamur görmezse korkmaz.* (Aksoy, 1993: 406)
373	*Öküz öldü, ortaklık ayrıldı* (Yurtbaşı, 2012: 850).
374	*Ölüm gelmiş bu cane, baş ağrısı bahane* (Aksoy, 1993: 408).
375	*Ölüm yüz aklığı(-dır).* (Aksoy, 1993: 408)
376	*Ölümden öte köy yoktur* (Aksoy, 1993: 407).
377	*Ölüme çare bulunmaz.* (Aksoy, 1993: 407)

378	*Ön tekerlek nereye giderse art tekerlek de oraya gider* (Aksoy, 1993: 410).
379	*Öpülecek el ısırılmaz* (Aksoy, 1993: 410).
380	*Paça ıslanmadan balık tutulmaz.* (Aksoy, 1993: 411)
381	*Papaz her gün pilav yemez* (Aksoy, 1993: 411).
382	*Para dediğin el kiri.* (Aksoy, 1993: 411)
383	*Para ile imanın kimde olduğu bilinmez.* (Aksoy, 1993: 412)
384	*Para parayı çeker* (Aksoy, 1993: 413).
385	*Para parayı çeker.* (Aksoy, 1993: 413)
386	***"Paran gitti mi?"*** *diy**e** sormazlar,* ***"İşin bitti mi?"*** *diy**e** sorarlar* (Aksoy, 1993: 412).
387	*Paran ucuz olur**sa** sen pahalı olursun* (Aksoy, 1993: 413) .
388	*Paranın açamadığı kapı yoktur* (Yurtbaşı, 2012:)
389	*Paranın yüzü sıcaktır* (Aksoy, 1993: 412).
390	*Parayı domuzun boynuna takmışlar da* ***"Domuz Ağa!"*** *diy**e** çağırmışlar* (Aksoy, 1993: 413).
391	*Parayı zaptetmek deliyi zaptetmekten zor* (Aksoy, 1993: 413).
392	*Perşembe'nin gelişi Çarşamba'dan bellidir* (Aksoy, 1993: 414).
393	*Peynir ekmek, hazır yemek.* (Aksoy, 1993: 414)
394	*Pireyi deve yapmak* (Aksoy, 1995: 1012).
395	*Rağbet güzel ile zenginedir.* (Aksoy, 1993: 415)
396	*Ramazanda yalan söyleyenin (oruç yiyenin) bayramda yüzü kara olsun.* (Aksoy, 1993: 415)
397	*Rüşvet kapıdan girince insaf (iman) bacadan çıkar.* (Aksoy, 1993: 416)
398	*Rüzgarın önüne düşmeyen yorulur* (Aksoy, 1993: 416).
399	*Rüzgarlı havanın kuytusu, yağmurlu havanın uykusu.* (Aksoy, 1993: 416)
400	*Sabreden derviş muradına ermiş* (Aksoy, 1993: 418).
401	*Sabreyle işine hayır gelsin başına* (Aksoy, 1993: 418).
402	*Sabrın sonu selamettir* (Aksoy, 1993: 418).
403	*Sağır sultan bile duydu* (Yurtbaşı, 2012: 978).
404	*Sakınılan (esirgenen) göze çöp batar* (Aksoy, 1993: 420)
405	*Sakla samanı, gelir zamanı* (Aksoy, 1993: 421).
406	*Saman elinse, samanlık senin* (TDK Sözlük, 2005).
407	*Selden gelen suya gider* (Toparlı, 2000: 36).
408	*Sen ağa ben ağa inekleri kim sağa* (Aksoy, 1993: 423).
409	*Sen* ***ağa****, ben* ***ağa****; bu ineği kim* ***sağa*** (Aksoy, 1993: 423).
410	*Sen bilirsin deyince (değirmende) kavga olmaz.* (Aksoy, 1993: 423)
411	*Sen dede ben dede, bu atı kim tımar ede* (Aksoy, 1993: 424).
412	*Sen giderken, ben geliyordum* (Aksoy, 1995: 1031).
413	*Sen sen, ben ben.* (Aksoy, 1993: 425)
414	*Serçeye çubuk beredir.* (Aksoy, 1993: 425)
415	*Sıcağa kar mı dayanır?* (Aksoy, 1993: 427)

416	*Sınanmışı sına**mak** ahmaklıktır.* (Aksoy, 1993: 427)
417	*Sohbette dilini, sofrada elini kısa tut* (Kurnaz, 1962: 34).
418	*Son gülen iyi güler* (Aksoy, 1993: 429).
419	*Son pişmanlık fayda vermez (etmez).* (Aksoy, 1993: 430)
420	*Söz gümüşse sükut altındır.* (Aksoy, 1993: 431)
421	*Su akarken testiyi doldurmalı (doldur).* (Aksoy, 1993: 433)
422	*Su testisi su yolunda kırılır* (Aksoy, 1993: 434).
423	*Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork (sakın)* (Aksoy, 1993: 434).
424	*Şaraptan boz**ma** sirke keskin olur.* (Aksoy, 1993: 437)
425	*Şeytanın bacağını kırmak* (Aksoy, 1995: 1059).
426	*Şık şık (çık çık) eden nalçadır, iş bitiren akçadır.* (Aksoy, 1993: 438)
427	*Şimşek çakmadan gök gürlemez.* (Aksoy, 1993: 438)
428	*Şöhret afettir.* (Aksoy, 1993: 438)
429	*Talihsiz hacıyı deve üstünde yılan sokar.* (Aksoy, 1993: 440)
430	*Tarhuncuya tarhun satılmaz* (Aksoy, 1993: 441).
431	*Tarla çayırda, bağ bayırda.* (Aksoy, 1993: 441)
432	*Tarlada izi olmayanın, harmanda yüzü olmaz* (Aksoy, 1993: 441).
433	*Tas yere düşmeden çanlamaz.* (Aksoy, 1993: 442)
434	*Taşıma (dökme) su ile değirmen dönmez* (Aksoy, 1993: 443).
435	*Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır* (Aksoy, 1993: 444).
436	*Tatlı söz can azığı, acı söz baş kazığ.* (Aksoy, 1993: 444).
437	*Tatlı tatlı ye**me**nin acı acı geğir**me**si olur.* (Aksoy, 1993: 444)
438	*Tayfanın akıllısı, geminin dümeninden uzak durur* (Aksoy, 1993: 445).
439	*Tekkeyi bekleyen çorbayı içer* (Aksoy, 1993: 446).
440	*Temizlik imandandır* (Soysal, 1971: 386).
441	*Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş* (Leontik, 2018: 9).
442	*Terazi tartıyla, her şey vaktiyle* (Aksoy, 1993: 447).
443	*Terazi var, tartı var; her bir şeyin vakti var* (Aksoy, 1993: 447).
444	*Tereciye tere satılmaz* (Aksoy, 1993: 447).
445	*Tereyağından kıl çeker gibi* (Aksoy, 1995: 1073).
446	*Tilkinin dönüp (gezip, dolaşıp) geleceği yer, kürkçü dükkânıdır.* (Aksoy, 1993: 448)
447	*Tok ne bilir aç halinden?* (Aksoy, 1993: 449)
448	*Tok, acın halinden bilmez (ne bilir)* (Aksoy, 1993: 449).
449	Umut, fakirin (garibin) ekmeğidir (Aksoy, 1993: 453).
450	*Uyku ölümün (küçük) kardeşidir.* (Aksoy, 1993: 454)
451	*Üşüntü köpek mandayı paralar* (Aksoy, 1993: 456).
452	*Üvey öz olmaz, kemha bez olmaz.* (Aksoy, 1993: 456)
453	*Vakit, nakittir.* (Aksoy, 1993: 458)
454	*Var ne bilsin yok halinde* (Aksoy, 1993: 459).

455	*Yağlı dilimin yoksa yağlı dilin de mi yok ?* (Aksoy, 1993: 464)
456	*Yağmur yağsa kış değil mi? Kişi halini bilse hoş değil mi?* (Aksoy, 1993: 464)
457	*Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak* (Aksoy, 1995: 1101)
458	*Yalancının mumu yatsıya kadar yanar* (Aksoy, 1993: 465).
459	*Yalanın kemiği yok **ki** boğazına bata* (Aksoy, 1993: 465).
460	*Yalnız taş, duvar olmaz* (Aksoy, 1993: 466).
461	*Yalnızlık Allah'a mahsustur (yaraşır)* (Aksoy, 1993: 465).
462	*Yara, sıcakken sarılır.* (Aksoy, 1993: 467)
463	*Yaşın yanında kuru da yanar* (Aksoy, 1993: 379).
464	*Yaşlı öküzle çift sürülmez* (Marcus & Sabuncu, 2016).
465	*Yemeyenin malını yerler* (Yurtbaşı, 2012: 1074).
466	*Yerin kulağı var* (Yurtbaşı, 2012: 898).
467	*Yılana yumuşak diye el sunma.* (Aksoy, 1993: 475)
468	*"**Yoğurdum (ayranım) ekşidir**." diy**en** olmaz* (Aksoy, 1993: 477)
469	*Yoksul ala ata bin**se**, selam almaz* (Aksoy, 1993: 478).
470	*Yol bilen kervana katılmaz* (Aksoy, 1993: 478).
471	*Yorgan gitti kavga bitti* (Aksoy, 1995: 1125).
472	*Yorgun eşeğin (öküzün) çüş (ıslık) canına minnet.* (Aksoy, 1993: 479)
473	*Yukarı tükürsen bıyık aşağı tükürsen sakal* (Aksoy, 1995: 1126).
474	*Yumurtada kıl bitmez.* (Aksoy, 1993: 479)
475	*Yuvayı dişi kuş kurar* (Aksoy, 1993: 480).
476	*Yükün tamamıyla rahmet ise de yanında sopa da bulunsun* (Bingöl, 2014: 19).
477	*Yürük ata kamçı olmaz.* (Aksoy, 1993: 480)
478	*Zahmetsiz rahmet olmaz* (Aksoy, 1993: 482).
479	*Zengin giyer**se** **"Sağlıcakla."**, fakir giyer**se** **"Nerden buldu ki?"** derler* (Aksoy, 1993: 483).
480	*Zengin silkin**se** fakir bay olur* (Aksoy, 1993: 484).
481	*Zor kapıdan girer**se**, Şeriat bacadan çıkar* (Aksoy, 1993: 485).
482	*Zorla güzellik olmaz.* (Aksoy, 1993: 485)
483	*Züğürt olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak yeğdir.* (Aksoy, 1993: 486)
484	*Züğürtleyen bezirgân, eski defterleri yoklar.* (Aksoy, 1993: 486)
485	*Züğürtlük, zadeliği bozar.* (Aksoy, 1993: 486)

EK-3: İNGİLİZCE ATASÖZÜ BİBLOGRAFYASI

SIRA	İNGİLİZCE ATASÖZÜ
1	*A bad penny always turns up.* (Bertram & Spears, 1992: 3)
2	*A blessing in disguise.* (Bertram & Spears, 1992: 4)
3	*A bolt from the blue.* (Bertram & Spears, 1992: 4)
4	*A bully is always a coward.* (Bertram & Spears, 1992: 4)
5	*A burnt child dreads the fire.* (Bertram & Spears, 1992: 4)
6	*A castle in Spain.* (Bertram & Spears, 1992: 4)
7	*A cat has nine lives.* (Bertram & Spears, 1992: 5),
8	*A drenched man does not fear the rain* . (Akgün, 2019: 4)
9	*A drowning man will clutch at a straw.* (Dağpınar, 2017: 92)
10	*A fire is kindled by bellows, so is anger by words* (Yurtbaşı, 2007: 206).
11	*A friend in need is a friend indeed* (Bertram & Spears, 1992: 7).
12	*A golden key can open any door* (Bertram & Spears, 1992: 7).
13	*A good husband makes a good wife.* (Bertram & Spears, 1992: 7)
14	*A good reputation stands still; a bad one runs* (Mieder, 1992: 79).
15	*A good wife is a good prize.* (Akgün, 2019: 6)
16	*A Jew does not pay his tax until he is beaten* (Chyet, 2003: 57).
17	*A leopard can't change his spots*(Bertram & Spears, 1992: 9).
18	*A liar is not believed (even) when he tells the truth.* (Bertram & Spears, 1992: 9)
19	*A lion cub is still a lion* (Chyet, 2003: 615).
20	*A little knowledge is a dangerous thing.* (Bertram & Spears, 1992: 10)
21	*A man is known by the company he keeps* (Akgün, 2019: 6).
22	*A nod is as good as a wink to a blind horse* (Dağpınar, 2017: 62).
23	*A penny for your thoughts.* (Bertram & Spears, 1992: 11)
24	*A penny saved is a penny earned* (Bertram & Spears, 1992: 11).
25	*A problem shared is a problem halved* (Simpson & Speake, 2007: 510)
26	*A quiet baby gets no suck* (Akgün, 2019: 8).
27	*A Rolling stone gathers no moss* (Bertram & Spears, 1992: 12).
28	*A strong town/castle is not won in an hour* (Yurtbaşı, 2007: 43).
29	*A thief knows his accomplice* (Mieder,1992).
30	*A trouble shared is a trouble halved.* (Bertram & Spears, 1992: 13)
31	*A word to thewise is enough* (Akgün, 2019: 10).
32	*Absolute power corrupts absolutely.* (Bertram & Spears, 1992: 15)
33	*Actions speak louder than words* (Bertram & Spears, 1992: 16).
34	*After a storm comes a calm* (Bertram & Spears, 1992: 16).
35	*All are good maids, but whence come the bad wives?* (Mieder, 2004: 18)
36	*All his geese are swans* (Dağpınar, 2017: 242).
37	*All is over but the shouting* (Apperson, 2006).
38	*All that glitters is not gold.* (Bertram & Spears, 1992: 16)

39	*All that glitters is not gold.* (Dağpınar, 2017: 242)
40	*All's well that ends well.* (Hardie, 1929: 461)
41	*Am I my brother's keeper?* (Bertram & Spears, 1992: 17).
42	*An apple a day keeps the doctor away.* (Bertram & Spears, 1992: 17)
43	*An apple never falls far from the tree* (Akgün, 2019: 12).
44	*An empty belly hears nobody* (Yurtbaşı, 2007: 260).
45	*An empty hand is no lure for a hawk* (Dağpınar, 2017: 276).
46	*An empty sack cannot stand upright* (Bertram & Spears, 1992: 17).
47	*An eye for an eye (and a tooth for a tooth).* (Bertram & Spears, 1992: 18)
48	*An ill wound is cured, not an ill name* (Yurtbaşı, 2007: 9).
49	*An man's home is his castle* (Mieder, 2004: 27).
50	*Anger begins with folly and ends with repentance* (Yurtbaşı, 2007: 176).
51	*Anger makes a rich man hated, and a poor man scorned* (Yurtbaşı, 2007: 176).
52	*As luck would have it.* (Bertram & Spears, 1992: 25)
53	*As the twig is bent, so is the tree inclined* (Bertram & Spears, 1992: 32).
54	*As you make your bed so you must lie in it.* (Dağpınar, 2017: 244)
55	*As you sow, so you shall reap* (Bertram & Spears, 1992: 34).
56	*Back to salt mine.* (Bertram & Spears, 1992: 35)
57	*Bad money drives out good.* (Bertram & Spears, 1992: 35)
58	*Bad news travels fast (Bertram & Spears, 1992: 35).*
59	*Bad words find bad acceptance* (Apperson, 2006: 32).
60	*Barking dog never bites* (Akgün, 2019: 14).
61	*Barking dog seldom bites* (Akgün, 2019: 14).
62	*Barking dogs seldom bite.* (Dağpınar, 2017: 246)
63	*Be as easy as taking candy from a baby* (Apperson, 2006).
64	*Beating one to frighten another* (Apperson, 2006).
65	*Beauty is in the eye of the beholder.* (Bertram & Spears, 1992: 36)
66	*Believe nothing of what you hear, and only half of what you see.* (Bertram & Spears, 1992: 37)
67	*Better late than never* (Bertram & Spears, 1992: 38).
68	*Between a rock and a hard place* (Bertram & Spears, 1992: 38).
69	*Between the devil and the deep blue sea* (Bertram & Spears, 1992: 38)
70	*Beware of Greeks bearing gifts.* (Bertram & Spears, 1992: 39)
71	*Birds in their little nests agree* (Bertram & Spears, 1992: 39).
72	*Birds of a feather flock together* (Dağpınar, 2017: 254).
73	*Blood is thicker than water.* (Bertram & Spears, 1992: 40)
74	*Blood will have blood.* (Bertram & Spears, 1992: 40)
75	*Bread is the staff of life.* (Bertram & Spears, 1992: 41)
76	*Break a leg* (Akgün, 2019: 20).
77	*Breed up a crow and he'll tear our your eyes* (Yurtbaşı, 2007: 52).
78	*Brevity is the soul of wit.* (Bertram & Spears, 1992: 41)

79	*Butter wouldn't melt (in someone's mouth).* (Bertram & Spears, 1992: 43)
80	*Caesar's wife must be above suspicion.* (Bertram & Spears, 1992: 45)
81	*Calling sour grapes* (Mieder &Dundes, 1994).
82	*Can the Ethiopian change his skin, or the leopard his spots?* (Mieder, 2004: 151-152)
83	*Can you ever a build a bridge by putting up a fence?* (Mieder, 2004: 78)
84	*Charity begins at home.* (Bertram & Spears, 1992: 47)
85	*Cheats never prosper* (Akgün, 2019: 22).
86	*Children and fools tell the truth.* (Bertram & Spears, 1992: 47)
87	*Christmas come but once a year* (Bertram & Spears, 1992: 47).
88	*Circumstances alter cases.* (Bertram & Spears, 1992: 48)
89	*Cleanliness is next to godliness* (Bertram & Spears, 1992: 48).
90	*Clothes make the man.* (Bertram & Spears, 1992: 48)
91	*Cold hands, warm heart.* (Bertram & Spears, 1992: 49)
92	*Coming events cast their shadows before* (Simpson & Speake, 2007: 584).
93	*Corruption of one is the generation of another* (Apperson, 1969: 113).
94	*Cracked posts last longest* (Apperson, 1969).
95	*Crosses are ladders that lead to heaven.* (Bertram & Spears, 1992: 52)
96	*Cut your coat according to your cloth* (Dağpınar, 2017: 267).
97	*Dead men don't bite.* (Bertram & Spears, 1992: 53)
98	*Dead men tell no tales.* (Bertram & Spears, 1992: 53)
99	*Death is the great leveller.* (Bertram & Spears, 1992: 54)
100	*Desert and reward seldom keep company* (Bertram & Spears, 1992: 54).
101	*Desperate diseases must have desperate remedies.* (Bertram & Spears, 1992: 54)
102	*Different strokes for different folks.* (Bertram & Spears, 1992: 54)
103	*Diligence is the mother of good luck.* (Bertram & Spears, 1992: 55)
104	*Distance lends enchantment to the view* (Bertram & Spears, 1992: 55).
105	*Do good if you expect to receive it* (Yurtbaşı, 2007: 280).
106	*Don't add fuel to the flames* (Macfie, A. L., Macfie, F., & Refiki, 2001: 13).
107	*Do not have/put (too) many irons in the fire* (Dağpınar, 2017: 271).
108	*Dog doesn't eat dog.* (Bertram & Spears, 1992: 56)
109	*Don't bite off more than you can chew* (Bertram & Spears, 1992: 57).
110	*Don't bite the hand that feeds you* (Akgün, 2019:28).
111	*Don't carry coals to Newcastle* (Glucksberg, 1993: 4).
112	*Don't count your chickens before they hatch* (Bertram & Spears, 1992: 57).
113	*Don't make a mountain out of a molehill* (Dağpınar, 2017: 158)
114	*Don't sell the skin till you have caught the bear* (Simpson & Speake, 2007: 443).
115	*Don't teach your grandmother to suck eggs* (Bertram & Spears, 1992: 58).
116	*Each house has a drain* (Yüksel &Yılmaz, 1993: 29).
117	*Early bird catches the worm* (Dağpınar, 2017: 274).

118	*Early to bed and early to rise, makes a man healthy, wealthy, and wise* (Bertram & Spears, 1992: 61).
119	*Easier said than done.* (Bertram & Spears, 1992: 61)
120	*East is east and west is west.* (Bertram & Spears, 1992: 62)
121	*Easy come, easy go.* (Dağpınar, 2017: 274)
122	*Empty vessels make the most sound* (Bertram & Spears, 1992: 63).
123	*Every cloud has a silver lining* (Bertram & Spears, 1992: 64).
124	*Every dog has his day.* (Bertram & Spears, 1992: 64)
125	*Every family has a skeleton in the closet.* (Bertram & Spears, 1992: 64)
126	*Every flow must have its ebb (every ebb has its flow)* (Dağpınar, 2017: 61)
127	*Every horse thinks its own pack heaviest.* (Bertram & Spears, 1992: 64)
128	*Every man has his price.* (Bertram & Spears, 1992: 65)
129	*Every man to his taste.* (Bertram & Spears, 1992: 65)
130	*Every one of his feathers is of a [different] color* (Apperson, 2006).
131	*Every tub must stand on its own bottom* (Bertram & Spears, 1992: 65)
132	*Everybody loves a lord.* (Bertram & Spears, 1992: 65)
133	*Everything comes to him who waits* (Bertram & Spears, 1992: 65).
134	*Evil be to him who evil thinks.* (Bertram & Spears, 1992: 65)
135	*Experience is the father/mother/ of wisdom.* (Bertram & Spears, 1992: 66)
136	*Faint heart never won fair lady* (Bertram & Spears, 1992: 67).
137	*Fair / soft words break no bones* (Yurtbaşı, 2007: 301).
138	*Faith will move mountains.* (Bertram & Spears, 1992: 67)
139	*Familiarity breeds contempt.* (Bertram & Spears, 1992: 67)
140	*Fieldmice, hen-pecked husbands, and lambs [nursed] by goats, all three are headed for death* (Chyet, 2003: 393).
141	*Fields have eyes, and woods have ears.* (Bertram & Spears, 1992: 68)
142	*Fine words butter no parsnips* (Bertram & Spears, 1992: 69).
143	*Fire is a good servant but a bad master.* (Bertram & Spears, 1992: 69)
144	*For an upstart to come in and try to oust the old-timers* (Apperson, 2006).
145	*For battles, maternal uncle and nephew; for food, paternal uncle and nephew* (Chyet, 2003: 79).
146	*Friends may meet but mountains never greet* (Akgün, 2019: 34).
147	*Garbage in, garbage out* (Bertram & Spears, 1992: 73).
148	*Give a dog bad name and hang him* (Akgün, 2019: 36)
149	*Give a girl enough rope and she'll ring the wedding bell* (Litovkina, 2019).
150	*Give the bread to the bakers, [and] give an extra loaf* (Chyet, 2003: 401).
151	*God himself is the help of the helpless* (Yurtbaşı, 2007: 313)
152	*Good fences make good neighbours.* (Bertram & Spears, 1992: 77)
153	*Good seed makes a good crop.* (Bertram & Spears, 1992: 77)
154	*Good things come in small packages.* (Bertram & Spears, 1992: 78)
155	*Good things come to him who waits* (Bertram & Spears, 1992: 78).

156	*Good words are worth much, and cost little* (Yurtbaşı, 2007: 317).
157	*Half the world knows not how the other half lives* (Bertram & Spears, 1992: 79).
158	*Happy is the bride that the sun shines on, and happy is the corpse that rain pours on.* (Hardie, 1929: 463)
159	*Happy is the bride that the sun shines on.* (Bertram & Spears, 1992: 80)
160	*Happy is the country which has no history.* (Bertram & Spears, 1992: 80)
161	*Hard words break no bones.* (Bertram & Spears, 1992: 80)
162	*Haste makes waste.* (Bertram & Spears, 1992: 80)
163	*He lives long who lives well.* (Bertram & Spears, 1992: 83)
164	*He that cannot obey cannot command.* (Bertram & Spears, 1992: 83)
165	*He that hath a full purse never wanted a friend.* (Bertram & Spears, 1992: 83)
166	*He that is down need fear no fall.* (Bertram & Spears, 1992: 83)
167	*He that would eat the kernel must crack the nut* (Bertram & Spears, 1992: 83).
168	*He that would go to sea for pleasure would go to hell for a pastime.* (Bertram & Spears, 1992: 84)
169	*He that would have eggs must endure the cackling of hens* (Bertram & Spears, 1992: 84).
170	*He that would the daughter win, must with the mother first begin.* (Bertram & Spears, 1992: 84)
171	*He who begins many things, finishes but few.* (Bertram & Spears, 1992: 85)
172	*He who excuses himself accuses himself.* (Bertram & Spears, 1992: 85)
173	*He who hesitates is lost.* (Bertram & Spears, 1992: 85)
174	*Here today, gone tomorrow.* (Bertram & Spears, 1992: 87)
175	*History repeats itself.* (Bertram & Spears, 1992: 87)
176	*Home is where the heart is* (Bertram & Spears, 1992: 88).
177	*Home sweet home* (Obeng, 1996: 530).
178	*Honesty is the best policy* (Bertram & Spears, 1992: 88).
179	*Hope springs eternal (in the human breast)* (Bertram & Spears, 1992: 89).
180	*Hunger breaks stone walls.* (Dağpınar, 2017: 299)
181	*Hunger is the best sauce.* (Bertram & Spears, 1992: 90)
182	*I pluck out the feathers of birds that fly in the skies* (Chyet, 2003: 24).
183	*I taught you to swim and now you'd drown me* (Yurtbaşı, 2007: 52).
184	*I wasn't born yesterday* (Cambridge Dictionary, 2020)
185	*I would not touch it with a ten-foot pole.* (Bertram & Spears, 1992: 91)
186	*Idleness is the root of all evil.* (Bertram & Spears, 1992: 91)
187	*If "ifs" and "ands" were pots and pans, there would be no work for tinkers' hands.* (Bertram & Spears, 1992: 92)
188	*If a fool and his money are soon parted, why are there so many rich fools?* (Mieder, 2004: 28)
189	*If a thing is worth doing, it's worth doing well.* (Bertram & Spears, 1992: 92)
190	*If anything can go wrong, it will.* (Bertram & Spears, 1992: 92)

191	*If at first, you don't succeed, try, try again.* (Bertram & Spears, 1992: 92)
192	*If every fool wore a crown, we should all be kings* (Quotes, 2020).
193	*If God did not exist, it would be necessary to invent him.* (Bertram & Spears, 1992: 92)
194	*If the caps fit, wear it* (Akgün, 2019: 46).
195	*If the shoe fits, wear it.* (Bertram & Spears, 1992: 93)
196	*If the truth were known, ...*(Bertram & Spears, 1992: 93)
197	*If the worst comes to the worst, ...*(Bertram & Spears, 1992: 93)
198	*If two ride on a horse, one must ride behind* (Bertram & Spears, 1992: 93).
199	*If wishes were horses, then beggars would ride.* (Bertram & Spears, 1992: 93)
200	*If you are born to be hanged then you'll never be drowned* (Bertram & Spears, 1992: 96).
201	*If you can't be good, be careful.* (Bertram & Spears, 1992: 94)
202	*If you can't beat them, join them* (Bertram & Spears, 1992: 94).
203	*If you can't stand the heat, get out of the kitchen.* (Bertram & Spears, 1992: 94)
204	*If you cannot bite, never how your teeth* (Yurtbaşı, 2007: 360).
205	*If you don't like it, you can lump it.* (Bertram & Spears, 1992: 94)
206	*If you don't make mistakes, you don't make anything.* (Bertram & Spears, 1992: 94)
207	*If you lie down with dogs, you will get up with fleas.* (Bertram & Spears, 1992: 94)
208	*If you play with fire, you get burned.* (Bertram & Spears, 1992: 95)
209	*If you run after two hares, you will catch neither.* (Bertram & Spears, 1992: 95)
210	*If you want a thing done well, do it yourself.* (Bertram & Spears, 1992: 95)
211	*If you want peace, you must prepare for war.* (Bertram & Spears, 1992: 95)
212	*If you would be well served, serve yourself.* (Bertram & Spears, 1992: 95)
213	*Ignorance is bliss* (Akgün, 2019: 46).
214	*Imitation is the sincerest form of flattery* (Bertram & Spears, 1992: 96).
215	*In summer, may the guest not make trouble about meals; in the winter, may the host not force his guest to be difficult about meals* (Chyet, 2003: 366).
216	*It is an all bird that fouls its own nest.* (Bertram & Spears, 1992: 101)
217	*It is better to be born lucky than rich* (Bertram & Spears, 1992: 97)
218	*It is not the heat, it is the humidity.* (Bertram & Spears, 1992: 101)
219	*It is not wise to go down a well on another's rope* (Bertram & Spears, 1992).
220	*It makes no difference for me* (Bertram & Spears, 1992).
221	*It never hurts to ask.* (Bertram & Spears, 1992: 99)
222	*It takes all kinds (to make a world)* (Bertram & Spears, 1992: 100).
223	*It takes money to make money* (Bertram & Spears, 1992: 100).
224	*It takes two to make a bargain.* (Bertram & Spears, 1992: 100)
225	*It's a bad workman that loses his tools.* (Hardie, 1929: 463)

226	*It's a daft dog that bites itself.* (Hardie, 1929: 463)
227	*It's a dirty bird that fouls his own nest.* (Hardie, 1929: 463)
228	*It's a long lane that has no turn.* (Hardie, 1929: 463)
229	*It's a long road that has no turning.* (Hardie, 1929: 463)
230	*It's a poor workman that quarrels with his tools.* (Hardie, 1929: 463)
231	*It's a wise father that knows his own son.* (Hardie, 1929: 463)
232	*It's an ill wind that blows nobody good.* (Hardie, 1929: 463)
233	*It is not over until the fat lady sings* (Akgün, 2019: 48).
234	*Jump out of the frying pan into the fire* (Hoeffler, 2013: 20).
235	*Keep a thing seven years, you will (always) find a use for it* (Bertram & Spears, 1992: 105).
236	*Kings have long arms.* (Bertram & Spears, 1992: 106)
237	*Knowledge is power.* (Bertram & Spears, 1992: 107)
238	*Laugh (and) the (whole) world will laugh/laughs with you; cry and you (will) cry alone* (Dağpınar, 2017: 307).
239	*Laugh and the world laughs with you; weep and you weep alone* (Bertram & Spears, 1992: 109).
240	*Let the cat out of the bag (Bertram & Spears, 1992: 110).*
241	*Let the chips fall where they may.* (Bertram & Spears, 1992: 110)
242	*Life begins at forty.* (Bertram & Spears, 1992: 111)
243	*Life is just a bowl of cherries.* (Bertram & Spears, 1992: 111)
244	*Life isn't all beer and skittles.* (Bertram & Spears, 1992: 112)
245	*Lightning never strikes (the same place) twice.* (Bertram & Spears, 1992: 112)
246	*Little and often fills the purse* (Dağpınar, 2017: 89).
247	*Little pitchers have big ears.* (Bertram & Spears, 1992: 114)
248	*Little things please little minds.* (Bertram & Spears, 1992: 114)
249	*Lucky at cards, unlucky in love.* (Bertram & Spears, 1992: 116)
250	*Man does not live by bread alone.* (Bertram & Spears, 1992: 118)
251	*Man proposes, god disposes.* (Bertram & Spears, 1992: 118)
252	*Man's only real possession is his character* (Mieder, 1992).
253	*Many a little makes a mickle* (Dağpınar, 2017: 89).
254	*Many hands make light work.* (Dağpınar, 2017: 317)
255	*Many kiss the hand they wish to cut off* (Yurtbaşı, 2007: 399).
256	*March comes in like a lion, and goes out like a lamb.* (Bertram & Spears, 1992: 119)
257	*Men are all not alike* (Apperson, 2006).
258	*Men make houses, women make nests* (Bertram & Spears, 1992: 120).
259	*Money begets money* (Simpson & Speake, 2007: 343).
260	*Money does not grow on trees.* (Bertram & Spears, 1992: 121)
261	*Money is power* (Bertram & Spears, 1992: 121).
262	*Money is the root of all evil.* (Bertram & Spears, 1992: 122)

263	*Monkey see, monkey do.* (Bertram & Spears, 1992: 122)
264	*Nature abhors a vacuum.* (Bertram & Spears, 1992: 125)
265	*Necessity is the mother of invention.* (Bertram & Spears, 1992: 125)
266	*Neither rhyme nor reason.* (Bertram & Spears, 1992: 126)
267	*Neither see the devil nor call on god* (Chyet,2003: 529).
268	*Never make a foolish man angry* (Chyet, 2003: 8).
269	*Never make a threat you cannot carry out.* (Bertram & Spears, 1992: 126)
270	*Never put off until tomorrow what you can do today* (Apperson, 1969: 476).
271	*New brooms sweep clean.* (Bertram & Spears, 1992: 127)
272	*Nice guys finish last.* (Bertram & Spears, 1992: 127)
273	*No pain, no gain* (Bertram & Spears, 1992: 128).
274	*No sweet without some sweat* (Yurtbaşı, 2017: 417).
275	*Nobody knows the weight of another's burden* (Yurtbaşı, 2007: 418).
276	*Nothing venture, nothing have/win* (Dağpınar, 2017: 323).
277	*Old habits die hard* (Bertram & Spears, 1992: 133).
278	*Once a priest, always a priest* (Simpson & Speake, 2007: 377).
279	*Once bitten, twice shy.* (Bertram & Spears, 1992: 133)
280	*One can be worth 100, and 100 cannot even be worth one* (Chyet, 2003: 59).
281	*One cannot be in two places at once.* (Bertram & Spears, 1992: 133)
282	*One cannot love and be wise.* (Bertram & Spears, 1992: 134)
283	*One good turn deserves another.* (Bertram & Spears, 1992: 134)
284	*One has to draw the line somewhere.* (Bertram & Spears, 1992: 134)
285	*One swallow does not a summer make.* (Bertram & Spears, 1992: 135)
286	*Only the wearer knows where the shoe pinches* (Gözpınar, 2014: 3).
287	*Out of a little grain he makes a dome* (Whybray, 1972).
288	*Out of sight, out of mind.* (Bertram & Spears, 1992: 137)
289	*Out of the mouths of babes.* (Bertram & Spears, 1992: 137)
290	*Patience is a virtue* (Bertram & Spears, 1992: 139)
291	*Perseverance overcomes all things* (Yurtbaşı, 2007: 43).
292	*Politics make strange bedfellows.* (Bertram & Spears, 1992: 140)
293	*Pouring oil on the fire is not the way to quench it* (Yurtbaşı, 2007: 206).
294	*Poverty is no sin.* (Bertram & Spears, 1992: 140)
295	*Poverty is not a crime.* (Bertram & Spears, 1992: 140)
296	*Practice makes perfect.* (Bertram & Spears, 1992: 141)
297	*Prevention is better than cure.* (Bertram & Spears, 1992: 141)
298	*Pride goes before a fall.* (Bertram & Spears, 1992: 141)
299	*Procrastination is the thief of time* (Bertram & Spears, 1992: 142)
300	*Put your money where your mouth is.* (Bertram & Spears, 1992: 143)
301	*Put your trust in God but keep your powder dry* (Bertram & Spears, 1992: 144).
302	*Rats abandon a sinking ship.* (Bertram & Spears, 1992: 145)
303	*Reputation is a jewel whose loss cannot be repaired* (Yurtbaşı, 2007: 9).

304	*Revenge is a dish best served cold.* (Bertram & Spears, 1992: 146)
305	*Rome wasn't built in a day* (Bertram & Spears, 1992: 146).
306	*Save for a rainy day* (Bertram & Spears, 1992: 147).
307	*Short reckonings make long friends.* (Bertram & Spears, 1992: 150)
308	*Shrouds have no pockets.* (Bertram & Spears, 1992: 150)
309	*Small gains mount up*(Apperson, 2006).
310	*Small things please small minds.* (Bertram & Spears, 1992: 151)
311	*So many countries, so many customs* (Bertram & Spears, 1992: 151).
312	*Some die of it, some die for it* (Chyet, 2003: 259).
313	*Some women are a pain, others are a salve for wounds* (Chyet, 2003: 370).
314	*Someone cannot see beyond the end of his nose.* (Bertram & Spears, 1992: 151)
315	*Someone is not out of the woods yet.* (Bertram & Spears, 1992: 152)
316	*Soon ripe, soon rotten.* (Bertram & Spears, 1992: 152)
317	*Speech is silver, but silence is gold.* (Schweickart, 1996: 317)
318	*Stretch your arm no further than your sleeve will reach* (Bertram & Spears, 1992: 154).
319	*Take care of the pence, and the pounds will take care of themselves* (Dağpınar, 2017: 89)
320	*The apple never falls far from the tree.* (Dağpınar, 2017: 63)
321	*The apples on the other side of the wall are the sweetest* (Dağpınar, 2017: 90).
322	*The best defense is a good offense.* (Bertram & Spears, 1992: 157)
323	*The best things come in small packages* (Bertram & Spears, 1992: 157).
324	*The dogs bark, but the caravan rolls on* (Conroy, 2012).
325	*The early bird catches the worm.* (Dağpınar, 2017: 105)
326	*The eye of love is blind./ Love is blind* (Apperson, 1969: 386).
327	*The fly that plays too long in the candle singes his wings at last* (Yurtbaşı, 2007: 475).
328	*The grass is always greener on the other side of the fence* (Dağpınar, 2017: 90).
329	*The left hand doesn't know what the right hand is doing.* (Bertram & Spears, 1992: 164)
330	*The moon doesn't heed the barking of the dog* (Yurtbaşı, 2007: 484).
331	*The more you knead the dough, the tastier the bread will be* (Chyet, 2003: 562).
332	*The pitcher that goes often to the well comes home broken at last*(Yurtbaşı, 2007: 190).
333	*The quilt is gone and so has the argument* (Chyet, 2003).
334	*The waves of the heart are mightier than the waves of the sea* (Chyet, 2003: 186).
335	*The world goes with patience, not with violence* (Chyet, 2003: 59).
336	*There is no flying from fate* (Isaeva vd., 2014: 110).
337	*There is no fool like an old fool.* (Bertram & Spears, 1992: 172)
338	*There is no pleasure without pain* (Bertram & Spears, 1992: 173).
339	*There is no rose without a thorn* (Bertram & Spears, 1992: 173).

340	*There is no time like the present* (Yurtbaşı, 2007: 501).
341	*There is none so blind as those who will not see.* (Bertram & Spears, 1992: 173)
342	*There's no such a thing as a free lunch* (Bertram & Spears, 1992: 173).
343	*Throw out a sprat to catch a mackerel* (Dağpınar, 2017: 354).
344	*Throwing the baby out with the bath water* (Mieder & Hand,1991: 395).
345	*To do good to boors is to throw water into the sea* (Yurtbaşı, 2007 :52).
346	*To get the show on the road at last* (Simpson & Speake, 2007).
347	*To upset one's apple-car (Akgün,2019: 80).*
348	*Too many chiefs, and not enough Indians* (Bertram & Spears, 1992: 177).
349	*Too many cooks spoil the broth* (Bertram & Spears, 1992: 177).
350	*Two heads are better than one* (Bertram & Spears, 1992: 178).
351	*Union is strenght* (Bertram & Spears, 1992: 179).
352	*Until death, think of an action* (Chyet, 2003: 274).
353	*Variety is the spice of life.* (Bertram & Spears, 1992: 181)
354	*Venture a small fish to catch a great/big one* (Yurtbaşı, 2007: 519).
355	*Walls have ears.* (Bertram & Spears, 1992: 183)
356	*We never know the worth of water till the well is dry* (Yurtbaşı, 2007: 523).
357	*What can't be cured must be endured* (Dağpınar, 2017: 69).
358	*What is in a name?* (Bertram & Spears, 1992: 185).
359	*What the heart thinks, the tongue speaks* (Yurtbaşı, 2007: 527).
360	*What will you eat when the snow is on the north side of the tree?* (Mieder, 2004: 78)
361	*When a man grows angry, his reason rides out* (Yurtbaşı, 2007: 176).
362	*When the mountain catches fire, wet and dry burn together* (Chyet, 2003: 2)
363	*Why buy a cow when milk is so cheap?* (Bertram & Spears, 1992: 187)
364	*Why buy a cow when you can get milk for free?* (Bertram & Spears, 1992: 187)
365	*Why keep a dog and bark yourself?* (Bertram & Spears, 1992: 188)
366	*Without an instructor/leader, soup for many won't boil* (Chyet, 2003: 214).
367	*You are so stingy you would take candy from a child* (Mieder, 2004: 14).
368	*You can judge / tell a man by the company he keeps* (Dağpınar, 2017: 367).
369	*You can't judge a book by its cover* (Cambrdige Dictionary,2020).
370	*You can't teach an old dog a new trick* (Dağpınar, 2017: 368).
371	*You cannot get blood from a stone/turnip.* (Bertram & Spears, 1992: 189)
372	*You cannot make bricks without straw.* (Bertram & Spears, 1992: 190)
373	*You cannot please everyone.* (Bertram & Spears, 1992: 191)
374	*You cannot put new wine in old bottles* (Bertram & Spears, 1992: 191).
375	*You can't make an omelette without breaking a few eggs*. (Gillis & McCombes-Tolis,2016)
376	*You cannot run with the hare and hunt with the hounds* (Yurtbaşı, 2007: 546).
377	*You get what you pay for.* (Bertram & Spears, 1992: 192)
378	*You must lose a fly to catch a trout* (Bertram & Spears, 1992: 192).

379	*You scratch my back, I will scratch yours.* (Bertram & Spears, 1992: 193)
380	*Young men may die, but old men must die.* (Bertram & Spears, 1992: 193)
381	*Young men think old men fools, and old men know young men to be so* (Yurtbaşı, 2007: 197).
382	*Youth does not mind where it sets its foot* (Williams, 1992).